

A HARMONY OF THE
SYNOPTIC GOSPELS
IN GREEK

By

ERNEST DE WITT BURTON

and

EDGAR JOHNSON GOODSPEED

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS
CHICAGO, ILLINOIS

LIBRARY OF THE
Massachusetts
Bible Society

Catalog No. A.500.7/HAR.1940

Family INDO-EUROPEAN

Sub-Family HELLENIC

Branch —

Group —

Language HELLENIKĒ KOINĒ

Dialect

Locality Ancient Roman Empire

Contents A Harmony of the Synoptic

Version Gospels - 7th edition

^{Editors}
Translator Burton & Goodspeed

Published by Univ. of Chicago Press

Place Chicago

Date 1940

Accession No. 2599

Accession Date April 15, 1943

Price 8ms

PREFACE

For more than a century, since the name "Synoptic Gospels" was first applied to our first three Gospels, because of their observed similarity in content and structure, the task of ascertaining the mutual relations of these three books and their sources has engaged the attention of New Testament scholars. The list of those who have contributed to the solution of the problem is a long one including, among others, Griesbach, Eichhorn, Schleiermacher, Gieseler, Wilke, Baur, Hilgenfeld, Weisse, Holtzmann, Holsten, Bleek, Weiss, Meyer, Wendt, Wellhausen, Jülicher, Wernle, Spitta, and Harnack in Germany, and among English writers, Owen, Marsh, Westcott, Bruce, Woods, Badham, Abbott, Salmon, Wright, Hawkins, Stanton, Sanday, and Streeter. One result of the labors of these men is that the question is no longer one which concerns the technical scholar only but demands the consideration of all who aspire to any measure of independence in their judgment of the value of the Gospels. Value is not indeed determined by origin, but the two matters are so intimately related that one cannot determine the former without an intelligent judgment on the latter. For the reaching of such a judgment an indispensable instrument is an arrangement of the Gospels in parallelism which makes possible an accurate comparison of their text, sentence by sentence, phrase by phrase, word by word.

Convinced by experience that none of the works prepared and published for this purpose fully met the necessities of the case, we began some years ago the preparation of a work which should more perfectly serve the needs of the student. The main lines for such a work were laid down in an essay published in 1904.¹ Having in mind the widening interest in the subject on the part of students who do not read Greek, and discovering that the main facts can be exhibited even in the English text, we recently published with Charles Scribner's Sons of

¹ See Burton, *Some Principles of Literary Criticism and Their Application to the Synoptic Problem*, Chicago, 1904; cf. also Burton, "Some Phases of the Synoptic Problem" in *Journal of Biblical Literature*, Vol. XXXI, Part II, 1912.

New York, *A Harmony of the Synoptic Gospels for Historical and Critical Study*. Except for its use of the Greek text in place of the English, the present work is in method and execution substantially identical with that.

As the purpose of this book is not harmonization or the discovery from the narratives of a historical order of events, but the exhibit of the facts respecting the parallelism of the Gospels as they stand, we have in general retained each of the three Gospels in its own order. The only exceptions to this statement are that the material of Matt. chaps. 8-11, in which Matthew has followed an order of his own, we have arranged in the order of the other evangelists, and that Luke 8:19-21, which though closely parallel to Mark 3:13-35 is placed by Luke after the Parables by the Sea instead of before them as in Mark, we have placed in Mark's position.

We have found the intricate documentary relationships of the Synoptic Gospels greatly clarified by making a sharp distinction between (1) parallel sections, and (2) parallel material in non-parallel sections.¹ Parallel sections are sections which by position and content or by content only are shown to be as sections basally identical—narratives of the same event, or discourses dealing with the same subject in closely parallel language. They may differ greatly in extent by reason of one evangelist's including material which another omits. Parallel passages in non-parallel sections are passages which, though standing in sections not basally identical, closely resemble each other in thought or language. This *Harmony* places in parallelism not only the whole of the two or more parallel sections but also all parallel material in non-parallel sections. The latter is printed in smaller type and sometimes for practical convenience at the bottom of the page.

The book is therefore not constructed in the interest of any theory. Yet by our study of the facts, which has extended now through many years, we have come to hold certain definite opinions with regard to the relations of the Synoptic Gospels to one another and their literary sources, and we judge it not unprofitable to state briefly the theory which the facts seem to us to demand—a theory which we are more and more convinced furnishes the clue to the complicated problem.

¹ Burton, *Principles of Literary Criticism*, pp. 54 f.

1. Our Second Gospel, or a document in large part identical with it, was employed as a source by both our First and Third Gospels.

2. Matthew and Luke also possessed in common a document containing substantially the non-Markan material now found in Luke 3:1—9:50, viz., Luke 3:7-18, 23-38; 4:2-30; 5:1-11; 6:20—8:3. For convenience, it may be called G.

3. Matthew and Luke possessed a third document consisting substantially of the non-Markan material now found in Luke 9:51—19:28, viz., Luke 9:51—18:14 and 19:1-28, from which Matthew drew about one-half; or this portion of Luke is itself composite, consisting of two documents, one of which Matthew possessed, but both of which were in the hands of Luke, probably already combined into one. The portion which was used by Luke only, and perhaps not in the hands of Matthew, may be called P_l; the remainder P_m; or the whole document P.

4. Matthew also possessed a document not in the hands of Luke. It included about one hundred and fifty verses of sayings of Jesus, now scattered through chapters 5-25 of Matthew.

5. Besides these major sources, there were, undoubtedly, several other sources of Matthew and Luke, oral or written, each having his own; thus, e.g., Luke had his infancy narrative and a special narrative of the passion and resurrection story; Matthew had his infancy story and a source or sources of rather late origin and pertaining to the public ministry and to the passion history.

The text of the Gospels employed in this book is that of Westcott and Hort, the critical excellence of which is now, thirty-nine years after its publication, more firmly established than ever, and is nowhere more significant than in the comparison of the Gospels. The use of this text with its marginal readings has made it possible for us to limit our additions to the latter for the most part to those variant readings which illustrate the effect of harmonistic corruption bearing directly on the synoptic problem.

Permission of the publishers, MacMillan and Company, Ltd., London, to make use of this text is herewith gratefully acknowledged.

To President Judson and the University of Chicago we desire to express our deep appreciation of their co-operation in the publication of this volume. Without the subsidy which the University, on the recommendation of the

PREFACE

President, granted with no expectation of reimbursement, our work must still have remained in manuscript. Our hearty thanks are due to Miss Fridelle Newberger, Mrs. Mabel C. Lee, Mr. William H. Herdman, Mrs. Elizabeth Mader, and Mrs. Jessie Dunten Johnson, who with an interest, skill, and cheerfulness unequaled in our experience, have co-operated with us to make the book typographically correct.

ERNEST DEWITT BURTON
EDGAR JOHNSON GOODSPEED

UNIVERSITY OF CHICAGO
August 1, 1920

ANALYTICAL OUTLINE OF THE SYNOPTIC GOSPELS

PART I INFANCY AND YOUTH OF JESUS

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
1. Luke's Preface			1:1-4				1
2. The Genealogy (Mt)	1:1-17					3:23-34	1
3. The Birth of John Promised			1:5-25				4
4. The Annunciation to Mary			1:26-38	1:18b, 20c, 21a			4
5. The Annunciation to Joseph	1:18-25					1:27; 2:5b, 4; 1:31, 35; 2:7a, 21b	5
6. Mary's Visit to Elizabeth			1:39-56				6
7. The Birth of John the Baptist			1:57-80				7
8. The Birth of Jesus			2:1-7	1:20b; 2:1; 1:18b, 25a			8
9. The Angels and the Shepherds			2:8-20				8
10. The Circumcision			2:21	1:25b			9
11. The Presentation in the Temple			2:22-39	2:23a			9
12. The Wisemen from the East	2:1-12					2:4	10
13. The Flight into Egypt	2:13-23					2:39b	11
14. Childhood at Nazareth			2:40				11
15. Visit to Jerusalem			2:41-50				11
16. Eighteen Years at Nazareth			2:51, 52				12

PART II INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
17. The Ministry of the Baptist	3:1-12	1:1-8	3:1-20	4:17b; 11:10b; 12:34; 23:33; 7:19; 14:3, 4	1:15b; 6:17, 18	7:27b; 3:21	13

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
18. The Baptism of Jesus, and the Genealogy (Lk)	3:13-17	1:9-11	3:21-38	3:6; 17:5; 1:1-16	1:5; 9:7	9:35	17
19. The Temptation	4:1-11	1:12, 13	4:1-13				20

PART III

THE GALILEAN MINISTRY

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§ 20-23							
20. The Departure into Galilee	4:12-17	1:14, 15	4:14, 15	3:2; 4:24, 23a; 9: 35a	1:21, 28, 39a; 6:6b	4:31, 44	23
21. The Rejection at Nazareth (Lk)			4:16-30	13:53-58	6:1-6a		24
22. The Call of the Four (Mt-Mk)	4:18-22	1:16-20				5:1-11	27
23. The Response to Jesus' Work	4:23-25			9:35	1:39; 6: 6b; 1:28, 32, 34a; 3:7b, 8	4:44, 14a, 15, 37, 14b, 40; 6: 17b	28
CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§ 24-27							
24. A Day in Capernaum	8:14-17	1:21-34	4:31-41	4:13; 7: 28b, 29; 4:24a; 12:16	3:11, 12	4:14b	30
25. A Preaching Tour in Galilee		1:35-39	4:42-44	4:23; 9:35	6:6b	5:16; 4: 15a	33
26. The Call of the Four (Lk)			5:1-11	4:18-22	1:16-20		34
27. The Healing of a Leper	8:1-4	1:40-45	5:12-16				36

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§ 28-32							
28. The Healing of a Paralytic	9:1-8	2:1-12	5:17-26		5:21; 3:22		37
29. The Call of Levi	9:9-13	2:13-17	5:27-32				40
30. The Question about Fasting	9:14-17	2:18-22	5:33-39				41
31. Plucking Grain on a Sabbath	12:1-8	2:23-28	6:1-5				42
32. The Withered Hand	12:9-14	3:1-6	6:6-11			14:5; 12:4a 24; 14:3,	44
CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§ 33, 34							
33. The Fame of Jesus	12:15-21	3:7-12		4:25	1:34b	6:17-19; 4:41	46
34. The Choosing of the Twelve		3:13-19a	6:12-19	5:1a; 10:2-4; 12:15; 4:25	1:35; 3:7-10		48
CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§ 35-44							
35. The Character and Duties of Disciples	5:1-16		6:20-26		3:13; 9:50b; 4:21b	6:12, 13, 17; 14:34b, 35a; 11:33; 8:16	49
36. The Righteousness of the Kingdom and the Law	5:17-20					16:7	52
37. The Righteousness of the Kingdom and the Teaching of the Synagogue	5:21-48		6:27-36	18:9, 8; 19:7, 9; 7:12a	9:47, 43; 10:4, 11, 12; 12:31	12:58, 59; 16:18	52
38. The Righteousness of the Kingdom and the Ostentation of the Jews	6:1-18			6:32; 26:41; 18:35	14:36, 38; 11:25	12:30; 11:2-4; 22:40	57
39. Trusting and Serving God Alone	6:19-34					12:33, 34; 11:34, 35; 16:13; 12:22-31	60
40. On Judging	7:1-6		6:37-42	15:14b; 10:24, 25a	4:24b		63
41. On Asking of God	7:7-11			21:22	11:24	11:9-13	64

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
42. The Golden Rule	7:12			22:40		6:31	65
43. On Doing Righteousness	7:13-27		6:43-49	12:33; 3: 10b; 12: 35, 34b		13:24; 3: 9b; 13: 26, 27	65
44. The Wonder of the Multitude	7:28, 29				1:22	7:1a	68
CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§ 45-49							
45. The Centurion's Servant	8:5-13		7:1-10	7:28a; 13: 42, 50; 22:13b; 24:51; 25:30		13:29, 28b, a	68
46. The Raising of the Widow's Son			7:11-17				71
47. The Message from John the Baptist	11:2-30		7:18-35	21:31b, 32; 13:9, 43b; 10: 15; 23: 18b	1:2; 9:13; 4:9b, 23	16:16; 8: 8b; 14: 35b; 10: 13-15, 12, 21, 22	72
48. The Anointing of Jesus (Lk)			7:36-50	26:6, 7	14:3		77
49. A Preaching Tour, Women Accompanying			8:1-3				79
CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§ 50, 51							
50. On Casting out Demons by Beelzebub (Mt-Mk)	12:22-45	3:19b-30		9:32-34; 7:16-20; 3:10b, 7b; 23: 33; 16:4a	8:22f; 9: 40; 8:12	11:14-23; 9:50b; 12:10; 6: 43-45; 3: 9b, 7b; 11:29- 32, 24-26	79
51. The Kindred of Jesus	12:46-50	3:31-35	8:19-21				86
CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§ 52-65							
52. The Soils	13:1-9	4:1-9	8:4-8	Cf § 47	C § 47	Cf § 47	87
53. The Reason for the Parables	13:10-17	4:10-12	8:9, 10		4:25	8:18b, 12b; 10: 23, 24	89

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
54. The Explanation of the Parable of the Soils	13:18-23	4:13-20	8:11-15		4:12b		90
55. On the Use of Parables		4:21-25	8:16-18	5:15; 10:26b. Cf § 47. 7:2b; 13:12;25:29	Cf § 47	11:33; 12:2. Cf §47. 6:38b; 19:26	92
56. The Tares	13:24-30						93
57. The Seed Growing of Itself		4:26-29					94
58. The Mustard Seed	13:31, 32	4:30-32				13:18, 19	94
59. The Leaven	13:33					13:20, 21	95
60. Jesus' Custom of Speaking in Parables	13:34, 35	4:33, 34					95
61. The Explanation of the Parable of the Tares	13:36-43			Cf §§ 45, 47	Cf § 47	Cf § 45. 13:28. Cf § 47	95
62. The Hidden Treasure	13:44						97
63. The Pearl of Great Price	13:45, 46						97
64. The Drag Net	13:47-50			Cf § 45. 13:43		Cf § 45. 13:28	97
65. The Understanding and Use of Parables	13:51-53						98
CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE. AND RETURN TO NAZARETH, §§ 66-69							
66. The Stilling of the Tempest	8:18-27	4:35-41	8:22-25			9:57-60	98
67. The Gerasene Demoniac	8:28-34	5:1-20	8:26-39				100
68. The Raising of Jairus' Daughter, and Other Acts of Healing	9:18-34	5:21-43	8:40-56	9:1. Cf §§141, 50	Cf § 141. 8:22-26. Cf § 50	Cf § 141. 11:14, 15	104
69. The Rejection at Nazareth (Mt-Mk)	13:54-58	6:1-6a				4:16-24	109
CHAPTER X. DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§ 70-76							
70. The Sending Forth of the Apostles	9:35-10:4	6:6b, 7	9:1	4:23; 14:14	6:34; 1:39;3:16-19a	10:2; 4:44; 6:14-16	111
71. Instructions for the Journey	10:5-15	6:8-11	9:2-5	10:1; 4:17; 10:16, 18; 11:24	6:7, 12; 1:15; 6:13	9:1;10:3-12	113
72. Persecution Predicted	10:16-23			11:24; 24:9, 13	13:9; 6:11b; 13:11-13	10:3; 21:12 - 19; 12:11, 12	116

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
73. Courage and Faith	10:24-33				3:22; 4:22; 8:38	6:40; 8:17; 12:2-9; 21:18; 9:26	118
74. On Taking up One's Cross	10:34-39			16:24b, 25	13:12; 8:34b, 35	12:51-53; 14:26, 27; 9:23b, 24; 17:33	120
75. On Rewards	10:40-42			18:5	9:37, 41	10:16; 9:48b	121
76. The Departure of Jesus and the Disciples	11:1	6:12, 13	9:6	10:7, 8; 7:28; 13:53; 19:1; 26:1			122
CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§ 77-80							
77. The Death of John the Baptist	14:1-12	6:14-29	9:7-9			3:19, 20	123
78. The Feeding of the Five Thousand	14:13-23a	6:30-46	9:10-17	15:32-39; 9:36	8:1-10		125
79. The Walking on the Sea	14:23b-36	6:47-56			15:39		129
80. Eating with Unwashed Hands	15:1-20	7:1-23				6:39	131
CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§ 81, 82							
81. The Syrophenician Woman	15:21-28	7:24-30		10:6	10:47b		134
82. The Return to the Sea of Galilee	15:29-31	7:31-37					136
CHAPTER XIII. RETURN TO THE SEA OF GALILEE, §§ 83-85							
83. The Feeding of the Four Thousand	15:32-39	8:1-10		14:13-23a	6:30-46	9:10-17	137
84. Demanding a Sign from Heaven	16:1-12	8:11-21		12:39b		12:54-56; 11:29b; 12:1b	139
85. The Blind Man of Bethsaida		8:22-26					141

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§ 86-91							
86. Peter's Confession	16:13-20	8:27-30	9:18-21	18:18			142
87. Jesus Foretells His Death	16:21-28	8:31-9:1	9:22-27	17:22, 23; 20:18; 10:38, 39, 33	9:31; 10: 33, 34	17:25; 9: 44; 18: 31-33; 14:27; 17:33; 12:9	143
88. The Transfiguration	17:1-13	9:2-13	9:28-36	3:17	1:11	3:22	146
89. The Epileptic Boy	17:14-20	9:14-29	9:37-43 _a	21:21	11:22, 23	17:6	149
90. Jesus Again Foretells His Death	17:22, 23	9:30-32	9:43 _b -45	16:21; 20: 18	8:31; 10: 33, 34	9:22; 17: 25; 18: 31-33	152
91. The Temple Tax	17:24-27				9:33 _a		152
CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§ 92-98							
92. Who Is Greatest?	18:1-5	9:33-37	9:46-48	17:24 _a ; 23:11; 20:26, 27; 10:40	10:43, 44, 15	22:26; 18: 17; 10:16	153
93. The Man Casting out Demons		9:38-41	9:49, 50	12:30 _a ; 10:42		11:23 _a	154
94. On Offences	18:6-10	9:42-50		5:30, 29, 13 _b		17:15, 2; 14:34	155
95. The Ninety and Nine	18:12-14					15:4-7	157
96. Concerning Reconciliation	18:15-17					17:3	158
97. Binding and Loosing	18:18-20			16:19 _b			159
98. On Forgiveness	18:21-35			6:15	11:25	17:4	159

**PART IV
FROM GALILEE TO JERUSALEM**

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§ 99-103							
99. The Departure from Galilee	19:1, 2	10:1	9:51-56				162
100. Answers to Three Disciples			9:57-62	8:19-22			163

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
101. Mission of the Seventy			10:1-16	10:1; 9:37, 38; 10:7-16a, 18; 11:21-24; 10:40; 18:5	6:7-11; 9:37	9:2-5, 48b	164
102. The Return of the Seventy			10:17-24	11:25-27; 28:18b; 13:16, 17	[16:18]		168
103. The Good Samaritan			10:25-37	22:35a, 37-40	12:29-31		169
CHAPTER II. SINGLENESSE OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER, §§ 104, 105							
104. Visit to Martha and Mary			10:38-42				171
105. Concerning Prayer			11:1-13	6:9-13; 7:7-11	14:36, 38		172
CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§ 106-110							
106. On Casting out Demons by Beelzebub (Lk)			11:14-23	9:32-34; 12:22-24, 38, 25-30, 43-45, 50	3:22-27; 9:40; 3:30, 35	9:50	174
107. The Sign of Jonah			11:29-32	12:39-42; 16:4a	8:12b		177
108. The Inner Light			11:33-36	5:15; 6:22, 23	4:21b	8:16	178
109. The Rebuke of the Pharisees			11:37-44	23:23-27; 6, 7a	12:38b, 39	20:46	179
110. The Rebuke of the Scribes			11:45-54	23:4, 29-31, 34-36, 14			181
CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§ 111-116							
111. Concerning Fearing and Trusting God			12:1-12	16:6, 11b; 10:26b-33; 12:31, 32; 10:19, 20	8:15; 4:22; 8:38; 3:28, 29; 13:11	8:17; 21:18; 9:26; 21:14, 15	183

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
112. The Rich Fool			12:13-21				186
113. Concerning God's Care			12:22-34	6:25-33, 8, 19-21			186
114. Concerning Watchfulness			12:35-40	25:3ff;24: 43, 44			188
115. The Faithful Steward			12:41-48	24:45-51			189
116. Concerning Fire and Division			12:49-53	10:34-36	10:38b, 39b		190
CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§ 117, 118							
117. Interpreting the Times			12:54-59	16:2, 3;5: 25, 26			191
118. The Galileans Slain by Pilate			13:1-9				192
CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§ 1'9-124							
119. The Woman Healed on a Sabbath			13:10-17			14:5	193
120. The Parables of the Mustard Seed and the Leaven			13:18-21	13:31-33	4:30-32		193
121. The Question Whether Few are Saved			13:22-30	7:13, 14; 25:11b, 12:7;22, 23;8:11, 12. Cf § 45. 19: 30;20:16	10:31		194
122. Reply to the Warning against Herod			13:31-35	23:37-39			196
123. Discourse at the Table of a Chief Pharisee			14:1-24	12:10b, 11;23: 12;22: 1-10	3:4	6:9; 13: 15; 18: 14b	197
124. Discourse on Counting the Cost			14:25-35	10:37, 38; 16:24b; 5:13b. Cf § 47	8:34b; 9: 50a. Cf § 47	9:23b. Cf § 47	200
CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§ 125-127							
125. The Lost Sheep			15:1-7	18:12-14			202
126. The Lost Coin			15:8-10				203
127. The Lost Son			15:11-32				203

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS, AND AVARICE, §§ 128-131							
128. The Unjust Steward			16:1-13	6:24			204
129. Concerning the Law and the Kingdom			16:14-18	11:13, 12; 5:18, 32; 19:9	10:11, 12		205
130. The Rich Man and Lazarus			16:19-31				206
131. Concerning Forgiveness and Faith			17:1-10	18:7, 6, 15, 21, 22; 21: 21; 17: 20b	9:42; 11: 22, 23		207
CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§ 132-134							
132. The Ten Lepers			17:11-19				209
133. The Coming of the Kingdom			17:20- 18:8	24:23,26, 27; 16: 21; 17: 22, 23; 20:18; 24:37- 39, 17, 18; 10: 39; 16: 25; 24: 40,41,28	13:21; 8: 31;9:31; 18:31- 10:33, 33; 21: 34; 13: 15, 16; 8:35	9:22, 44; 21;9:24	209
134. The Pharisee and the Publican			18:9-14	23:12		14:11	213
CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§ 135-141							
135. Concerning Divorce	19:3-12	10:2-12		5:32		16:18	214
136. Blessing Little Children	19:13-15	10:13-16	18:15-17	18:3			217
137. The Rich Young Man	19:16-30	10:17-31	18:18-30	22:39; 20: 16	12:31	10:27; 22: 30b; 13: 30	217
138. The Vineyard and the Husbandmen	20:1-16			19:30	10:31	13:30	221
139. The Prediction of the Crucifixion	20:17-19	10:32-34	18:31-34	16:21; 17: 22, 23	8:31;9:31	9:22, 44; 17:25	222
140. The Ambition of James and John	20:20-28	10:35-45		23:11	9:35b	12:50a; 22:25- 27;9:48b	223
141. Bartimæus Healed	20:29-34	10:46-52	18:35-43	9:27-31; 15:22			225

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§ 142, 143							
142. Zacchæus the Publican			19:1-10				228
143. Parable of the Minas			19:11-28	25:14, 19-29; 13:12	13:34; 4:25; 10:32	8:18b	228

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED IN JERUSALEM, §§ 144-148							
144. The Triumphal Entry	21:1-11	11:1-11	19:29-44	24:2b; 21:17	13:2	21:6b, 37	232
145. The Cursing of the Fig Tree		11:12-14		21:18, 19	11:20		235
146. The Cleansing of the Temple	21:12-17	11:15-19	19:45-48	22:33	11:11b	21:37	235
147. The Lesson of the Withered Fig Tree	21:18-22	11:20-25		17:20; 6:14, 15; 7:7; 18:19, 35	11:12-14	17:6; 11:9	237
148. Jesus' Authority Challenged	21:23-27	11:27-33	20:1-8		12:35; 14:49	21:37	239
CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§ 149-151							
149. The Two Sons	21:28-32						240
150. The Unfaithful Husbandmen	21:33-46	12:1-12	20:9-19				240
151. The Marriage Feast	22:1-14			8:12; § 45		14:16 ff. 13:28	243
CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§ 152-155							
152. Paying Tribute to Caesar	22:15-22	12:13-17	20:20-26				245
153. The Question about the Resurrection	22:23-33	12:18-27	20:27-38		11:18b		246

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
154. The Question about the Great Commandment	22:34-40	12:28-34	20:39, 40	5:43; 19:19b; 7:12b; 22:46		10:27	248
155. Jesus' Question about the Son of David	22:41-46	12:35-37	20:41-44		12:34b	20:40	250
CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§ 156-159							
156. Ostentation	23:1-12	12:38-40	20:45-47	20:26, 27	9:35b; 10:43, 44	11:46, 43; 9:48b; 22:26; 14:11; 18:14b	251
157. Various Sins	23:14-36			5:34; 23:6; 3:7b; 12:34	12:38	11:52, 39-44; 20:46; 11:47, 48; 3:7b; 11:49-51	253
158. Lament over Jerusalem	23:37-39					13:34, 35	257
159. The Widow's Mite		12:41-44	21:1-4				258
CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§ 160-169							
160. Prediction of the Destruction of the Temple	24:1, 2	13:1, 2	21:5, 6			19:44	258
161. The Great Tribulation	24:3-14	13:3-13	21:7-19	10:17-22, 30	13:22	12:11, 12, 7a	259
162. The Abomination of Desolation	24:15-28	13:14-23	21:20-24			17:31, 23, 24, 37b	262
163. Concerning the Coming of the Son of Man	24:29-31	13:24-27	21:25-28				265
164. The Hour that No One Knoweth	24:32-44	13:28-37	21:29-33	25:14, 13		17:26, 27, 34, 35; 19:12, 13; 12:39, 40	266
165. Concerning Faithfulness	24:45-51		21:34-36	8:12. Cf § 45		12:42-46; 13:28a	268
166. Parable of the Ten Virgins	25:1-13			24:42	13:33, 35a	12:35, 36; 13:25b	269

ANALYTICAL OUTLINE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
167. Parable of the Talents	25:14-30			13:12; 8:12. Cf § 45	13:34; 4:25	19:12-27; 8:18b; 13:28	271
168. Concerning the Judgment of the Son of Man	25:31-46						274
169. Jesus Lodges on the Mount of Olives			21:37, 38	21:23, 17	12:35; 14:49:11 11, 19		275
CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES, §§ 170-173							
170. Conspiracy of the Chief Priests	26:1-5	14:1, 2	22:1, 2	7:28; 11:1; 13:53; 19:1			275
171. The Anointing of Jesus (Mt-Mk)	26:6-13	14:3-9				7:36-38	276
172. Plot of Judas and the Rulers	26:14-16	14:10, 11	22:3-6				277
173. The Last Supper	26:17-35	14:12-31	22:7-38	18:1; 20:25-28; 23:11; 19:28	9:34; 10:42-45; 9:35b	9:46, 48c	278
CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS. §§ 174-180							
174. The Agony in Gethsemane	26:36-46	14:32-42	22:39-46	6:13a		11:4b	284
175. The Betrayal and Arrest	26:47-56	14:43-52	22:47-53	8:17			287
176. Trial Before the Jewish Authorities	26:57-75	14:53-72	22:54-71				289
177. The Trial before Pilate	27:1-31	15:1-20	23:1-25				293
178. The Crucifixion of Jesus	27:32-56	15:21-41	23:26-49				299
179. The Burial of Jesus	27:57-61	15:42-47	23:50-56		16:1		304
180. The Watch at the Sepulchre	27:62-66						306

PART VI

APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

SECTION TITLES	PARALLEL SECTIONS			PARALLEL MATERIAL IN NON-PARALLEL SECTIONS			P.
	Matt	Mark	Luke	Matt	Mark	Luke	
181. The Resurrection Morning	28:1-10	16:1-8, [9-11]	24:1-12			23:56a	307
182. The Report of the Watch	28:11-15						310
183. The Walk to Emmaus		[16:12, 13]	24:13-35				310
184. The Appearance to the Eleven in Jerusalem, and the Commission of the Disciples (Lk)		[16:14]	24:36-49				313
185. The Appearance to the Eleven in Galilee, and the Commission of the Disciples (Mt)	28:16-20	[16:15- 18]		11:27a		10:22a, 19	314
186. The Ascension		[16:19, 20]	24:50-53				315

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

[The page figure indicates the page on which the passage referred to begins. This Table does not refer to passages from non-parallel sections printed in parallelism for the purpose of comparison.]

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE
Matt 1: 1-17.....	2	1		Matt 12: 1- 8.....	31 42
18-25.....	5	5		9-14.....	32 44
Matt 2: 1-12.....	12	10		15-21.....	33 46
13-23.....	13	11		22-45.....	50 79
Matt 3: 1-12.....	17	13		46-50.....	51 86
13-17.....	18	17		Matt 13: 1- 9.....	52 87
Matt 4: 1-11.....	19	20		10-17.....	53 89
12-17.....	20	23		18-23.....	54 90
18-22.....	22	27		24-30.....	56 93
23-25.....	23	29		31, 32.....	58 94
Matt 5: 1-16.....	35	49		33.....	59 95
17-20.....	36	52		34, 35.....	60 95
21-48.....	37	52		36-43.....	61 95
Matt 6: 1-18.....	38	57		44.....	62 97
19-34.....	39	60		45, 46.....	63 97
Matt 7: 1- 6.....	40	63		47-50.....	64 97
7-11.....	41	64		51-53.....	65 98
12.....	42	65		54-58.....	69 109
13-27.....	43	65		Matt 14: 1-12.....	77 123
28, 29.....	44	68		13-23a.....	78 125
Matt 8: 1- 4.....	27	36		23b-36.....	79 129
5-13.....	45	68		Matt 15: 1-20.....	80 131
14-17.....	24	30		21-28.....	81 134
18-27.....	66	98		29-31.....	82 136
28-34.....	67	100		32-39.....	83 137
Matt 9: 1- 8.....	28	37		Matt 16: 1-12.....	84 139
9-13.....	29	40		13-20.....	86 142
14-17.....	30	41		21-28.....	87 143
18-34.....	68	104		Matt 17: 1-13.....	88 146
Matt 9: 35-10:4.....	70	111		14-20.....	89 149
Matt 10: 5-15.....	71	113		22, 23.....	90 152
16-23.....	72	116		24-27.....	91 152
24-33.....	73	118		Matt 18: 1- 5.....	92 153
34-39.....	74	120		6-10.....	94 155
40-42.....	75	121		12-14.....	95 157
Matt 11: 1.....	76	122		15-17.....	96 158
2-30.....	47	72		18-20.....	97 159

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE		
Matt 18:	21-35.....	98	159	Mark 1:	12, 13.....	19	20
Matt 19:	1, 2.....	99	162		14, 15.....	20	23
	3-12.....	135	214		16-20.....	22	27
	13-15.....	136	217		21-34.....	24	30
	16-30.....	137	217		35-39.....	25	33
Matt 20:	1-16.....	138	221		40-45.....	27	36
	17-19.....	139	222	Mark 2:	1-12.....	28	37
	20-28.....	140	223		13-17.....	29	40
	29-34.....	141	225		18-22.....	30	41
Matt 21:	1-11.....	144	232		23-28.....	31	42
	12-17.....	146	235	Mark 3:	1- 6.....	32	44
	18-22.....	147	237		7-12.....	33	46
	23-27.....	148	239		13-19a.....	34	48
	28-32.....	149	240		19b-30.....	50	79
	33-46.....	150	240		31-35.....	51	86
Matt 22:	1-14.....	151	243	Mark 4:	1- 9.....	52	87
	15-22.....	152	245		10-12.....	53	89
	23-33.....	153	246		13-20.....	54	90
	34-40.....	154	248		21-25.....	55	92
	41-46.....	155	250		26-29.....	57	94
Matt 23:	1-12.....	156	251		30-32.....	58	94
	14-36.....	157	253		33, 34.....	60	95
	37-39.....	158	257		35-41.....	66	98
Matt 24:	1, 2.....	160	258	Mark 5:	1-20.....	67	100
	3-14.....	161	259		21-43.....	68	104
	15-28.....	162	262	Mark 6:	1-6a.....	69	109
	29-31.....	163	265		6b, 7.....	70	111
	32-44.....	164	266		8-11.....	71	113
	45-51.....	165	268		12, 13.....	76	122
Matt 25:	1-13.....	166	269		14-29.....	77	123
	14-30.....	167	271		30-46.....	78	125
	31-46.....	168	274		47-56.....	79	129
Matt 26:	1- 5.....	170	275	Mark 7:	1-23.....	80	131
	6-13.....	171	276		24-30.....	81	134
	14-16.....	172	277		31-37.....	82	136
	17-35.....	173	278	Mark 8:	1-10.....	83	137
	36-46.....	174	284		11-21.....	84	139
	47-56.....	175	287		22-26.....	85	141
	57-75.....	176	289		27-30.....	86	142
Matt 27:	1-31.....	177	293	Mark 8:	31-9:1.....	87	143
	32-56.....	178	299	Mark 9:	2-13.....	88	146
	57-61.....	179	304		14-29.....	89	149
	62-66.....	180	306		30-32.....	90	152
Matt 28:	1-10.....	181	307		33-37.....	92	153
	11-15.....	182	310		38-41.....	93	154
	16-20.....	185	314		42-50.....	94	155
Mark 1:	1- 8.....	17	13	Mark 10:	1.....	99	162
	9-11.....	18	17		2-12.....	135	214

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

		SECTION	PAGE			SECTION	PAGE	
Mark 10:	13-16	136	217	Luke 2:	41-50	15	11	
	17-31	137	217			51, 52	16	12
	32-34	139	222	Luke 3:	1-20	17	13	
	35-45	140	223			21-38	18	17
		46-52	141	225	Luke 4:	1-13	19	20
Mark 11:	1-11	144	232			14, 15	20	23
	12-14	145	235			16-30	21	24
	15-19	146	235			31-41	24	30
	20-25	147	237			42-44	25	33
	27-33	148	239	Luke 5:	1-11	26	34	
Mark 12:	1-12	150	240			12-16	27	36
	13-17	152	245			17-26	28	37
	18-27	153	246			27-32	29	40
	28-34	154	248			33-39	30	41
	35-37	155	250	Luke 6:	1- 5	31	42	
	38-40	156	251			6-11	32	44
	41-44	159	258			12-19	34	48
Mark 13:	1, 2	160	258			20-26	35	49
	3-13	161	259			27-36	37	52
	14-23	162	262		37-42	40	63	
	24-27	163	265		43-49	43	65	
	28-37	164	266	Luke 7:	1-10	45	68	
Mark 14:	1, 2	170	275			11-17	46	71
	3- 9	171	276			18-35	47	72
	10, 11	172	277		36-50	48	77	
	12-31	173	278	Luke 8:	1- 3	49	79	
	32-42	174	284			4- 8	52	87
	43-52	175	287			9, 10	53	89
	53-72	176	289			11-15	54	90
	73-78	177	293			16-18	55	92
Mark 15:	1-20	177	293		19-21	51	86	
	21-41	178	299		22-25	66	98	
	42-47	179	304		26-39	67	100	
Mark 16:	1-8	181	307		40-56	68	104	
	[[16:12, 13]]	183	310	Luke 9:	1	70	111	
	[[14]]	184	313			2- 5	71	113
	[[15-18]]	185	314			6	76	122
[[19, 20]]	186	315			7- 9	77	123	
	187	316			10-17	78	125	
Luke 1:	1- 4	1	1		18-21	86	142	
	5-25	3	4		22-27	87	143	
	26-38	4	4		28-36	88	146	
	39-56	6	6		37-43a	89	149	
	57-80	7	7		43b-45	90	152	
Luke 2:	1- 7	8	8		46-48	92	153	
	8-20	9	8		49, 50	93	154	
	21	10	9		51-56	99	162	
	22-39	11	9		57-62	100	163	
	40	14	11					

TABLE FOR FINDING ANY PASSAGE

	SECTION	PAGE		SECTION	PAGE		
Luke 10:	1-16.....	101	164	Luke 18:	18-30.....	137	217
	17-24.....	102	168		31-34.....	139	222
	25-37.....	103	169		35-43.....	141	225
	38-42.....	104	171	Luke 19:	1-10.....	142	228
Luke 11:	1-13.....	105	172		11-28.....	143	228
	14-28.....	106	174		29-44.....	144	232
	29-32.....	107	177		45-48.....	146	235
	33-36.....	108	178	Luke 20:	1- 8.....	148	239
	37-44.....	109	179		9-19.....	150	240
	45-54.....	110	181		20-26.....	152	245
Luke 12:	1-12.....	111	183		27-38.....	153	246
	13-21.....	112	186		39,40.....	154	248
	22-34.....	113	186		41-44.....	155	250
	35-40.....	114	188		45-47.....	156	251
	41-48.....	115	189	Luke 21:	1- 4.....	159	258
	49-53.....	116	190		5, 6.....	160	258
	54-59.....	117	191		7-19.....	161	259
Luke 13:	1- 9.....	118	192		20-24.....	162	262
	10-17.....	119	193		25-28.....	163	265
	18-21.....	120	193		29-33.....	164	266
	22-30.....	121	194		34-36.....	165	269
	31-35.....	122	196		37,38.....	169	275
Luke 14:	1-24.....	123	197	Luke 22:	1, 2.....	170	275
	25-35.....	124	200		3- 6.....	172	277
Luke 15:	1- 7.....	125	202		7-38.....	173	278
	8-10.....	126	203		39-46.....	174	284
	11-32.....	127	203		47-53.....	175	287
Luke 16:	1-13.....	128	204		54-71.....	176	289
	14-18.....	129	205	Luke 23:	1-25.....	177	293
	19-31.....	130	206		26-49.....	178	299
Luke 17:	1-10.....	131	207		50-56.....	179	304
	11-19.....	132	209	Luke 24:	1-12.....	181	307
Luke 17:	20-18:8.....	133	209		13-35.....	183	310
Luke 18:	9-14.....	134	213		36-49.....	184	313
	15-17.....	136	217		50-53.....	186	315

TEXTUAL SYMBOLS AND ABBREVIATIONS

SYMBOLS AND ABBREVIATIONS USED IN THE APPARATUS OF READINGS

TOGETHER WITH THE MANUSCRIPT SYMBOLS OF VON SODEN

- Σ Cod. Sinaiticus, fourth century. Petrograd. Sod. δ 2.
A Cod. Alexandrinus, fifth century. London. Sod. δ 4.
B Cod. Vaticanus, fourth century. Rome. Sod. δ 1.
C Cod. Ephraemi Rescriptus, fifth century. Paris. Sod. δ 3.
D Cod. Bezae, sixth century. Cambridge. Sod. δ 5.
E Cod. Basiliensis, eighth century. Basle. Sod. ε 55.
F Cod. Boreeli, ninth century. Utrecht. Sod. ε 86.
G Cod. Wolfi A, ninth century. London, Cambridge. Sod. ε 87.
H Cod. Wolfi B, ninth century. Hamburg, Cambridge. Sod. ε 88.
I Sixth century. Petrograd. Sod. ε 16.
K Cod. Cyprius, ninth century. Paris. Sod. ε 71.
L Cod. Regius, eighth century. Paris. Sod. ε 56.
M Cod. Campianus, ninth century. Paris. Sod. ε 72.
N Cod. Purpureus Petropolitanus, sixth century. Petrograd, Patmos, Rome,
London, Vienna. Sod. ε 19.
P Cod. Guelpherbytanus A, sixth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 33.
Q Cod. Guelpherbytanus B, fifth century. Wolfenbüttel. Sod. ε 4.
R Cod. Nitriensis, sixth century. London. Sod. ε 22.
S Cod. Vaticanus 354, tenth century. Rome. Sod. ε 1027.
T Cod. Borgianus, fifth century. Rome. Sod. ε 5.
U Cod. Nanianus, tenth century. Venice. Sod. ε 90.
V Cod. Mosquensis, ninth century. Moscow. Sod. ε 75.
W Freer Gospels, fourth or fifth century. Detroit.
X Cod. Monacensis, tenth century. Munich. Sod A³.
Z Cod. Dublinensis, sixth century. Dublin. Sod. ε 26.
Γ Cod. Tischendorfianus IV, ninth century. Oxford, Petrograd. Sod. ε 70.
Δ Cod. Sangallensis, ninth or tenth century. St. Gall. Sod. ε 75.

- Θ Koridethi Gospels, seventh, eighth, or ninth century. Tiflis.
 E Cod. Zacynthus, eighth century. London. Sod. A¹.
 Π Cod. Petropolitanus, ninth century. Petrograd. Sod. ε 73.
 Σ Cod. Rossanensis, sixth century. Rossano. Sod. ε 18.
 Ψ Eighth or ninth century. Athos. Sod. δ 6.
 070 Fifth century. Oxford. Sod. ε 6.
 099 Seventh or eighth century. Paris. Sod. ε 47.
 0112 Seventh century. Sinai. Sod. ε 46.

MINUSCULE OR CURSIVE CODICES

- 1 Twelfth century. Basle. Sod. δ 254.
 13 Thirteenth century. Paris. Sod. ε 368.
 22 Twelfth century. Paris. Sod. ε 288.
 28 Eleventh century. Paris. Sod. ε 168.
 33 (Eichhorn's "Queen of the Cursives"), ninth or tenth century. Paris.
 Sod. δ 48.
 63 Tenth or eleventh century. Dublin. Sod. A¹¹⁸.
 64 Twelfth or thirteenth century. Marquess of Bute. Sod. ε 1287.
 69 Fifteenth century. Leicester. Sod. δ 505.
 79 Fifteenth century. Leyden. Sod. ε 529.
 124 Twelfth century. Vienna. Sod. ε 1211.
 131 Fourteenth or fifteenth century. Rome. Sod. δ 467.
 142 Eleventh century. Rome. Sod. δ 151.
 157 Twelfth century. Rome. Sod. ε 207.
 248 Thirteenth century. Moscow. Sod. ε 395.
 271 Eleventh (?) century. Paris. Sod. ε 169.
 274 Tenth century. Paris. Sod. ε 1024.
 346 Twelfth century. Milan. Sod. ε 226.
 min Minuscule or cursive codices.
 Fer The Ferrar group, of south Italian origin, including Codd. 13, 69, 124, 230,
 346, 543, 788, 826, 828, 983, 1689, 1709.

VERSIONS

- arm Armenian version, fifth (?) century.
 eth Ethiopic version, fifth to seventh centuries.
 cop Bohairic (Coptic) version, sixth and seventh centuries.
 go Gothic version, fourth century.

har	Harklensian Syriac version, seventh century.
it	Old (Itala) Latin version, second and third centuries.
pesh	Vulgate (Peshitta) Syriac version, fifth century.
sah	Sahidic (Coptic) version, third and fourth centuries.
syr cur	Old Syriac version, third century, Cod. Curetonianus (fifth century).
syr sin	Old Syriac version, third century, Cod. Sinaiticus (fourth or fifth century).
vg	Vulgate Latin version, fourth century.
verss	versions.

FATHERS

Eus	Eusebius of Caesarea, third and fourth centuries.
Hier	Hieronymus (Jerome), fourth and fifth centuries.
Or	Origen, third century.

THE NOTATION IN THE WESTCOTT AND HORT TEXT

[Condensed from Westcott and Hort, *The New Testament in Greek*, pp. 581-83]

ALTERNATIVE READINGS

Wherever it has been found impossible to decide that one of two or more various readings is certainly right, alternative readings are given: and no alternative reading is given which does not appear to have a reasonable probability of being the true reading. The primary place in the text itself is assigned to those readings which on the whole are the more probable, or in cases of equal probability the better attested (see p. 563 and Introduction § 377). The other alternative readings occupy a secondary place, with a notation which varies according as they differ from the primary readings by Omission, by Addition, or by Substitution.

A secondary reading consisting in the Omission of words retained in the primary reading is marked by simple brackets [] in the text. Thus in Matt 7:24 τοὺς λόγους τοῦτους is the primary reading, τοὺς λόγους without τοῦτους the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Addition of words omitted in the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying marks, the place of insertion being indicated by the mark τ in the text. Thus in Matt 23:38 ὁ οἶκος ὑμῶν without ἔρημος is the primary reading, ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος the secondary reading.

A secondary reading consisting in the Substitution of other words for the words of the primary reading is printed at the foot of the page without any accompanying mark, the words of the primary reading being included within the marks ' ' in the text. Thus in Matt 16:20 ἐπελήσεν is the primary reading, διεστείλατο the secondary reading.

Where there are two or more secondary readings, they are separated by *v.* at the foot of the page, unless they differ from each other merely by the omission or addition of words; in which case they are distinguished from each other by brackets at the foot of the page, enclosing part or the whole of the longer reading.

SUSPECTED READINGS

Wherever it has appeared to the editors, or to either of them, that the text probably contains some primitive error, that is, has not been quite rightly preserved in any existing document, or at least in any existing document of sufficient authority, the marks † † are placed at the foot of the page, the extreme limits of the words suspected to contain an error of transcription being indicated by the marks ' ' in the text. In a few cases a reading apparently right, and also attested largely though not by the best documents, being probably a successful ancient conjecture, is printed in the text, the better attested reading being placed at the foot with "MSS" added, and a note inserted in the Appendix.

NOTEWORTHY REJECTED READINGS PRINTED WITHIN DOUBLE BRACKETS

A few very early interpolations in the Gospels, omitted by "Western" documents alone (Luke 22:19 f.; 24:3, 6, 12, 36, 40, 51, 52), or by "Western" and "Syrian" documents alone (Matt. 27:49), are inserted within double brackets [] in the body of the text.

A few interpolations in the Gospels, probably "Western" in origin, containing important matter apparently derived from extraneous sources, are inserted within double brackets [] in the body of the text (Matt. 16:2 f.; Luke 22:43 f.; 23:34), or separately (Mark 16:9-20, where the same notation is used for the alternative Shorter Conclusion of the Gospel; John 7:53-8:11).

PART I
INFANCY AND YOUTH OF JESUS

1. LUKE'S PREFACE

LUKE 1:1-4

ΕΠΕΙΔΗ ΠΕΡ ΠΟΛΛΟΙ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, 2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπνέται γενόμενοι τοῦ λόγου, 3 ἔδοξε κάμοι παρηκολουθηκότι ἀνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοι γράφαι, κρᾶτιστε Θεόφιλε, 4 ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

2. THE GENEALOGY (MATT)

MATT 1:1-17

[From LUKE 3:23-34]

ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυεὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ.

2 Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαάκ,

Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ,

Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,

3 Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρέσ καὶ τὸν Ζαρά ἐκ τῆς Θάμαρ,

Φαρέσ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρώμ,

Ἑσρώμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ,

4 Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμναδάβ,

Ἀμναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών,

Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών,

5 Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοὲς ἐκ τῆς Ῥαχάβ,

34 Ἀβραάμ

Ἰσαάκ

Ἰακώβ

33 Ἰούδας

Φαρέσ

Ἑσρώμ

Ἀρμεί

Ἰ'Αδμείν'

32 Ναασσών

Σαλά

ΜΑΤΤ 1		[From Luke 3]
Βοὸς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωβὴδ ἐκ τῆς Ροῦθ,		Βοὸς
Ἰωβὴδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί,		Ἰωβὴλ
6 Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυεὶδ τὸν βασιλέα.		Ἰεσσαί
Δαυεὶδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου,		31 Δαυεὶδ
7 Σολομῶν δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ,		Ναθάμ
Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά,		Ματταθά
Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσάφ,		Μεννά
8 Ἀσάφ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ,		Μελεά
Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ,		30 Ἐλιακείμ
Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζείαν,		Ἰωνάμ
9 Ὀζείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωαθάμ,		Ἰωσήφ
Ἰωαθάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχας,		Ἰούδας
Ἀχας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζε- κίαν,		Συμεών
10 Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆ,		29 Δευελ
Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμώς,		Μαθθάτ
Ἀμώς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰω- σείαν,		Ἰωρεὶμ
11 Ἰωσείας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος.		Ἰηλῆξερ
		Ἰησοῦς
		28 Ἦρ
		Ἐλμαδάμ
		Κωσάμ
		Ἀδδεί
12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικε- σίαν Βαβυλῶνος		Μελχεί

MATT 1

Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλα-
 θιήλ,
 Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ζοροβάβελ,
 13 Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἀβιούδ,
 Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλιακίμ,
 Ἐλιακίμ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀζῶρ,
 14 Ἀζῶρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Σαδώκ,
 Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἀχείμ,
 Ἀχείμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλι-
 ούδ,
 15 Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἐλεάζαρ,
 Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Μαθθάν,

Μαθθάν δὲ ἐγέννησεν τὸν
 Ἰακώβ,
 16 Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν
 τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας,
 ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς ὁ λεγό-
 μενος Χριστός.

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ
 Ἀβραὰμ ἕως Δαυεὶδ γενεαὶ
 δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυεὶδ
 ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ
 τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος
 ἕως τοῦ χριστοῦ γενεαὶ δεκα-
 τέσσαρες.

[From LUKE 3]

27 Νηρεί

Σαλαθιήλ

Ζοροβάβελ

Ῥησά

Ἰωανάν

26 Ἰωδά

Ἰωσήχ

Σεμεείν

Ματταθίας

Μαάθ

25 Ναγκαλ

Ἔσλει

Ναούμ

Ἄμώς

Ματταθίας

24 Ἰωσήφ

Ἰανναί

Μελχεί

Λευεί

Ματθάτ

23 Ἡλεί

Ἰωσήφ (§18)

3. THE BIRTH OF JOHN PROMISED

LUKE 1:5-25

ΕΓΕΝΕΤΟ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρῶν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλειςάβητ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασίαις τοῦ κυρίου ἀμεμπτοι. 7 καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν [ἡ] Ἐλειςάβητ στείρα, καὶ ἀμφοτέροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεῖον αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ 9 κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατίας ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, 10 καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος· 11 ὥφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος Κυρίου ἐστῶς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. 12 καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. 13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν ὁ ἄγγελος Μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνὴ σου Ἐλειςάβητ γεννήσει υἱὸν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην· 14 καὶ ἔσται χαρὰ σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται· 15 ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον ἸΚυρίου¹, καὶ ¹⁴“οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖνῃ,” καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, 16 καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ Κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν· 17 καὶ αὐτὸς Ἰπροελεύσεται² ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ²⁴“Ἥλεια, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα” καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἐτοιμάσαι Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. 18 καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον Κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνὴ μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. 19 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ Ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ καὶ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελισθῆσαι σοι ταῦτα· 20 καὶ ἰδοὺ ἔση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἴτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. 21 καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν ἐν τῷ ναῷ αὐτόν. 22 ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὄπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανέων αὐτοῖς, καὶ διέμενον κωφός. 23 Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 24 Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλειςάβητ ἡ γυνὴ αὐτοῦ· καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα 25 ὅτι Οὕτως μοι πεποίηκεν ἸΚύριος¹ ἐν ἡμέραις αἷς ἐπέειδεν ἀφελεῖν ὄνειδος μου ἐν ἀνθρώποις.

4. THE ANNUNCIATION TO MARY

LUKE 1:26-38

Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἧ ὄνομα Ναζαρέτ 27 ἠπρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ

Mt 1:18b

^a Μνηστευθεῖσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ
Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς (§5)

¹ Num 6:3; I Sam 1:11 LXX² Mal 4:5 f (3:23 f)

WH mg: Lk 1:15 τοῦ κυρίου 17 προσελεύσεται 25 ὁ κύριος

LUKE 1

ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαρίας. 28 καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. 29 ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διαταράχθη καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. 30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ Μὴ φοβοῦ, Μαρίας, εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ· 31 ^ακαὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. 32 οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς Ἰψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ Κύριος ὁ θεὸς ¹“τὸν θρόνον Δαυεὶδ” τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, 33 “καὶ βασιλεύσει” ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ “εἰς τοὺς αἰῶνας,” καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. 34 εἶπεν δὲ Μαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον Πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω; 35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ ^βΠνεῦμα ἅγιον ἐπέλευσται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ἰψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ²“ἅγιον κληθήσεται,” υἱὸς θεοῦ· 36 καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενὶς σου καὶ αὐτὴ συνείληφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς, καὶ οὗτος μὴν ἔκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα· 37 ὅτι ³“οὐκ ἀδυνατήσῃ παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα.” 38 εἶπεν δὲ Μαρίας Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ’ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

5. THE ANNUNCIATION TO JOSEPH

MATT 1:18-25

ΤΟΥ ΔΕ [ΙΗΣΟΥ] ΧΡΙΣΤΟΥ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. ^αΜνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἕκ πνεύματος ἁγίου. 19 Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. 20 Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ’ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων ^αἸωσήφ υἱὸς Δαυεὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν ¹Μαρίαν¹ τὴν γυναικὰ σου, ^ετὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἕκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου· 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ

Mt 1:20c, 21a

^α τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἕκ πνεύματος ἁγίου· 21 τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, (§5)

^β Cf Mt 1:20c (§5)

Lk 1:27

^α πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ ἐξ οἴκου Δαυεὶδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαρίας. (§4)

Lk 2:5b

^α σὺν Μαρίας τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ, οὔση ἐνκόφ. (§8)

^δ Cf Lk 2:4 (§8)

Lk 1:31

^ε καὶ ἰδοὺ συλλήμψῃ ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. (§4) Cf Lk 1:35 (§4)

¹ Isa 9:7 ² Ex 13:12 ³ Gen 18:14

MATT 1

καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
 22 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος
 23 ¹“Ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱόν,
 καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανοὴλ.”
 ὃ ἐστὶν μεθερμηνεύμενον “Μεθ’ ἡμῶν ὁ θεός.” 24 Ἐγερθεὶς δὲ [ὁ] Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου
 ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· 25 ^aκαὶ
 οὐκ ἐγένωσκεν αὐτὴν ἕως [οὔ] ἔτεκεν υἱόν· ^bκαὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

6. MARY'S VISIT TO ELISABETH

LUKE 1:39-56

Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς
 εἰς πόλιν Ἰούδα, 40 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ.
 41 καὶ ἐγένετο, ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος
 ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ, 42 καὶ ἀνεφώνησεν κραυγῇ
 μεγάλη καὶ εἶπεν Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναίξιν, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.
 43 καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; 44 ἰδοὺ γὰρ ὡς
 ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλίᾳ τὸ βρέφος
 ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. 45 καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις
 αὐτῇ παρὰ Κυρίου. 46 Καὶ εἶπεν Μαριάμ

Μεγαλύνει ²“ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον,”

47 καὶ “ἠγαλλίασεν” τὸ πνεῦμά μου “ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτήρῳ μου”

48 ὅτι ³“ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινώσειν τῆς δούλης αὐτοῦ,”

ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσιν με πᾶσαι αἱ γενεαί·

49 ὅτι ἐποίησέν μοι μεγάλα ὁ δυνατός,

καὶ ⁴“ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ,”

50 καὶ ⁵“τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεάς καὶ γενεάς

τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.”

51 Ἐποίησεν κράτος ⁶“ἐν βραχίονι” αὐτοῦ,

“διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους” διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν·

52 ⁷“καθεῖλεν δυνάστας” ἀπὸ θρόνων καὶ ⁸“ὑψώσεν ταπεινοὺς,

53 ⁹πεινῶντας ἐπέπλησεν ἀγαθῶν” καὶ “πλουτοῦντας ἐξάπέστειλεν κενούς.

Lk 2:7a

^a καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν
 πρωτότοκον, (§8)

Lk 2:21b

^b καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰη-
 σοῦς, (§10)

¹ Isa 7:14 ² I Sam 2:1 ³ I Sam 1:11 ⁴ Ps 111 (110):9 ⁵ Ps 103 (102):17 ⁶ Ps 89 (88):10
⁷ Job 12:19 ⁸ Job 5:11; I Sam 2:7 f ⁹ Ps 107(106):9; 34(33):10 LXX; I Sam 2:5

LUKE 1

- 54 ἄντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,
²μνησθῆναι ἐλέους,
 55 ³καθὼς ἑλάλησεν “πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
 τῷ Ἀβραάμ” καὶ τῷ “σπέρματι” αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.
 56 Ἔμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

7. THE BIRTH OF JOHN THE BAPTIST

LUKE 1:57-80

Τῇ δὲ Ἑλεῖσάβητ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἐγέννησεν υἱόν.
 58 καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν Κύριος τὸ ἔλεος
 αὐτοῦ μετ’ αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ. 59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθαν
 περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν.
 60 καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν Οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάνης. 61 καὶ
 εἶπαν πρὸς αὐτήν ὅτι Οὐδέεις ἔστιν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι
 τούτῳ. 62 ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. 63 καὶ αἰτή-
 σασ πυνακίδιον ἔγραψεν λέγων Ἰωάνης ἔστιν ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες.
 64 ἀνεψύχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν
 τὸν θεόν. 65 Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ
 ὄρει τῆς Ἰουδαίας διεδαλείτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, 66 καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκού-
 σαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες Τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεῖρ
 Κυρίου ἦν μετ’ αὐτοῦ. 67 Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος
 ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων

- 68 ⁴“Εὐλογητὸς Κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ,”
 ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν ⁵“λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ,”
 69 καὶ ⁶“ἤγειρεν κέρας” σωτηρίας ἡμῖν
 ἐν οἴκῳ “Δαυεὶδ” παιδὸς αὐτοῦ,
 70 καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,
 71 ⁷“σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς” πάντων “τῶν μισούντων ἡμᾶς,”
 72 ποιῆσαι ⁸“ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν”
 καὶ “μνησθῆναι διαθήκης” ἁγίας “αὐτοῦ,”
 73 “ὄρκον” ὃν “ᾤμωσεν πρὸς Ἀβραάμ” τὸν πατέρα ἡμῶν,
 74 τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφθῶς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ῥυσθέντας
 75 λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ
 ἐνώπιον αὐτοῦ ἰπάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν.

¹ Isa 41:8 f ² Ps 98(97):3 ³ Mic. 7:20 ⁴ Ps 41(40):13; 72(71):18; 106(105):48
 Ps 111(110):9 ⁵ Ps 132(131):17; I Sam 2:10 ⁶ Ps 106(105):10 ⁷ Ps 105(104):8 f; 106(105):45;
 Mic 7:20

LUKE 1

- 76 Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφήτης Ὑψίστου κληθήσῃ,
 προπορεύσῃ γὰρ ¹“ἐνώπιον Κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ,”
 77 τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ
 ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν,
 78 διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν,
 ἐν οἷς ἐπισκέψεται ἡμᾶς ἀνατολή ἐξ ὕψους,
 79 ²“ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,”
 τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

80 Τὸ δὲ παιδίον ἠΰξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

8. THE BIRTH OF JESUS

LUKE 2:1-7

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· 2 (αὕτη ἀπογραφή πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας ἸΚυρηνίου¹) 3 καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. 4 Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυεὶδ ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυεὶδ, 5 ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ βῆμνηστευμένη αὐτῷ, οὔσῃ ἐγκύῳ. 6 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, 7 καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλιεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

9. THE ANGELS AND THE SHEPHERDS

LUKE 2:8-20

Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραιοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. 9 καὶ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν· 10 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος Μὴ φοβείσθε, ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην ἣτις ἔσται παντὶ

^a Cf Mt 1:20b (§5); 2:1 (§12)

Mt 1:18b

^b Μνηστεύσεως τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθῃ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου. (§5)

Mt 1:25a

^c καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως [οὔ] ἔτεκεν υἱόν· (§5)

¹ Mal 3:1

² Isa 9:2

WH mg: Lk 2:2 Κυρίνου

LUKE 2

τῷ λαῷ, 11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ ὃς ἐστὶν χριστὸς κύριος ἐν πόλει Δαυεὶδ·
12 καὶ τοῦτο ὑμῖν ἵ σημεῖον, εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτῃ.
13 καὶ ἐξέφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανοῦ· αἰνοῦντων τὸν
θεὸν καὶ λεγόντων

14 Δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις· εὐδοκίας·.

15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπήλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, οἱ ποιμένες ἐλάλουν
πρὸς ἀλλήλους· Διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός· ὃ ὁ
κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. 16 καὶ ἦλθαν σπεύσαντες καὶ ἀνέβραν τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν
Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτῃ· 17 ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος
τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. 18 καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν
περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς, 19 ἡ δὲ Μαρία πάντα συνετήρει τὰ
ῥήματα ταῦτα συνβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 20 καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζ-
ζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

10. THE CIRCUMCISION

LUKE 2:21

Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτῶ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, ἁ καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα
αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτόν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

11. THE PRESENTATION IN THE TEMPLE

LUKE 2:22-39

Καὶ ὅτε ¹“ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ” αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωυσέως,
ἀνήγαγον αὐτόν εἰς Ἱερουσόλυμα παραστήσαι τῷ κυρίῳ, 23 καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ
Κυρίου ὅτι ²“Πᾶν ἄρσεν διανοίγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται,” 24 καὶ
τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου, ³“ζεύγος τρυγόνων ἢ δύο
νοσσοὺς περιστερῶν.”

25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα
Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ
Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν· 26 καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ
πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν [ἢ] ἂν ἴδῃ τὸν χριστὸν Κυρίου. 27 καὶ
ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον
Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ 28 καὶ αὐτὸς
ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ ἐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν

29 Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα,

κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ·

30 ὅτι ⁴“εἶδον” οἱ ὀφθαλμοί μου “τὸ σωτήριόν σου”

31 ὃ ἡτοίμασας “κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,

32 ὅπως εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνῶν”

καὶ ⁶“δόξαν” λαοῦ σου “Ἰσραὴλ.”

^a Cf Mt 1:25b (§5)

¹ Lev 12:6 ² Ex 13:12 ³ Lev 12:8; 5:11 ⁴ Isa 40:5; 52:10 ⁵ Isa 25:7 Heb; 42:6; 49:6 ⁶ Isa 46:13

LUKE 2

33 καὶ ἦν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. 34 καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἴδου οὗτος κείται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον, 35 καὶ σοῦ ἡ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ, (αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἕτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, 37 καὶ αὕτη χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων,) ἣ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστεύσασα καὶ δεήσασα λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. 38 καὶ αὕτη τῇ ᾠρᾷ ἐπιστάσα ἀνωμολογείτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλήμ.

39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ἠπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέτ.

12. THE WISE-MEN FROM THE EAST

MATTHEW 2:1-12

Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες 2 Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτὸν τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. 3 Ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, 4 καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. 5 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου

6 ¹⁴ Καὶ σύ, Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα·

ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ."

7 Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, 8 καὶ πέμπσας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν Πορευθέντες ἐξετάσατε ἀκριβῶς περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὑρητε ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. 9 οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἐστάθη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. 10 ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. 11 καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. 12 καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

Mt 2:23a

^a καὶ ἐλθὼν κατέκνηεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, (§13)

^b Cf Lk 2:4 (§8)

¹ Mic 5:2

13. THE FLIGHT INTO EGYPT

ΜΑΤΤ 2:13-23

Ἄναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ¹ τῷ Ἰωσήφ λέγων Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεύγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. 14 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, 15 καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος ¹“Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.”

16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνείλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὄρισις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. 17 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος 18 ²“Φωνὴ ἐν Ῥαμὰ ἠκούσθη,

κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς πολὺς·

Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς,

καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι ὅτι οὐκ εἰσίν.”

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ λέγων 20 Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ, τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. 21 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ. 22 ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἡρώδου ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, 23 ^ακαὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

14. CHILDHOOD AT NAZARETH

ΛΥΚΕ 2:40

Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥαυε καὶ ἐκραταιοῦτο πληρούμενον σοφία, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

15. VISIT TO JERUSALEM

ΛΥΚΕ 2:41-50

Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. 42 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς 43 καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. 44 νομίσαντες δὲ αὐτὸν

Lk 2:39b

^α ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν
εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέτ. (§11)

¹ Hos 11:1 ² Jer 31(38):15

WH mg: Mt 2:13 κατ' ὄναρ ἐφάνη

LUKE 2

εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἦλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεξήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῦσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, 45 καὶ μὴ εὐρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀναζητοῦντες αὐτόν. 46 καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς· 47 ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. 48 καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ ὀδυνώμενοι ζητοῦμέν σε. 49 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με; 50 καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

16. EIGHTEEN YEARS AT NAZARETH

LUKE 2:51, 52

καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ, καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. 52 Καὶ Ἰησοῦς ¹“προέκοπτεν” τῇ σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ “καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.”

¹ I Sam 2:26

PART II
INTRODUCTION TO PUBLIC WORK

17. THE MINISTRY OF THE BAPTIST

MATT 3:1-12

ΕΝ ΔΕ ΤΑΙΣ ΗΜΕΡΑΙΣ
ἐκείναις

παραγίνεται
Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς
κηρύσσων
ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας
2 λέγων ἁΜετανοείτε,
ἤγγικεν γὰρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[Cf v 5 below]

MARK 1:1-8

ΑΡΧΗ τοῦ εὐαγγελίου Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ[†].

[Cf v 4 below]

[Cf v 4 below]

LUKE 3:1-20

ΕΝ ΕΤΕΙ δὲ πεντεκαίδε-
κάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου
Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Πον-
τίου Πειλάτου τῆς Ἰουδαίας,
καὶ τετρααρχοῦντος τῆς Γαλι-
λαίας Ἡρώδου, Φιλίππου δὲ
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετρααρ-
χοῦντος τῆς Ἰουραίας καὶ
Τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυ-
σανίου τῆς Ἀβειληνῆς τετρα-
αρχοῦντος, 2 ἐπὶ ἀρχιερέως
Ἄννα καὶ Καϊάφα,
ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ
ἐπὶ Ἰωάνην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν
ἐν τῇ ἐρήμῳ.

3 καὶ ἦλθεν
εἰς πᾶσαν περίχωρον τοῦ Ἰορ-
δάνου
κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας
εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν,

Mt 4:17b

^α ἸΜετανοείτε,
ἤγγικεν γὰρ¹
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§20)

Mk 1:15b

^α καὶ ἤγγικεν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ·
μετανοείτε
καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
(§20)

WH mg: Mk 1:1 υἱὸς θεοῦ

Lk 3:3 πᾶσαν with ABLW Or etc; πᾶσαν τὴν ΝCDXΔΘ etc

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
3 Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ρηθεὶς διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος	2 Καθὼς γέγραπται ἐν τῷ Ἡσαίᾳ τῷ προφήτῃ	4 ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαίου τοῦ προφήτου
[MATT 11:10b]		[LUKE 7:27b]
1“ Ἴδὸν ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου.” (§47)	1“ Ἴδὸν ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου.”	1“ Ἴδὸν ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἐμπροσθέν σου.” (§47)
2“ Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.”	3 2“ Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.”	3“ Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
[Cf v 1 above]	4 ἐγένετο Ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.	5 πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται, καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείας καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας· 6 καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.”
4 Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ, ἣ δὲ τροφή ἦν αὐτοῦ ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον.	[Cf v 6 below]	[Cf v 2 above]
5 Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία	5 καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα καὶ οἱ Ἱεροσολυμεῖται πάντες,	[Cf v 3 above]
καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου,	καὶ ἐβαπτίζοντο	[Cf v 3 above]
6 καὶ ἐβαπτίζοντο		[Cf Luke 3:21 (§18)]

¹ Mal 3:1² Isa 40:3³ Isa 40:3 ff

MATT 3

ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ'
αὐτοῦ
ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας
αὐτῶν.

[Cf v 4 above

7 Ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φα-
ρισαίων καὶ Σαδδουκαίων

ἐρχομένους
ἐπὶ τὸ βάπτισμα
εἶπεν αὐτοῖς

^aΓεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

8 ποιήσατε οὖν καρπὸν
ἄξιον τῆς μετανοίας·

9 καὶ μὴ δόξετε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς

Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ,
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται
ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων
ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

10 ἤδη δὲ ἡ ἀξίη πρὸς
τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κείται·

^bπᾶν οὖν δένδρον

μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

MARK 1

ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ
ποταμῷ
ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας
αὐτῶν.

6 καὶ ἦν ὁ Ἰωάννης
ἐνδεδυμένος

τρίχας καμήλου

καὶ ζώνην δερματίνην
περὶ τὴν ὀσφύν αὐτοῦ,

καὶ ἔσθων

ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

LUKE 3

7 Ἐλεγεν οὖν
τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις
βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ

^aΓεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

8 ποιήσατε οὖν καρποὺς
ἀξίους τῆς μετανοίας·

καὶ μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν
ἑαυτοῖς

Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ.

λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται
ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων
ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

9 ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίη πρὸς
τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κείται·

^bπᾶν οὖν δένδρον

μὴ ποιῶν καρπὸν [καλὸν]
ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

^a Cf Mt 12:34 (§50); 23:33 (§157)

Mt 7:19

^b πᾶν δένδρον

μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν

ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§43)

WH mg: Lk 3:8 ἀξίους καρποὺς

Mt 3:8 καρπὸν ἄξιον with \aleph BCW etc; καρποὺς ἀξίους LU etc (from Lk 3:8)

\aleph ACLX Δ Θ etc; ἀξίους καρποὺς B Or; καρπὸν ἄξιον DW etc, from Mt 3:8

Lk 3:8 καρποὺς ἀξίους with

MATT 3

MARK 1

LUKE 3

11 ἐγὼ μὲν ὑμᾶς βαπτίζω
ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν·
ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος
ἰσχυρότερός μου ἐστίν,
οὐδ' οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς

τὰ ὑποδήματα βαστάσαι·

[Cf above]

αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει
ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί·
12 οὐδ' τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ,
καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα
αὐτοῦ,

7 καὶ ἐκήρυσσεν λέγων

[Cf v 8 below]

Ἔρχεται
ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω [μου],
οὐδ' οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς
κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα
τῶν υποδημάτων αὐτοῦ·
8 ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ὕδατι,
αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς
πνεύματι ἁγίῳ.

10 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ
ὄχλοι λέγοντες Τί οὖν ποιή-
σωμεν; 11 ἀποκριθεὶς δὲ ἔλε-
γεν αὐτοῖς Ὁ ἔχων δύο
χιτῶνας μεταδότω τῷ μὴ
ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώματα
ὁμοίως ποιείτω. 12 ἦλθον δὲ
καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι καὶ
εἶπαν πρὸς αὐτὸν Διδάσκαλε,
τί ποιήσωμεν; 13 ὁ δὲ εἶπεν
πρὸς αὐτοὺς Μηδὲν πλέον
παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν
πράσσετε. 14 ἐπηρώτων δὲ
αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι λέ-
γοντες Τί ποιήσωμεν καὶ
ἡμεῖς; καὶ εἶπεν αὐτοῖς Μη-
δένα διασείσητε μηδὲ συκο-
φαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς
ὄψωνίοις ὑμῶν.

15 Προσδοκῶντος δὲ τοῦ
λαοῦ καὶ διαλογιζομένων πάν-
των ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν
περὶ τοῦ Ἰωάνου, μὴ ποτε
αὐτὸς εἴη ὁ χριστός,

16 ἀπεκρίνατο λέγων πᾶσιν
ὁ Ἰωάνης
Ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς·

ἔρχεται δὲ
ὁ ἰσχυρότερός μου,
οὐδ' οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς
λῦσαι τὸν ἱμάντα
τῶν υποδημάτων αὐτοῦ·

[Cf above]

αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει
ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί·
17 οὐδ' τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ
αὐτοῦ
διακαθαῖραι τὴν ἄλωνα
αὐτοῦ

Mk 1:7 ὀπίσω μου docc pler; Δ etc om; B Or om μου
ⲚADHPWΘ etc

8 πνεύματι with BL 1 it vg; ἐν πνεύματι

MATT 3

καὶ συνάξει τὸν σίτον αὐτοῦ
εἰς τὴν ἀποθήκην[†],
τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει
πυρὶ ἀσβέστῳ.

[MATT 14:3, 4]

Ἵ ἄρ Ἡρώδης

κρατήσας τὸν Ἰωάννην
ἔδησεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθραυ

διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

[Cf v 3 above]

4 ἔλεγεν γάρ ὁ Ἰωάννης
αὐτῷ
Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν
αὐτήν· (§77)

MARK 1

Αὐτὸς γάρ ὁ Ἡρώδης

ἀποστείλας

ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην
καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ

διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν

[Cf v 17 above]

18 ἔλεγεν γάρ ὁ Ἰωάννης
τῷ Ἡρώδῃ ὅτι
Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν
τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.
(§77)

LUKE 3

καὶ συναγαγεῖν τὸν σίτον
εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ,
τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει
πυρὶ ἀσβέστῳ.

18 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα
παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν
λαόν·

19 ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης,

[Cf v 20 below]

ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ
περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναῖκος
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν
πονηρῶν ὁ Ἡρώδης, 20 προ-
σέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσιν,
κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν
φυλακῇ.

18. THE BAPTISM OF JESUS, AND THE GENEALOGY (LUKE)

MATT 3:13-17

Τότε
παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν
Ἰωάννην
τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

MARK 1:9-11

ἼΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ¹
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις
ἦλθεν Ἰησοῦς
ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας
καὶ ἐβαπτίσθη
εἰς τὸν Ἰορδάνην ὑπὸ Ἰωάνου.

LUKE 3:21-38

Ἐγένετο δὲ

WH mg: Mt 3:12 αὐτοῦ Mk 1:9 Ἐγένετο

Mt 3:12 ἀποθήκην with ΝΟΚΜΔ it vg sah etc; BELUW syr sin cur etc add αὐτοῦ

MATT 3	MARK 1	LUKE 3
<p>14 ὁ δὲ διεκώλυεν αὐτὸν λέγων Ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; 15 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ¹ Ἄφες ἄρτι, οὕτω γὰρ πρέπειν ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τότε ἀφίησιν αὐτόν.</p>	<p>[Cf Mark 1:5 (§17)]</p>	<p>ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαόν καὶ Ἰησοῦ βαπτισθέντος καὶ προσευχομένου</p>
<p>16 βαπτισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἠνεώχθησαν Ἦ οὐρανοί, καὶ εἶδεν πνεῦμα θεοῦ</p>	<p>10 καὶ εὐθὺς ἀναβαίνων ἐκ τοῦ ὕδατος εἶδεν σχιζομένους τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸ πνεῦμα</p>	<p>ἀνεωχθῆναι τὸν οὐρανὸν 22 καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῶ εἶδει ὡς περιστερὰν ἐπ' αὐτόν, καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.</p>
<p>καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν· 17 καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα ἌΟὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Ἰμου ὁ ἀγαπητός, ἐν¹ τῷ εὐδόκησα.</p>	<p>ὡς περιστερὰν καταβαῖνον εἰς αὐτόν· 11 καὶ φωνὴ [ἐγένετο] ἐκ τῶν οὐρανῶν Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.</p>	<p>23 Καὶ αὐτὸς ἦν Ἰησοῦς ἀρχόμενος ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα, ὢν υἱὸς, ὡς ἐνομιζέτο, Ἰωσήφ τοῦ Ἡλεί 24 τοῦ Ματθαί τοῦ Λευεὶ τοῦ Μελχεί τοῦ Ἰανναὶ τοῦ Ἰωσήφ 25 τοῦ Ματθαίου τοῦ Ἀμῶς</p>
<p>[Cf Matt 1:1-16 (§2)]</p>		

^a Cf Mt 17:5 (§88)

^a Cf Mk 9:7 (§88)

^a Cf Lk 9:35 (§88)

WH mg: Mt 3:15 πρὸς αὐτόν 16 αὐτῷ 17 μου, ὁ ἀγαπητός ἐν

Mt 3:17 Οὗτός ἐστιν: D 1 it syr sin cur read Σὺ εἶ — ὁ υἱὸς μου: syr sin cur add καὶ Mk 1:11 ἐγένετο with ABLW etc; ⁸*DΘ etc om Lk 3:22 Σὺ εἶ . . . εὐδόκησα: D 3 it etc read υἱὸς μου εἶ συ, ἐγὼ σημερο γενένηκά σε (from Ps 2:7)

LUKE 3

τοῦ Ναούμ
 τοῦ Ἑσλεί
 τοῦ Ναγγαί
 26 τοῦ Μαάθ
 τοῦ Ματταθίου
 τοῦ Σεμεεῖν
 τοῦ Ἰωσήχ
 τοῦ Ἰωδά
 27 τοῦ Ἰωανάν
 τοῦ Ῥησά
 τοῦ Ζοροβάβελ
 τοῦ Σαλαθιήλ
 τοῦ Νηρεί
 28 τοῦ Μελχεί
 τοῦ Ἀδδεί
 τοῦ Κωσάμ
 τοῦ Ἐλμαδάμ
 τοῦ Ἦρ
 29 τοῦ Ἰησοῦ
 τοῦ Ἐλιέξερ
 τοῦ Ἰωρείμ
 τοῦ Μαθθάτ
 τοῦ Λευεί
 30 τοῦ Συμεών
 τοῦ Ἰούδα
 τοῦ Ἰωσήφ
 τοῦ Ἰωνάμ
 τοῦ Ἐλιακείμ
 31 τοῦ Μελεά
 τοῦ Μεννά
 τοῦ Ματταθά
 τοῦ Ναθάμ
 τοῦ Δαυείδ
 32 τοῦ Ἰεσσαί
 τοῦ Ἰωβήλ
 τοῦ Βοός
 τοῦ Σαλά
 τοῦ Ναασσών
 33 τοῦ Ῥαδμείν¹
 τοῦ Ἀρνεί
 τοῦ Ἑσρών

LUKE 3

τοῦ Φαρέσ
 τοῦ Ἰούδα
 34 τοῦ Ἰακώβ
 τοῦ Ἰσαάκ
 τοῦ Ἀβραάμ
 τοῦ Θαρά
 τοῦ Ναχώρ
 35 τοῦ Σερούχ
 τοῦ Ῥαγαί
 τοῦ Φάλεκ
 τοῦ Ἐβερ
 τοῦ Σαλά
 36 τοῦ Καινάμ
 τοῦ Ἀρφαζάδ
 τοῦ Σήμ
 τοῦ Νῶε
 τοῦ Λάμεχ
 37 τοῦ Μαθουαλά
 τοῦ Ἐνώχ
 τοῦ Ἰάρετ
 τοῦ Μαλελεήλ
 τοῦ Καινάμ
 38 τοῦ Ἐνώσ
 τοῦ Σήθ
 τοῦ Ἀδάμ
 τοῦ θεοῦ.

19. THE TEMPTATION

MATT 4:1-11

Τότε [ὁ] Ἰησοῦς

ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον
ὑπὸ τοῦ πνεύματος,

πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβό-
λου.

2 καὶ νηστεύσας
ἡμέρας τεσσαράκοντα

MARK 1:12, 13

Καὶ εὐθὺς
τὸ πνεῦμα

αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.

13 καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ
τεσσαράκοντα ἡμέρας
πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ Σατανᾶ,

LUKE 4:1-13

Ἰησοῦς δὲ
πλήρης πνεύματος ἁγίου
ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου,
καὶ ἦγετο
ἐν τῷ πνεύματι
ἐν τῇ ἐρήμῳ
2 ἡμέρας τεσσαράκοντα
πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβό-
λου.
Καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις,

ΜΑΤΤ 4

καὶ νύκτας τεσσαράκοντα
ὑστερον
ἐπέειπασεν.

3 Καὶ προσελθὼν
ὁ πειράζων εἶπεν αὐτῷ
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπὸν ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι
ἄρτοι γένωνται.
4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Γέγραπται

¹“Οὐκ ἐπ’ ἄρτω μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος,
ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπο-
ρευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.”

[Cf vv 8-10 below]

5 Τότε παραλαμβάνει αὐτὸν
ὁ διάβολος
εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν,

MARK 1

καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων,

LUKE 4

καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν
ἐπέειπασεν.

3 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ διάβολος
Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ,
εἰπέ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα
γένηται ἄρτος.

4 καὶ ἀπεκρίθη πρὸς αὐτὸν
ὁ Ἰησοῦς

Γέγραπται ὅτι

¹“Οὐκ ἐπ’ ἄρτω μόνῳ
ζήσεται ὁ ἄνθρωπος.”

5 Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν
ἔδειξεν αὐτῷ

πάσας τὰς βασιλείας
τῆς οἰκουμένης

ἐν στιγμῇ χρόνου·

6 καὶ εἶπεν αὐτῷ

ὁ διάβολος

Σοὶ δώσω

τὴν ἔξουσίαν ταύτην ἅπασαν
καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν,

ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται καὶ ᾧ
ἂν θέλω δίδωμι αὐτήν·

7 σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς
ἐνώπιον ἐμοῦ,

ἔσται σοῦ πάντα.

8 καὶ ἀποκριθεὶς

¹ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ¹

Γέγραπται

²“Κύριον τὸν θεόν σου
προσκυνήσεις

καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.”

9 Ἦγαγεν δὲ αὐτὸν

εἰς Ἱερουσαλὴμ

¹ Deut 8:3 ² Deut 6:13

WH mg: Lk 4:8 αὐτῷ εἶπεν [ὁ] Ἰησοῦς

ΜΑΤΤ 4	MARK 1	LUKE 4
<p>καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, ὅ καὶ λέγει αὐτῷ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι ¹“Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελείται περὶ σοῦ</p> <p>καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μὴ ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.” 7 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς</p>	<p>καὶ εἶπεν [αὐτῷ]· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω· 10 γέγραπται γὰρ ὅτι ¹“τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελείται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε,” 11 καὶ ὅτι “ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε μὴ ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.” 12 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἐἴρηται ²“Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν θεόν σου.” [Cf vv 5-8 above]</p> <p>καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσήλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ. καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.</p>	<p>καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν [αὐτῷ]· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω· 10 γέγραπται γὰρ ὅτι ¹“τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελείται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε,” 11 καὶ ὅτι “ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε μὴ ποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.” 12 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ἐἴρηται ²“Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν θεόν σου.” [Cf vv 5-8 above]</p> <p>13 Καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος ἀπέστη ἀπ’ αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.</p>
¹ Ps 91 (90):11 f	² Deut 6:16	³ Deut 6:13

PART III
THE GALILEAN MINISTRY

CHAPTER I. THE BEGINNINGS OF JESUS' WORK IN GALILEE, §§20 23

20. THE DEPARTURE INTO GALILEE

MATT 4:12-17	MARK 1:14, 15	LUKE 4:14, 15
<p>'Ακούσας δὲ ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη ἀνεχώρησεν</p> <p>εἰς τὴν Γαλιλαίαν.</p> <p>13 καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρά ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καφαρ- ναούμ τὴν παραθαλασσίαν ἐν ὁρίοις Ζαβουλῶν καὶ Νεφθα- λείμ·</p> <p>14 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγον- τος</p> <p>15 ¹⁴ Ἐν τῇ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, 16 ὁ λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκοτίᾳ φῶς εἶδεν μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.”</p> <p>17 ΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν</p> <p>καὶ λέγειν</p>	<p>Καὶ μετὰ τὸ παραδοθῆναι τὸν Ἰωάννην ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς</p> <p>εἰς τὴν Γαλιλαίαν</p> <p>[Cf Mark 1:21 (§24)]</p> <p>15 κηρύσσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ [καὶ λέγων]</p>	<p>Καὶ</p> <p>ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν.</p> <p>[Cf Luke 4:31 (§24)]</p>

¹ Isa 9:1 f

Mk 1:15 καὶ λέγων with BKLMWΔΘ it vg pesh etc; λέγων ADEF etc; ✠* syr sin om

MATT 4	MARK 1	LUKE 4
<p>^aΜετανοεῖτε, ἤγγικεν γάρ¹ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.</p>	<p>ὅτι Πεπλήρωται ὁ καιρὸς ^aκαὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεῦτε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.</p>	
<p>[MATT 4:24]</p>	<p>[MARK 1:28]</p>	
<p>καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ</p>	<p>Καὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ</p>	<p>καὶ φήμη ἐξῆλθεν</p>
<p>εἰς ὄλην τὴν Συρίαν· (§23)</p>	<p>εἰς ὄλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας. (§24)</p>	<p>καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.</p>
<p>[MATT 4:23a]</p>	<p>[MARK 1:39a]</p>	
<p>^bΚαὶ περιῆγεν ἐν ὄλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§23)</p>	<p>^bκαὶ ἦλθεν (Cf v 39b (§25)) κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν (§25)</p>	<p>15 ^bκαὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.</p>

21. THE REJECTION AT NAZARETH (LUKE)

MATT 13:53-58	MARK 6:1-6a	LUKE 4:16-30
<p>Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρην ἐκεῖθεν. (§65) 54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ</p>	<p>Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.</p>	<p>Καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν ἱερα- μένος¹,</p>
		<p>καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ</p>

Mt 3:2

^a Μετανοεῖτε,
ἤγγικεν γάρ
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. (§17)

Mt 9:35a

^b Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς
τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν (§70)

Mk 6:6b

^b Καὶ περιῆγεν
τὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων. (§70)

Lk 4:44

^b Καὶ ἦν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς
τῆς Ἰουδαίας. (§25)

WH mg: Mt 4:17 Ἰγγικεν

Lk 4:16 ἀναθεραμμένος

[MATTHEW 13]

ἐδίδασκειν αὐτοὺς
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,

ὥστε ἐκπλήσσεισθαι αὐτοὺς

καὶ λέγειν Πόθεν τούτω
ἡ σοφία αὐτῆ
καὶ αἱ δυνάμεις;

ὅς οὐχ οὗτός ἐστιν
ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;
οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μα-
ριάμ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

[MARK 6]

2 Καὶ γενομένου σαββάτου
ἤρξατο διδάσκειν
ἐν τῇ συναγωγῇ·

καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες

ἐξεπλήσσοντο

λέγοντες Πόθεν τούτω ταῦτα,
καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα τούτω,
καὶ αἱ δυνάμεις ταιαῦται
διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι;
ὅς οὐχ οὗτός ἐστιν
ὁ τέκτων,
ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας
καὶ ἀδελφός

LUKE 4

ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων

εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

17 καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον
τοῦ προφήτου Ἡσαίου, καὶ
ἀνοίξας τὸ βιβλίον εὗρεν [τὸν]
τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον

18 ¹“Πνεῦμα Κυρίου ἐπ’ ἐμέ,
οὗ εἵνεκεν ἔχρισέν με εὐαγ-
γελίσασθαι πτωχοῖς,
ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμα-
λώτοις ἄφεςιν καὶ τυφλοῖς
ἀνάβλεψιν,

ἀποστεῖλαι θετραυμένους ἐν
ἄφέσει,

19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου
δεκτόν.”

20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον
ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν·
καὶ πάντων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν
τῇ συναγωγῇ ἦσαν ἀτενί-
ζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ
λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σή-
μερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ
αὕτη ἐν τοῖς ὠσίν ὑμῶν.

22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν
αὐτῷ

καὶ ἐθαύμαζον
ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος
τοῖς ἐκπορευομένοις
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ ἔλεγον

Οὐχί
υἱὸς ἐστιν Ἰωσήφ οὗτος;

¹ Isa 61:1 f

[MATTHEW 13]	[MARK 6]	LUKE 4
<p>Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα; 57 καὶ ἐσκαρδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.</p>	<p>Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφου καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; [Cf v 2 above] καὶ ἐσκαρδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.</p>	<p>23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παρα- βολὴν ταύτην Ἰατρέ, θερά- πευσσον σεαυτὸν ὅσα ἠκούσα- μεν γενόμενα εἰς τὴν Καφαρ- ναοὺμ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.</p>
<p>ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ ἁπατρίδι</p>	<p>4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ</p>	<p>24 εἶπεν δὲ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.</p>
<p>καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνά- μεις πολλὰς</p>	<p>5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν</p>	<p>25 ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χήραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλείου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐ- ρανὸς ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, 26 καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμ- φθη Ἡλείας εἰ μὴ ¹⁴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναῖκα χήραν." 27 καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Ναϊμᾶν ὁ Σύρος. 28 καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ</p>
<p>διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)</p>	<p>διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (§69)</p>	<p>25 ἐπ' ἀληθείας δὲ λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χήραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλείου ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐ- ρανὸς ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, 26 καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμ- φθη Ἡλείας εἰ μὴ ¹⁴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδωνίας πρὸς γυναῖκα χήραν." 27 καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐκαθαρίσθη, εἰ μὴ Ναϊμᾶν ὁ Σύρος. 28 καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ</p>

¹ I Kings 17:9

WH mg: Lk 4:25 etl

LUKE 4

ἀκούοντες ταῦτα, 29 καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὄφρους τοῦ ὄρου: ἐφ' οὗ ἡ πόλις ὠκοδόμητο αὐτῶν, ὥστε κατακρημνίσαι αὐτόν· 30 αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν ἐπορεύετο.

22. THE CALL OF THE FOUR (MATT-MARK)

MATT 4:18-22

Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς,

[Cf v 21 below]

Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον

MARK 1:16-20

Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν

[Cf v 19 below]

Σίμωνα

[LUKE 5:1-11]

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸς ἦν ἐστὼς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, 2 καὶ εἶδεν ἑπλοῖα δύο¹ ἐστῶτο παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἄλλοις ἀπ' αὐτῶν ἀποβάαντες ἑπλυνον¹ τὰ δίκτυα. 3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἕν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκεν τοὺς ὄχλους. 4 ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. 5 καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιῶσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματι σου χαλάσω τὰ δίκτυα. 6 καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολὺ, διερῆσσετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. 7 καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἐτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβεσθαι

Mt 4:18 περιπατῶν with NBCLWA etc; παράγων D it syr sin 33. it vg etc; περιπατῶν δὲ AWFΘΠ syr sin pesh etc

Mk 1:16 καὶ παράγων with NB DL

MATTHEW 4	MARK 1	[LUKE 5]
<p>[Cf v 21 below]</p>	<p>[Cf v 19 below]</p>	<p>αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἐπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων Ἐξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε· 9 θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ἧν συνέλαβον, 10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωτοὶ τῷ Σίμωνι.</p>
<p>καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς· 19 καὶ λέγει αὐτοῖς</p> <p>Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλεεῖς ἀνθρώπων.</p>	<p>καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσῃ, ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς· 17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἀλεεῖς ἀνθρώπων.</p>	<p>καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἰησοῦς Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἄνθρωποις ἔσῃ ζωγρῶν. 11 καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§26)</p>
<p>20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 21 Καὶ προβάς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.</p>	<p>18 καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. 19 Καὶ προβάς ὀλίγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. 20 καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαίου ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ.</p>	<p>[Cf v 10 above]</p> <p>[Cf v 2 above]</p>

Mk 1:16 ἀμφιβάλλοντας with NA (*-tes) BDLWΔ etc; ἀμφιβαλοντες Θ; βάλλοντας ΜΓ etc; ΑΩΓΔΠ et· add ἀμφίβληστρον: Θ adds τὰ δίκτυα

23. THE RESPONSE TO JESUS' WORK

MATTHEW 4:23-25 [+§35]	[MARK 1:39]	[LUKE 4:44]
<p>^aΚαὶ περιῆγεν ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας</p> <p>καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.</p>	<p>^aκαὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν</p> <p>εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (§25)</p>	<p>^aΚαὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς</p> <p>τῆς Ἰουδαίας. (§25)</p>
<p>24 ^bκαὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν^c</p>	<p>[MARK 1:28, 32, 34a]</p> <p>^bΚαὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰθὺς πανταχοῦ εἰς ὅλην τὴν περιχώρον τῆς Γαλι- λαίας. . . .</p> <p>32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας [Cf v 34 below]</p>	<p>[LUKE 4:37]</p> <p>^bΚαὶ ἐξεπορεύετο ἡχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. (§24)</p>
<p>καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, δαιμονιζομένους καὶ σεληνια- ζομένους καὶ παραλυτικούς,</p>	<p>καὶ τοὺς δαιμονιζομένους^c. . . .</p>	<p>[LUKE 4:40]</p> <p>Δύνοιτος δὲ τοῦ ἡλίου</p> <p>ἴ'ἀπαντες^d ὅσοι εἶχον ἀσθενούντας νόσοις ποικίλαις</p> <p>ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν</p>

Mt 9:35

^a Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς

τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν. (§70)

Mk 6:6b

^a Καὶ περιῆγεν

τὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων. (§70)

Lk 4:14a, 15

^a Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς
ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος
εἰς τὴν Γαλιλαίαν. . . .

15 καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν,

δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων. (§20)

Lk 4:14b

^b καὶ φήμη ἐξῆλθεν
καθ' ὅλης τῆς περιχώρου
περὶ αὐτοῦ. (§20)

Mt 4:24 καὶ . . . Συρίαν: syr sin om — δαιμονιζομένους with BC etc; καὶ δαιμ. NDEWTC it vg syr cur etc

ΜΑΤΤ 4	[MARK 1]	[LUKE 4]
καὶ ἰθεράπευσεν αὐτούς.	34 καὶ ἰθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν, (§24)	ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς 'ἰθεράπευεν' αὐτούς. (§24)
25 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ	[MARK 3:7b, 8]	[LUKE 6:17b]
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως	καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας	καὶ ὄχλος πολλὸς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολλὸν τοῦ λαοῦ
καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας	ἠκολούθησεν,	ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (+ §35)	8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ¹ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, ¹ πλῆθος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα 'ποιεῖ' ἦλθαν πρὸς αὐτόν. (§33)	καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν (§33)

CHAPTER II. TEACHING AND GATHERING DISCIPLES, §§24-27

24. A DAY IN CAPERNAUM

§45+] ΜΑΤΤ 8:14-17 [+§66]	MARK 1:21-34	LUKE 4:31-41
[Cf Matt 4:13 (§20)]	Καὶ εἰσπορεύονται εἰς Καφαρναοὺμ.	Καὶ κατήλθεν εἰς Καφαρναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας. Καὶ ἦν διδάσκων αὐτοῦς ἐν τοῖς σάββασιν ¹
[ΜΑΤΤ 7:28b, 29]	Καὶ εὐθὺς τοῖς σάββασιν ἔεισελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν ἐδίδασκεν ¹ .	32 καὶ ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,
ἐξεπλήσσαντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.	22 καὶ ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,	

WH mg: Mk 1:21 ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγὴν

[MATT 7]

29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων

καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς
αὐτῶν. (§44)

MARK 1

ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
ὡς ἐξουσίαν ἔχων

καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

23 καὶ εὐθὺς
ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν
ἄνθρωπος
ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,

καὶ ἀνέκραξεν 24 λέγων
Τί ἡμῖν καὶ σοί,
'Ἰησοῦ Ναζαρηνέ;
ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;
[οἶδά] σε τίς εἶ,
ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

25 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ
ὁ 'Ἰησοῦς [λέγων]
Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.
26 καὶ σπαράξαν αὐτὸν
τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον
καὶ φωνήσαν φωνῇ μεγάλῃ
ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

27 καὶ ἐθαμβήθησαν ἅπαντες,

ὥστε συνζητεῖν [αὐτοὺς]¹
λέγοντας

Τί ἐστὶν τοῦτο; διδαχὴ καινὴ·
κατ' ἐξουσίαν
καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκα-
θάρτοις ἐπιτάσσει,
καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ.

28 ^αΚαὶ ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ
αὐτοῦ εὐθὺς πανταχοῦ
εἰς ὅλην τὴν περιχώρον
τῆς Γαλιλαίας.

LUKE 4

ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ
ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

33 καὶ
ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν
ἄνθρωπος
ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκα-
θάρτου,

καὶ ἀνέκραξεν φωνῇ μεγάλῃ
34 "Ἐα, τί ἡμῖν καὶ σοί,
'Ἰησοῦ Ναζαρηνέ;
ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς;
οἶδά σε τίς εἶ,
ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.

35 καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ
ὁ 'Ἰησοῦς λέγων
Φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ
καὶ ρίψαν αὐτὸν
τὸ δαιμόνιον εἰς τὸ μέσον

ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ
μηδὲν βλάψαν αὐτόν.

36 καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ
πάντας,
καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους
λέγοντες

Τίς ὁ λόγος οὗτος
ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει
ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις
πνεύμασιν,
καὶ ἐξέρχονται;

37 ^αΚαὶ ἐξεπορεύετο ἡχος
περὶ αὐτοῦ
εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

Lk 4:14b

^α καὶ φήμη ἐξῆλθεν
καθ' ὅλης τῆς περιχώρου
περὶ αὐτοῦ. (§20)

WH mg: Mk 1:24 οἶδαμέν 27 πρὸς ἑαυτοὺς

Mk 1:27 αὐτοῖς with **XB** etc; πρὸς ἑαυτοὺς ACDWΓΔΘ etc

MATTHEW 8	MARK 1	LUKE 4
<p>Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρον</p>	<p>29 Καὶ εὐθὺς ἐκ τῆς συναγωγῆς ἔξελθόντες ἦλθαν¹ εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάνου.</p>	<p>38 Ἀναστάς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσήλθεν εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος.</p>
<p>εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν·</p>	<p>30 ἡ δὲ πενθερὰ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθὺς λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.</p>	<p>πενθερὰ δὲ τοῦ Σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.</p>
<p>15 καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς,</p>	<p>31 καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς·</p>	<p>39 καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς</p>
<p>καὶ ἀφήκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτῷ.</p>	<p>καὶ ἀφήκεν αὐτὴν ὁ πυρετός, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.</p>	<p>ἐπετίμησεν τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφήκεν αὐτὴν· παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.</p>
<p>16 Ὁψίας δὲ γενομένης</p>	<p>32 Ὁψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυσεν ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας . [Cf v 34 below]</p>	<p>40 Δύοντος δὲ τοῦ ἡλίου ἄπαντες¹ ὅσοι εἶχον ἀσθενούντας νόσοις ποικίλαις</p>
<p>προσῆνεγκαν αὐτῷ [Cf below and Matt 4:24 (§23)]</p>	<p>καὶ τοὺς δαιμονιζομένους·</p>	<p>ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν·</p>
<p>δαιμονιζομένους πολλούς·</p>	<p>33 καὶ ἦν ὅλη ἡ πόλις ἐπισυνηγμένη πρὸς τὴν θύραν.</p>	<p>ὁ δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς</p>
<p>καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγω, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν·</p>	<p>34 καὶ ἐθεράπευσεν πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλεν,</p>	<p>ἔθεράπευεν¹ αὐτούς.</p>
<p>[MARK 3:11] καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν θεώρουν, προσέπιτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον ἰλέγοντα¹ ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. (§33)</p>	<p>[MARK 3:11] καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, ὅταν αὐτὸν θεώρουν, προσέπιτον αὐτῷ καὶ ἔκραζον ἰλέγοντα¹ ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. (§33)</p>	<p>41 Ἐξήρχετο¹ δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν,</p>
<p>καὶ ἔκραζον καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·</p>	<p>καὶ ἔκραζον καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·</p>	<p>κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·</p>

WH mg: Mk 1:29 ἐξελθὼν ἦλθεν Lk 4:40 πάντες ἐθεράπευσεν 41 ἐξήρχοντο

Mk 1:29 ἐκ τῆς συν. ἐξελθόντες ἦλθαν with L; ἐκ τ.σ. ἐξελθόντες ἦλθον NACΔΓ etc; ἐκ τ.σ. ἐξελθὼν ἦλθεν B etc; (καὶ Σ, καὶ εὐθέως Θ) ἐξελθὼν (δὲ DW, εὐθὺς Σ) ἐκ τ.σ. ἦλθεν DWΘΣ Lk 4:40 ἐθεράπευσεν with BDW it vg pesh; ἐθεράπευσεν NACLΘ etc

<p>[MATT 12:16] καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς</p> <p>ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν· (§33)</p>	<p>ΜΑΡΚ 1 [MARK 3:12] καὶ οὐκ ἤφειεν καὶ πολλὰ ἐπ- λαλεῖν ἐτίμα αὐτοῖς τὰ δαιμόνια, ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν ποιήσωσιν. (§33)</p> <p>ὅτι ἤδειςαν αὐτὸν [Χριστὸν εἶναι].</p>	<p>LUKE 4 καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ἤδειςαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.</p>
<p>MATT 8 17 ὅπως πληρωθῆ ἡ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου λέγοντος ¹“Αὐτὸς τὰς ἀσ- θeneίας ἡμῶν ἔλαβεν καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.” (+§66)</p>		

25. A PREACHING TOUR IN GALILEE

	<p>MARK 1:35-39 Καὶ πρῶτὴ ἔννυχα λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθεν [καὶ ἀπῆλ- θεν] εἰς ἔρημον τόπον κάκεί προσήχετο. 36 καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν Σι- μων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, 37 καὶ εὗρον αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ ὅτι Πάντες ζητοῦσίν σε. 38 καὶ λέγει αὐτοῖς “Ἀγωμεν ἀλλαχοῦ εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα καὶ ἐκεῖ κηρύξω, εἰς τοῦτο γὰρ ἐξῆλθον.</p>	<p>LUKE 4:42-44 Γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον [Of Luke 5:16 (§27)] καὶ οἱ ὄχλοι ἐπεζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. 43 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Καὶ ταῖς ἐτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαι με δεῖ¹ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐπὶ τοῦτο ἀπεστάλην.</p>
--	---	--

¹ Isa 53:4

WH mg; Lk 4:43 εὐαγγελίσασθαι δεῖ με

Mk 1:34 λαλεῖν τὰ δαιμόνια with ACLWΔ etc; τὰ δαιμ. λαλ. B; αὐτὰ λαλεῖν DΘ it vg etc — Χριστὸν εἶναι with BC (τὸν Χρ. αὐτὸν εἶναι) LWΘΣ 33. etc; NADΔ it vg syr sin pesh etc om 35 ἐξῆλθεν καὶ: W om — καὶ ἀπῆλθεν with NACDLΘ etc; om B etc 38 ἀλλαχοῦ with NBCL 33. etc; ADΓΔ it vg syr sin pesh etc om

[ΜΑΤΤ 4:23]	MARK 1	LUKE 4
<p>^αΚαι περιῆγεν ἐν ὄλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας</p> <p>καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. (§23)</p>	<p>39 ^ακαὶ ἦλθεν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν</p> <p>εἰς ὄλην τὴν Γαλιλαίαν καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.</p>	<p>44 ^αΚαὶ ἦν κηρύσσων εἰς τὰς συναγωγὰς</p> <p>τῆς Ἰουδαίας.</p>

26. THE CALL OF THE FOUR (LUKE)

[ΜΑΤΤ 4:18-22]	[MARK 1:16-20]	LUKE 5:1-11
<p>Περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφοὺς,</p> <p>[Cf v 21 below]</p> <p>Σίμωνα τὸν λεγόμενον Πέτρον</p>	<p>Καὶ παράγων παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν</p> <p>[Cf v 19 below]</p> <p>Σίμωνα</p>	<p>Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικέσθαι αὐτῷ καὶ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ αὐτὸς ἦν ἐστῶς παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρέτ, 2 καὶ εἶδεν πλοῖα δύο¹ ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἀλειῖς ἀπ' αὐτῶν ἀποβάντες ἔπλυνον¹ τὰ δίκτυα. 3 ἐμβὰς δὲ εἰς ἐν τῶν πλοίων, ὃ ἦν Σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον, καθίσας δὲ ἐκ τοῦ πλοίου ἐδίδασκειν τοὺς ὄχλους. 4 ὡς δὲ ἐπαύ- σατο λαλῶν, εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἐπανάγαγε εἰς τὸ</p>

Mt 9:35	Mk 6:6b	Lk 4:15a
<p>^α Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. (§70)</p>	<p>^α Καὶ περιῆγεν τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων. (§70)</p>	<p>^α καὶ αὐτὸς ἐδίδασκειν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, (§20)</p>

WH mg: Lk 5:2 δύο πλοῖα καὶ ἐπλυναν

Lk 4:44 τῆς Ἰουδαίας with \aleph BCL syr sin etc; τῆς Γαλιλαίας ADXΔΘ it vg al pler; τῶν Ἰουδαίων W

[MATT 4]

[MARK 1]

LUKE 5

βάθος και χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. 5 καὶ ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἐπιστάτα, δι' ὅλης νυκτὸς κοπιῶσάντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὰ δίκτυα. 6 καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολὺ, διερήσσετο δὲ τὰ δίκτυα αὐτῶν. 7 καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντος συλλαβέσθαι αὐτοῖς· καὶ ἦλθαν, καὶ ἐπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. 8 ἰδὼν δὲ Σίμων Πέτρος προσέπεσεν τοῖς γόνασιν Ἰησοῦ λέγων Ἐξέλθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς εἰμι, κύριε· 9 θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρα τῶν ἰχθύων ἰδὼν συνέλαβον, 10 ὁμοίως δὲ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην υἱοὺς Ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ Σίμωνι.

[Cf v 21 below]

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς· 19 καὶ λέγει αὐτοῖς

Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλεεῖς ἀνθρώπων.

20 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

[Cf v 19 below]

καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν Σίμωνος ἀμφιβάλλοντας ἐν τῇ θαλάσῃ, ἦσαν γὰρ ἀλεεῖς· 17 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἀλεεῖς ἀνθρώπων.

18 καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ.

καὶ εἶπεν πρὸς τὸν Σίμωνα Ἰησοῦς Μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπου ἐσὶ ζωγρῶν. 11 καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντες πάντα ἠκολούθησαν αὐτῷ

[MATTH 4]	[MARK 1]	LUKE 5
21 Καὶ προβάς ἐκέιθεν εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννη τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν, καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. 22 οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν	19 Καὶ προβάς ὄλιγον εἶδεν Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννη τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα, 20 καὶ εὐθὺς ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέρα αὐτῶν Ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. (§22)	[Cf v 10 above] [Cf v 2 above]
ἠκολούθησαν αὐτῷ. (§22)		

27. THE HEALING OF A LEPER

§44+] MATTH 8:1-4 [+§45]	MARK 1:40-45	LUKE 5:12-16
Καταβάντος δὲ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὄρους ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. 2 Καὶ ἰδοὺ λεπρὸς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 3 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ λέγων Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἐκαθερίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.	Καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν [καὶ γονυ- πετῶν] λέγων αὐτῷ ὅτι Ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 41 καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἤψατο καὶ λέγει αὐτῷ Θέλω, καθαρίσθητι· 42 καὶ εὐθὺς ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθερίσθη. 43 καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ εὐθὺς ἐξέβαλεν αὐτόν,	Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος πλήρης λέπρας· ιδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι με καθαρίσαι. 13 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ λέγων Θέλω, καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.

Mk 1:40 καὶ γονυπετῶν with \aleph L^o etc; καὶ γον. αὐτὸν ACD syr sin etc; καὶ W; BDG^r etc om

MATT 8	MARK 1	LUKE 5
4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς "Ὅρα μηδενὶ εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δείξον τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκον τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (+§45)	44 καὶ λέγει αὐτῷ "Ὅρα μηδενὶ μηδὲν εἶπης, ἀλλὰ ὑπαγε σεαυτὸν ¹ "δείξον τῷ ἱερεῖ" καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ὃ προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 45 ὃ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι ἴφανερῶς εἰς πόλιν ¹ εἰσελθεῖν, ἀλλὰ ἔξω ἔπ' ἐρήμοις τόποις [ἦν]. [Cf Mark 1:35 (§25)] καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πάν- τοθεν.	14 καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ¹ "δείξον" σεαυτὸν "τῷ ἱερεῖ," καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξεν Μωυσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 15 διήρχετο δὲ μάλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. 16 αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις καὶ προσευχόμενος.

CHAPTER III. THE GROWING HOSTILITY OF THE PHARISEES, §§28-32

28. THE HEALING OF A PARALYTIC

§67+] MATT 9:1-8

Καὶ ἐμβὰς εἰς πλοῖον
διεπέρασεν, καὶ ἦλθεν
εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

MARK 2:1-12

[Cf Mark 5:21 (§68)]
Καὶ εἰσελθὼν πάλιν
εἰς Καφαρναοῦμ
δι' ἡμερῶν
ἠκούσθη ὅτι ἴεν οἴκῳ ἐστίν¹.

LUKE 5:17-26

Καὶ ἐγένετο

ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων,

¹ Lev 13:49

WH mg: Mk 1:45 εἰς πόλιν φανερώς 2:1 εἰς οἶκόν ἐστιν

Lk 5:14 D adds ὃ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον· ὥστε μηκέτι δύνασθαι αὐτὸν φανερώς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλὰ ἔξω ἦν ἐν ἐρήμοις τόποις· καὶ συνήρχοντο πρὸς αὐτόν· καὶ ἦλθεν πάλιν εἰς Καφαρναοῦμ (Cf Mk 1:45; 2:1)

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
	2 καὶ συνήχθησαν πολλοὶ [Cf Mark 3:22 (§50)]	καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἱ ἦσαν ἐλληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ·
2 Καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον.	ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν,	καὶ δύναμις Κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτόν.
	καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. 3 καὶ ἔρχονται φέροντες πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.	18 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐξήτουν αὐτὸν εἰσενεγκ- εῖν καὶ θέλναι [αὐτόν] ἐνώπιον αὐτοῦ.
καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ Θάρσει, τέκνον· ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι. 3 Καὶ ἰδοὺ τινες τῶν γραμματέων εἶπαν ἐν ἑαυτοῖς Οὗτος βλασφημεῖ.	4 καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον ὅπου ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.	19 καὶ μὴ εὐρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτόν διὰ τὸν ὄχλον ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτόν σὺν τῷ κλινιδίῳ
	5 καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ Τέκνον, ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι.	εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ.
	6 ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ κα- θήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν	20 καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν "Ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.
	7 Ἰδοὺ οὗτος οὕτω λαλεῖ; βλασφημεῖ· τίς δύναται ἀφίεναι ἁμαρτίας	21 καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι λέγοντες Τίς ἐστὶν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἁμαρτίας ἀφείναι

WH mg: Mk 2:7 Ὅτι

Mk 2:7 Tt: Ὅτι BΘ

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
<p>4 καὶ [εἰδὼς] ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν "Ἴνα τί ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 5 τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν 'Ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν Ἐγειρε καὶ περιπάτει; 6 Ἴνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας— τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ [Ἐγειρε]¹ ἄρον σου τὴν κλίνην καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. 7 καὶ ἔγερθεῖς</p>	<p>εἰ μὴ εἰς ὁ θεός; 8 καὶ εὐθὺς ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι [οὕτως] διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς λέγει [αὐτοῖς] Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 9 τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ 'Ἀφίενταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν Ἐγείρου [καὶ] ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει; 10 Ἴνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που [ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς]¹ —λέγει τῷ παραλυτικῷ 11 Σοὶ λέγω, ἔγειρε ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου. 12 καὶ ἠγέρθη καὶ εἰθὺς</p>	<p>εἰ μὴ μόνος ὁ θεός; 22 ἐπιγνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; 23 τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν 'Ἀφένονται σοὶ αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν Ἐγειρε καὶ περιπάτει; 24 Ἴνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐξουσίαν ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας— εἶπεν τῷ [παραλελυμένῳ]¹ Σοὶ λέγω, ἔγειρε καὶ ἄρας τὸ κλινίδιον σου πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου. 25 καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἄρας ἐφ' ὃ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ δοξάζων τὸν θεόν.</p>
<p>ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. 8 Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐφοβήθησαν καὶ ἐδόξασαν τὸν θεόν τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.</p>	<p>ἄρας τὸν κράβαττον ἐξῆλθεν ἐμπροσθεν πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεόν [λέγοντας] ὅτι Οὕτως οὐδέποτε εἶδαμεν.</p>	<p>26 Καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου λέγοντες ὅτι Εἶδαμεν παράδοξα σήμερον.</p>

WH mg: Mt 9:4 ἰδὼν 6 Ἐγερθεῖς Mk 2:10 ἐπὶ τῆς γῆς ἀφίεναι ἁμαρτίας Lk 5:24 παραλυτικῷ

Mk 2:8 αὐτοῖς; BΘ om — ταῦτα: Θ om 9 Ἐγείρου with BLΘ 28.; Ἐγειρε NACD 33. etc — καὶ¹ with NAB7AΘ etc; CDL 33. pesh etc om 10 ἀφίεναι ἁμαρτίας ἐπὶ τῆς γῆς with BΘ 142. 157.; ἐπὶ τ. γ. ἀφ. ἀμ. NCDLΔ etc; ἀφ. ἐπὶ τ. γ. ἀμ. AEF etc Lk 5:24 παραλελυμένῳ with ABETAΘ etc; παραλυτικῷ NCDLXΘΞ etc

29. THE CALL OF LEVI

MATT 9:9-13

Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ ἼΑκολουθεῖ μοι·

καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

10 Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

11 καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι

ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

12 ὁ δὲ ἀκούσας εἶπεν

Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες.

MARK 2:13-17

Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

14 Καὶ παράγων εἶδεν Λευεὶν τὸν τοῦ Ἀλφαίου καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,

καὶ λέγει αὐτῷ ἼΑκολουθεῖ μοι.

καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

15 Καὶ γίνεται κατακείμεναι αὐτόν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολούθουν αὐτῷ.

16 καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρισαίων

ἰδόντες ὅτι ἐσθίει μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν καὶ τελωνῶν ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει τ·

17 καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς [ὅτι]

Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες·

LUKE 5:27-32

Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθεν

καὶ θεάσατο τελωνῶν ὀνόματι Λευεῖν καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον,

καὶ εἶπεν αὐτῷ ἼΑκολουθεῖ μοι.

28 καὶ καταλιπὼν πάντα ἀναστὰς ἠκολούθει αὐτῷ.

29 Καὶ ἐποίησεν δοχὴν μεγάλην Λευεὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος πολὺς τελωνῶν καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.

30 καὶ ἐγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν

πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγοντες

Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;

31 καὶ ἀποκριθεὶς [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς

Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ ἀλλὰ οἱ κακῶς ἔχοντες·

WH mg; Mk 2:16 καὶ πίνει

Lk 5:29 αὐτοῦ

Mt 9:9 ἠκολούθησεν with BC^o al pler; ἠκολούθει **ND** etc Mk 2:15 γίνεται with **NBL** 33. etc; ἐγένετο **ACD** **12** etc 16 καὶ οἱ γραμματεῖς τῶν Φαρ(ε)ισαίων with **B** 124.; **NL** 33. etc om οἱ; Δ om καὶ οἱ; **ACD** **Γ** **Θ** etc read καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι — ἐσθίει^s with **NBD** etc, ἐσθίεται (for -τε) **Θ**; **ACL** **A** al pler add καὶ πίνει; **NCL** **A** add also ὁ διδάσκαλος ὑμῶν Lk 5:29 αὐτῶν; **B1**. 22. etc αὐτοῦ

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
13 πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστὶν ¹ “Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν” οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοῦς.	οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοῦς.	32 οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους ἀλλὰ ἁμαρτωλοῦς εἰς μετάνοιαν.

30. THE QUESTION ABOUT FASTING

MATT 9:14-17 [+§68]	MARK 2:18-22	LUKE 5:33-39
Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάνου λέγοντες Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν, ¹ οἱ δὲ μαθηταὶ σοῦ οὐ νηστεύουσιν; 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ δύναται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ’ ὅσον μετ’ αὐτῶν ἐστὶν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος,	Καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάνου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες. καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διὰ τί οἱ μαθηταὶ Ἰωάνου καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ [μαθηταὶ] οὐ νηστεύουσιν; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ δύναται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ’ αὐτῶν ἐστὶν νηστεύειν; ὅσον χρόνον ἔχουσιν τὸν νυμφίον μετ’ αὐτῶν οὐ δύναται νηστεύειν. 20 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος,	Οἱ δὲ εἶπαν πρὸς αὐτόν Οἱ μαθηταὶ Ἰωάνου νηστεύουσιν πυκνὰ καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων, οἱ δὲ σοὶ ἐσθίουσιν καὶ πίνουσιν. 34 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτούς Μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ’ αὐτῶν ἐστὶν ποιῆσαι νηστεύσαι; 35 ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ’ αὐτῶν ὁ νυμφίος

¹ Hos 6:6; cf Mt 12:7 (§ 31)

WH mg: Mt 9:14 πολλά

Mt 9:13 ἁμαρτωλοῦς with \aleph BDWA etc; CLX θ syr sin sah etc add εἰς μετάνοιαν 14 νηστεύομεν with \aleph B min pauc; CDLWX Δ θ verss etc add πολλά Mk 2:18 σοὶ μαθηταὶ with ACDLW etc; σου μαθ. Δ ; μαθ. σου \aleph θ etc; B min pauc om μαθ. Lk 5:34 νηστεύσαι with BXE 28.; νηστεύειν \aleph ACLW Δ θ etc

MATT 9	MARK 2	LUKE 5
καὶ τότε νηστεύουσιν.	καὶ τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.	τότε νηστεύουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
16 οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπι- βλημα ῥάκου ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ·	21 οὐδεὶς ἐπιβλημα ῥάκου ἀγνάφου ἐπιράπτει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μή, αἶρει τὸ πλήρωμα ἀπ' αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.	36 Ἐλεγεν δὲ καὶ παρα- βολὴν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Οὐδεὶς ἐπιβλημα ἀπὸ ἱματίου καινοῦ σχίσας ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίσει
αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.	22 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήξει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ ὁ οἶνος ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοί. [ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς.]	37 καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκοὺς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· 38 ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.
17 οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχέεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπόλλυνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται. (+ §68)	39 [Ὁὐδεὶς ¹ πῖων παλαιόν θέλει νέον· λέγει γὰρ Ὁ παλαιὸς χρηστός ἐστιν.]	

31. PLUCKING GRAIN ON A SABBATH

§47+J MATT 12:1-8	MARK 2:23-28	LUKE 6:1-5
Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάβ- βασιν διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέπασαν, καὶ ἤρξαντο τίλ- λειν	Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασιν Ἰδια- πορεύεσθαι ¹ διὰ τῶν σπορίμων, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤρξαντο ἰδδὸν ποιεῖν ¹ τίλ- λους	Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ σπορίμων, καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

WH mg; Mk 2:23 παραπορεύεσθαι ὁδοποιεῖν Lk 5:39 Καὶ οὐδεὶς

Mk 2:22 ἀπόλλυται καὶ οἱ ἀσκοὶ with B cop; καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται D it codd; ἐκχέεται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται
 SACW (ἀπόλλυνται) ΔΘ (ἀπολυται) etc; ἐκχέεται καὶ οἱ ἀσκοὶ L. — ἀλλὰ . . . καινοὺς with N*B 102;
 AGLΔΘ etc add βλητέον; W adds βάλλουσιν; D it codd om ἀλλὰ . . . καινοὺς Lk 5:38 βλητέον with
 ABCRXΘ etc; βάλλουσιν N*D it etc — ACD (τηροῦνται) RXΘ verss etc add καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται;
 NBLW 33. etc om 39 D it Eus om v 39

MATT 12	MARK 2	LUKE 6
στάχυας καὶ ἔσθιεν.	τοὺς στάχυας.	καὶ ἤσθιον τοὺς στάχυας ψύχοντες ταῖς χερσίν.
2 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπαν αὐτῷ Ἴδοὺ οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν δοῦκῆξεντι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.	24 καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ Ἴδε τί ποιοῦσιν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεντι;	2 τινὲς δὲ τῶν Φαρισαίων εἶπαν Τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεντι τοῖς σάββασιν;
3 ὃ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ	25 καὶ λέγει αὐτοῖς Οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυεὶδ ὅτε χρεῖαν ἔσχεν καὶ ἐπέινασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;	3 καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν [ὃ] Ἰησοῦς Οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησεν Δαυεὶδ
ὅτε ἐπέινασεν καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 4 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ	26 [πῶς] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ Ἀβιάθαρ ἀρχιερέως καὶ ἑξεντι φαγεῖν, οὓς οὐκ ἔξεντι φαγεῖν	ὅτε ἐπέινασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ; 4 [ὡς] εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ
καὶ ἑξεντι φαγεῖν, οὓς οὐκ ἔξεντι φαγεῖν	καὶ ἑξεντι φαγεῖν, οὓς οὐκ ἔξεντι φαγεῖν	καὶ ἑξεντι φαγεῖν, οὓς οὐκ ἔξεντι φαγεῖν
ὃ οὐκ ἔξεν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνους;	εἰ μὴ τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἔδωκεν καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὓσιν;	εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;
5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βε- βηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοι εἰσιν; 6 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ᾧδε. 7 εἰ δὲ ἐγνώκατε τί ἐστιν ἑλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναίτιους.	27 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄν- θρωπον ἐγένετο καὶ οὐχ ὃ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον	5 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς

¹ I Sam 21:6 ² Hos 6:6; cf Mt 9:13 (§29)

Mt 12:4 ἔφαγον with **NB**; ἔφαγεν CDWΘ al pler Mk 2:26 πῶς with **NCLΔΘ** al pler; BD om — ἐπὶ Ἀβιάθαρ (τοῦ ΔΟ) ἀρχιερέως with **NBLΘ** al pler; DW 271. it codd om — τοῖς ἱερεῖς with **NBL**; τοῖς ἱερεῶσιν ACWΔΘ al pler 27, 28 D om τὸ σάβ. διὰ . . . ὅστε Lk 6:2 ἔξεντι with BR it vg arm; **NACWXΘ** cop pesh etc add ποιεῖν 4 ὡς with **N*ACW** al pler; πῶς LRXΘ 33. etc; BD om 5 D inserts this v after v 10, and reads here: τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ θεασάμενός τινα ἐργαζόμενον τῷ σαββάτῳ εἶπεν αὐτῷ Ἀνθρωπε εἰ μὲν οἶδας τί ποιεῖς μακάριος εἰ · εἰ δὲ μὴ οἶδας ἐπικατάρατος καὶ παραβάτης εἰ τοῦ νόμου

MATT 12	MARK 2	LUKE 6
8 κύριος γάρ ἐστιν τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.	28 ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.	Κύριός ἐστιν ἰ τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ¹ .

32. THE WITHERED HAND

MATT 12:9-14	MARK 3:1-6	LUKE 6:6-11 [+§34]
Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν ¹	Καὶ εἰσηλθεν πάλιν εἰς συναγωγὴν,	Ἐγένετο δὲ ἐν ἐτέρῳ σαβ- βάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν ¹
καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος χεῖρα ἔχων ξηράν.	καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα ¹ .	καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐκεῖ καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά ¹ .
10 καὶ ἐπρωτότησαν αὐτὸν λέγοντες	2 καὶ παρετήρουν αὐτὸν	7 παρετηροῦντο δὲ αὐτὸν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρι- σαῖοι
Εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασιν θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.	εἰ τοῖς σάββασιν θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.	εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ ἰθεραπεύει ¹ , ἵνα εὗρωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ. 8 αὐτὸς δὲ ἤδει τοὺς διαλο- γισμοὺς αὐτῶν, εἶπεν δὲ τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα ἰἘγειρε εἰς τὸ μέσον ¹ .
11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Τίς [ἐστὶ] ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον,	3 καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ τὴν χεῖρα ἔχοντι ξηράν ἰἘγειρε εἰς τὸ μέσον.	καὶ ἀναστὰς ἔστη. [LUKE 14:5] καὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ πεσεῖται,

WH mg: Lk 6:5 ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου 7 θεραπεύσει

Mk 3:2 τοῖς with ABLWA al pler; ἐν τοῖς NCDHMΘ cop — θεραπεύσει with ABCDLΘ al pler; θεραπεύει
 NWA 271. Lk 6:5 τοῦ σαβ. ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. with NBW pesh har cop eth; ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθ. καὶ τοῦ σαβ.
 ADLRXΔΘ it vg etc 7 θεραπεύει with NADLW etc; θεραπεύσει BXXΔΘ cop etc

ΜΑΤΤ 12	MARK 3	[LUKE 14]
<p>οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; 12 πόσω οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου.</p>	<p>4 ^ακαὶ λέγει αὐτοῖς "Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.</p>	<p>καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπᾶσει αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; (§123) [Cf Luke 12:24 (§113)]</p>
<p>ὥστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.</p>	<p>5 καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συνλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ "Ἐκτεινον τὴν ἰχειρά σου" καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.</p>	<p>9 εἶπεν δὲ [ὁ] Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς Ἐπερωτῶ ὑμᾶς, εἰ ἔξεστιν τῷ σαββάτῳ ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι, ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;</p>
<p>13 Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ "Ἐκτεινόν σου τὴν χεῖρα" καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιής ὡς ἡ ἄλλη.</p>	<p>5 καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συνλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ "Ἐκτεινον τὴν ἰχειρά σου" καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.</p>	<p>10 καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτοὺς</p>
<p>14 Ἐξεληθόντες δὲ οἱ Φαρισαῖοι</p>	<p>6 Καὶ ἐξεληθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν</p>	<p>εἶπεν αὐτῷ "Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου" ὁ δὲ ἐποίησεν, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ.</p>
<p>συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.</p>	<p>6 Καὶ ἐξεληθόντες οἱ Φαρισαῖοι εὐθὺς μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν</p>	<p>11 Αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους τί ἂν ποιήσαιεν τῷ Ἰησοῦ. (+§34)</p>

Lk 14:3, 4a

^α καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ Φαρισαίους λέγων
 "Ἐξεστὶν τῷ σαββάτῳ θεραπεῦσαι ἢ οὐ;
 4 οἱ δὲ ἠσύχασαν. (§123)

WH mg: Mk 3:5 χεῖρα 6 ἐποίησαν

Lk 6:10 αὐτοῦ: DΘ add ὡς καὶ (Θ om) ἡ ἄλλη: D inserts v 5 after v 10

CHAPTER IV. THE ORGANIZATION OF JESUS' FOLLOWERS, §§33, 34

33. THE FAME OF JESUS

ΜΑΤΤ 12:15-21 [+§50]	MARK 3:7-12	[LUKE 6:17-19]
Ὁ δὲ Ἰησοῦς γυνούς	Καὶ ὁ Ἰησοῦς	καὶ καταβάς
ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν.	μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνεχώρησεν πρὸς τὴν θάλασσαν·	μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ,
[ΜΑΤΤ 4:25]	καὶ	καὶ
Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ πολλοί,	πολύ. πλήθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας	ὄχλος πολὺς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλήθος πολὺ τοῦ λαοῦ
ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας	ἠκολούθησεν,	
καὶ Δεκαπλόωσ καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας	8 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ¹ καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας	ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλήμ
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου. (§23)	καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου	
	καὶ περὶ Τύρου καὶ Σιδῶνα, ¹ πλήθος πολὺ, ἀκούοντες ὅσα ἔποιε ¹ ἦλθαν πρὸς αὐτόν.	καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος,
	9 καὶ εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν·	οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ιαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν·
καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας,	10 πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἄψωνται ὅσοι εἶχον μάστιγας.	18 καὶ οἱ ἐνοχλοῦμενοι ἀπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐξήτουν ἄπτεσθαι αὐτοῦ,
		ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο καὶ ἰάτο πάντας. (§34)

WH mg: Mk 3:7 καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας ἠκολούθησεν,

8 Σιδῶνα.—

ἐποιε

MATT 12

16 ^ακαὶ ἐπέτιμησεν αὐτοῖς
ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν
ποιήσωσιν·

17 ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν δια-
Ήσαίου τοῦ προφήτου λέ-
γοντος

18 ¹⁴ "Ἴδού ὁ παῖς μου ὃν
ἠρέτισα,
ὁ ἀγαπητός μου ὃν εὐδόκησεν
ἡ ψυχὴ μου·
θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν,
καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπ-
αγγελεῖ.

19 Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγᾶσει,
οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς
πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

20 κάλαμον συντετριμμένον
οὐ κατεᾶξει
καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει,
ἕως ἂν ἐκβάλη εἰς νῖκος τὴν
κρίσιν.

21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη
ἐλπιούσιν." (+ §50)

MARK 3

11 ^ακαὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκά-
θαρτα, ὅταν αὐτὸν ἐθεώρουν,
προσέπιπτον αὐτῷ
καὶ ἔκραζον ἰέγοντα¹ ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

12 καὶ πολλὰ ἐπέτιμα αὐτοῖς
ἵνα μὴ αὐτὸν φανερὸν
ποιήσωσιν.

Mk 1:34b

^α καὶ δαιμόνια πολλά ἐξέβαλεν,
καὶ οὐκ ἤφειεν
λαλεῖν τὰ δαιμόνια,
ὅτι ᾔδεισαν αὐτὸν [Χριστὸν
εἶναι]. (§24)

Lk 4:41

^α ἔξήρχετο¹ δὲ καὶ δαιμόνια
ἀπὸ πολλῶν,
κράζοντα καὶ λέγοντα ὅτι
Σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ·
καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἶα αὐτὰ
λαλεῖν,
ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν
εἶναι. (§24)

¹ Isa 42:1-4; 41:8 f

WH mg: Mk 3:11 λέγοντες Lk 4:41 ἐξήρχετο

Mk 3:12 ποιήσωσι(ν): C etc add ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι (cf Mk 1:34; Lk 4:41. §24)

34. THE CHOOSING OF THE TWELVE

	MARK 3:13-19a	LUKE 6:12-19
[Cf Matt 5:1a (§35)]	Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος [Cf Mark 1:35 (§25)]	Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ- ραις ταύταις ἐξελεθῆν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτε- ρεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ. 13 καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν,
[MATT 10:2-4] Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·	καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπήλθον πρὸς αὐτόν. 14 καὶ ἐποίησεν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασεν, ἵνα ὤσιν μετ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν 15 καὶ ἔχειν ἐξουσίαν ἐκβάλλ- λειν τὰ δαιμόνια· 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα (καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι) Πέτρον, 17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου (καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ἄνωμα) Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Ἰσοὶ Βρον- τῆς), 18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο- μαῖον καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον	14 Σίμωνα ὃν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην
πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,	18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο- μαῖον καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον	καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολο- μαῖον 15 καὶ Ματθαῖον καὶ Θωμᾶν [καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν 16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.
3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος ὁ τελώνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος, 4 Σίμων ὁ Καναναῖος	19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.	καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν 16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ ὃς ἐγένετο προδοτὴς,
καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν. (§70)		

WH mg: Mk 3:17 ὀνόματα

Mk 3:14 οὓς . . . ὠνόμασεν with NBC*W (after μετ' αὐτοῦ) ΔΘ min pauc cop etc; ADL it vg pesh al pler om 16 καὶ ἐποίησεν τοὺς δώδεκα with NBC*WΔ; ADLΘ al pler om

	MARK 3	LUKE 6
[Cf Matt 12:15 (§33)]	[Cf Mark 3:7-10 (§33)]	17 καὶ καταβάς μετ' αὐτῶν ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος πολλὸς μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολλὸν τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ Ἱερουσαλὴμ καὶ τῆς παραλίου Τύρου καὶ Σιδῶνος, 18 οἱ ἦλθαν ἀκοῦσαι αὐτοῦ καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν· καὶ οἱ ἐνοχλοῦμενοι ἀπὸ πνευ- μάτων ἀκαθάρτων ἐθεραπεύοντο· 19 καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔζήτησον ἀπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρ- χετο καὶ ἰᾶτο πάντας.
[Cf Matt 4:25 (§23)]		

CHAPTER V. THE SERMON ON THE MOUNT, §§35-44

35. THE CHARACTER AND DUTIES OF DISCIPLES

§23+] MATT 5:1-16		LUKE 6:20-26
Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ προσηλθάν [αὐτῷ] οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· 2 καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων 3 ΜΑΚΑΡΙΟΙ ¹ “οἱ πτωχοὶ” τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. 4 μακάριοι “οἱ πενθοῦντες,” ὅτι αὐτοὶ “παρακληθήσονται.”	[Cf Mark 3:13 (§34)]	[Cf Luke 6:12, 13, 17 (§34)] Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλ- μοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἔλεγεν Μακάριοι οἱ πτωχοί, ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 21b below]

¹ Isa 61:1 f

ΜΑΤΤ 5

5 μακάριοι ¹“οἱ πραεῖς,”
ὅτι αὐτοὶ “κληρονομήσουσι
τὴν γῆν.”

6 μακάριοι οἱ πεινῶντες
καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην,
ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

[Cf v 4 above]

7 μακάριοι οἱ ἐλεήμονες,
ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

8 μακάριοι ²“οἱ καθαροὶ τῇ
καρδίᾳ,”

ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

9 μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί,
ὅτι [αὐτοὶ] υἱοὶ θεοῦ κλη-
θήσονται.

10 μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι
ἕνεκεν δικαιοσύνης,

ὅτι αὐτῶν ἐστὶν

ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

11 μακάριοί ἐστε ὅταν

ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν
καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν καθ’
ὑμῶν ψευδόμενοι

ἕνεκεν ἑμοῦ·

12 χαίrete

καὶ ἀγαλλιᾶσθε,

ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν

πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

οὕτως γὰρ

ἐδίωξαν τοὺς προφῆτας

τοὺς πρὸ ὑμῶν.

ΛΥΚΕ 6

21 μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν,

ὅτι χορτασθήσεσθε.

μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν,
ὅτι γελάσετε.

22 μακάριοί ἐστε ὅταν
μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι,
καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς
καὶ ὀνειδίσωσιν

καὶ ἐββάλωσιν τὸ ὄνομα ὑμῶν
ὡς πονηρὸν

ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου

23 χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
καὶ σκιρτήσατε,

ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν

πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ·

κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ

ἐποίουν τοῖς προφῆταις

οἱ πατέρες αὐτῶν.

24 Πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλου-
σίοις,

ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν
ὑμῶν.

¹ Ps 37 (36):11

² Ps 24 (23):4

ΜΑΤΤ 5

13 Ὑμεῖς ἐστέ τὸ ἄλασ τῆς γῆς·

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀλισθῆσεται;
εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι

εἰ μὴ βληθὲν ἕξω καταπατεῖσθαι
ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14 Ὑμεῖς ἐστέ τὸ φῶς τοῦ
κόσμου. οὐ δύναται πόλις
κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη·

15 οὐδὲ καίουσιν λύχνον
καὶ τιθέασιν αὐτὸν
ὑπὸ τὸν μῶδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ
οἰκίᾳ.

16 οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς
ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ
καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν
πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

[MARK 9:50b]

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας ἀναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; (§94)

ΛΥΚΕ 6

25 οὐαὶ ὑμῖν, οἱ ἐμπεπλησμένοι
νῦν,
ὅτι πεινάσετε.

οὐαὶ, οἱ γελῶντες νῦν,
ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.
26 οὐαὶ ὅταν καλῶς ὑμᾶς
εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι,
κατὰ τὰ αὐτὰ γὰρ ἐποιοῦν
τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πα-
τέρες αὐτῶν.

[LUKE 14:34b, 35a]

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;
35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς κοπρίαν
εὐθετόν ἐστιν·
ἕξω βάλλουσιν αὐτό. (§124)

[LUKE 11:33]

^aΟὐδεὶς λύχνον ἄψας
εἰς κρύπτῃν τίθησιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μῶδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φῶς βλέ-
πωσιν. (§108)

Mk 4:21b

^a Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος
ἵνα ὑπὸ τὸν μῶδιον τεθῆ
ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,
οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν τεθῆ;
(§55)

Lk 8:16

^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας
καλύπτει αὐτὸν σκεύει
ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,
ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ
φῶς. (§55)

36. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE LAW

MATT 5:17-20

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας· οὐκ ἦλθον καταλύσαι ἀλλὰ πληρῶσαι·
 18 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κερέα οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως [ἂν] πάντα γένηται.
 19 ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. 20 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

[LUKE 16:17]

Εὐκοπώτερον δέ ἐστιν τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου ἑμίαν κερέα¹ πεσεῖν. (§129)

37. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE TEACHING OF THE SYNAGOGUE

MATT 5:21-48

Ἐκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις ¹“Οὐ φονεύσεις.” ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. 22 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ Μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς

LUKE 6:27-36

¹ Ex 20:13; Deut 5:17

ΜΑΤΤ 5

τὴν γέενναν τοῦ πυρός. 23 ἂν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάκει μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, 24 ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὑπάγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἔλθων πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

25 ἴσθι εὐνοῶν
τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχῦ

ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ
ἐν τῇ δόξῳ,

μὴ ποτέ σε παραδῶ
ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ,
καὶ ὁ κριτὴς
τῷ ὑπηρέτῃ,
καὶ

εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

26 ἄμην λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως ἂν

ἀποδώσῃ τὸν ἔσχατον κοδράντην.

27 Ἐκούσατε ὅτι ἐρρέθη
1“Οὐ μοιχεύσεις.” 28 Ἐγὼ
δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων
γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμήσαι [αὐτήν] ἤδη ἐμοίχευσε
αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

29 εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,

[ΛΥΚΕ 12: 58, 59]

ὡς γὰρ ὑπάγεις

μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου
ἐπ' ἄρχοντα,ἐν τῇ δόξῳ δὸς ἐργασίαν
ἀπηλλάχθαι [ἀπ'] αὐτοῦ
μὴ ποτε κατασύρῃ σε
πρὸς τὸν κριτὴν,
καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει
τῷ πράκτορι,
καὶ ὁ πράκτωρ

σε βαλεῖ εἰς φυλακὴν.

59 λέγω σοι,
οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
ἕως καὶ

τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδώσῃ. (§117)

Mt 18:9a

^a καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου
σκανδαλίζει σε,
ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σου' (§94)

Mk 9:47a

^a καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου
σκανδαλίζῃ σε,
ἔκβαλε αὐτόν' (§94)

¹ Ex 20:14; Deut 5:18

ΜΑΤΤ 5

^aσυμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου
 βληθῆ ἰς γέενναν·
 30 ^bκαὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ
 σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν
 σου
 καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου
 εἰς γέενναν ἀπέλθῃ.
 31 Ἐρρέθη δέ
^{1c}“Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
 τὴν γυναῖκα αὐτοῦ,
 δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.”

Mt 18:9b

^a καλὸν σοὶ ἐστιν
 μονόφθαλμον
 εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν
 τοῦ πυρός. (§94)

Mk 9:47b

^a καλὸν σέ ἐστιν
 μονόφθαλμον
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, (§94)

Mt 18:8

^b Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου
 ἢ ὁ πούς σου
 σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε
 ἀπὸ σοῦ·
 καλὸν σοὶ ἐστιν
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν
 ἢ χωλόν,
 ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα
 βληθῆναι
 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. (§94)

Mk 9:43

^b Καὶ ἔαν
 ἴσκανδαλίσῃ¹ σε ἡ χεὶρ σου,
 ἀπόκοψον αὐτήν·
 καλὸν ἐστίν σε
 κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
 ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα
 ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον. (§94)

^c Cf Mt 19:7 (§135)

^c Cf Mk 10:4 (§135)

¹ Deut 24:1(3)

ΜΑΤΤ 5

32 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν
ὅτι πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
παρεκτός λόγου πορνείας

ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι
[, καὶ ὁς ἂν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾶται].

33 Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρ-
ρήθη τοῖς ἀρχαίοις ¹“Ὅτι
ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις” δὲ
“τῷ κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου.”

34 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ
ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν ²“τῷ
οὐρανῷ,” ὅτι “θρόνος ἐστὶν
τοῦ θεοῦ.” 35 μήτε ἐν “τῇ
γῆ,” ὅτι “ὑποπόδιόν ἐστιν
τῶν ποδῶν αὐτοῦ.” μήτε εἰς
Ἱεροσόλυμα, ὅτι ³“πόλις”
ἐστὶν “τοῦ μεγάλου βασι-
λέως.” 36 μήτε ἐν τῇ κε-
φαλῇ σου ὀμόσης, ὅτι οὐ
δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν
ποιῆσαι ἢ μέλαιναν. 37 Ἔσ-
τω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί,
οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων
ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

38 Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη
⁴“Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ”

[LUKE 16:18]

^a Πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
μοιχεύει,
καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
γαμῶν μοιχεύει. (§129)

Mt 19:9

^a Ἐλέγω δὲ ὑμῖν
ὅτι ὁς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται.¹ (§135)

Mk 10:11, 12

^a καὶ λέγει αὐτοῖς
“Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται ἐπ’ αὐτήν,
12 καὶ ἂν αὐτὴ ἀπολύσασα
τὸν ἄνδρα αὐτῆς
γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται. (§135)

¹ Num 30:2; Deut 23:21² Isa 66:1³ Ps 48(47):2⁴ Ex 21:24; Lev 24:20; Deut 19:21

WH mg: Mt 5:37 ἔστω

Mt 5:32 πᾶς ὁ ἀπολύων with **NBLG** vg pesh al pler; ὁς ἂν ἀπολύσῃ D etc — καὶ ὁς . . . μοιχᾶται: B min
καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται: D 64. 3 it om

MATTHEW 5

καὶ “ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.”
39 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν

[Cf v 44 below]

μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ·
ἀλλ’ ὅστις σε ραπίσει
εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα [σου],
στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην·
40 καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι
καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν,
ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον·
41 καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει
μίλιον ἔν, ὕπαγε μετ’ αὐτοῦ
δύο.

42 τῷ αἰτοῦντί σε δός,
καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανί-
σασθαι
μὴ ἀποστραφῆς.

[MATTHEW 7:12a]

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
(§42)

43 Ἐκούσατε ὅτι ἐρρέθη
1“ Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον
σου”
καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.
44 Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν
καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν
διωκόντων ὑμᾶς·

[Cf Mark 12:31 and parallels
(§154)]

LUKE 6

27 Ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς
ἀκούουσιν,
ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν,
καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν
ὑμᾶς,
28 εὐλογεῖτε τοὺς καταρω-
μένους ὑμᾶς,
προσεύχεσθε περὶ τῶν ἐπη-
ραζόντων ὑμᾶς.

29 τῷ τύπτοντί σε
ἐπὶ τὴν σιαγόνα
πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντός σου
τὸ ἱμάτιον
καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσης.

30 παντὶ αἰτοῦντί σε δίδου,
καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ σά
μὴ ἀπαίτει.

31 καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
† ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

[Cf v 27 above, and v 35a below]

[Cf v 28 above]

1 Lev 19:18

WH mg; Lk 6:31 καὶ ὑμεῖς

Mt 5:39 δεξιάν: D 1 it syr sin cur al om — σιαγόνα σου with BD vg; σου σιαγόνα L^h al pler; [†]NW min etc
σιαγόνα 44 τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν with [†]NB min it vg syr cur sin etc; DLW^Δ al pler add εὐλογεῖτε τοῖς καταρωμένοις
ὑμᾶς (ὑμῖν D*); DLW^{ΔΘΣ} al pler add καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν (min τοῖς μισοῦντας) ὑμᾶς (from Lk 6:27)
Lk 6:29 ἐπὶ with ABLR al pler; eis [†]NDW^Θ Clem Or 30 αἰτοῦντι with [†]NBW; τῷ αἰτ. ADR^Θ al pler

ΜΑΤΤ 5

45 ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

46 ἔὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ¹ ποιοῦσιν;

47 καὶ ἔὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ ἔθνικοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν;

[Cf v 44 above]

[Cf v 45 above]

48 ¹“Ἔσεσθε” οὖν ὑμεῖς “τέλειοι” ὡς ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τέλειός ἐστιν.

LUKE 6

[Cf v 35b below]

32 καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσιν.

33 καὶ [γὰρ] ἔὰν ἀγαθοποιήτε τοὺς ἀγαθοποιῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστίν; καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν.

34 καὶ ἔὰν δανίσητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις [ἐστίν]; καὶ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανίζουσιν ἵνα ἀπολάβωσιν τὰ ἴσα.

35 πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανίζετε ἴμῳ¹ ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, καὶ ἔσεσθε υἱοὶ Ἐψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηροὺς.

36 Γίνεσθε οἰκτίρμονες καθὼς ὁ πατήρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστίν·

38. THE RIGHTEOUSNESS OF THE KINGDOM AND THE OSTENTATION OF THE JEWS

ΜΑΤΤ 6:1-18

Προσέχετε [δὲ] τὴν δεικαιοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν

¹ Deut 18:13

WH mg: Mt 5:46 οὕτως Lk 6:35 μηδένα

ΜΑΤΤ 6

ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μῆγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἐμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

3 σοῦ δὲ ποιούντος ἐλεημοσύνην μὴ γνῶτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἢ δεξιὰ σου, 4 ὅπως ἦ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.

5 Καὶ ὅταν προσεύχησθε, οὐκ ἔσεσθε ὡς οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

6 σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, ¹“εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι” τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι. 7 Προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε ὥσπερ οἱ ἔθνικοί, δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς,

[ΛΥΚΕ 12:30]

ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,

¹ Isa 26:20; 2 Kings 4:33

ΜΑΤΤ 6

ἄοιδεν γὰρ [ὁ θεός] ὁ πατὴρ
ὑμῶν
ὧν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

9 Οὕτως οὖν προσεύχεσθε
ὑμεῖς
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρα-
νοῖς·

Ἄγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,
10 ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου,
γενηθήτω τὸ θέλημά σου,
ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν
τὸν ἐπιούσιον

δός ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν
τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 ^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς
εἰς πειρασμόν,
ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ
πονηροῦ.

14 Ἐὰν γὰρ ἀφήτε
τοῖς ἀνθρώποις
τὰ παραπτώματα αὐτῶν,
ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος·

15 Ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε

^a Cf Mt 6:32 (§39)

^b Cf Mt 26:41 (§174)

Mt 18:35

^c Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου ὁ οὐράνιος
ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφήτε ἕκαστος
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

[LUKE 12]

ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρῆζετε τούτων· (§113)

[LUKE 11:2-4]

εἶπεν δὲ αὐτοῖς

Ἐὰν προσεύχησθε, λέγετε

Πάτερ,

ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·
ἐλθάτω ἡ βασιλεία σου·

[Cf Mark 14:36 (§174)]

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·

4 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,

καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν

παντὶ ὀφείλουσι ἡμῖν·

^δκαὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς

εἰς πειρασμόν. (§105)

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,
ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινας,

ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς ἀφή ὑμῖν

τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§147)

^b Cf Mk 14:38 (§174)

^b Cf Lk 22:40 (§174)

ΜΑΤΤ 6

τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

16 Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ
γίνεσθε ὡς οἱ ὑποκριταὶ σκυ-
θρωποὶ, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ
πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν
τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες·
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν
τὸν μισθὸν αὐτῶν. 17 σὺ
δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν
κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου
νίψαι, 18 ὅπως μὴ φανῆς
[τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων] ἀλ-
λὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ
κρυφαίῳ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ
βλέπων ἐν τῷ κρυφαίῳ ἀπο-
δώσει σοι.

39. TRUSTING AND SERVING GOD ALONE

ΜΑΤΤ 6:19-34

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυ-
ροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς
καὶ βρώσις ἀφανίζει, καὶ
ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ,
ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρώσις
ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσ-
σουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν·

21 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς
σου,
ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδία σου.

[LUKE 12:33, 34]

Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν
καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε
ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιού-
μενα,

θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίξει

οὐδὲ σῆς διαφθείρει·
34 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς
ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.
(§113)

WH mg: Mt 6:18 νηστεύων τοῖς ἀνθρώποις

Mt 6:21 B om καὶ

ΜΑΤΘ 6

22 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστιν ὁ ὀφθαλμός.

ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου
ἄπλοῦς,
ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου
πονηρὸς ᾗ,
ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν
ἔσται.

εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον.

24 Οὐδεὶς δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει·
οὐ δύνασθε θεῶ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾶ.

25 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
μὴ μεριμᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν
τί φάγητε [ἢ τί πίητε],
μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
τί ἐνδύσησθε·
οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶ
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος ;
26 ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ
τοῦ οὐρανοῦ
ὅτι οὐ σπείρουσιν
οὐδὲ θερίζουσιν
οὐδὲ συναγουσιν
εἰς ἀποθήκας,
καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν

[LUKE 11:34, 35]

Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός σου.
ἔταν ὁ ὀφθαλμός σου
ἄπλοῦς ᾗ,
καὶ ὅλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἔστιν·
ἐπὶ δὲ
πονηρὸς ᾗ,
καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινόν.

35 Ἰσκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. (§108)

[LUKE 16:13]

Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται
δυσὶ κυρίοις δουλεῖν·
ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ
ἐτέρου καταφρονήσει.
οὐ δύνασθε θεῶ δουλεῖν
καὶ μαμωνᾶ. (§128)

[LUKE 12:22-31]

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς
[αὐτοῦ]

Διὰ τοῦτο ἴλέγω ὑμῖν,
μὴ μεριμᾶτε τῇ ψυχῇ
τί φάγητε,
μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
τί ἐνδύσησθε.

23 ἢ γὰρ ψυχὴ πλεῖον ἐστὶν
τῆς τροφῆς
καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

24 κατανοήσατε τοὺς κόρακας

ὅτι ἴου σπείρουσιν
οὐδὲ θερίζουσιν,
οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον
οὐδὲ ἀποθήκη,
καὶ ὁ θεὸς

ΜΑΤΤ 6

ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά·
οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον
διαφέρετε αὐτῶν;
27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν
ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί
μεριμνᾶτε;
καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
πῶς αὐξάνουσιν·
οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·

29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
οὐδὲ Σολομῶν
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.

30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
εἰς κλίβανον βαλλόμενον
ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσσιν,
οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς,
ὀλιγόπιστοι;

31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέ-
γοντες

Τί φάγωμεν; ἢ Τί πίνωμεν;
ἢ Τί περιβαλώμεθα;

32 πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη
ἐπιζητοῦσιν·

^αοἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ οὐράνιος
ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.

33 ζητεῖτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα
προστεθήσεται ὑμῖν.

34 μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς
τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον
μεριμνήσει αὐτῆς· ἀρκετὸν τῇ
ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

[LUKE 12]

τρέφει αὐτοὺς·
πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς
διαφέρετε τῶν πετεινῶν.
25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
προσθεῖναι¹ πῆχυν;

26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε,
τί περὶ τῶν λοιπῶν
μεριμνᾶτε;

27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
πῶς αὐξάνει·
οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·

λέγω δὲ ὑμῖν,
οὐδὲ Σολομῶν
ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ
περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.

28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῶ τὸν χόρτον

ὄντα σήμερον καὶ αὔριον

εἰς κλίβανον βαλλόμενον

ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,

πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς,

ὀλιγόπιστοι.

29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε

τί φάγητε καὶ τί πίητε,

καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,

30 ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη

τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν,

^αὐμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν

ὅτι χρῆζετε τούτων·

31 πληρὴ ζητεῖτε

τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

καὶ ταῦτα

προστεθήσεται ὑμῖν.

32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον,

ὅτι ἐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι

ὑμῖν τὴν βασιλείαν. (§113)

^α Cf Mt 6:8 (§38)

40. ON JUDGING

MATT 7:1-6

Μὴ κρίνετε,
ἵνα μὴ κριθῆτε·

2 ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε
κριθήσεσθε,

καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
μετρηθήσεται ὑμῖν.

[MATT 15:14b]

τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῆ,

ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πесοῦνται. (§80)

[MATT 10:24, 25a]

Οὐκ ἔστιν μαθητῆς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον
οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.
25 ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,
καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.
(§73)

3 τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ
δοκὸν οὐ κατανοεῖς;

4 ἢ πῶς ἐρεῖς
τῷ ἀδελφῷ σου
"Ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος

LUKE 6:37-42

καὶ μὴ κρίνετε,
καὶ οὐ μὴ κριθῆτε·
καὶ μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ
μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε,
καὶ ἀπολυθήσεσθε·

38 δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
μέτρον καλὸν πεπιεσμένον
σεσαλευμένον ὑπερεκχυννόμε-
νον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον
ὑμῶν·

ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε
ἄντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

39 Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν
αὐτοῖς

Μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν
ὀδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσοῦνται;

40 οὐκ ἔστιν μαθητῆς
ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,

κατηρτισμένος δὲ πῶς ἔσται
ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

41 Τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος
τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου,
τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ
ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;

42 πῶς δύνασαι λέγειν
τῷ ἀδελφῷ σου "Ἀδελφέ,
ἄφες ἐκβάλλω τὸ κάρφος

WH mg: Lk 6:38 μετρηθήσεται

Lk 6:37 καὶ οὐ μὴ¹ with **NBCLXΘ** al pler; ἵνα μὴ **ADW** etc — καὶ οὐ μὴ²: ἵνα μὴ **DW*4** it eth etc
38 ἀντιμετρηθήσεται with **NADLRWΘ** etc; μετρηθήσεται **B*P 3** it arm etc

MATT 7

ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ
ὀφθαλμῷ σου;
5 ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον
ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου τὴν δοκόν,
καὶ τότε διαβλέψεις
ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ
ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.
6 Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς
κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαρ-
γαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν
χοίρων, μὴ ποτε καταπατήσου-
σιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν
καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

LUKE 6

τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου,
αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου
δοκὸν οὐ βλέπων;
ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον
τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,
καὶ τότε διαβλέψεις
τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ
τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκβαλεῖν.

41. ON ASKING OF GOD

MATT 7:7-11

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει
καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει
καὶ τῷ κρούοντι ἰανοιγήσεται¹.
9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—
μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;
10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ—
μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;
11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὄντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
δώσει ἀγαθὰ
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

[Cf Mark 11:24 and parallel
(§147)]

[LUKE 11:9-13]

Καγὼ ὑμῖν λέγω,
αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει,
καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει,
καὶ τῷ κρούοντι ἰανοιγήσεται¹.
11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν ἰτὸν πατέρα
αἰτήσῃ¹ ὁ υἱὸς ἰ
ἰχθύν,
μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν αὐτῷ ἐπιδώσει;
12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ὄφιν, ἐπιδώσει
αὐτῷ σκορπίον;
13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ
ὑπάρχοντες
οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ
[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ
δώσει πνεῦμα ἅγιον
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§105)

WH mg: Mt 7:8 ἀνοίγεται

Mt 7:8 ἀνοιγήσεται with \aleph OLWXΔΣ al pler; ἀνοιχθήσεται Θ; ἀνοίγεται B cop syr cur pesh 9 τίς with B*L 3 it syr cur etc; τίς ἐστιν \aleph W χ ΘΣ al pler

42. THE GOLDEN RULE

ΜΑΤΤ 7:12

Πάντα οὖν ὅσα ἐὰν θέλητε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς·
αὗτος γὰρ ἔστιν ὁ νόμος
καὶ οἱ προφῆται.

[LUKE 6:31]

καὶ καθὼς θέλετε
ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι,
† ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. (§37)

43. ON DOING RIGHTEOUSNESS

ΜΑΤΤ 7:13-27

Εἰσελθατε
διὰ τῆς στενῆς πύλης·
ὅτι πλατεία † καὶ εὐρύχωρος
ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν
ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν
οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·
14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ
τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπά-
γουσα εἰς τὴν ζώην,
καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὐρίσκοντες
αὐτήν.

15 Προσέχετε ἀπὸ τῶν ψευ-
δοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται
πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προ-
βάτων ἔσωθεν δὲ εἰσιν λύκοι
ἄρπαγες.

16 ὁ ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν
ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· [Cf v 20
below]

μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν
σταφυλὰς
ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

LUKE 6:43-49

[LUKE 13:24]

Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν
διὰ τῆς στενῆς θύρας,

ὅτι πολλοὶ, λέγω ὑμῖν, ζητή-
σουσιν εἰσελθεῖν

καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν, (§121)

[Cf v 44 below]

Mt 22:40

^a ἐν ταῦταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς
ὅλος ὁ νόμος κρέμαται
καὶ οἱ προφῆται. (§154)

Mt 12:33b

^b ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ
τὸ δένδρον γινώσκεται. (§50)

WH mg: Mt 7:13 ἡ πύλη

MATT 7

17 ^αοὐτῶ πᾶν δένδρον ἀγαθὸν
καρποῦς ἰκαλοῦς ποιεῖ¹,
τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποῦς
πονηροῦς ποιεῖ·

18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν

καρποῦς πονηροῦς ἐνεργεῖν,
οὐδὲ δένδρον σαπρὸν
καρποῦς καλοῦς ποιεῖν.

19 ^βπᾶν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται

καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

20 Ἐραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν
αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτοῦς. [Cf
v 16a above]

[Cf v 16b above

[MATT 12:35, 34b]

35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ

ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ,
καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος

LUKE 6

43 ^βΟὐ γὰρ ἔστιν δένδρον
καλὸν

ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν,
οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν
ποιοῦν καρπὸν καλόν.

44 Ἐκαστὸν γὰρ δένδρον ἐκ
τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται·

οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγου-
σιν σύκα,
οὐδὲ ἐκ βᾶτου σταφυλὴν τρυ-
γῶσιν.

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ
τῆς καρδίας
προφέρει τὸ ἀγαθόν,
καὶ ὁ πονηρὸς

Mt 12:33a

^α Ἡ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν,
ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν
καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν·
(§50)

Mt 3:10b

^β πᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)

Mt 12:33b

^γ ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον
γινώσκεται. (§50)

Lk 3:9b

^β πᾶν οὖν δένδρον
μὴ ποιοῦν καρπὸν [καλόν]
ἐκκόπτεται
καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. (§17)

WH mg: Mt 7:17 ποιεῖ καλοῦς

Mt 7:17 καρποῦς καλοῦς ποιεῖ: B καρπ. ποιεῖ καλ.: Δ καλ. ποιεῖ καρπ. 18 ἐνεργεῖν with \aleph *B etc; ποιεῖν
with LWXΔΘ etc Lk 6:43 καρπὸν σαπρὸν: D it vg syr sin pesh καρποῦς σαπρῶς — καρπὸν καλόν: D it syr
sin pesh καρποῦς καλοῦς

[MATTHEW 12]

ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ
ἐκβάλλει πονηρά.

34b ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος
τῆς καρδίας
τὸ στόμα λαλεῖ. (§50)

MATTHEW 7

21 Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι
Κύριε κύριε
εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασι-
λείαν τῶν οὐρανῶν,
ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα
τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς.

22 πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ Κύριε κύριε,
οὐ ¹“ τῷ σῶ ὀνόματι ἐπρο-
φητεύσαμεν,” καὶ τῷ σῶ
ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,
καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις
πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς
ὅτι Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς.
²“ ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ
οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.”

24 Πᾶς οὖν ὅστις
ἀκούει μου τοὺς λόγους
[τούτους] καὶ ποιεῖ αὐτούς,

ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ,
ὅστις ᾠκοδόμησεν
αὐτοῦ τὴν οἰκίαν

ἐπὶ τὴν πέτραν.

25 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ
καὶ ἦλθαν οἱ ποταμοὶ
καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι
καὶ προσέπεσαν
τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

LUKE 6

ἐκ τοῦ πονηροῦ
προφέρει τὸ πονηρόν·
ἐκ γὰρ περισσεύματος
καρδίας
λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

46 Τί δέ με καλεῖτε
Κύριε κύριε,

καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ¹ λέγω;

[LUKE 13:26, 27]

τότε ἄρξασθε¹ λέγειν Ἐφάγομεν
ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν
ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν

Οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ·
“ἀπόστγητε ἀπ' ἐμοῦ,
πάντες ἐργάται ἀδικίας.” (§121)

47 πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρὸς με
καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων
καὶ ποιῶν αὐτούς,
ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὁμοίος·

48 ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ
οἰκοδομοῦντι
οἰκίαν

ὃς ἔσκαψεν καὶ ἐβάθυνεν καὶ
ἔθηκεν θεμέλιον
ἐπὶ τὴν πέτραν·
πλημμύρης δὲ γενομένης
προσέρηξεν ὁ ποταμὸς

τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,

¹ Jer 27:15(34:12); 14:14² Ps 6:8

MATT 7

καὶ οὐκ ἔπεσεν,
 τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν
 πέτραν.

26 Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων
 μου τοὺς λόγους τούτους
 καὶ μὴ ποιῶν αὐτοὺς
 ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ,
 ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτοῦ τὴν
 οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον.

27 καὶ κατέβη ἡ βροχὴ
 καὶ ἦλθαν οἱ ποταμοὶ
 καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι
 καὶ προσέκοψαν
 τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ,
 καὶ ἔπεσεν,
 καὶ ἦν ἡ πτώσις
 αὐτῆς μεγάλη.

LUKE 6

καὶ οὐκ ἴσχυσεν σαλευθαι αὐτὴν
 διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι
 αὐτὴν.

49 ὁ δὲ ἀκούσας

καὶ μὴ ποιήσας
 ὅμοιος ἐστὶν ἀνθρώπῳ
 οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν
 γῆν χωρὶς θεμελίου,

ἧ προσέρηξεν ὁ ποταμός,

καὶ εὐθὺς συνέπεσεν,
 καὶ ἐγένετο τὸ ρῆγμα
 τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

44. THE WONDER OF THE MULTITUDE

MATT 7:28, 29 [+§27]

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
 ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
 ἐξεπλήσσαντο οἱ ὄχλοι
 ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ·
 29 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
 ὡς ἐξουσίαν ἔχων
 καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς
 αὐτῶν. (+§27)

[MARK 1:22]

καὶ
 ἐξεπλήσσαντο
 ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,
 ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς
 ὡς ἐξουσίαν ἔχων
 καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. (§24)

[Cf Luke 7:1a (§45)]

CHAPTER VI. GALILEAN EVENTS NOT NARRATED BY MARK, §§45-49

45. THE CENTURION'S SERVANT

§27+] MATT 8:5-13 [+§24]

[Cf Matt 7:28a (§44)]

Εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ
 εἰς Καφαρναοὺμ

LUKE 7:1-10

Ἐπειδὴ¹ ἐπλήρωσεν
 πάντα τὰ ρήματα αὐτοῦ
 εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ,
 εἰσῆλθεν
 εἰς Καφαρναοὺμ.

WH mg: Lk 7:1 Ἐπει δὲ

Lk 6:48 διὰ τὸ καλῶς οἰκοδομηθῆσαι αὐτὴν with **ΣBL** 2 min cop; τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν ACDXΘ al pler;
 syr sin om

ΜΑΤΤ 8

προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος

παρακαλῶν αὐτὸν ὁ καὶ λέγων
Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται
ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινὸς
βασανιζόμενος.

7 λέγει αὐτῷ Ἐγὼ ἐλθὼν
θεραπεύσω αὐτόν.

8 ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ ἑκατόνταρχος
ἔφη
Κύριε,
οὐκ εἰμι ἱκανὸς
ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην
εἰσέλθῃς·

ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγῳ,
καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου·
9 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν [τασσομένους],
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,
καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται,
καὶ τῷ δούλῳ μου
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

ΛΥΚΕ 7

2 Ἐκατόνταρχου δὲ τινος
δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλεν
τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.
3 ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ
ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν πρεσ-
βυτέρους τῶν Ἰουδαίων,
ἐρωτῶν αὐτὸν
ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον
αὐτοῦ.

4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς
τὸν Ἰησοῦν παρεκάλουν αὐ-
τὸν σπουδαίως λέγοντες ὅτι
ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο,
5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν
καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾤκο-
δόμησεν ἡμῖν.
6 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν
αὐτοῖς.

ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν
ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας
ἔπεμψεν φίλους
ὁ ἑκατόνταρχος
λέγων αὐτῷ
Κύριε, μὴ σκύλλου,
οὐ γὰρ ἱκανός εἰμι
ἵνα ὑπὸ τὴν στέγην μου
εἰσέλθῃς·

7 διὸ οὐδὲ ἑμαυτὸν ἤξιωσα
πρὸς σέ ἐλθεῖν·
ἀλλὰ εἰπέ λόγῳ,
καὶ ἰαθήτω ὁ παῖς μου·
8 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι
ὑπὸ ἐξουσίαν τασσομένους,
ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας,
καὶ λέγω τούτῳ Πορεύθητι,
καὶ πορεύεται,
καὶ ἄλλῳ Ἔρχου, καὶ ἔρχεται,
καὶ τῷ δούλῳ μου
Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

Mt 8:9 τασσομένους with NB 3 min vg codd etc; CLWΧΔΘΣ al pler om Lk 7:6 αὐτῷ with ABCDLRW al pler; Θ 2 lt vg om 7 διὸ . . . ἐλθεῖν: D 6 it syr sin om — ἰαθήτω with BL; ἰαθήσεται NAODRWΘ al pler

ΜΑΤΤ 8		ΛΥΚΕ 7
<p>10 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν</p> <p>Ἄμην λέγω ὑμῖν, παρ' οὐδενὶ τοσαύτην πίστιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ εὔρον.</p>		<p>9 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν, καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπεν Λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον</p>
<p>11 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ 1^α ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν^β ἤξουσιν</p> <p>καὶ ἀνακλιθήσονται</p> <p>μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ</p> <p>ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν</p> <p>12 ^αοὶ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον^β</p>		<p>[ΛΥΚΕ 13:29, 28b, a] καὶ ἤξουσιν 1^α ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν^β</p> <p>καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 28b ὅταν ἴψησθε¹ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ^α ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.</p>

Mt 13:42a = 13:50a

^α καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς
εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· (§§61,
64)

Mt 22:13b

^α Δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας
ἐβάλετε αὐτόν
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον^β· (§151)

Mt 24:51a

^α καὶ διχοτομήσει αὐτόν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· (§165)

Mt 25:30a

^α καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον
ἐβάλετε
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον^β· (§167)

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

Mt 8:10 παρ' οὐδενὶ . . . εὔρον with BW min pauc 3 it syr cur sah cop etc; οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην
πίστιν εὔρον NCLXΘ al pler (=Lk 7:9b) Lk 7:9 οὐδὲ . . . εὔρον: οὐδέποτε τοσαύτην πίστιν εὔρον ἐν τῷ Ἰσραὴλ
D; ἐν οὐδενὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσ. πίσ. εὔρον Θ

ΜΑΤΤ 8

^aἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ
ἐκατοντάρχη Ἰπαγαε, ὡς
ἐπίστευσας γεννηθήτω σοί·

καὶ ἰάθη ὁ παῖς ἐν τῇ ὥρᾳ
ἐκείνῃ. (+§24)

[LUKE 13]

28a ^aἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, (§121)

LUKE 7

10 καὶ ὑποστρέψαντες εἰς τὸν
οἶκον οἱ πεμφθέντες
εὔρον τὸν δούλον ὑγιαίνοντα.

46. THE RAISING OF THE WIDOW'S SON

LUKE 7:11-17

Καὶ ἐγένετο ἐν ἰερὺ¹ ἐξῆς
ἐπορεύθη εἰς πόλιν καλου-
μένην Ναὶν, καὶ συνεπορεύοντο
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ
ὄχλος πολὺς. 12 ὡς δὲ ἤγ-
γισεν τῇ πύλῃ τῆς πόλεως,
καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο θεθνηκὸς
μονογενῆς υἱὸς τῇ μητρὶ αὐτοῦ,
καὶ αὐτὴ ἦν χήρα, καὶ ὄχλος
τῆς πόλεως ἱκανὸς ἦν σὺν
αὐτῇ. 13 καὶ ἰδὼν αὐτήν ὁ
κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ'
αὐτῇ καὶ εἶπεν αὐτῇ Μὴ
κλαῖε. 14 καὶ προσελθὼν
ἤψατο τῆς σοροῦ, οἱ δὲ βαστά-
ζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπεν
Νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρ-
θητι. 15 καὶ ἠνεκάθισεν¹ ὁ
νεκρὸς καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ
ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

^a Mt 13:42b = 13:50b = 22:13c
= 24:51b = 25:30b

ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
(§§61, 64, 151, 165, 167)

- WH mg: Lk 7:11 τῇ 15 ἐκάθισεν

Mt 8:13 ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ (CΔΘ 33. 8 it etc. ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης) with BLW (ἡμέρα) etc; **N***CMXΘ etc
add καὶ ὑποστρέψας ὁ ἐκατοντάρχος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ (ἐν . . . ὥρα om **N***) εὔρον τὸν παῖδα (αὐτοῦ Μ)
ὕγιαίνοντα

ΛΥΚΕ 7

16 Ἐλαβεν δὲ φόβος πάντας¹, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες ὅτι Προφήτης μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι Ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. 17 καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ καὶ πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

47. THE MESSAGE FROM JOHN THE BAPTIST

§ 76+] ΜΑΤΤ 11:2-30 [+§ 31]

Ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας
ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ

τὰ ἔργα τοῦ χριστοῦ

πέμψας

διὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ

3 εἶπεν αὐτῷ

Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος

ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς

Πορευθέντες ἀπαγγείλατε

Ἰωάννῃ

ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε·

LUKE 7:18-35

Καὶ ἀπήγγειλαν Ἰωάννῃ

οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

περὶ πάντων τούτων.

καὶ προσκαλεσάμενος

δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ

ὁ Ἰωάννης ἐπέμψεν

πρὸς τὸν κύριον λέγων

19 Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος

ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

20 παραγενόμενοι δὲ πρὸς

αὐτὸν οἱ ἄνδρες εἶπαν Ἰω-

άννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέστειλεν

ἡμᾶς πρὸς σέ λέγων Σὺ εἶ ὁ

ἐρχόμενος ἢ ἄλλον¹ προσδο-

κῶμεν; 21 ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ

ἐθεράπευσεν πολλοὺς ἀπὸ νό-

σων καὶ μαστίγων καὶ πνευμα-

των πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς

πολλοῖς ἔχαρίσατο βλέπειν.

22 καὶ ἀποκριθεὶς

εἶπεν αὐτοῖς

Πορευθέντες ἀπαγγείλατε

Ἰωάννῃ

ἃ εἶδετε καὶ ἠκούσατε·

ΜΑΤΤ 11

5 ¹“ τυφλοὶ ἄναβλέπουσιν”
καὶ¹ χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
καὶ νεκροὶ ἐγείρονται
καὶ “πτωχοὶ εὐαγγελίζον-
ται.”

6 καὶ μακάριός ἐστιν
ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῆ ἔν ἐμοί.

7 Τούτων δὲ πορευομένων

ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν
τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάνου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
μενον;

8 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς
ἡμφιεσμένον;
ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες

ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων.

9 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε;
προφήτην ἰδεῖν;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

10 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέ-
γραπται

2²“ Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου
ἔμπροσθέν σου.”

11 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
οὐκ ἐγήγερται

ΛΥΚΕ 7

1¹“ τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν,”
χωλοὶ περιπατοῦσιν,
λεπροὶ καθαρίζονται
καὶ κωφοὶ ἀκούουσιν,
νεκροὶ ἐγείρονται,
“ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.”

23 καὶ μακάριός ἐστιν
ὃς ἂν μὴ σκανδαλισθῆ ἔν ἐμοί.

24 Ἀπελλόντων δὲ τῶν ἀγ-
γέλων Ἰωάνου
ἤρξατο λέγειν

πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ Ἰωάνου
Τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον
θεάσασθαι;
κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευό-
μενον;

25 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις
ἡμφιεσμένον;

ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ
καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες
ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.

26 ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν;
προφήτην;
ναί, λέγω ὑμῖν,
καὶ περισσότερον προφήτου.

27 οὗτός ἐστιν περὶ οὗ γέ-
γραπται

2²“ Ἰδοὺ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου
ἔμπροσθέν σου.”

28 λέγω ὑμῖν,

[MARK 1:2]

Καθὼς γέγραπται

ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφήτῃ

2²“ Ἰδοὺ ἀποστέλλω
τὸν ἄγγελόν μου
πρὸ προσώπου σου,
ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου”
(§17)

¹ Isa 61:1 ² Mal 3:1

WH mg: Mt 11:5 ἀναβλέπουσιν.

Mt 11:5 καὶ with **NBCLW** al pler; ZΔ 28. 6 it vg cop etc om 8 μαλακοῖς with **NBDZ** it vg etc;
μαλ. ἱματίοις CLWXAΘ al pler 9 προφήτην ἰδεῖν with **NBWZ** Or: ἰδεῖν; προφήτην CDLXΘ al pler

MATT 11	LUKE 7
<p>ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων 'Ιωάνου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μείζων αὐτοῦ ἐστίν. [Cf Matt 21:31b, 32 (§149)]</p>	<p>μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν 'Ιωάνου οὐδείς ἔστιν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστίν.— 29 Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα 'Ιωάνου· 30 οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτοὺς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.—</p>
[Cf v 13 below]	[LUKE 16:16]
<p>12 ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν 'Ιωάνου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν. 13 πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως 'Ιωάνου ἐπροφήτευσαν· 14 καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτὸς ἐστίν 'Ηλείας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.</p>	<p>'Ο νόμος καὶ οἱ προφῆται μέχρι 'Ιωάνου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. (§129) [Cf Luke 16:16a above]</p>
[MATT 13:9 =43b]	[Cf Mark 9:13 (§88)]
<p>15 'Ο ἔχων ὄτα 'Ο ἔχων ὄτα ἀκούετω. ἀκούετω. (§§52, 61)</p>	<p>[MARK 4:9b] [MARK 4:23] 'Ὁς ἔχει ὄτα Ἐἴ τις ἔχει ὄτα ἀκούειν ἀκούετω. ἀκούειν ἀκούετω. (§52) (§55)</p>
<p>16 Τίνι δὲ ὁμοίωσω τὴν γενεάν ταύτην; ὁμοία ἐστὶν παιδίῳ καθημένῳ ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἃ προσφωνοῦντα τοῖς ἐτέροις 17 λέγουσιν Ἠὺλῆσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·</p>	<p>[LUKE 8:8b] [LUKE 14:35b] 'Ὁ ἔχων ὄτα 'Ο ἔχων ὄτα ἀκούειν ἀκούετω. ἀκούειν ἀκούετω. (§52) (§124) 31 Τίνι οὖν ὁμοίωσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι; 32 ὅμοιοί εἰσιν παιδίῳ τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, ἃ λέγει Ἠὺλῆσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε·</p>

Lk 7:32 ἃ λέγει with **Ν***B1.; καὶ λέγουσιν **ΑΧΔΘ** vg etc; λέγοντες **DL 4 Fer 6** it cop etc; λέγοντα **W**

MATT 11

ἐθρηνήσαμεν

καὶ οὐκ ἐκόψασθε·

18 ἦλθεν γὰρ

Ἰωάννης

μήτε ἐσθίων

μήτε πίνων,

καὶ λέγουσιν Δαιμόνιον ἔχει·

19 ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐσθίων καὶ πίνων,

καὶ λέγουσιν

Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος

καὶ οἰνοπότης,

τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.

καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία

ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς.

20 Τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν

τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ

πλείσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι

οὐ μετενόησαν·

21 Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·

οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδάν·

ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ

καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο

αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν

ὑμῖν,

πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ

μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,

Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον

ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σὺ, Καφαρναούμ,

μὴ ¹ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῆσῃ;

ἕως ἄβου καταβήσῃ."

LUKE 7

ἐθρηνήσαμεν

καὶ οὐκ ἐκλαύσατε·

33 ἐλήλυθεν γὰρ

Ἰωάννης ὁ βαπτιστῆς

μὴ ἔσθων ἄρτον

μήτε πίνων οἶνον,

καὶ λέγετε Δαιμόνιον ἔχει.

34 ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-

θρώπου

ἔσθων καὶ πίνων,

καὶ λέγετε

Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος

καὶ οἰνοπότης,

φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.

35 καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία

ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐ-

τῆς¹.

[LUKE 10:13-15]

Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·

οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδά·

ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ

καὶ Σιδῶνι ἐγενήθησαν

αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν

ὑμῖν,

πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ

καθήμενοι μετενόησαν.

14 πλὴν

Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον

ἔσται ἐν τῇ κρίσει

ἢ ὑμῖν.

15 Καὶ σὺ, Καφαρναούμ,

μὴ ¹ἕως οὐρανοῦ ὑψωθῆσῃ;

ἕως τοῦ ἄβου καταβήσῃ¹." (§101)

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 7:35 τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων

Mt 11:19 ἔργων with NB*W 124. cop pesh etc; τέκνων CDLXΘ al pler Lk 7:33 μὴ with NBWΞ 157.; μήτε ADLXΘ al pler — ἐσθίων with BD; ἐσθίων NALXΘ etc — D 6 min 7 it syr sin cur etc om ἄρτον, οἶνον 35 τέκνων: N ἔργων

ΜΑΤΤ 11

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγενή-
θησαν αἱ δυνάμεις αἱ γενό-
μεναι ἐν σοί, ξέμεινεν ἂν
μέχρι τῆς σήμερον.

[ΜΑΤΤ 10:15]

24 πλήν ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον
ἔσται
γῆ Σοδόμων γῆ Σοδόμων
καὶ Γομόρρων
ἀνεκτότερον
ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρί- ἐν ἡμέρᾳ κρί-
σεως σεως

ἢ σοι. ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§71)

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἔκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
26 ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

[ΜΑΤΤ 28:18b]

27 Πάντα μοι Ἐδόθη μοι
παρεδόθη πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ
ἐπὶ [τῆς] γῆς.
(§185)

ὑπὸ τοῦ πατρός μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα

[LUKE 10:12]

λέγω ὑμῖν ὅτι

Σοδόμοις

ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ

ἀνεκτότερον ἔσται
ἢ τῇ πόλει
ἐκείνῃ. (§102)

[LUKE 10:21, 22]

Ἐν αὐτῇ τῇ ᾧρα
ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι
τῷ ἁγίῳ καὶ εἶπεν
Ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ
κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως
εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.

22 Πάντα μοι
παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρός μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστὶν ὁ υἱὸς
εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστὶν ὁ πατήρ

<p style="text-align: center;">ΜΑΤΤ 11</p> <p>τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. 28 Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. 29 ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πραῦς εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ ¹“εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.” 30 ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν. (+§31)</p>		<p style="text-align: center;">[LUKE 10]</p> <p>εἰ μὴ ὁ υἱὸς καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. (§102)</p>
--	--	--

48. THE ANOINTING OF JESUS (LUKE)

<p style="text-align: center;">[ΜΑΤΤ 26:6, 7]</p> <p>Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, [Cf v 7 below] 7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνή ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου βαρυτίμου</p>	<p style="text-align: center;">[MARK 14:3]</p> <p>Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ κατακειμένου αὐτοῦ ἦλθεν γυνή ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς ¹πολυτελοῦς¹</p>	<p style="text-align: center;">LUKE 7:36-50</p> <p>Ἦρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν Φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Φαρισαίου κατεκλίθη. 37 Καὶ ἰδοὺ γυνή ἣτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἀμαρτωλὸς, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου 38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, τοῖς δάκρυσιν ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσεν, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ</p>
---	---	---

¹ Jer 6:16 Heb

[MATT 26]	[MARK 14]	LUKE 7
<p>καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου. (§171)</p>	<p>συντρίψασα τὴν ἀλάβαστρον κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς. (§171)</p>	<p>καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. 39 Ἰδὼν δὲ ὁ Φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων Οὗτος εἴ ἦν [ὁ] προ- φήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἢ γυνὴ ἣτις ἄπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλὸς ἐστίν. 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν Σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ Διδάσκαλε, εἰπέ, φησὶν. 41 δύο χρεοφιλέται ἦσαν δανιστῆ τινί· ὁ εἰς ὧφειλεν δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα. 42 μὴ ἐχόντων αὐτῶν ἀποδοῦναι ἀμ- φοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν πλείον ἀγαπήσει αὐ- τόν; 43 ἀποκριθεὶς Σίμων εἶπεν Ἵπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλείον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Ὅρθῶς ἔκρινας. 44 καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ Σίμωνι ἔφη Βλέ- πεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθὸν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὑδωρ ἴμοι ἐπὶ πόδας οὐκ ἔδω- κας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξεν μου τοὺς πόδας καὶ ταῖς θριξίν αὐτῆς ἐξέμαξεν. 45 φί- λημά μοι οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον οὐ διέλιπεν καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας. 46 ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου οὐκ ἤλειψας· αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψεν τοὺς πόδας μου. 47 οὐ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς</p>
[Cf Matt 26:6 above]	[Cf Mark 14:3 above]	

LUKE 7

αἱ πολλαί, ὅτι ἠγάπησεν
πολύ· ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται,
ὀλίγον ἀγαπᾷ. 48 εἶπεν δὲ
αὐτῇ Ἐφέωνταί σου αἱ ἁμαρ-
τίαι. 49 καὶ ἤρξαντο οἱ συ-
νακαείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς
Τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρ-
τίας ἀφήσιν; 50 εἶπεν δὲ
πρὸς τὴν γυναῖκα Ἡ πίστις
σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς
εἰρήνην.

49. A PREACHING TOUR, WOMEN ACCOMPANYING

LUKE 8:1-3

[+§52

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς καὶ αὐτὸς διώδενεν κατὰ πόλιν καὶ κώμην κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ, 2 καὶ γυναῖκές τινες αἱ ἦσαν τεθεραπευμένοι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ καλουμένη Μαγδαληνή, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει, 3 καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρώδου καὶ Σουσάννα καὶ ἕτεραι πολλαί, αἵτινες διηκόνουν αὐτοῖς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς. (+§52)

CHAPTER VII. OPPOSITION AND SUSPICION, §§50, 51

50. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (MATT-MARK)

§33+] MATT 12:22-45

MARK 3:19b-30

Καὶ ἔρχεται εἰς οἶκον·
20 καὶ συνέρχεται πάλιν [ὁ]
ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι
αὐτοὺς μηδὲ ἄρτον φαγεῖν.
21 καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐ-
τοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν,
ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη.

[MATT
9:32-34]

Τότε

Αὐτῶν δὲ
ἐξερχομένων
ἰδοὺ

[LUKE 11:14-23]

Καὶ
ἦν ἐκβάλλων

MATT 12	[MATT 9]	MARK 3	[LUKE 11]
Ἰπροσήνεγκαν αὐτῷ	προσήνεγκαν αὐτῷ	[Cf Mark 8:22 f (§85)]	
δαίμονιζόμε- νον	δαίμονιζόμενον·		δαίμονιον
τυφλὸν καὶ κωφόν ¹ .			κωφόν·
καὶ	33 καὶ		ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἔθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν		ἐλάλησεν ὁ κωφός.
ὥστε τὸν κω- φὸν λαλεῖν	ὁ κωφός.		
καὶ βλέπειν.			Καὶ θαύμασαν
23 Καὶ ἐξίσ- ταντο πάντες	καὶ θαύμασαν		οἱ ὄχλοι·
οἱ ὄχλοι	οἱ ὄχλοι		
καὶ ἔλεγον	λέγοντες		
Μήτι οὗτός	Οὐδέποτε ἐφάνη		
ἐστιν ὁ υἱὸς	οὕτως ἐν τῷ		
Δαυεὶδ;	Ἰσραήλ.		
24 οἱ δὲ	[34 οἱ δὲ	22 καὶ οἱ	15 τινὲς δὲ
Φαρισαῖοι	Φαρισαῖοι	γραμματεῖς	ἐξ αὐτῶν
		οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων κατα- βάντες	
ἀκούσαντες			
εἶπον	ἔλεγον	ἔλεγον ὅτι	εἶπαν
		Βεεζεβούλ ἔχει,	
Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει			
τὰ δαιμόνια			
εἰ μὴ ἐν τῷ	Ἐν τῷ	καὶ ὅτι ἐν	Ἐν
Βεεζεβούλ			Βεεζεβούλ
ἄρχοντι	ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι	τῷ ἄρχοντι
τῶν δαιμονίων.	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων	τῶν δαιμονίων
	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει	ἐκβάλλει
	τὰ δαιμόνια.]	τὰ δαιμόνια.	τὰ δαιμόνια·
	(§68)		
[Cf Matt 12:38 below]			16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες

WH mg: Mt 12:22 προσήνεχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός

MATT 12	MARK 3	[LUKE 11]
25 Είδως δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν	23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν ;	σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐξήτουν παρ' αὐτοῦ.
εἶπεν αὐτοῖς	24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῆ, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασιλεία ἐκείνη·	17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα
Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται,	25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῆ, οὐ δυνησεται ἢ οἰκία ἐκείνη στήναι·	εἶπεν αὐτοῖς
καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται.	26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἐμερίσθη, οὐ δύναται στήναι ἀλλὰ τέλος ἔχει.	Πᾶσα βασιλεία ἴ' ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἔρημοῦται,
26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται	[Cf v 30 below]	καὶ οἶκος ἐπὶ οἴκου
ἢ βασιλεία αὐτοῦ ;		πίπτει.
27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν ; διὰ τοῦτο		18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς
αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν.		ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται
28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.		ἢ βασιλεία αὐτοῦ ; ὅτι λέγετε ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.
29 ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν	27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς	19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ	εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθῶν	ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν ;
		διὰ τοῦτο
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀρπάσαι.	τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι	αὐτοὶ ἴ' ὑμῶν κριταὶ ἔσονται.
		20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ [ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.
		21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος
		φυλάσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἔστιν
		τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

ΜΑΤΤ 12	MARK 3	[LUKE 11]
<p>ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν;</p>	<p>ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρόν δήσῃ,</p>	<p>22 ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει ἐφ' ᾧ ἐπεποιθεῖ, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.</p>
<p>καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. 30 ἂδ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει.</p>	<p>καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.</p>	<p>23 ἂδ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστίν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. (§106)</p>
<p>31 Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται ὧ τοῖς ἀνθρώποις,</p>	<p>28 Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ- φημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημή- σωσιν·</p>	<p>[LUKE 12:10]</p>
<p>ἢ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται.</p>	<p>29 ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν</p>	<p>Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται. (§111)</p>
<p>32 καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,</p>	<p>εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ ἔνοχος ἐστὶν αἰωνίου ἁμαρτήματος. 30 ὅτι ἔλεγον Πνεῦμα ἀκά- θαρτον ἔχει.</p>	<p>[Cf Luke 11:18 above]</p>
<p>Ἰοὺκ ἀφεθήσεται¹ αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.</p>		
	<p>Mk 9:40</p>	<p>Lk 9:50b</p>
	<p>^a ὃς γὰρ οὐκ ἐστὶν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. (§93)</p>	<p>^a ὃς γὰρ οὐκ ἐστὶν καθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. (§93)</p>

<p>MATT 12</p>	<p>[MATT 7:16-20]</p>		
	<p>ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐ- τούς· μήτι συλλέγου- σιν ἀπὸ ἀκαν- θῶν σταφυλᾶς ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα ;</p>		<p>[Cf Luke 6:44b below]</p>
<p>33 Ἡ ποιή- σατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπ- ρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρὸν·</p>	<p>17 οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποῦς ἰκαλοῦς ποιεῖ,¹ τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποῦς πονηροῦς ποιεῖ·</p>		<p>[LUKE 6:43-45]</p>
	<p>18 οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποῦς πονη- ροῦς ἐνεγκεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποῦς καλοῦς ποιεῖν.</p>		<p>Οὐ γὰρ ἔστιν δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρὸν, οὐδὲ πάλιν δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.</p>
<p>[Cf Matt 3:10b (§17)]</p>	<p>19 πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρ- πὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλ- λεται.</p>		<p>[Cf Luke 3:9b (§17)]</p>
<p>ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.</p>	<p>20 ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ- τῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. (§43) [Cf Matt 7:16 above]</p>		<p>44 ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται· οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν</p>

ΜΑΤΤ 12

34^a γεννήματα
 ἐχιδῶν,
 πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν
 πονηροὶ ὄντες;
 ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος
 τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.
 35 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
 ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ

ἐκβάλλει τ ἀγαθὰ,
 καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος
 ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ
 ἐκβάλλει πονηρά.
 [Cf v 34b above]

36 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν
 ῥῆμα ἀργὸν ὃ λαλήσουσιν οἱ
 ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶ
 αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρί-
 σεως· 37 ἐκ γὰρ τῶν λόγων
 σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν
 λόγων σου καταδικασθήσῃ.

38 Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ
 τινὲς τῶν γραμματέων καὶ
 Φαρισαίων λέγοντες
 Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ
 σημεῖον ἰδεῖν.

[ΜΑΤΤ 16:4a]

39 ὁ δὲ ἀπο-
 κριθεὶς
 εἶπεν αὐτοῖς
 Γενεὰ πονηρὰ Γενεὰ πονηρὰ

[ΜΑΡΚ 8:12]

καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι
 αὐτοῦ λέγει
 Τί ἡ γενεὰ αὕτη

[LUKE 6]

συλλέγουσιν σῦκα,
 οὐδὲ ἐκ βάλτου
 σταφυλὴν τρυγῶσιν.

[Cf v 45b below]

45 ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος
 ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ
 τῆς καρδίας
 προσφέρει τὸ ἀγαθόν,
 καὶ ὁ πονηρὸς
 ἐκ τοῦ πονηροῦ
 προσφέρει τὸ πονηρόν·
 ἐκ γὰρ περισσεύματος καρδίας
 λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. (§43)

[Cf Luke 11:16 above (§106)]

[LUKE 11:29-32]

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμένων

ἤρξατο λέγειν
 Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ

Mt 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδῶν, (§17)
 Cf Mt 23:33 (§157)

Lk 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδῶν, (§17)

WH mg: Mt 12:35 τὰ

Mt 12:35 ἀγαθὰ with BDWXΘ etc; τὰ ἀγαθὰ \aleph CLΔΣ etc

MATT 12	[MARK 8]	[LUKE 11]
[MATT 16]		
καὶ μοιχαλὶς καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπι- σημεῖον ἐπιζη- ζητεῖ, τεῖ,	ζητεῖ σημεῖον;	ἐστιν σημεῖον ζητεῖ,
καὶ σημεῖον καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται οὐ δοθήσεται αὐτῇ αὐτῇ εἰ μὴ τὸ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ σημεῖον Ἰωνᾶ. τοῦ προφήτου. (§84)	ἀμὴν λέγω ὅτι, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. (§84)	καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.
40 ὥσπερ γὰρ “ἦν Ἰωνᾶς		30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [ὁ] Ἰωνᾶς τοῖς Νινευεῖταις σημεῖον,
ἕν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,” οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που		οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ- που τῇ γενεᾷ ταύτῃ.
ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.		
41 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωνᾶ ὧδε.		[Cf v 32 below]
42 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ- νος, καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ὧδε.		31 βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτοῦς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος, καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ὧδε.
[Cf v 41 above]		32 ἄνδρες Νινευεῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει

¹ Jon 1:17(2:1)

ΜΑΤΤ 12

43 Ὄταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον
πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὐρίσκει.
44 τότε λέγει
Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω
ὅθεν ἐξῆλθον·
καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει
σχολάζοντα [καὶ] σεσαρω-
μένον καὶ κεκοσμημένον.
45 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρό-
τερα ἑαυτοῦ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ·
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα
τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ
ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

[LUKE 11]

μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα
Ἰωῆ,
καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωῆ ἔδεδε. (§107)

[LUKE 11:24-26]

Ὄταν τὸ ἀκάθαρτον
πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ μὴ εὐρίσκει
[τότε] λέγει
Ἔπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον·
25 καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει
[σχολάζοντα,] σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον.
26 τότε πορεύεται
καὶ παραλαμβάνει
ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ
ἑπτὰ,
καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα
τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων. (§106)

51. THE KINDRED OF JESUS

ΜΑΤΤ 12:46-50

Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς
ὄχλοις
ἰδοὺ
ἡ μήτηρ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

MARK 3:31-35

Καὶ ἔρχονται
ἡ μήτηρ αὐτοῦ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ

§55+ LUK 8:19-21 [+§66

Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν
ἡ μήτηρ
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,

Mk 3:31 ἔρχονται with ABCLΔ al pler; ἔρχεται \aleph DWΘ 1. 6 it etc Lk 8:19 μήτηρ with ABLWXΘ
it vg al pler; \aleph D 69. syr sin cur cop etc add αὐτοῦ — ἰδεῖν θέλοντές σε with BWΞ; ἰδ. σε θέλοντες \aleph ALXΘ
al pler; D ζητοῦντές σε

MATT 12	MARK 3	LUKE 8
<p>ιστήκεισαν ἕξω ζητούντες αὐτῷ λαλήσαι.†</p> <p>48 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ λέγοντι αὐτῷ Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;</p> <p>49 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα [αὐτοῦ] ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν Ἴδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου· 50 ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς,</p> <p>αὐτός μου ἀδελφός καὶ ἀδελφή καὶ μήτηρ ἐστίν.</p>	<p>καὶ ἕξω στήκοντες ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες αὐτόν. 32 καὶ ἐκάθητο περὶ αὐτὸν ὄχλος, καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἕξω ζητοῦσίν σε. 33 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς λέγει Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί;</p> <p>34 καὶ περιβλεψάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν κύκλῳ καθη- μένους λέγει Ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου· 35 ὅς τ' ἂν ποιήσῃ [τὸ θέλημα] τοῦ θεοῦ,</p> <p>οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφή καὶ μήτηρ ἐστίν.</p>	<p>καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. 20 ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ Ἴη μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστήκασιν ἕξω ιδεῖν θέλοντές σε. 21 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς</p> <p>Μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούον- τες καὶ ποιοῦντες. (+§66)</p>

CHAPTER VIII. PARABLES BY THE SEA, §§52-65

52. THE SOILS

MATT 13:1-9	MARK 4:1-9	§49- LUKE 8:4-8
<p>Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξεληθῶν ὁ Ἰησοῦς τ' τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν·</p>	<p>Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν.</p>	

WH mg: Mt 12:47 εἶπεν δὲ τις αὐτῷ Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἕξω ἐστήκασιν ζητοῦντί σοι λαλήσαι.
13:1 ἐκ Mk 3:35 γὰρ | τὰ θελήματα

Mt 12:47 εἶπεν δὲ τις αὐτῷ Ἴδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἕξω ἐστήκασιν ζητοῦντί σοι λαλήσαι om with
NBLF 4 min 2 it syr sin cur; CDWXΘ it vg pesh al pler add 48 B om μου² Mk 3:35 ὅς with BW
(καὶ ὅς) 2 it cop; ὅς γὰρ NACDLAΘ al pler

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
2 καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί,	καὶ συνάγεται πρὸς αὐτὸν ὄχλος πλείστος,	Συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευο- μένων πρὸς αὐτὸν
ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ- βάνα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν ἰστήκει. 3 καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων	ὥστε αὐτὸν εἰς πλοῖον ἐμ- βάνα καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦσαν. 2 καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλὰ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ Ἄκούετε.	εἶπεν διὰ παραβολῆς
'Ιδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν. 4 καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἂ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,	ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων σπείρειν. 4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν ὁ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,	5 Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν τὸν σπόρον αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ὁ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν,
5 καὶ ἔλθοντα τὰ πετεινὰ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς, 6 ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη	5 καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. καὶ ἄλλο ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρώδες [καὶ] ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν, καὶ εὐθὺς ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς· 6 καὶ ὅτε ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἐκαυματίσθη ¹	καὶ κατεπατήθη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό. 6 καὶ ἕτερον κατέπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν,
καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη.	καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη.	καὶ φυεὶν ἐξηράνθη διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα.
7 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.	7 καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκεν.	7 καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συνφύεσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.
8 ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν	8 καὶ ἄλλα ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν,	8 καὶ ἕτερον ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν,

WH mg: Mt 13:4 ἦλθον τὰ πετεινὰ καὶ 7 ἐπνιξαν Mk 4:6 ἐκαυματίσθησαν

Mt 13:4 ἐλθόντα τὰ πετεινὰ with B⁰ min; ἦλθον τὰ πετ. καὶ **NCWX** etc; ἦλθον τ. π. κ. DLZ 7 ἀπέπνιξαν
with BCW al pler; ἐπνιξαν **ND⁰ 3** min Mk 4:5 καὶ ὅπου with B 1 it; ὅπου **NACLA⁰** al pler; καὶ ὅτι DW
it pauc; καὶ ὅπου . . . πολλήν om syr sin Lk 8:5 τοῦ οὐρανοῦ: DW 6 it syr sin cur pesh om — αὐτό: B αὐτά

ΜΑΤΤ 13	MARK 4	LUKE 8
καὶ ἐδίδου καρπὸν,	καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ ἀυξανόμενα, καὶ ἔφερεν εἰς τριάκοντα καὶ ἑν ἑξήκοντα καὶ ἐν ¹ ἑκατόν.	καὶ φυὲν ἐποίησεν καρπὸν
ὁ μὲν ἑκατόν ὁ δὲ ἑξήκοντα ὁ δὲ τριάκοντα.	9 Καὶ ἔλεγεν Ὅς ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]	ἑκατονταπλασίονα.
9 Ὅ ἔχων ὦτα ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]		Ταῦτα λέγων ἐφώνει Ὅ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκούετω. [Cf § 47, p. 74]

53. THE REASON FOR THE PARABLES

ΜΑΤΤ 13:10-17	MARK 4:10-12	LUKE 8:9, 10
Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπαν αὐτῷ	Καὶ ὅτε ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτων αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὰς παραβολάς.	'Επηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;	11 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ¹ Ἔμιν τὸ μυστήριον δέδοται	τίς αὕτη εἴη ἡ παραβολή.
11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ὅτι Ἔμιν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.	τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ ¹ ἐκείνοις δὲ τοῖς ἕξω ¹ [Cf Mark 4:25 (§55)]	10 ὁ δὲ εἶπεν Ἔμιν δέδοται γινῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, τοῖς δὲ λοιποῖς [Cf Luke 8:18b (§55)]
12 ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὁ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.	ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται,	ἐν παραβολαῖς,
13 διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν	12 ἵνα 14 βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσιν,	ἵνα 24 βλέποντες μὴ βλέπωσιν

¹ Isa 6:9 f ² Isa 6:9

WH mg: Mt 13:11 αὐτοῖς Mk 4:8 εἰς . . . εἰς ν, ἐν . . . ἐν 11 ἐξωθεν

Mt 13:11 εἶπεν with NCZ cop etc; BDLWXΘ syr sin etc add αὐτοῖς Mk 4:10 ἠρώτων with ABLA 33. etc; ἠρώτων NC; ἐπηρώτων DΘ etc; ἠρώτησαν Π etc; ἐπηρώτησαν W — οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα: DWΘ 5 min it syr sin οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ

ΜΑΤΤ 13	MARK 4	LUKE 8
<p>καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνίουσιν¹ 14 καὶ ἀναπληροῦνται αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαίου ἡ λέγουσα ¹⁴ Ἰακωβὸς ἀκούσατε καὶ οὐ μὴ συνήητε, καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε. 15 ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὤσιν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μὴ ποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὤσιν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνώσιν καὶ ἐπιστρέψωσιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς.”</p>	<p>καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι καὶ μὴ συνίωσιν, μὴ ποτε ἐπιστρέψωσιν καὶ ἀφελθῆ αὐτοῖς.”</p>	<p>καὶ ἀκούοντες μὴ συνίωσιν.” [Cf Luke 8:12b (§54)] [LUKE 10:23, 24] Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ’ ἰδίαν εἶπεν Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἂ βλέπετε. 24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἂ ὑμεῖς βλέπετε καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἂ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν. (§102)</p>
<p>16 ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφ- θαλμοὶ ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὄψα [ὑμῶν] ὅτι ἀκούου- σιν. 17 ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἂ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδαν, καὶ ἀκοῦσαι ἂ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν.</p>		

54. THE EXPLANATION OF THE PARABLE OF THE SOILS

ΜΑΤΤ 13:18-23	MARK 4:13-20	LUKE 8:11-15
<p>Ἰμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπειράνα- τος.</p>	<p>καὶ λέγει αὐτοῖς Οὐκ οἶδατε τὴν παραβολὴν ταύτην,</p>	<p>ἔστιν δὲ αὕτη ἡ παραβολή.</p>

¹ Isa 6:9 f

MATT 13	MARK 4	LUKE 8
<p>19 Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἀρπάξει τὸ ἔσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ·</p>	<p>καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνῶσεσθε; 14 Ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. 15 οὗτοι δὲ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν</p>	<p>Ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. 12 οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν</p>
<p>οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.</p>	<p>εὐθὺς ἔρχεται ὁ Σατανᾶς καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν ἔσπαρμένον εἰς αὐτούς. [Cf Mark 4:12b (§53)]</p>	<p>εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ αἶρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.</p>
<p>20 ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκοῦων καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·</p>	<p>16 καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἱ ὅταν ἀκούσωσιν τὸν λόγον εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν,</p>	<p>13 οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας¹</p>
<p>21 οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν. γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζεται.</p>	<p>17 καὶ οὐκ ἔχουσιν ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς ἀλλὰ πρόσκαιροὶ εἰσιν, εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον εὐθὺς σκανδαλίζονται.</p>	<p>οἱ ὅταν ἀκούσωσιν μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ ἡ οὗτοι¹ ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν,</p>
<p>22 ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκοῦων καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἵωνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου·</p>	<p>18 καὶ ἄλλοι εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι· οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούσαντες,</p>	<p>οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσιν καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ</p>
<p>συνπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.</p>	<p>19 καὶ αἱ μέριμνα τοῦ αἵωνος καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συνπνίγουσιν τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.</p>	<p>ἀφίστανται. 14 τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συνπνίγονται καὶ οὐ τελεσφοροῦσιν.</p>

WH mg: Lk 8:13 τὴν πέτραν | αὐτοί

Mk 4:15 *eis autois* with BW min; *en autois* **NC**LA etc; *en tais kardiais autōn* DΘ it etc Lk 8:13 *tēs petras* with ABLRWΘ al pler; *tēn pētran* **NDX** Or etc

ΜΑΤΤ 13	ΜΑΡΚ 4	ΛΥΚΕ 8
23 ὁ δὲ ἐπὶ τὴν καλὴν γῆν σπαρεῖς, οὕτως ἐστίν	20 καὶ ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἷτινες	15 τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῆ,
ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιείς, ὅς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ ὁ μὲν ἑκατὸν ὁ δὲ ἐξήκοντα ὁ δὲ τριάκοντα.	ἀκούουσιν τὸν λόγον καὶ παραδέχονται καὶ καρποφοροῦσιν	οὗτοί εἰσιν οἷτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσιν καὶ καρποφοροῦσιν
	'ἐν τριάκοντα καὶ [ἐν] ἐξή- κοντα καὶ [ἐν] ¹ ἑκατόν.	ἐν ὑπομονῇ.

55. ON THE USE OF PARABLES

[ΜΑΤΤ 5:15]	ΜΑΡΚ 4:21-25	ΛΥΚΕ 8:16-18 [+§51]
^a οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον	Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι ^a Μήτι ἔρχεται ὁ λύχνος	^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας καλύπτει αὐτὸν σκεύει
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν,	ἵνα ὑπὸ τὸν μῶδιον τεθῆ ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην, οὐχ ἵνα ἔπι† τὴν λυχρίαν τεθῆ;	ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθῃσιν, ἀλλ' ἐπὶ λυχρίας τίθῃσιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ φῶς.
καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. (§35)		

Lk 11:33

^a Οὐδεὶς λύχνον ἄψας
εἰς κρύπτῃν τίθῃσιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μῶδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχρίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι
τὸ φῶς βλέπωσιν. (§108)

WH mg: Mk 4:20 ἐν [ἐν] [ἐν] 21 MSS ὑπὸ

Lk 8:16 ἐπὶ λυχρίας with ABLWΞ etc; ἐπὶ τὴν λυχρίαν ΝDX etc; ἐπὶ λυχρίαν Θ — B om ἵνα φῶς

[MATT 10:26b]
 ᾧ οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον
 δ' οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
 καὶ κρυπτὸν
 δ' οὐ γνωσθήσεται. (§73)
 [Cf § 47, p. 74]

[MATT 7:2b]
 καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
 μετρηθήσεται ὑμῖν. (§40)
 [MATT 13:12] [MATT 25:29]

ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ	τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται
καὶ περισσευ- θήσεται·	καὶ περισσευ- θήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει	τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§53)	ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§167)

MARK 4
 22 ᾧ οὐ ἴγάρ ἐστιν¹ κρυπτὸν
 ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῆ,
 οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον
 ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν.
 23 Εἴ τις ἔχει ὠτα ἀκούειν
 ἀκουέτω. [Cf § 47, p. 74]
 24 Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
 Βλέπετε τί ἀκούετε.

ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε
 μετρηθήσεται ὑμῖν
 καὶ προστεθήσεται ὑμῖν.

25 ὃς γὰρ
ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·
 καὶ ὃς οὐκ
ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει
 ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ.

LUKE 8
 17 ᾧ οὐ γὰρ ἐστὶν κρυπτὸν
 δ' οὐ φανερόν γενήσεται,
 οὐδὲ ἀπόκρυφον
 δ' οὐ μὴ γνωσθῆ καὶ εἰς
 φανερόν ἔλθῃ.
 [Cf § 47, p. 74]

18 Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε·
 [LUKE 6:38b]
 ᾧ γὰρ μέτρῳ μετρεῖτε
 ἄντιμετρηθήσεται ὑμῖν. (§40)

LUKE 8	[LUKE 19:26]
ὃς ἂν γὰρ ἔχῃ, δοθήσεται αὐ- τῷ,	λέγω ὑμῖν ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται, καὶ ὃ ἔχει καὶ ὃ ἔχει ἔχειν
καὶ ὃς ἂν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν	ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται (§143)
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (+§51)	ἀρθήσεται. (§143)

56. THE TARES

MATT 13:24-30

"Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. 25 ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἐπέσπειρεν ζιζάνια ἀνά μέσον τοῦ σίτου καὶ

Lk 12:2
 ᾧ οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν
 δ' οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
 καὶ κρυπτὸν
 δ' οὐ γνωσθήσεται. (§111)

WH mg: Mk 4:22 γὰρ ἐστὶν τι Lk 6:38 μετρηθήσεται

ΜΑΤΤ 13

ἀπήλθεν. 26 ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. 27 προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότητος εἶπον αὐτῷ Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῶ ἀγρῷ; πῶθεν οὖν ἔχει ζιζάνια; 28 ὁ δὲ ἐφη αὐτοῖς Ἐχθρὸς ἀνθρώπος τοῦτο ἐποίησεν. οἱ δὲ αὐτῷ λέγουσιν Θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά; 29 ὁ δὲ φησιν Οὐ, μή ποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσῃτε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον· 30 ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα ἕως¹ τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δῆσατε αὐτὰ [εἰς] δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον ἱσνάγετε¹ εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

57. THE SEED GROWING OF ITSELF

MARK 4:26-29

Καὶ ἔλεγεν Οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ὡς ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπῶρον ἐπὶ τῆς γῆς 27 καὶ καθεὺθε καὶ ἐγειρήται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπῶρος βλαστᾷ καὶ μηκύνεται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. 28 αὐτομάτῃ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτεν στάχυν, εἶτεν ἰπλήρη σῖτον¹ ἐν τῷ στάχυϊ. 29 ὅταν δὲ παραδοῖ ὁ καρπός, εἰθὺς¹ ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.”

58. THE MUSTARD SEED

ΜΑΤΤ 13:31, 32

Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὅμοια ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν

κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· 32 ὃ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων,

ὅταν δὲ αὐξηθῇ μείζον τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν

MARK 4:30-32

Καὶ ἔλεγεν

Πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν;

31 ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὃν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

32 καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μείζον πάντων τῶν λαχάνων καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι

[LUKE 13:18, 19]

Ἐλεγεν οὖν

Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ.

καὶ ἤξησεν

καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον,

¹ Joel 3(4):13

ΜΑΤΤ 13

1“ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ”
καὶ “κατασκηνοῖν
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.”

MARK 4

2“ ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ
τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνοῦν.”

[LUKE 13]

καὶ 1“ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκήνωσεν
ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” (§120)

59. THE LEAVEN

ΜΑΤΤ 13:33

“ Ἄλλην παραβολὴν [ἐλάλη-
σεν αὐτοῖς].
Ὁμοία ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
ζύμη,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν
εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
ἕως οὗ ἐξυμώθη ὄλον.

[LUKE 13:20, 21]

Καὶ πάλιν εἶπεν

Τίνι ὁμοιώσω
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;
21 ὁμοία ἐστὶν ζύμη,
ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν
εἰς ἀλεύρου σάτα τρία
ἕως οὗ ἐξυμώθη ὄλον. (§120)

60. JESUS' CUSTOM OF SPEAKING IN PARABLES

ΜΑΤΤ 13:34, 35

Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ
Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς
ὄχλοις,

καὶ χωρὶς παραβολῆς
οὐδὲν ἐλάλει αὐτοῖς·

35 ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥῆθὲν
διὰ τῆ τοῦ προφήτου λέγοντος
3“ Ἄνοιξω ἐν παραβολαῖς
τὸ στόμα μου,
ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ
καταβολῆς.”

MARK 4:33, 34

Καὶ τοιαύταις παραβολαῖς
πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν
λόγον,
καθὼς ἠδύναντο ἀκοεῖν·
34 χωρὶς δὲ παραβολῆς
οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς,
κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς ἰδίοις μα-
θηταῖς ἐπέλυεν πάντα.

61. THE EXPLANATION OF THE PARABLE OF THE TARES

ΜΑΤΤ 13:36-43

Τότε ἀφείδ τοὺς ὄχλους
ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν. Καὶ
προσῆλθαν αὐτῷ οἱ μαθηταί

¹ Dan 4:12, 21 Chald

² Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23

³ Ps 78(77):2

WH mg: Mt 13:35 Ἡσαίου

Mk 4:34 χωρὶς δὲ: καὶ χωρὶς B cop pesh

MATT 13

αὐτοῦ λέγοντες Διασάφησον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ. 37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου· 38 ὁ δὲ ἀγρός ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζανία εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ, 39 ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια αἰῶνός ἐστιν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοι εἰσιν. 40 ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ κατακαίεται, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· 41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα ¹τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν,

καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμνον τοῦ πυρός· [Cf §45, p. 70]

42 ^aἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 Τότε

²οἱ δίκαιοι

ἐκλάμψουσιν” ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.

³Ὁ ἔχων ὦτα ἀκουέτω. [Cf §47, p. 74]

[Cf §47, p. 74]

[Cf Luke 13:28b below and §45, p. 70]

[LUKE 13:28]

^a Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ἴψησθε¹ Ἄβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφῆτας

ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,

ὁμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

[Cf §47, p. 74]

^a Cf §45, p. 71

¹ Zeph 1:3 Heb ² Dan 12:3

WH mg: Lk 13:28 ὄψεσθε

62. THE HIDDEN TREASURE

ΜΑΤΤ 13:44

Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἢ θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν εὐρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πωλεῖ ἅσα ἔχει καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

63. THE PEARL OF GREAT PRICE

ΜΑΤΤ 13:45, 46

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἢ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· 46 εὐρὼν δὲ ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

64. THE DRAG NET

ΜΑΤΤ 13:47-50

Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ· 48 ἦν ὅτε ἐπληρώθη ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ κατὰ εἰς ἄγγη, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. 49 οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός·

[Cf Luke 13:28b below and §45, p. 70]

MATT 13

50 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
[Cf §45, p. 71]

[Cf Matt 13:43 (§61)]

[LUKE 13:28]

Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ἴδῃσθε
Ἄβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ὕμᾱς δὲ ἐκβαλλομένους
ἔξω. (§121)

65. THE UNDERSTANDING AND USE OF PARABLES

MATT 13:51-53 [+§69]

Συνήκατε ταῦτα πάντα;
λέγουσιν αὐτῷ Ναί. 52 ὁ
δὲ εἶπεν¹ αὐτοῖς Διὰ τοῦτο
πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς
τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν
ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκο-
δεσπότῃ ὅστις ἐκβάλλει ἐκ
τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ
καὶ παλαιά.

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέ-
λεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παρα-
βολὰς ταύτας, μετῆρην ἐκέυ-
θεν. (+§69)

CHAPTER IX. DEEDS OF POWER ABOUT THE SEA OF GALILEE, AND RETURN TO NAZARETH, §§66-69

66. THE STILLING OF THE TEMPEST

§24+] MATT 8:18-27

Ἰδῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς ἰσχυλὸν¹
περὶ αὐτὸν

MARK 4:35-41

§51+] LUKE 8:22-25

Ἐγένετο δὲ
ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν
καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον

ΜΑΤΤ 8

ἐκέλευσεν

ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

19 Καὶ

προσελθὼν εἰς γραμματεὺς
εἶπεν αὐτῷΔιδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι
ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
κατασκηνώσεις,ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει
ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

21 Ἔτερος δὲ τῶν μαθητῶν

εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον
ἀπελθεῖν

καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ

'Ἀκολούθει μοι,

καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροῦς.

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς

πλοῖον

ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ.

MARK 4

Καὶ λέγει αὐτοῖς
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
ὄψις γενομένης
Διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

36 καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον

παραλαμβάνουσιν αὐτὸν

ὡς ἦν ἐν τῷ

πλοίῳ,

καὶ ἄλλα πλοῖα ἦν μετ' αὐτοῦ.

LUKE 8

καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺςΔιέλθωμεν εἰς τὸ πέραν
τῆς λίμνης,

[LUKE 9:57-60]

Καὶ

πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ

εἶπεν τις πρὸς αὐτόν

'Ἀκολουθήσω σοι

ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον

'Ἀκολούθει μοι.

ὁ δὲ εἶπεν

'Ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθόντι

θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 εἶπεν δὲ αὐτῷ

Ἄφες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροῦς,

σύ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν

βασιλείαν τοῦ θεοῦ. (§100)

καὶ ἀνήχθησαν.

23 πλεόντων δὲ αὐτῶν

ἀφύπνωσεν.

MATT 8	MARK 4	LUKE 8
24 καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. 25 καὶ προσελθόντες ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες Κύριε, σῶσον, ἀπολλύμεθα. 26 καὶ λέγει αὐτοῖς Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεῖς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.	37 καὶ γίνεταὶ λαῖλαψ μεγάλη ἀνέμου, καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλον εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε ἤδη γεμίζεσθαι τὸ πλοῖον. 38 καὶ αὐτὸς ἦν ἐν τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων· καὶ ἐγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ Διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα; 39 καὶ διεγερθεῖς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ εἶπεν τῇ θαλάσῃ Σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. 40 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί δειλοί ἐστε; οὐπω ἔχετε πίστιν; 41 καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούει αὐτῷ;	καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην ¹ , καὶ συνεπληροῦντο καὶ ἐκινδύνεον. 24 προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτὸν λέγοντες Ἐπιστάτα ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα· ὁ δὲ διεγερθεῖς ἐπετίμησεν τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος. καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη. 25 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ποῦ ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ θαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους Τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

67. THE GERASENE DEMONIAIC

MATT 8:28-34 [+§28]	MARK 5:1-20	LUKE 8:26-39
Καὶ ἔλθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν	Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης	Καὶ κατέπλευσαν

WH mg: Lk 8:23 εἰς τὴν λίμνην ἀνέμου

Mk 4:41 ὑπακούει αὐτῷ with BL; αὐτῷ ὑπακούει; NCA min; ὑπακούουσιν αὐτῷ AWO al pler

MATTHEW 8	MARK 5	LUKE 8
εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν	εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν.	εἰς τὴν χώραν τῶν Γερασηνῶν, ἣτις ἐστὶν ἀντίπερα τῆς Γαλιλαίας.
ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν	2 καὶ ἐξελλόντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ πλοίου [εὐθὺς] ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων	27 ἐξελλόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν ἕν ἄνθρωπος ἐκ τῆς πόλεως
ὥστε μὴ ἰσχύειν τινα παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.	ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,	ἔχων δαιμόνια· καὶ χρόνῳ ἰκανῶ οὐκ ἐνεδύσατο ἰμάτιον, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασι. [Cf v 29b below]
29 καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες Τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ;	3 ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι, καὶ οὐδὲ ἀλύσει οὐκέτι οὐδεὶς ἐδύνατο αὐτὸν δῆσαι 4 διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἀλύσει δεδέσθαι καὶ διεσπᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἀλύσεις καὶ τὰς πέδας συντε- τρίφθαι, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι· 5 καὶ διὰ παντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. 6 καὶ ἰδὼν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐ- τόν, 7 καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ λέγει Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου;	28 ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν Τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ [τοῦ θεοῦ] τοῦ ὑψίστου;

WH mg: Lk 8:27 ὑπήντησέν [τις] ἄνθρωπος

Mt 8:28 Γαδαρηνῶν with \aleph^* (Γαζ.)BC*Δ(Γαράδ.)Θ syr sin pesh etc; Γερασηνῶν it vg sah etc; Γεργεσηνῶν \aleph^c ELW \aleph cop al pler Mk 5:1 Γερασηνῶν with \aleph^* BD it vg; Γαδαρηνῶν AC Σ pesh al pler; Γεργεσηνῶν L Δ Θ 33. syr sin cop etc; Γεργεστηνῶν W 2 εὐθὺς; BW 5 it syr sin pesh om — ἐκ τῶν μνημείων: syr sin om 6 αὐτῶν with ABC Δ etc; αὐτῷ NDW Θ al pler Lk 8:26 Γερασηνῶν with BD it vg sah; Γαδαρηνῶν ARWA syr sin cur pesh al pler; Γεργεσηνῶν NLX Θ 33. cop etc 28 τοῦ θεοῦ: DE 1.2 it etc om

MATT 8	MARK 5	LUKE 8
<p>ἦλθες ὥδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς ;</p>	<p>ὀρκίζω σε τὸν θεόν, μή με βασανίσης. 8 ἔλεγεν γὰρ αὐτῷ Ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. [Cf v 4 above]</p>	<p>δέομαί σου, μή με βασανίσης· 29 Ἐπαρήγγελλεν¹ γὰρ</p>
<p>30 Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. 31 οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.</p>	<p>9 καὶ ἐπηρώτα αὐτόν Τί ὄνομά σοι ; καὶ λέγει αὐτῷ Λεγιῶν ὄνομά μου¹, ὅτι πολλοὶ ἐσμεν· 10 καὶ παρεκάλει αὐτόν πολλὰ ἵνα μὴ αὐτὰ ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. 11 Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη· 12 καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν λέγοντες Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. 13 καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν,</p>	<p>τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἔδεσ- μέυετο ἀλύσειν καὶ πέδαις φυλασ- σόμενος, καὶ διαρῆσσω τὰ δεσμὰ ἡλαύνετο ἀπὸ¹ τοῦ δαιμονίου εἰς τὰς ἐρήμους. 30 ἐπηρώτησεν δὲ αὐτόν ὁ Ἰησοῦς Τί σοι ὄνομά ἐστιν ; ὁ δὲ εἶπεν Λεγιῶν, ὅτι εἰσῆλθον δαιμόνια πολλὰ εἰς αὐτόν. 31 καὶ παρεκάλουν αὐτόν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. 32 Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν Ἰβοσκομένη¹ ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλεσαν αὐτόν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν· καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. 33 ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὤρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην</p>

MATT 8	MARK 5	LUKE 8
καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι. 33 Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα καὶ τὰ τῶν δαιμονιζο- μένων.	ὡς δισχιλίω, καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσῃ. 14 Καὶ οἱ βόσκοντες αὐτοῦς ἔφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν	καὶ ἀπεπνίγη. 34 Ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγονός ἐφυγον καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν
34 καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν	καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἦλθον ἰδεῖν τί ἐστὶν τὸ γεγονός. καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, 15 καὶ θεωροῦσιν τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγιῶνα,	καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. 35 ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός καὶ ἦλθαν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ εὔραν καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξῆλθεν ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα
εἰς ὑπάντησιν ἰτῶ ¹ Ἰησοῦ,	καὶ ἐφοβήθησαν. 16 καὶ διηγήσαντο αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ καὶ περὶ τῶν χοίρων.	παρὰ τοὺς πόδας [τοῦ] Ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. 36 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθεὶς.
καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν	17 καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν	37 καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώ- ρου τῶν Γερασσηνῶν ἀπελθεῖν
ὅπως μεταβῆ ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν. (+§28)	ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν.	ἀπ' αὐτῶν, ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο· αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς πλοῖον ὑπέστρεψεν.
	18 Καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον παρακάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθεὶς	38 ἐδεῖτο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ' οὗ ἐξεληλύθει τὰ δαιμόνια
	ἵνα μετ' αὐτοῦ ᾗ. 19 καὶ οὐκ ἀφήκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ	εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσεν δὲ αὐτόν λέγων

WH mg: Mt 8:34 τοῦ

Lk 8:37 ἠρώτησεν with **NA**BCR etc; ἠρώτησαν DLW verss etc; ἐπαρακάλεσαν Θ — πλοῖον with **NA**CLRXE etc; τὸ πλοῖον AWA al pler

MARK 5	LUKE 8
<p>Ἔπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σοὺς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύριός σοι πεποίηκεν καὶ ἠλέησέν σε. 20 καὶ ἀπήλθεν καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.</p>	<p>39 Ἐπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα σοι ἐποίησεν ὁ θεός. καὶ ἀπήλθεν καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.</p>

68. THE RAISING OF JAIRUS' DAUGHTER AND OTHER ACTS OF HEALING

§30+| MATT 9:18-34 [+§70]

[Cf Matt 9:1 (§27)]

Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς ἰδοὺ ἄρχων [εἰς] προσελθῶν¹

προσεκύνει αὐτῷ

λέγων ὅτι Ἡ θυγάτηρ μου

MARK 5:21-43

Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν παρὰ τὴν θάλασσαν.

22 Καὶ ἔρχεται εἰς τῶν ἀρχισυναγῶγων, ὀνόματι Ἰάειρος,

καὶ ἰδὼν αὐτὸν πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ
23 καὶ [παρακαλεῖ] αὐτὸν πολλὰ

λέγων ὅτι Τὸ θυγάτριόν μου

[Cf v 42 below]

LUKE 8:40-56

Ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν τὸν Ἰησοῦν ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος, ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

41 Καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα Ἰάειρος, καὶ οὗτος ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχεν, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας Ἰησοῦ παρεκάλει αὐτόν

εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, 42 ὅτι θυγάτηρ μου μονογενῆς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα

WH mg: Mt 9:18 εἰσελθῶν Mk 5:23 παρεκάλει Lk 8:41 αὐτὸς

Mk 5:23 καὶ παρακαλεῖ with NA²⁸ 33. etc.; καὶ παρεκάλει BDWΔΘ al pler; παρακαλῶν D 6 it

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
<p>ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται. 19 καὶ ἐγερθεῖς ὁ Ἰησοῦς</p>	<p>ἐσχάτως ἔχει, ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῆς τὰς χεῖρας αὐτῇ ἵνα σωθῆ καὶ ζήσῃ.</p>	<p>καὶ αὐτὴ ἀπέθνησκεν.</p>
<p>ἠκολούθει¹ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.</p>	<p>24 καὶ ἀπῆλθεν μετ' αὐτοῦ. Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολλός, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.</p>	<p>Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν</p>
<p>20 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἰμορροοῦσα δώδεκα ἔτη</p>	<p>25 καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος δώδεκα ἔτη 26 καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν καὶ δαπανή- σασα τὰ παρ' αὐτῆς¹ πάντα καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, 27 ἀκούσασα τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ,</p>	<p>οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. 43 καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα,</p>
<p>προσελθοῦσα ὄπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· 21 ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ σωθήσομαι.</p>	<p>ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν ἤψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· 28 ἔλεγεν γὰρ ὅτι Ἐὰν ἄψωμαι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ σωθήσομαι. 29 καὶ εὐθὺς ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.</p>	<p>ἥ τις οὐκ ἴσχυσεν ἀπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι,</p>
<p>22 ὁ δὲ Ἰησοῦς</p>	<p>30 καὶ εὐθὺς ὁ Ἰησοῦς ἐπιγνούς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελ- θοῦσαν</p>	<p>44 προσελθοῦσα ὄπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ,</p>
<p>στραφεῖς</p>	<p>ἐπιστραφεῖς ἐν τῷ ὄχλῳ ἔλεγεν Τίς μου ἤψατο τῶν ἱματίων;</p>	<p>καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς.</p>
	<p>31 καὶ ἔλεγον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ</p>	<p>[Cf v 46 below]</p>
		<p>45 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Τίς ὁ ἀψάμενός μου; ἀρνούμενων δὲ πάντων εἶπεν ὁ Πέτρος</p>

WH mg: Mt 9:19 ἠκολούθησεν

Mk 5:26 ἐαυτῆς

Lk 8:43 ἥ τις BD arm syr sin sah; docc pler add ἱατροῖς προσαναλώσασα δλον τὸν βίον 45 Πέτρος with BH syr sin cur sah; ⲚACDLRWΘ etc add καὶ οἱ σύν αὐτῶ: EΞA al pler add καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
καὶ ἰδὼν αὐτῆν	<p>Βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις Τίς μου ἤψατο; 32 καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν. [C1 v 30 above]</p>	<p>Ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχου σὶν σε καὶ ἀποθλίβουσιν.</p>
<p>εἶπεν Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.</p>	<p>33 ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν αὐτῇ, ἦλθεν καὶ προσέπεσεν αὐτῷ καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.</p> <p>34 ὃ δὲ εἶπεν αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· ὕπαγε εἰς εἰρήμην, καὶ ἴσθι ὑγιῆς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.</p> <p>35 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγοντες ὅτι Ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανεν· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκα- λον;</p> <p>36 ὃ δὲ Ἰησοῦς παρακούσας τὸν λόγον λαλούμενον λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.</p> <p>37 καὶ οὐκ ἀφήκεν οὐδένα μετ' αὐτοῦ συνακολουθήσαι εἰ μὴ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην</p>	<p>46 ὃ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἦψατό μου τις, ἐγὼ γὰρ ἔγνω δύναμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ.</p> <p>47 ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθεν τρέμουσα ἦλθεν καὶ προσπεσοῦσα αὐτᾶ δι' ἣν αἰτίαν ἤψατο αὐτοῖ ἀπήγγειλεν ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ὡς ἴαθη παραχρῆμα.</p> <p>48 ὃ δὲ εἶπεν αὐτῇ Θυγάτηρ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήμην.</p> <p>49 Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρχεται τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων ὅτι Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μηκέτι σκύλλε τὸν διδάσκα- λον.</p> <p>50 ὃ δὲ Ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ Μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευσον, καὶ σωθήσεται.</p> <p>51 ἔλθων δὲ εἰς τὴν οἰκίαν οὐκ ἀφήκεν εἰσελθεῖν τινα σὺν αὐτῷ εἰ μὴ Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον</p>

Lk 8:45 ἀποθλίβουσιν with NBL0 4 min sah cop etc; AC(τ)D(τίς μου ἤψατο)RWX al pler add καὶ λέγεις· τίς ὁ ἀψάμενός μου Mk 5:36 παρακούσας with NBLWΔ etc; ἀκούσας ACΔΘ it vg al pler

MATT 9	MARK 5	LUKE 8
<p>23 Καὶ ἔλθων ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβοῦμενον</p> <p>24 ἔλεγεν Ἄναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει· καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.</p>	<p>τὸν ἀδελφὸν Ἰακώβου. [Cf v 40 below]</p> <p>38 καὶ ἔρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, καὶ θεωρεῖ θόρυβον καὶ κλαίοντας καὶ ἀλαλᾶζοντας πολλὰ,</p> <p>39 καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς Τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει.</p> <p>40 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.</p>	<p>καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα.</p>
<p>25 ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν</p>	<p>αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν πάντας παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται</p>	<p>52 ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν.</p>
<p>ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς,</p>	<p>ὅπου ἦν τὸ παιδίον· 41 καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου λέγει αὐτῇ Ταλειθά κούμ, ὃ ἔστιν μεθερμηνεύμενον Τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειρε.</p>	<p>ὁ δὲ εἶπεν Μὴ κλαίετε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν ἀλλὰ καθεύδει.</p>
<p>καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.</p>	<p>42 καὶ εὐθὺς ἀνέστη τὸ κοράσιον καὶ περιεπάτει, ἦν γὰρ ἑτῶν δώδεκα. [Cf v 43 below]</p>	<p>53 καὶ κατεγέλων αὐτοῦ, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.</p> <p>54 αὐτὸς δὲ</p>
	<p>καὶ ἐξέστησαν εὐθὺς ἐκστάσει μεγάλη.</p> <p>43 καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ ἵνα μηδεὶς γνοῖ τοῦτο, καὶ εἶπεν δοθῆναι αὐτῇ φαιγεῖν.</p>	<p>[Cf v 51b above]</p>
		<p>κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησεν λέγων</p>
		<p>Ἡ παῖς, ἔγειρε.</p>
		<p>55 καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα,</p>
		<p>[Cf v 42 above] καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.</p>
		<p>56 καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς·</p>
		<p>ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς</p>
		<p>μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός. [Cf v 55 above]</p>

Lk 8:52 οὐ γὰρ with **NBCDLXWΘ** etc; οὐκ AR al pler 54 αὐτὸς δὲ with **NBDLX** etc; W min add ἐκβαλὼν ἔξω πάντας (W πάντας ἔξω) καί: Θ ἐκβ. π. ἔξω — ἔγειρε with **NBCDΘ** 1. 33. etc; ἐγείρου ARW al pler

MATT 9

26 Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη ἰαυτῆ¹
εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν
τῷ Ἰησοῦ

ἠκολούθησαν τ δύο τυφλοὶ
κράζοντες καὶ λέγοντες
Ἐλέησον ἡμᾶς, Ἰσιέ¹ Δαυεῖδ.

28 ἔλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν
προσῆλθαν αὐτῷ οἱ τυφλοὶ,
καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Πιστεύετε ὅτι ἰδύναμαι τοῦτο¹
ποιῆσαι ;

λέγουσιν αὐτῷ Ναί, κύριε.
29 τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλ-
μῶν αὐτῶν λέγων

Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενη-
θήτω ὑμῖν.

30 καὶ ἠνεώχθησαν αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοί.

Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ
Ἰησοῦς λέγων Ὁρᾶτε μηδεὶς
γνωσκέτω·

31 οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμι-
σαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῆ ἐκείνῃ.

32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων
ἰδοῦ προσήμεγκαν αὐτῷ

κωφὸν δαιμονιζόμενον·

33 καὶ
ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου
ἐλάλησεν ὁ κωφός.

καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι
λέγοντες

Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ
Ἰσραήλ.

[34 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον
Ἐν

τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.]

(+§70) [Cf Matt 12:22-24 (§50)]

MARK 5

[Cf Mark 10:46-52 and paral-
lels (§141)]

[Cf also Mark 8:22-26 (§85)]

[Cf Mark 3:19b-22 and paral-
lels (§50)]

[LUKE 11:14, 15]

Καὶ ἦν ἐκβάλλων
δαιμόνιον κωφόν·

ἐγένετο δὲ
τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος
ἐλάλησεν ὁ κωφός.

Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι·

15 τινὲς δὲ αὐτῶν εἶπαν

Ἐν Βεεζεβούλ

τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων
ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια· (§106)

69. THE REJECTION AT NAZARETH (MATT-MARK)

§65+] MATT 13:54-58 [+§77]

καὶ ἔλθων
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ

ἐδίδασκεν αὐτοὺς
ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν,

ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς

καὶ λέγειν
Πόθεν τούτῳ
ἢ σοφία αὐτῆ

καὶ αἱ δυνάμεις;

MARK 6:1-6a

Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν,
καὶ ἔρχεται
εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ,
καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ
μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 Καὶ γενομένου σαββάτου
ἤρξατο διδάσκειν
ἐν τῇ συναγωγῇ

καὶ οἱ πολλοὶ ἀκούοντες
ἐξεπλήσσοντο

λέγοντες
Πόθεν τούτῳ ταῦτα,
καὶ τίς ἢ σοφία ἢ δοθεῖσα
τούτῳ,
καὶ αἱ δυνάμεις τοιαῦται διὰ
τῶν χειρῶν αὐτοῦ γινόμεναι;

[LUKE 4:16-24]

Καὶ ἦλθεν
εἰς Ναζαρά, οὗ ἦν 'τετραμμένος',

καὶ εἰσῆλθεν κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων

εἰς τὴν συναγωγὴν,
καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

17 καὶ ἐπέδθη αὐτῷ βιβλίον τοῦ
προφήτου Ἡσαίου, καὶ ἀνοίξας τὸ
βιβλίον εὗρεν [τόν] τόπον οὗ ἦν
γεγραμμένον

18 "Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμέ,
οὗ εἶνεκεν ἔχρισέν με εὐαγγελί-
σασθαι πτωχοῖς,
ἀπέσταλκέν με κηρύξαι αἰχμαλώτους
ἄφρασι καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν,
ἀποστελεῖται τετραμμένους ἐν ἀφέ-
σει,

19 κηρύξαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκ-
τόν."

20 καὶ πτύξας τὸ βιβλίον ἀποδοὺς
τῷ ὑπηρέτῃ ἐκάθισεν· καὶ πάντων
οἱ ὀφθαλμοὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦσαν
ἀτενίζοντες αὐτῷ. 21 ἤρξατο δὲ
λέγειν πρὸς αὐτοὺς ὅτι Σήμερον
πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς
ὤσιν ὑμῶν.

22 καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ
καὶ θαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις
τῆς χάριτος τοῖς ἐκπορευομένοις
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,
καὶ ἔλεγον

ΜΑΤΤ 13	MARK 6	[LUKE 4]
<p>55 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οὐχ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσήφ καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; 56 καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν; πόθεν οὖν τούτω ταῦτα πάντα; 57 καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐ- τῷ.</p>	<p>3 οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας καὶ ἀδελφός Ἰακώβου καὶ Ἰωσήτος καὶ Ἰούδα καὶ Σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσιν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; [Cf v 2 above] καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.</p>	<p>Οὐχὶ υἱὸς ἐστὶν Ἰωσήφ οὗτος; 23 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην Ἰατρεῖ, θεράπευσον σεαυτὸν ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα εἰς τὴν Κα- φαρναοὺμ ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου. 24 εἶπεν δέ Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. (§21)</p>
<p>ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐκ ἐστὶν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 58 Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. (+§77).</p>	<p>4 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι Οὐκ ἐστὶν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. 5 Καὶ οὐκ ἐδύνατο ἐκεῖ ποιῆσαι οὐδεμίαν δύναμιν, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπι- θελὼν τὰς χεῖρας ἐθεράπευσεν. 6 καὶ ἠθαύμασεν¹ διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.</p>	

WH mg; Mt 13:57 *ἰδία*Mk 6:6 *ἠθαύμασεν*

Mt 13:55 Ἰωσήφ with BC^o 33, syr sin cur etc; Ἰωάννης LWA pesh etc; Ἰωάννης \aleph DX etc 57 πατρίδι
with BD^o 33 etc; *ἰδία πατ.* NZ etc; *πατ. αὐτοῦ* LWXA etc; *ἰδ. πατ. αὐτ.* C Mk 6:3 ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς; ὁ τοῦ
τέκτονος υἱὸς καὶ min it etc — Ἰωσήτος with BDLA^o etc; Ἰωσή ACW pesh al pler; Ἰωσήφ \aleph it vg etc

CHAPTER X. THE DISCOURSE TO THE TWELVE ON PREACHING THE GOSPEL, §§70-76

70. THE SENDING FORTH OF THE APOSTLES

§68+] MATT 9:35—10:4

^aΚαὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς
τὰς πόλεις πάσας
καὶ τὰς κώμας,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

36 ^bἸδὼν δὲ τοὺς ὄχλους
ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν ὅτι
ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι
¹“ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα.”

37 τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς
αὐτοῦ
Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι·

MARK 6:6b, 7

^aΚαὶ περιῆγεν
τὰς κώμας κύκλῳ
διδάσκων.

[MARK 6:34]

^bΚαὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς ὅτι
ἦσαν
¹“ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα
ποιμένα,”

καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς
πολλά. (§78)

LUKE 9:1

[LUKE 10:2]
ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι·

Mt 4:23

^a Καὶ περιῆγεν
ἐν ὅλῃ τῇ Γαλιλαίᾳ,
διδάσκων
ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν
καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον
τῆς βασιλείας
καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον
καὶ πᾶσαν μαλακίαν
ἐν τῷ λαῷ. (§23)

Mk 1:39

^a καὶ ἦλθεν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν
εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν
καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. (§25)

Lk 4:44

^a Καὶ ἦν
κηρύσσων
εἰς τὰς συναγωγὰς
τῆς Ἰουδαίας. (§25)

Mt 14:14

^b Καὶ ἐξελθὼν εἶδεν
πολὺν ὄχλον,
καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοὺς
καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους
αὐτῶν. (§78)

¹ Num 27:17; Ezek 34:5Mt 9:35 μαλακίαν with BCDW syr sin cop etc; \aleph LXΘ etc add ἐν τῷ λαῷ

ΜΑΤΤ 9	MARK 6	[LUKE 10]
<p>38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.</p>		<p>δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐργάτας ἐκβάλλῃ εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§100)</p>
<p>ΜΑΤΤ 10</p>		<p>LUKE 9</p>
<p>1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτὰ καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. 2 Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα·</p>	<p>7 Καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων,</p>	<p>Συνκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν¹ καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια καὶ νόσους θεραπεύειν,</p>
	<p>[MARK 3:16–19a]</p>	<p>[LUKE 6:14–16]</p>
<p>πρῶτος Σίμων ὁ λεγόμενος Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,</p>	<p>(καὶ ἐπέθηκεν ὄνομα τῷ Σίμωνι) Πέτρον, [Cf v 18 below] 17 καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ἰακώβου (καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὄνομα¹ Βοανηργές, ὃ ἐστὶν Τίσι Βροντήης), 18 καὶ Ἀνδρέαν καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν</p>	<p>Σίμωνα δὲν καὶ ὠνόμασεν Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην</p>
<p>[Cf v 2 above] 3 Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Μαθθαῖος ὁ τελῶνης, Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖος, 4 Σίμων ὁ Καναναῖος</p>	<p>καὶ Ἰάκωβον τὸν τοῦ Ἀλφαίου καὶ Θαδδαῖον καὶ Σίμωνα τὸν Καναναῖον</p>	<p>[Cf v 14 above] 15 καὶ Φίλιππον καὶ Βαρθολομαῖον καὶ Μαθθαῖον καὶ Θωμᾶν [καὶ] Ἰάκωβον Ἀλφαίου καὶ Σίμωνα τὸν καλούμενον Ζηλωτὴν 16 καὶ Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ ὃς ἐγένετο προδότης, (§34)</p>
<p>καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.</p>	<p>19 καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. (§34)</p>	

71. INSTRUCTIONS FOR THE JOURNEY

MATT 10:5-15	MARK 6:8-11	LUKE 9:2-5
<p>Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγείλας αὐτοῖς λέγων</p> <p>Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθῃτε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθῃτε· ὁ πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ.</p>	<p>[Cf Mark 6:7 and parallels (§70)]</p>	<p>καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς</p>
<p>7 πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε λέγοντες ὅτι</p> <p>Ἦγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.</p> <p>8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, νεκροὺς ἐγείρετε, λεπροὺς καθαρίζετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε· δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.</p> <p>[Cf Matt 10:16 (§72)]</p>	<p>[Cf Mark 6:12 (§76)]</p>	<p>[LUKE 10:3-12]</p> <p>ὑπάγετε·</p>
<p>9 Μὴ κτήσησθε</p> <p>[Cf v 10 below]</p>	<p>[Cf Mark 1:15 and parallels (§20)]</p> <p>[Cf Mark 6:13 (§76)]</p>	<p>κηρύσσειν</p> <p>τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ ἰᾶσθαι,</p> <p>[Cf vv 9, 11 below]</p> <p>[Cf v 9 below]</p>
<p>χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον</p> <p>μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν,</p> <p>10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας</p>	<p>καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν</p> <p>εἰς ὁδὸν εἰ μὴ ῥάβδον μόνον, μὴ ἄρτον, μὴ πήραν,</p> <p>μηδὲ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν,</p>	<p>3 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς</p> <p>Μηδὲν αἴρετε</p> <p>εἰς τὴν ὁδόν, μὴτε ῥάβδον</p> <p>μὴτε πήραν μὴτε ἄρτον μὴτε ἀργύριον,</p> <p>μηδὲ δύο χιτῶνας ἔχειν.</p> <p>4 μὴ βαστάζετε βαλλάντιον,</p> <p>μηδὲ πήραν,</p>

Lk 9:2 ἰᾶσθαι with B syr sin cur; ⲬADL etc add τοὺς ἀσθενεῖς: CWXΘ al pler add τοὺς ἀσθενοῦντας

MATT 10	MARK 6	LUKE 9	[LUKE 10]
μηδὲ ὑποδήματα	9 ἀλλὰ ὑποδεδεμένους σανδάλια, καὶ ἴμῃ ἐνδύσασθαι ¹ δύο χιτῶνας.		μὴ ὑποδήματα,
μηδὲ ῥάβδον· ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.	[Cf v 8 above]		[Cf v 7 below]
	10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς "Ὅπου ἐὰν	4 καὶ εἰς ἣν ἂν	5 εἰς ἣν δ' ἂν
11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε,	εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν,	οἰκίαν εἰσέλ- θητε,	εἰσέλθητε οἰκίαν πρῶτον λέγετε
ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· κακεῖ μένεται ἕως ἂν ἐξέλθητε.	ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.	ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχασθε.	[Cf v 7 below]
12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν		[LUKE 10]	
ἀσπάσασθε αὐτήν·		Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ.	
13 καὶ ἐὰν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἀξία,		6 καὶ ἐὰν ἴκεῖ ἦ ἰὸς εἰρήνης,	
ἐλθάτω		ἐπαναπαήσεται	
ἢ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν·		ἐπ' αὐτὸν ἢ εἰρήνη ὑμῶν·	
ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἀξία,		εἰ δὲ μήγε,	
ἢ εἰρήνη ὑμῶν		ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.	
ἴεφ' ¹ ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.		7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε,	
		ἔσθοντες καὶ πίνοντες	
		τὰ παρ' αὐτῶν,	
		ἄξιός γάρ ὁ ἐργάτης	
		τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.	
		μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας	
		εἰς οἰκίαν.	
		8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε	
		καὶ δέχωνται ὑμᾶς,	
		ἔσθιτε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,	
[Cf v 10 above]			
[Cf v 11 and parallels above]			

WH mg: Mt 10:13 πρὸς Mk 6:9 Μὴ ἐνδύσασθε

Mt 10:13 ἐφ' with **NBW** etc: πρὸς CDLXΘ al pler

MATT 10	MARK 6	[LUKE 10]
[Cf v 8 above]		9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς Ἥγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεῖα τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]
[Cf v 7 and parallels above, p. 113]		
14 καὶ ὁσ ἂν	11 καὶ ὁσ ἂν	LUKE 9 [LUKE 10]
μὴ δέξεται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης	τόπος μὴ δέξεται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν	5 καὶ ὅσοι ἂν 10 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέλθῃτε καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης αὐτῆς εἴπατε
ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν	ἐκτινάξατε τὸν χοῦν	τὸν κονιορτὸν 11 Καὶ τὸν κονιορτὸν
τ τῶν ποδῶν ὑμῶν.	τῶν ποδῶν ὑμῶν	ἀπὸ τὸν κολληθέντα ἡμῶν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας ὑμῶν
[Cf Matt 10:18 and parallels (§72)]	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.	ἀποτινάσσετε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς. ἀπομασσόμεθα ὑμῶν· πλὴν τοῦτο γινώσκετε ὅτι ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 9 above]
[Cf v 7 and parallels above, p. 113]		

WH mg: Mt 10:14 ἐκ

Mt 10:14 τῶν ποδῶν with BDWΘE al pler; ἐκ τ. π. NC 33. it vg pesh etc Mk 6:11 τὸν ὑποκάτω: D 33. it vg syr sin etc om Lk 9:5 ἀποτινάσσετε with NB 3 min; ἀποτινάξατε ACLWXΘ al pler; D ἐκτινάξατε

<p>ΜΑΤΤ 10 15 ^a ἄμην λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῆ πόλει ἐκείνῃ.</p>		<p>[LUKE 10] 12 ^a λέγω ὑμῖν ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ τῆ πόλει ἐκείνῃ. (§101)</p>
--	--	--

72. PERSECUTION PREDICTED

<p>ΜΑΤΤ 10:16–23 Ἴδου ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς ἴοι ὄφεις¹ καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. 17 προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· ^b παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγιώσουσιν ὑμᾶς· 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ ^c εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.</p>	<p>[MARK 13:9] βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς· ^b παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς δαρῆσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ ^c εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§161)</p>	<p>[LUKE 10:3] ὑπάγετε· ἰδοὺ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. (§101) [LUKE 21:12–19] πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν, ^b παραδιόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου· 13 ^c ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον</p>
---	--	---

Mt 11:24

^a πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
γῆ Σοδόμων
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ σοί. (§47)

Mt 24:9a

^b τότε παραδώσουσιν ἡμᾶς
εἰς θλίψιν
καὶ ἀποκτενοῦσιν ἡμᾶς, (§161)

^c Cf Mk 6:11b (§71)^c Cf Lk 9:5b (§71)

WH mg: Mt 10:16 ὁ ὄφεις

Mt 10:16 ἐν μέσῳ: B εἰς μέσον

ΜΑΤΤ 10	[MARK 13:11-13]	[LUKE 21]
<p>19 ^αὅταν δὲ παραδώσω ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·</p>	<p>^ακαὶ ὅταν ἄγωνισιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,</p>	<p>14 ^αἴθετε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι, 15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες¹ οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.</p>
<p>20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.</p>	<p>οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.</p>	<p>[Cf Luke 12:12a below]</p>
<p>21 ^βπαραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον,</p>	<p>12 ^βκαὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον,</p>	<p>16 ^βπαραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν</p>
<p>καὶ ἡ ἐπαναστήσονται¹ τέκνα ἐπὶ γονεῖς· καὶ θανατώσουσιν αὐτοὺς. 22 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·</p>	<p>καὶ ἡ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς· καὶ θανατώσουσιν αὐτοὺς· 13 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου.</p>	<p>καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν, 17 καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. 18 καὶ θριξέξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.</p>

Lk 12: 11, 12

^α Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,
μὴ μεριμνήσητε
πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε
ἢ τί εἴπητε·
12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
διδάξει ὑμᾶς
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)

Mt 24:9

^β τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς
εἰς θλίψιν
καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς,
καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ
πάντων τῶν ἐθνῶν
διὰ τὸ ὄνομά μου. (§161)

WH mg: Mt 10:21 ἐπαναστήσεται

ΜΑΤΤ 10
 ἃ ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος
 οὗτος σωθήσεται.
 23 ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν
 τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς
 τὴν ἑτέραν· ἀμὴν γὰρ λέγω
 ὑμῖν, οὐ μὴ τελήσητε τὰς
 πόλεις [τοῦ] Ἰσραὴλ ἕως
 ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

[MARK 13]
 ἃ ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος
 οὗτος σωθήσεται. (§161)

[LUKE 21]
 19 ἃ ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν
 κτήσεσθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. (§161)

73. COURAGE AND FAITH

ΜΑΤΤ 10:24-33
 Οὐκ ἔστιν μαθητῆς
 ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον
 οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον
 αὐτοῦ.
 25 ἄρκετὸν τῷ μαθητῇ
 ἵνα γένηται
 ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ,
 καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ.
 εἰ Ἰτὸν οἰκοδεσπότην Βεεζε-
 βούλ ἐπεκάλεσαν, πόσω μᾶλ-
 λον τοὺς οἰκιακοὺς¹ αὐτοῦ.

26 μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς·
^βοὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον
 ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
 καὶ κρυπτόν
 ὃ οὐ γνωσθήσεται.

[Cf Mark 3:22 (§50)]

[LUKE 6:40]
 οὐκ ἔστιν μαθητῆς
 ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον,
 κατηρτισμένος δὲ πᾶς
 ἔσται
 ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. (§40)

[LUKE 12:2-9]
^βΟὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἔστιν
 ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται,
 καὶ κρυπτόν
 ὃ οὐ γνωσθήσεται.

Mt 24:13
 ἃ ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος
 οὗτος σωθήσεται. (§161)

Mk 4:22
 ὃ οὐ γὰρ ἔστιν¹ κρυπτόν
 ἐὰν μὴ ἵνα φανερωθῇ,
 οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον
 ἀλλ' ἵνα
 ἔλθῃ εἰς φανερόν. (§55)

Lk 8:17
 ὃ οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτόν
 ὃ οὐ φανερόν γενήσεται,
 οὐδὲ ἀπόκρυφον
 ὃ οὐ μὴ γνωσθῇ καὶ
 εἰς φανερόν ἔλθῃ. (§55)

ΜΑΤΤ 10

27 ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἶπατε ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε,

κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων.
28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα
τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμέων
ἀποκτείνειαι·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν
δυναμένον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γέννην.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἄσσαριον πωλεῖται;
καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν
οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.
30 Ἄμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς
πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσίν.
31 μὴ οὖν φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε
ὑμεῖς.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ
ἔμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

[LUKE 12]

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἶπατε
ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε
ἐν τοῖς ταμείοις
κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωματίων.
4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,
μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτει-
νόντων τὸ σῶμα
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερον τι ποιῆσαι.
5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε·
φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτείνειαι
ἔχοντα ἔξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἄσσαριων δύο;
καὶ ἐν ἑξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 Ἄλλα καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἠριθμῆνται·
μὴ φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων διαφέρετε.

8 Λέγω δὲ ὑμῖν,
πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ
ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ·

Lk 21:18

^a καὶ θριξ̄ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται. (§161)

ΜΑΤΤ 10

33 ἄστυς ἰδέῃ ἀρνήσηται με
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν
ἔμπροσθεν
τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

[LUKE 12]

9 ὁ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ. (§111)

74. ON TAKING UP ONE'S CROSS

ΜΑΤΤ 10:34-39

Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον
βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν·
οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην
ἀλλὰ μάχαιραν.

35 ἦλθον γὰρ διχάσαι
ἄνθρωπον ¹κατὰ τοῦ πατρὸς
αὐτοῦ

καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς
αὐτῆς

καὶ νόμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς
αὐτῆς,"

36 καὶ "ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου
οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ."

[Cf Mark 13:12 and parallels
(§161)]

37 Ὁ φιλῶν πατέρα

[LUKE 12:51-53]

δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγγόμενη
δοῦναι ἐν τῇ γῆ;
οὐχί, λέγω ὑμῖν,
ἀλλ' ἡ διαμερισμὸν.
52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν
πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισμένοι,
τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν,
53 διαμερισθήσονται
πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹υἱὸς ἐπὶ
πατρὶ,"
μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα
καὶ "θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα."

πενθερὰ ἐπὶ τὴν νόμφην αὐτῆς
καὶ "νόμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν."
(§116)

[LUKE 14:26, 27]

Εἰ τις ἔρχεται πρὸς με
καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ

Mk 8:38

ἃ ὅς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῆ με
καὶ τοὺς ἑμούςς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι
καὶ ἁμαρτωλῶ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυθήσεται αὐτὸν
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
(§87)

Lk 9:26

ἃ ὅς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῆ με
καὶ τοὺς ἑμούςς λόγους,

τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ
καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. (§87)

¹ Mic 7:6

MATT 10

ἡ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα
ὑπὲρ ἐμέ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
38 ^ακαὶ ὃς οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος.

39 ὁ εὐρῶν
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἀπολέσει αὐτήν,
καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν
αὐτοῦ
ἔνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσει αὐτήν.

[LUKE 14]

καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα

καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς,
ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.

27 ^αὅστις οὐ βαστάζει
τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ
καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου,
οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής.
(§124)

[LUKE 17:33]

ὃς ἐὰν ζητήσῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι
ἀπολέσει αὐτήν,
ὃς δ' ἂν ἀπολέσει

ζωογονήσει αὐτήν. (§133)

75. ON REWARDS

MATT 10:40-42

^βὉ δεχόμενος ὑμᾶς
ἐμὲ δέχεται,

[LUKE 10:16]

^βὉ ἀκούων ὑμῶν
ἐμοῦ ἀκούει,
καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ·

Mt 16:24b, 25

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
25 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σώσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἐμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§87)

Mk 8:34b, 35

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ

καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
35 ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σώσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὃς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν [ἐμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου
σώσει αὐτήν. (§87)

Lk 9:23b, 24

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,
ἑαυτὸν ἀπαρνησάσθω¹
καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.
24 ὃς γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σώσαι,
ἀπολέσει αὐτήν·
ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἐμοῦ,
οὗτος σώσει αὐτήν. (§87)

Mt 18:5

^β καὶ ὃς ἐὰν
δέξῃται ἓν παιδίον τοιοῦτο
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Mk 9:37a

^β Ὅς ἐὰν
[ἔν] τῶν τοιούτων παιδίων δέξῃται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Lk 9:48b

^β Ὅς ἐὰν
δέξῃται τοῦτο τὸ παιδίον
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται, (§92)

MATT 10	[MARK 9:41]	[LUKE 10]
<p>^aκαὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. 41 ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήμψεται, καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήμψεται. 42 καὶ ὃς ἂν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.</p>	<p>Ἦος γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§93)</p>	<p>^aὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)</p>

76. THE DEPARTURE OF JESUS AND THE DISCIPLES

MATT 11:1 [+§47]	MARK 6:12, 13	LUKE 9:6
<p>[Cf Matt 10:7, 8 (§71)]</p> <p>^bΚαὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσειν τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. (+§47)</p>	<p>Καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν ἵνα μετανοῶσιν, 13 καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξεβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους καὶ ἑθεράπευον.</p>	<p>Ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι</p> <p>καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.</p>

Mk 9:37b

^a καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχεται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)

Lk 9:48c

^a καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξεται τὸν ἀποστείλαντά με (§92)

^b Cf Mt 7:28 (§44); 13:53 (§65); 19:1 (§99); 26:1 (§170)

Mt 10:42 ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν: ἀπόληται ὁ μισθὸς D It syr sin cop etc

CHAPTER XI. THE CLIMAX OF THE GALILEAN WORK, §§77-80

77. THE DEATH OF JOHN THE BAPTIST

§69+] MATT 14:1-12

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἤκουσεν
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ,

2 καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ
Οὗτός ἐστιν
Ἰωάννης ὁ βαπτιστής·
αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο
αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν
αὐτῷ.

[Cf Matt 16:14 (§86)]

3 Ὁ γὰρ Ἡρώδης

κρατήσας τὸν Ἰωάννην
ἔδησεν καὶ ἐν φυλακῇ ἀπέθετο
διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,

MARK 6:14-29

Καὶ ἤκουσεν
ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης,
φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα
αὐτοῦ,

καὶ ἔλεγον¹ ὅτι
[Cf Mark 8:28 (§86)]
Ἰωάννης ὁ βαπτίζων
ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν,
καὶ διὰ τοῦτο
ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν
αὐτῷ.

15 ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι
Ἡλείας ἐστίν·
ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης
ὡς εἷς τῶν προφητῶν.

16 ἀκούσας δὲ
ὁ Ἡρώδης ἔλεγεν
Ὅν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην,
οὗτος ἠγέρθη.

17 Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἡρώδης

ἀποστείλας
ἐκράτησεν τὸν Ἰωάννην
καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ
διὰ Ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα
Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ,
ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν

LUKE 9:7-9

Ἦκουσεν δὲ
Ἡρώδης ὁ τετραάρχης
τὰ γινόμενα πάντα,

καὶ διηπόρει
διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπὸ τινῶν ὅτι
[Cf Luke 9:19 (§86)]

Ἰωάννης
ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν,

8 ὑπὸ τινῶν δὲ ὅτι
Ἡλείας ἐφάνη,
ἄλλων δὲ ὅτι προφήτης τις
τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

9 εἶπεν δὲ [ὁ] Ἡρώδης
Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα

τίς δὲ ἐστὶν οὗτος
περὶ οὗ ἀκούω τοιαῦτα;
καὶ ἐζητεῖ ἰδεῖν αὐτόν.

[LUKE 3:19, 20]

ὁ δὲ Ἡρώδης ὁ τετραάρχης,
ἐλεγχομένου ὑπ' αὐτοῦ

περὶ Ἡρωδιάδος τῆς γυναικὸς
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν
πονηρῶν ὁ Ἡρώδης,

WH mg: Mk 6:14 ελεγεν

Mt 14:3 εδησεν with NB 2 it Or; CDWΘ al pler add αὐτὸν — Φιλίππου: D 6 it vg etc om Mk 6:14
ελεγον with BD (-σαν) W 2 min 3 it etc; ελεγεν NACLΔΘ al pler

MATT 14	MARK 6	[LUKE 3]
4 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης αὐτῷ Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν·	18 ἔλεγεν γὰρ ὁ Ἰωάννης τῷ Ἡρώδῃ ὅτι Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.	20 προσέθηκεν καὶ τοῦτο ἐπὶ πάντων, κατέκλεισεν τὸν Ἰωάννην ἐν φυλακῇ. (§17)
5 καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτείνειν ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.	19 ἡ δὲ Ἡρῳδιάς ἐνείχεν αὐτῷ καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτείνειν, καὶ οὐκ ἠδύνατο· 20 ὁ γὰρ Ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν Ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτὸν, καὶ ἀκού- σας αὐτοῦ πολλὰ ἠπόρει, καὶ ἠδέεω αὐτοῦ ἤκουεν.	
6 γενεσίους δὲ γενομένους τοῦ Ἡρώδου	21 Καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαιροῦ ὅτε Ἡρώδης τοῖς γενεσίους αὐτοῦ δείπνον ἐποίησεν τοῖς μεγισ- τάσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρ- χοις καὶ τοῖς πρώτοις τῆς Γαλιλαίας, 22 καὶ εἰσελθούσης	
ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρῳδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρесе τῷ Ἡρώδῃ,	τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Ἡρῳδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, ἤρесе τῷ Ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνακακιμένοις. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν τῷ κορασίῳ Αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοι·	
7 ὅθεν μετὰ ὄρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται.	23 καὶ ὠμοσεν αὐτῇ [Ἔστι] Ἐάν με αἰτήσῃς δώσω σοι ἕως ἡμίσεως τῆς βασιλείας μου.	

WH mg: Mk 6:23 ὅτι Ὁ ἐάν

Mk 6:22 αὐτοῦ with **N**B²D²L²Δ etc; αὐτῆς τῆς ACWΘ al pler; τῆς 3 min syr sin etc 23 ἐάν with B²Δ 2 min etc; δ ἐάν **N**ACLΘ al pler — με αἰτήσῃς: αἰτήσῃς με A etc; **N**HL 4 it vg cop etc om με

ΜΑΤΤ 14

8 ἡ δὲ προβιβασθεῖσα
ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς

Δός μοι, φησίν, ὧδε
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν
Ἰωάνου τοῦ βαπτιστοῦ.

9 καὶ λυπηθεὶς
ὁ βασιλεὺς
διὰ τοὺς ὄρκους
καὶ τοὺς συνακακούμενους
ἐκέλευσεν δοθῆναι,
10 καὶ πέμψας

ἀπεκεφάλισεν
Ἰωάνην ἐν τῇ φυλακῇ·
11 καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ
αὐτοῦ
ἐπὶ πίνακι
καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ,
καὶ ἤνεγκεν
τῇ μητρὶ αὐτῆς.
12 Καὶ προσελθόντες
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
ἦραν τὸ πτῶμα
καὶ ἔθαψαν αὐτόν,
καὶ ἔλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ
Ἰησοῦ.

ΜΑΡΚ 6

24 καὶ ἐξελθοῦσα εἶπεν
τῇ μητρὶ αὐτῆς
Τί αἰτήσωμαι;
ἡ δὲ εἶπεν Τὴν κεφαλὴν
Ἰωάνου τοῦ βαπτίζοντος.

25 καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ
σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα
ἠτήσατο λέγουσα

Θέλω ἵνα ἐξαυτῆς δῶς μοι
ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν
Ἰωάνου τοῦ βαπτιστοῦ.

26 καὶ περίλυπος γενόμενος
ὁ βασιλεὺς
διὰ τοὺς ὄρκους

καὶ τοὺς ἀνακακίμενους
οὐκ ἠθέλησεν ἀθετῆσαι αὐτήν·
27 καὶ εὐθὺς ἀποστείλας ὁ
βασιλεὺς σπεκουλάτορα ἐπέ-
ταξεν ἐνεγκεῖν τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ.

28 καὶ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν
αὐτόν ἐν τῇ φυλακῇ
καὶ ἤνεγκεν τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ

ἐπὶ πίνακι
καὶ ἔδωκεν αὐτήν τῷ κορασίῳ,
καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτήν
τῇ μητρὶ αὐτῆς.

29 καὶ ἀκούσαντες
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦλθαν
καὶ ἦραν τὸ πτῶμα αὐτοῦ
καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ.

78. ^aTHE FEEDING OF THE FIVE THOUSAND

ΜΑΤΤ 14:13-23a

ΜΑΡΚ 6:30-46

ΛΟΥΚ 9:10-17

Καὶ συνάγονται
οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν,

Καὶ ὑποστρέψαντες
οἱ ἀπόστολοι

^a Cf Mt 15:32-39 (§83)^a Cf Mk 8:1-10 (§83)Mk 6:29 *αὐτὸ* with ABCLΔΘ min etc; *αὐτόν* ^ΣW 346.

ΜΑΤΤ 14	MARK 6	ΛΥΚΕ 9
	<p>καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. 31 καὶ λέγει αὐτοῖς Δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον καὶ ἀναπαύσασθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.</p>	<p>διηγῆσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. Καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς</p>
<p>Ἐκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν·</p>	<p>32 καὶ ἀπῆλθον ἐν τῷ πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν.</p>	<p>ὑπεχώρησεν κατ' ἰδίαν εἰς πόλιν καλουμένην Βηθσαϊδά.</p>
<p>καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ [πεζῆ]¹ ἀπὸ τῶν πόλεων.</p>	<p>33 καὶ εἶδαν αὐτοὺς ὑπάγοντας καὶ ἔγνωσαν¹ πολλοί, καὶ πεζῆ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ καὶ προῆλθον αὐτούς.</p>	<p>11 οἱ δὲ ὄχλοι γινόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ.</p>
<p>14 ^αΚαὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς</p>	<p>34 ^αΚαὶ ἐξελθὼν εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτούς ὅτι ἦσαν ¹“ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα,” καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλὰ.</p>	<p>καὶ ἀποδεξάμενος αὐτούς ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρεῖαν ἔχοντας θεραπείας ἰάτο.</p>
<p>καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.</p>		

Mt 9:36

^α Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐριμμένοι ¹“ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.” (§70)

¹ Num 27:17; Ezek 34:5

WH mg: Mt 14:13 πεζοί Mk 6:33 ἐπέγνωσαν

Lk 9:10 πόλιν καλουμένην with BLX^ε 33. etc.; κώμην λεγομένην DΘ; τόπον ἔρημον N min pauc it vg syr cur pesh; τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης A (ἐρ. τόπ.) CWΔ al pler — Βηθσαϊδά: om N 4 min syr cur

MATT 14	MARK 6	LUKE 9
<p>15 Ὁψίας δὲ γενομένης προσηύθην αὐτῷ οἱ μαθηταὶ λέγοντες "Ἐρημὸς ἐστὶν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν· ἀπόλυσον¹ τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.</p> <p>16 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐ χρεῖαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.</p> <p>[Cf v 21 below]</p> <p>17 οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. 18 ὁ δὲ εἶπεν Φέρετέ μοι ὧδε αὐτούς. 19 καὶ ἔκελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου,</p>	<p>35 Καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς ἔγενομένης¹ προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἔλεγον ὅτι "Ἐρημὸς ἐστὶν ὁ τόπος, καὶ ἡδη ὥρα πολλή· 36 ἀπόλυσον αὐτούς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλιω ἀγροῦς καὶ κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς τί φαγῶσιν.</p> <p>37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ</p> <p>Ἄπελθόντες ἀγοράσωμεν</p> <p>δηναρίων διακοσίων ἄρτους καὶ δώσωμεν αὐτοῖς φαγεῖν ; [Cf v 44 below]</p> <p>38 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς Πόσους ἔχετε ἄρτους ; ὑπάγετε ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσιν</p> <p>Πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.</p> <p>39 καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἄνακλιθῆναι¹ πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.</p>	<p>12 Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλί- νειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα εἶπαν αὐτῷ</p> <p>Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα πορευθέντες εἰς τὰς κύκλιω κώμας καὶ ἀγροῦς καταλύσωσιν καὶ εὐρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. 13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς</p> <p>Δότε αὐτοῖς φαγεῖν ὑμεῖς¹. οἱ δὲ εἶπαν Οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ ἄρτοι πέντε¹ καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μὴτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.</p> <p>14 ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι.</p> <p>εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ Κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ὡσεὶ ἀνά πεντήκοντα.</p>

WH mg: Mt 14:15 παρήλθεν ἡδη· ἀπόλυσον οὖν 19 ἐκέλευσεν τοὺς . . . χόρτου καὶ λαβῶν Mk 6:35 γνο-
μένης 39 ἀνακλίναι Lk 9:13 ἡμεῖς φαγεῖν | πέντε ἄρτοι

Mt 14:16 Ἰησοῦς with BCLWXΘ etc; ND syr cur pesh etc om Lk 9:13 φαγεῖν ἡμεῖς with B 2 it;
ἡμεῖς φαγεῖν NACDLRWXΘ etc 14 ὡσεὶ² with NBCDLR etc; AWXΔΘ al pler om: Θ ἀνά ἑκατὸν καὶ

ΜΑΤΤ 14	MARK 6	LUKE 9
<p>λαβών¹ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.</p>	<p>40 καὶ ἀνέπεσαν πρασιαὶ πρασιαὶ κατὰ ἑκάτον καὶ κατὰ πεν- τήκοντα. 41 καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν καὶ κατέκλασεν τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς ἵνα παρατιθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισεν πᾶσιν. 42 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. 43 καὶ ἦσαν κλάσματα δώδεκα κοφίνων πληρώματα καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. 44 καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες. 45 Καὶ εὐθὺς ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαιδάν, ἕως αὐτοῦ ἀπολύει τὸν ὄχλον. 46 καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.</p>	<p>15 καὶ ἐποίησαν οὕτως καὶ κατέκλιναν ἅπαντας¹. 16 λαβὲν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτοὺς καὶ κατέκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ. 17 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες, καὶ ἦρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινου δώδεκα.</p>
<p>20 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. 21 οἱ δὲ ἐσθιοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι ^αχωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. 22 Καὶ [εὐθέως] ἠνάγκασεν τοὺς μαθητὰς ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. 23 καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.</p>	[Cf v 14 above]	

^a Cf Mt 15:38b (§83)

WH mg: Mt 14:22 τὸ Lk 9:15 πάντας

Mt 14:19 λαβὼν with BL^o al pler; καὶ λαβὼν ^{NC}*W etc; λαβεν D 22 εὐθέως with BDW^e it vg al pler; ^{NC} syr cur etc om — μαθητὰς with ^{NC}DLW al pler; BX^o it cop etc add αὐτοῦ — πλοῖον with B² min etc; τὸ πλ. ^{NC}DLWX^o al pler Mk 6:43 κλάσματα with BL^o Δ 28.; κλασμάτων ^{NC}ADW^e al pler — κοφίνων with ^{NB} 6 min; κοφίνους ADLW^o al pler — πληρώματα with ^{NC}BL^o Δ 6 min; πλήρεις AD^o al pler

79. THE WALKING ON THE SEA

ΜΑΤΤ 14:23b-36

ὀψίας δὲ γενομένης
μόνος ἦν ἐκεῖ.
24 Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη
ἵσταδιους πολλοὺς ἀπὸ τῆς γῆς
ἀπέειχεν¹,

βασανίζόμενον
ὑπὸ τῶν κυμάτων,
ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

25 Τετάρτη δὲ φυλακῇ τῆς
νυκτὸς
ἦλθεν πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

26 οἱ δὲ μαθηταὶ ἰδόντες αὐτὸν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα
ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι
Φάντασμα ἔστιν,
καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

27 εὐθὺς δὲ ἐλάλησεν [ὁ
'Ἰησοῦς]
αὐτοῖς λέγων
Θαρσείτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φο-
βεῖσθε.

28 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ Κύριε, εἰ σὺ εἶ,
κέλευσόν με ἔλθειν πρὸς σέ
ἐπὶ τὰ ὕδατα· 29 ὁ δὲ εἶπεν
'Ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ
πλοίου Πέτρος περιεπάτησεν
ἐπὶ τὰ ὕδατα ἵκανον¹

ΜΑΡΚ 6:47-56

καὶ ὀψίας γενομένης
ἦν τὸ πλοῖον
ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης,
καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.
48 καὶ ἰδὼν αὐτοὺς
βασανιζομένους
ἐν τῷ ἑλαύνειν,
ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος
αὐτοῖς,

περὶ τετάρτην φυλακῇ τῆς
νυκτὸς
ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς
περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης·
καὶ ἠθέλην παρελθεῖν αὐτοῖς.

49 οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν
ἐπὶ τῆς θαλάσσης περιπα-
τοῦντα
ἔδοξαν ὅτι
φάντασμα ἔστιν
καὶ ἀνέκραξαν,
50 πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδαν
καὶ ἐταράχθησαν.

ὁ δὲ εὐθὺς ἐλάλησεν
μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς
Θαρσείτε, ἐγὼ εἰμι, μὴ φο-
βεῖσθε.

WH mg; Mt 14:24 μέσον τῆς θαλάσσης ἦν 29 ἐλθεῖν

Mt 14:24 σταδ. πολ. ἀπὸ τῆς γῆς ἀπέειχε with B 4 min syr cur pesh cop etc; ἀπέειχε ἀπὸ τῆς γῆς σταδ. ἵκανος Θ; μέσον τῆς θαλάσσης ἦν N^cCLWX it vg al pler; ἦν εἰς μέσον τῆς θαλάσσης D 26 οἱ δὲ μαθ. ἰδόντες αὐτὸν with BD 4 min; καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ CLWX al pler; ἰδόντες δὲ αὐτὸν N^{*}Θ it vg 27 ὁ Ἰησοῦς αὐτοῖς with N^aB 131.; αὐτοῖς ὁ Ἰησ. CLWXΘ al pler; αὐτοῖς N^d syr cur cop etc

ΜΑΤΤ 14

πρὸς τὸν Ἰησοῦν. 30 βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν λέγων Κύριε, σῶσόν με. 31 εὐθέως δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ Ὁλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

32 καὶ ἀναβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

33 οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες Ἄληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθαν ἐπὶ τὴν γῆν εἰς Γεννησαρέτ.

35 καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὄλην τὴν περὶχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ

πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας,

36 καὶ παρεκάλουν [αὐτὸν] ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.

MARK 6

51 καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. καὶ

Ἰαν ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο, [Cf Mark 15:39 (§178)]

52 οὐ γὰρ συνήκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις, ἀλλ' ἦν αὐτῶν ἡ καρδία πεπωρωμένη.

53 Καὶ διαπεράσαντες ἐπὶ τὴν γῆν ἦλθον εἰς Γεννησαρέτ καὶ προσωρμίσθησαν.

54 καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου εὐθὺς ἐπιγνόντες αὐτὸν

55 περιέδραμον ὄλην τὴν χώραν ἐκείνην καὶ ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάτοις

τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἔστιν.

56 καὶ ὅπου ἂν εἰσπορεύετο εἰς κώμας ἢ εἰς πόλεις ἢ εἰς ἀγροὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθησαν τοὺς ἀσθενούντας,

καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄψωνται· καὶ ὅσοι ἂν ἤψαντο αὐτοῦ ἐσώζοντο.

80. EATING WITH UNWASHEN HANDS

ΜΑΤΤ 15:1-20

Τότε προσέρχονται
τῷ Ἰησοῦ
ἀπὸ Ἱεροσολύμων
Φαρισαῖοι
καὶ γραμματεῖς

λέγοντες

2 Διὰ τί
οἱ μαθηταὶ σου παραβαίνουνσιν

τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων;

οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας
ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
[Cf vv 7-9 below]

ΜΑΡΚ 7:1-23

Καὶ συνάγονται
πρὸς αὐτὸν

οἱ Φαρισαῖοι

καὶ τινες τῶν γραμματέων
ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων
2 καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθη-
τῶν αὐτοῦ ὅτι κοιναῖς χερσίν,
τοῦτ' ἔστιν ἀνίπτους, ἐσθί-
ουσιν τοὺς ἄρτους.— 3 οἱ
γὰρ Φαρισαῖοι καὶ πάντες
οἱ Ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πνυγμῇ
νίψωνται τὰς χεῖρας οὐκ ἐσθί-
ουσιν, κρατοῦντες τὴν παρά-
δοσιν τῶν πρεσβυτέρων, 4 καὶ
ἀπ' ἀγορᾶς ἐὰν μὴ ῥαντίσων-
ται¹ οὐκ ἐσθίουσιν, καὶ ἄλλα
πολλὰ ἐστὶν ἃ παρέλαβον κρα-
τεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ
ξεστῶν καὶ χαλκίων.—

5 καὶ ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ
Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς
Διὰ τί

οὐ περιπατοῦσιν οἱ μαθηταὶ σου
κατὰ

τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυ-
τέρων,

ἀλλὰ κοιναῖς χερσίν
ἐσθίουσιν τὸν ἄρτον;

6 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Καλῶς ἐπροφήτευσεν Ἡσαίας
περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν,
ὡς γέγραπται ὅτι

1¹ Ὁὗτος ὁ λαὸς¹ τοῖς χεῖλε-
σὶν με τιμᾷ,
ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω
ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

¹ Isa 29:13

WH mg: Mk 7:4 βαπτίζονται

6 Ὁ λαὸς οὗτος

MATT 15

Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε
τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ
διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;

4 ὁ γὰρ θεὸς εἶπεν

1¹ "Τίμα τὸν πατέρα

καὶ τὴν μητέρα,"

καὶ 2¹ "Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ

μητέρα θανάτῳ τελευτάτω."

5 ὑμεῖς δὲ λέγετε

"Ὅς ἂν εἴπῃ

τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ

Δῶρον

ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς,

οὐ μὴ τιμῆσαι τὸν πατέρα
αὐτοῦ·

6 καὶ ἠκυρώσατε

τὸν Ἰόγον¹ τοῦ θεοῦ

διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

7 ὑποκριταί,

καλῶς ἐπροφήτευσεν

περὶ ὑμῶν Ἡσαίας λέγων

8 3¹ "Ὁ λαὸς οὗτος τοῖς χεί-

λεσίν με τιμᾶ,

ἢ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω

ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ·

9 μάτην δὲ σέβονται με,

διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων."

MARK 7

7 μάτην δὲ σέβονται με,
διδάσκοντες διδασκαλίας ἐν-
τάλματα ἀνθρώπων"

8 ἀφέντες τὴν ἐντολὴν τοῦ
θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν
τῶν ἀνθρώπων.

9 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς

Καλῶς ἀθετεῖτε

τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ,

ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν

τηρήσητε·

10 Μωυσῆς γὰρ εἶπεν

1¹ "Τίμα τὸν πατέρα σου

καὶ τὴν μητέρα σου,"

καὶ 2¹ "Ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ

μητέρα θανάτῳ τελευτάτω"

11 ὑμεῖς δὲ λέγετε

"Ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος

τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ

Κορβάν, ὃ ἐστὶν Δῶρον,

ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφελῆθῃς,

12 οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν
ποιῆσαι τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ,

13 ἀκυροῦντες

τὸν λόγον τοῦ θεοῦ

τῇ παραδόσει ὑμῶν

ἢ παρεδώκατε·

καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ
ποιεῖτε.

[Cf vv 6, 7 above]

¹ Ex 20:12; Deut 5:16

² Ex 21:17

³ Isa 29:13

WH mg: Mt 15:6 νόμον

Mt 15:5 αὐτοῦ with \aleph BD syr cur; add ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ CLWXΘ (om αὐτοῦ²) al pler

ΜΑΤΤ 15

10 Καὶ προσκαλεσάμενος

τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς
'Ἀκούετε καὶ συνίετε·

11 οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ
στόμα

κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον,
ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ
στόματος
τοῦτο κοινοῖ
τὸν ἄνθρωπον.

12 Τότε προσελθόντες οἱ
μαθηταὶ λέγουσιν αὐτῷ Οἶδας
ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες
τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;
13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
Πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν
ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκρι-
ζωθήσεται. 14 ἄφετε αὐ-
τούς· Ἰτυφλοὶ εἰσιν ὁδηγοί·

τυφλὸς δὲ
τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ,
ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
πεσοῦνται.

15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
εἶπεν αὐτῷ
Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολήν.
16 ὁ δὲ εἶπεν Ἀκμὴν
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοὶ ἔστε;
17 οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ
εἰσπορευόμενον
εἰς τὸ στόμα

MARK 7

14 Καὶ προσκαλεσάμενος
πάντων

τὸν ὄχλον ἔλεγεν αὐτοῖς
'Ἀκούσατέ μου πάντες καὶ
σύνετε.

15 οὐδὲν ἔστιν ἕξωθεν τοῦ
ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς
αὐτόν

ὃ δύναται κοινῶσαι αὐτόν·
ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου
ἐκπορευόμενά
ἔστιν τὰ κοινοῦντα
τὸν ἄνθρωπον.

17 Καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον
ἀπὸ τοῦ ὄχλου,
ἐπηρώτων αὐτόν οἱ μαθηταὶ
αὐτοῦ

τὴν παραβολήν.

18 καὶ λέγει αὐτοῖς Οὕτως
καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοὶ ἔστε;
οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἕξωθεν
εἰσπορευόμενον

εἰς τὸν ἄνθρωπον
οὐ δύναται αὐτόν κοινῶσαι,
19 ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐ-
τοῦ εἰς τὴν καρδίαν

[LUKE 6:39]

Εἶπεν δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς
Μήτι δύναται τυφλὸς
τυφλὸν ὀδηγεῖν;
οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον
ἐμπεσοῦνται; (§40)

WH mg: Mt 15:14 ὀδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ [τυφλῶν]

Mk 7:16 om with \aleph B \aleph L \aleph 2 min cop; add εἰ τις ἔχει ὄρα ἀκούει ἀκουέτω (=4:23) ADWX Θ it vg al pler

MATTHEW 15	MARK 7
<p>εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;</p>	<p>ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται; —καθαρίζων πάντα τὰ βρώ- ματα.</p>
<p>18 τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κάκεινα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. 19 ἐκ γὰρ τῆς καρδίας</p>	<p>20 ἔλεγεν δὲ ὅτι Τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευ- όμενον</p>
<p>ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί,</p>	<p>ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον· 21 ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται,</p>
<p>φόνοι, μοιχεῖαι, πορνείαι, κλοπαί,</p>	<p>πορνείαι, κλοπαί, φόνοι, μοιχεῖαι,</p>
<p>ψευδομαρτυρίαί, βλασφημίαι.</p>	<p>22 πλεονεξίαί, πονηρίαί, δό- λος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρός,</p>
<p>20 ταῦτά ἐστιν</p>	<p>βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη· 23 πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.</p>
<p>τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀπίστοις χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.</p>	

CHAPTER XII. THE SYROPHOENICIAN JOURNEY, §§81, 82

81. THE SYROPHOENICIAN WOMAN

MATTHEW 15:21-28	MARK 7:24-30
<p>Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.</p>	<p>Ἐκεῖθεν δὲ ἀναστὰς ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὄρια Τύρου [καὶ Σιδῶνος].</p>

Mk 7:19 ἐκπορεύεται: ἐκβάλλεται ⲛ 5 min syr sin; ἐξέρχεται D; χωρεῖ W 24 καὶ Σιδῶνος with ⲛABX
al pler; DLWΔΘ 5 it syr sin etc om

ΜΑΤΤ 15	MARK 7
22 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χανααῖα ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἔκραζεν ¹ λέγουσα Ἐλέησόν με, κύριε Ἰυῖδς ¹ Δαυεῖδ ¹ .	Καὶ εἰσελθὼν εἰς οἰκίαν οὐδένα ἤθελεν γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνάστη λαβεῖν. 25 ἀλλ' εὐθὺς ἀκούσασα γυνὴ περὶ αὐτοῦ,
ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαμονίζεται.	[Cf Mark 10:47b (§141)]
23 ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτουν αὐτὸν λέγοντες Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν.	ἥς εἶχεν τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον,
24 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ὁὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ.	ἐλθοῦσα προσέπεσεν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ
25 ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνη αὐτῷ	26 ἡ δὲ γυνὴ ἦν Ἑλληνίς, Ἰσυροφονικίσσα ¹ τῷ γενεῖ ¹ καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.
λέγουσα Κύριε, βοήθει μοι.	27 καὶ ἔλεγεν αὐτῇ Ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα,
26 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν	οὐ γάρ ἐστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ τοῖς κυναρίοις βαλεῖν.
Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.	ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ
27 ἡ δὲ εἶπεν Ναί, κύριε, καὶ [γάρ] τὰ κυνάρια	28 Ναί, κύριε, καὶ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης

Mt 10:6

^a πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. (§71)

WH mg: Mt 15:22 ἔκραζεν | υἱὲ

Mk 7:26 Σύρα Φονικίσσα

Mt 15:27 γάρ: om B 1 it syr sin pesh etc
καὶ D 3 it; καὶ γάρ ALX it vg al pler

Mk 7:28 καὶ² with ⲚΒWΔΘ min pauc pesh etc; ἀλλὰ

ΜΑΤΤ 15	MARK 7
<p>ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τρα- πέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. 28 τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.</p>	<p>ἐσθίουσιν ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. 29 καὶ εἶπεν αὐτῇ Διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὑπαγε, ἐξελήλυθεν ἐκ τῆς θυγατρὸς σου τὸ δαιμόνιον. 30 καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς εὔρεν τὸ παιδίον βεβλημένον ἐπὶ τὴν κλίνην καὶ τὸ δαιμόνιον ἐξελλυθός.</p>
<p>καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.</p>	

82. THE RETURN TO THE SEA OF GALILEE

ΜΑΤΤ 15:29-31	MARK 7:31-37
<p>Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβάς εἰς τὸ ὄρος ἐκά- θητο ἐκεῖ. 30 καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν ῥωλοῦς, κυλλοῦς, τυφλοῦς, κωφοῦς,¹ καὶ ἑτέρους πολλοῦς, καὶ ἔριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἔθεράπευσεν αὐτούς·</p>	<p>Καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὀρίων Τύρου ἦλθεν διὰ Σιδῶνος εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας ἀνὰ μέσον τῶν ὀρίων Δεκαπό- λεως. 32 Καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν καὶ μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. 33 καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν ἐβαλεν τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ καὶ πτύσας ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, 34 καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν</p>

WH mg: Mt 15:30 †...†

ΜΑΤΤ 15	MARK 7
31 ὥστε ἴσον ὄχλον ¹ θαυμάσαι	οὐρανὸν ἐστέναξεν, καὶ λέγει αὐτῷ Ἐφφαθά, ὃ ἐστὶν Δια- νοίχθητι· 35 καὶ ἠνοίγησαν αὐτοῦ αἱ ἄκοαι, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς· 36 καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν· ὅσον δὲ αὐτοῖς διε- στέλλετο, αὐτοὶ μᾶλλον πε- ρισσότερον ἐκήρυσσον. 37 καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσαντο λέγοντες Καλῶς πάντα πε- ποίηκεν, καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ ἀλάλους λαλεῖν.
βλέποντας κωφοὺς ἱλαλοῦντας ¹	καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν καὶ ἀλάλους λαλεῖν.
† καὶ χωλοὺς περιπατοῦντας καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἰδέξασαν ¹ τὸν θεὸν Ἰσραήλ.	

CHAPTER XIII. EVENTS AROUND THE SEA OF GALILEE, §§83-85

83. THE FEEDING OF THE FOUR THOUSAND

ΜΑΤΤ 15:32-39	MARK 8:1-10
Ἵ Οὐ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι [ἤδη] ἡμέραι τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ	Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις πάλιν πολλοῦ ὄχλου ὄντος καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσιν, προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς λέγει αὐτοῖς 2 Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον ὅτι ἤδη ἡμέραι τρεῖς ¹ προσμένουσίν μοι ¹ καὶ

^a Cf Mt 14:13-23a (§78)^a Cf Mk 6:30-46 (§78)^a Cf Lk 9:10-17 (§78)WH mg: Mt 15:31 τοὺς ὄχλους | ἀκούοντας | κυλλοὺς ὄντας | ἰδέξαζον Mk 7:37 ὡς 8:2 ἡμέραις
τρισὶν | προσμένουσινMt 15:31 λαλοῦντας: ἀκούοντας B 3 min; ἀκούοντας, ἀλάλους λαλοῦντας min pau; ἀκούοντας καὶ λαλοῦντας Σ
32 ἤδη: om B syr sin etc Mk 8:1 μαθητὰς with NDLΔ it vg etc; αὐτοῦ add ABWXΘ syr sin pesh al
pler 2 ἡμέραι τρεῖς with NALWXΘ al pler: ἡμέραις τρισὶ B: ἡμέρας τρεῖς Δ etc — μοι: om B etc

ΜΑΤΤ 15	MARK 8
οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολύσαι αὐτοὺς νήστευε οὐ θέλω, μὴ ποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.	οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· 3 καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστευε εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ· καὶ τινες αὐτῶν ἀπὸ μακρόθεν εἰσίν.
33 καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Πόθεν ἡμῖν ἐν ἔρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι ὥστε χορτάσαι	4 καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι Πόθεν τούτους δυνήσεται τις ᾧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἔρημίας;
ὄχλον τοσοῦτον; 34 καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.	5 καὶ ἠρώτα αὐτοὺς Πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπαν Ἑπτὰ.
35 καὶ παραγγείλας τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν 36 ἔλαβεν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς	6 καὶ παραγγέλλει τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παρατιθῶσιν καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.
οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.	7 καὶ εἶχαν ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας αὐτὰ εἶπεν καὶ ταῦτα παρατιθέναι.
37 καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ τὸ περισσεῦον τῶν κλασ- μάτων ἦραν ἑπτὰ σφυρίδας πλήρεις.	8 καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλασ- μάτων ἑπτὰ σφυρίδας.
38 οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν † τετρακισχίλιοι ἄνδρες ᾠ χωρὶς ἱγυναικῶν καὶ παιδιῶν ¹ .	9 ἦσαν δὲ ὡς τετρακισχίλιοι.

^a Cf Mt 14:21b (§78)

WH mg: Mt 15:38 ὡς | παιδῶν καὶ γυναικῶν

Mt 15:38 τετρακισχίλιοι: ὡς τετρακισχίλιοι BΘ min etc

ΜΑΤΤ 15	ΜΑΡΚ 8
39 Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγαδάν.	καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς. 10 Καὶ εὐθὺς ἐμβὰς [†] εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

84. DEMANDING A SIGN FROM HEAVEN

ΜΑΤΤ 16:1-12	ΜΑΡΚ 8:11-21	
Καὶ προσελθόντες [οἱ] Φαρισαῖοι καὶ Σαδδου- καῖοι πειράζοντες ἔπηρώτησαν ¹ αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδείξαι αὐτοῖς. 2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς [Ἦ] Ὀψίας γενομένης λέγετε Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 καὶ πρωί Σήμερον χειμῶν, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε.]]	Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν. 12 καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ λέγει	[LUKE 12:54-56] *Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις *Ὅταν ἴδητε νεφέλην ἀνατέλλονσαν ἐπὶ δυσμῶν, εὐθὺς λέγετε ὅτι *Ὁμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως· 55 καὶ ὅταν νότον πνεόντα, λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. 56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν [καιρὸν δὲ] τοῦτον πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν; (§117)

WH mg: Mt 16:1 ἐπηρώτων

Mk 8:10 αὐτὸς

Mt 16:1 οἱ: om min pauc Or 2, 3 Ὀψίας . . . δύνασθε with CDLW (om ὁ οὐρανός: . . . πυρράζει γὰρ) ΘΣ it vg pesh cop al pler; NBX min syr sin cur etc om

ΜΑΤΤ 16 [ΜΑΤΤ 12:39b]	MARK 8	[LUKE 11:29b]
4 Γενεὰ πονηρά καὶ μοιχαλῖς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν. 5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν ¹ .	Τί ἡ γενεὰ αὕτη ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ^τ , εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ ἀφείς αὐτοὺς πάλιν ἐμβὰς ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν. 14 Καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἓνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.	'Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρά ἐστίν· σημεῖον ζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. (§107)
6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ὅρατε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. 7 οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες ὅτι Ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. 8 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; 9 οὐπω νοεῖτε,	15 καὶ διετέλλετο αὐτοῖς λέγων Ὅρατε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. 16 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχουσιν. 17 καὶ γνοὺς λέγει αὐτοῖς Τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὐπω νοεῖτε οὐδὲ συνίετε;	[LUKE 12:1b] ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἣτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων. (§111)

WH mg: Mt 16:5 λαβεῖν ἄρτους Mk 8:12 ὕμιν

Mt 16:4 σημ. ἐπιζητεῖ: B σημ. αἰτεῖ: D ζητεῖ σημεῖον: Θ σημεῖον ζητεῖ NACDWXΘ 6 it syr sin al pler add ὁ Ἰησοῦς

Mk 8:17 γνοὺς with BΔ cop etc:

MATT 16

οὐδὲ μνημονεύετε
τοὺς πέντε ἄρτους
τῶν πεντακισχιλίων
καὶ πόσους κοφίνους
ἐλάβετε;

10 οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους
τῶν τετρακισχιλίων
καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε;

11 πῶς οὐ νοεῖτε
ὅτι οὐ περι ἄρτων εἶπον ὑμῖν;
προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης
τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.

12 τότε συνήκαν ὅτι οὐκ
εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς
ζύμης [τῶν ἄρτων] ἀλλὰ ἀπὸ
τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων
καὶ Σαδδουκαίων.

MARK 8

πεπρωμένην ἔχετε τὴν καρ-
δίαν ὑμῶν;

18 ¹“ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ
βλέπετε

καὶ ὧτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε;”

19 καὶ οὐ μνημονεύετε ὅτε
τοὺς πέντε ἄρτους ἐκλασα
εἰς τοὺς πεντακισχιλίους,
πόσους κοφίνους

κλασμάτων πλήρεις ἤρατε;
λέγουσιν αὐτῷ Δώδεκα.

20 ὅτε ^τ τοὺς ἑπτὰ
εἰς τοὺς τετρακισχιλίους,
πόσων σφυρίδων πληρώματα
κλασμάτων ἤρατε;
καὶ λέγουσιν αὐτῷ Ἑπτὰ.

21 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς
Οὕτω συνίετε;

[Cf v 15 above]

[Cf Luke 12:15 above]

[Cf Luke 12:15 above]

85. THE BLIND MAN OF BETHSAIDA

MARK 8:22-26

Καὶ ἔρχονται εἰς Βηθσαιδάν. Καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν
ἵνα αὐτοῦ ἀψηται. 23 καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ ἐξηγεγκεν αὐτὸν ἐξω τῆς
κώμης, καὶ πύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα Ἰαυτόν· Εἴ
τι βλέπεις;¹ 24 καὶ ἀναβλέψας ἔλεγεν· Βλέπω τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ὡς δένδρα ὀρῶ
περιπατοῦντας. 25 εἶτα πάλιν ἔθηκεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ διέβλεπεν,
καὶ ἀπεκατέστη, καὶ ἐνέβλεπεν Ἰτηλαυγῶς¹ ἅπαντα. 26 καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς οἶκον
αὐτοῦ λέγων· Μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθης.

¹ Jer 5:21; Ezek 12:2

WH mg: Mk 8:20 καὶ 23 αὐτὸν εἰ τι βλέπει. 25 δηλαυγῶς

Mk 8:19 πόσους with ABLWX al pler; καὶ πόσους NCDMAΘ etc 21 οὕτω with NCLΔ etc; πῶς οὕτω
ADWXΘ it pesh etc; πῶς οὐ B min 3 it cop etc; πῶς οὐν οὕτω min pauc etc — συνίετε: B νοεῖτε: D συνορεύετε

CHAPTER XIV. JOURNEY TO CAESAREA PHILIPPI, §§86-91

86. PETER'S CONFESSION

MATT 16:13-20

Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἰς τὰ μέρη
Καισαρίας τῆς Φιλίππου
ἠρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
λέγων
Τίνα λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;
14 οἱ δὲ εἶπαν
Οἱ μὲν
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,
ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ
ἓνα τῶν προφητῶν.

15 λέγει αὐτοῖς
Ἵμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
16 ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος
εἶπεν
Σὺ εἶ ὁ χριστὸς
ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.
17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτῷ Μακάριος εἶ,
Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ
αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι
ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν [τοῖς]
οὐρανοῖς· 18 κἀγὼ δέ σοι
λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ
ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω
μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι
ᾄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς·
19 δώσω σοι τὰς κλεῖδας τῆς
βασιλείας τῶν οὐρανῶν,

MARK 8:27-30

Καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς
καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ
εἰς τὰς κώμας
Καισαρίας τῆς Φιλίππου·
καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα
τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
λέγων αὐτοῖς
Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι
εἶναι;
28 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ λέγοντες
ὅτι
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
καὶ ἄλλοι Ἡλείαν,
ἄλλοι δὲ ὅτι
εἶς τῶν προφητῶν.

29 καὶ αὐτὸς ἐπηρώτα αὐτοῦς
Ἵμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;
ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος
λέγει αὐτῷ
Σὺ εἶ ὁ χριστὸς.

LUKE 9:18-21

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι
αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ
μόνας
Ἰσυνῆσαν¹ αὐτῷ οἱ μαθηταί,
καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς
λέγων
Τίνα με οἱ ὄχλοι λέγουσιν
εἶναι;
19 οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν
Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν,
ἄλλοι δὲ Ἡλείαν,
ἄλλοι δὲ ὅτι
προφήτης τις τῶν ἀρχαίων
ἀνέστη.
20 εἶπεν δὲ αὐτοῖς
Ἵμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι
Πέτρος δὲ ἀποκριθεὶς
εἶπεν
Τὸν χριστὸν
τοῦ θεοῦ.

WH mg: Lk 9:18 *συνήτησαν*Mt 16:13 *τίνα* with NB vg cop etc; CDLWXΘ it syr sin cur al pler add με (CW after λέγουσιν)

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
<p>²καὶ ὁ ἐὰν δῆσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 20 Τότε ἔπετιμήσεν¹ τοῖς μαθηταῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ χριστός.</p>	<p>30 καὶ ἐπετιμήσεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσιν περὶ αὐτοῦ.</p>	<p>21 ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς παρήγγειλεν μηδενὶ λέγειν τοῦτο,</p>

87. JESUS FORETELLS HIS DEATH

MATT 16:21-28	MARK 8:31-9:1	LUKE 9:22-27
<p>^bΑΠΟ ΤΟΤΕ ἤρξατο Ἰησοῦς Χριστὸς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα ἀπελθεῖν καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.</p>	<p>^bΚαὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι^c</p>	<p>εἰπὼν ὅτι ^bΔεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι¹.</p>

Mt 18:18

^a Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅσα ἐὰν δῆσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ. (§97)

Lk 17:25

^b πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§133)
Cf also Lk 9:44 (§90); 18:31-33 (§139)

^b Cf Mt 17:22, 23 (§90); 20:18 ^b Cf Mk 9:31 (§90); 10:33, 34 (§139)

WH mg: Mt 16:20 διεστειλατο Lk 9:22 ἀναστήναι

Mk 8:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας: τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ W min 2 it syr sin pesh etc Lk 9:22 τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ: D 7 it syr sin etc μεθ' ἡμέρας τρεῖς

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
<p>22 καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων· Ἰλεῶς σοι, κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.</p> <p>23 ὁ δὲ στραφεὶς</p>	<p>32 καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει.</p> <p>καὶ προσλαβόμενος ὁ Πέτρος αὐτὸν ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.</p>	
<p>εἶπεν τῷ Πέτρῳ Ἔπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλον εἶ ἐμοῦ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.</p> <p>24 Τότε [ὁ] Ἰησοῦς</p>	<p>33 ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐπετίμησεν Πέτρῳ καὶ λέγει Ἔπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.</p> <p>34 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ</p>	<p>23 Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας</p>
<p>εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι.</p> <p>25 ὃς γὰρ ἕαν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν·</p>	<p>εἶπεν αὐτοῖς Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθείτω μοι.</p> <p>35 ὃς γὰρ ἕαν θέλῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν·</p>	<p>23 Ἐλεγεν δὲ πρὸς πάντας Ἐἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι, ἀρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.</p> <p>24 ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν·</p>

Mt 10:38

^a καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. (§74)

Mt 10:39a

^b ὁ εὐρών τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν,

Lk 14:27

^a ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναι μου μαθητής. (§124)

Lk 17:33a

^b ὃς ἕαν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι ἀπολέσει αὐτήν,

WH mg: Mt 16:22 λέγει αὐτῷ ἐπιτιμᾶν Mk 8:35 ψυχὴν αὐτοῦ Lk 9:23 ἀπαρνησάσθω

Mk 8:34 ἐλθεῖν with NBL 4 it pesh etc; ἀκολουθεῖν CDWXΘ it vg al pler; ἐλθεῖν καὶ ἀκολουθεῖν Δ 35 ἑαυτοῦ ψυχὴν with B Or; ψυχὴν αὐτοῦ NACDLWXΔΘ al pler Lk 9:23 ἀρνησάσθω with NADLΘ etc; ἀπαρνησάσθω BCRWX al pler — καθ' ἡμέραν with NABLRWΘ sah cop syr cur pesh; CDXΔ 7 it syr sin sah al pler om

MATT 16	MARK 8	LUKE 9
<p>ἄδς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἔμοῦ</p> <p>εὐρήσει αὐτήν. 26 τί γὰρ ὠφελήσεται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῆ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 27 μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ¹ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ."</p>	<p>ἄδς δ' ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν [ἔμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου σώσει αὐτήν. 36 τί γὰρ ὠφελεῖ ἄνθρωπον¹ κερδῆσαι τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; 37 τί γὰρ δοῖ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; 38 ὁδς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνθῆ με καὶ τοὺς ἔμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῶ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.</p>	<p>ἄδς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἔμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. 25 τί γὰρ ὠφελεῖται¹ ἄνθρωπος κερδήσας τ' ἂν κόσμον ὅλον ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιω- θεῖς; 26 ὁδς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῆ με καὶ τοὺς ἔμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου</p> <p>ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.</p>

Mt 10:39b

^a καὶ ὁ ἀπολέσας
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἕνεκεν ἔμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§74)

Mt 10:33

ὁ ὅστις ἰδέ¹ ἀρνήσεται με
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι καὶ γὰρ αὐτὸν
ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

Lk 17:33b

^a ὁδς δ' ἂν ἀπολέσει
ζωογονήσει αὐτήν. (§133)

Lk 12:9

ὁ δὲ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον
τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. (§111)

¹ Ps 62(61):12; Prov 24:12

WH mg; Mk 8:36 ὠφελήσει τὸν ἄνθρωπον Lk 9:25 ὠφελεῖ

Mt 16:26 ὠφελήσεται with **NBL** 8 min sah cop etc; ὠφελείται CDWXΔ it vg al pler Mk 8:35 ἔμοῦ
καὶ: D 4 it etc om 36 ὠφελεῖ with **NBLW** 3 it syr sin pesh etc; ὠφελήσει ACDXΔΘ it vg al pler — ἄνθρωπον
with BKS etc; τὸν ἄνθρωπον AC*DWΘ etc; ἄνθρωπος **N***LXΔ etc — κερδῆσαι . . . ζημιωθῆναι with **NBL**;
ἐὰν κερδήσῃ . . . ζημιωθῆ ACDWXΔΘ al pler Lk 9:25 ὠφελείται: ὠφελεῖ **NCD** — ἄνθρωπος: D* ἄνθρωπον

MATTHEW 16	MARK 9	LUKE 9
<p>28 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες τῶν ᾧδε ἐστῶτων οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.</p>	<p>1 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἰσὶν τινες ᾧδε τῶν ἐστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἑληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.</p>	<p>27 Λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσὶν τινες τῶν αὐτοῦ ἐστηκότων οἱ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.</p>

88. THE TRANSFIGURATION

MATTHEW 17:1-13	MARK 9:2-13	LUKE 9:28-36
<p>Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν.</p>	<p>Καὶ μετὰ ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους.</p>	<p>Ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὥσεί ἡμέραι ὀκτῶ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον</p>
<p>2 καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.</p>	<p>καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν,</p>	<p>ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. 29 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχασθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον</p>
<p>3 καὶ ἰδοὺ ὥφθη αὐτοῖς</p>	<p>3 καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα λευκὰ λίαν οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται οὕτως λευκᾶναι. 4 καὶ ὥφθη αὐτοῖς</p>	<p>καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἕξαστραπτῶν.</p>
<p>Μωυσῆς καὶ Ἡλείας συναλοῦντες μετ' αὐτοῦ.</p>	<p>Ἡλείας σὺν Μωυσεῖ, καὶ ἦσαν συναλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.</p>	<p>30 καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωυσῆς καὶ Ἡλείας,</p>

WH mg: Mt 17:1 τὸν Mk 9:2 τὸν Lk 9:28 καὶ

Mk 9:3 οἷα . . . λευκᾶναι: X 2 it syr sin om; D pesh ὡς οὐ δύναται τις λευκᾶναι ἐπὶ τῆς γῆς

ΜΑΤΤ 17

MARK 9

LUKE 9

4 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ Κύριε, καλὸν ἔστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσω ὧδε ἑπτὰ σκηνάς¹, σοὶ μίαν καὶ Μωυσεῖ μίαν καὶ Ἡλείᾳ μίαν.

[Cf v 6b below]

5 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδὼν νεφέλη φωτιῇ ἐπεσκίασεν αὐτούς,
[Cf v 6b below]

καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα Ἄούτος ἔστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· ἀκούετε αὐτοῦ.

6 καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

7 καὶ προσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀψάμενος αὐτῶν εἶπεν Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε.

5 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ Ῥαββεί, καλὸν ἔστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν καὶ Μωυσεῖ μίαν καὶ Ἡλείᾳ μίαν.
6 οὐ γὰρ ἤδει τί ἀποκριθῆ, ἔκφοβοι γὰρ ἐγένοντο.

7 καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς,
[Cf v 6b above]

καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης Ἄούτος ἔστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός,

ἀκούετε αὐτοῦ.

[Cf v 6b above]

31 οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἑξοδὸν αὐτοῦ ἣν ἤμελλεν πληροῦν ἐν Ἱερουσαλήμ. 32 ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὑπνω· διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδαν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο ἀνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.

33 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν Ἐπιστάτα, καλὸν ἔστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι,

καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ καὶ μίαν Μωυσεῖ καὶ μίαν Ἡλείᾳ, μὴ εἰδὼς ὁ λέγει.

[Cf v 34b below]

34 ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν αὐτούς εἰς τὴν νεφέλην.

35 καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα Ἄούτος ἔστιν ὁ υἱός μου ὁ ἐκλελεγμένος,

αὐτοῦ ἀκούετε.

[Cf v 34b above]

^a Cf Mt 3:17 (§18)

^a Cf Mk 1:11 (§18)

^a Cf Lk 3:22 (§18)

WH mg: Mt 17:4 σκηνὰς τρεῖς

Lk 9:35 ἐκλελεγμένος with NBLÉ 3 it syr sin sah cop etc; ἐκλεκτός Θ; ἀγαπητός ACDRWX 5 it vg syr cur pesh etc; D etc add ἐν ᾧ εὐδόκησα

MATT 17

8 ἐπάραντες δὲ τοὺς ὄφθαλμοὺς αὐτῶν

οὐδένα εἶδον
εἰ μὴ ἑαυτὸν Ἰησοῦν μόνον.

9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ ὄρους ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων

Μηδενὶ εἶπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἔγερθῆι.

10 Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἠλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; 11 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἰ“Ἠλείας” μὲν ἔρχεται καὶ “ἀποκαταστήσει” πάντα.

[Cf v 12b below]

12 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλείας ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν ἀλλὰ ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ’ αὐτῶν.

13 τότε συνήκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάνου τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

MARK 9

8 καὶ ἐξάπινα περιβελψάμενοι οὐκέτι οὐδένα εἶδον ἑαυτῶν εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον¹.

9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ¹ τοῦ ὄρους διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα

μηδενὶ ἅ εἶδον διηγήσωνται, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆι.

10 καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς

συνζητοῦντες τί ἐστὶν τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι.

11 καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες

“Ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι Ἠλείαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον; 12 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς

“Ἠλείας” μὲν ἐλθὼν πρῶτον “ἀποκατιστάνει” πάντα, καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενηθῆι;

13 ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ Ἠλείας ἐλήλυθεν,

καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλον,

[Cf v 12b above]

καθὼς γέγραπται ἐπ’ αὐτόν.

LUKE 9

36 καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν εὐρέθη Ἰησοῦς μόνος.

καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἐώρακαν.

¹ Mal 4:5 f (3:23 f)

WH mg; Mt 17:8 τὸν 9 ἀναστῆ Mk 9:8 ἀλλὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ’ ἑαυτῶν 9 ἀπὸ

Mt 17:8 αὐτὸν Ἰησοῦν μόνον with BΘ; W om αὐτόν; Ἰησοῦν αὐτὸν μόνον N; μόνον τὸν Ἰησοῦν D it vg; τὸν Ἰησοῦν μόνον al 9 ἐγερθῆ with BD; ἀναστῆ N CWΘ al pler Mk 9:11 οἱ γραμματεῖς with ABCDWX ΔΘ al pler; οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γρ. NL 4 it vg

89. THE EPILEPTIC BOY

ΜΑΤΤ 17:14-20

ΜΑΡΚ 9:14-29

ΛΟΥΚ 9:37-43a

Και ἐλθόντων
πρὸς τὸν ὄχλον

προσηήλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος
γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων
15 Κύριε, ἐλέησόν

μου τὸν υἱόν,

ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς
ἔχει¹,

πολλάκις γὰρ
πίπτει εἰς τὸ πῦρ
καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ·
16 καὶ προσήνεγκα αὐτὸν
τοῖς μαθηταῖς σου,

καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν
αὐτὸν θεραπεῦσαι.

17 Ἐποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν

Ἦ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη,

Και ἐλθόντες
πρὸς τοὺς μαθητὰς
εἶδαν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς
καὶ γραμματεῖς συζητούντας
πρὸς αὐτοὺς. 15 καὶ εὐθὺς
πᾶς ὁ ὄχλος ἰδόντες αὐτὸν
ἐξεθαμβήθησαν, καὶ προσ-
τρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.
16 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς·
Τί συζητεῖτε πρὸς αὐτοὺς;
17 καὶ ἀπεκρίθη αὐτῷ εἰς
ἐκ τοῦ ὄχλου
Διδάσκαλε, ἤνεγκα

τὸν υἱόν μου πρὸς σέ,

ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον·

18 καὶ ὅπου ἐὰν αὐτὸν κατα-
λάβῃ
ῥῆσσει αὐτόν,
καὶ ἀφρίζει καὶ τρίζει τοὺς
ὀδόντας καὶ ξηραίνεται·

[Cf v 22 below]

καὶ εἶπα
τοῖς μαθηταῖς σου
ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσιν,
καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

19 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτοῖς
λέγει

Ἦ γενεὰ ἄπιστος,

Ἐγένετο δὲ τῇ ἐξῆς ἡμέρα
κατελθόντων αὐτῶν
ἀπὸ τοῦ ὄρους
συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς.

38 καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ
ὄχλου ἐβόησεν λέγων
Διδάσκαλε, δέομαί σου ἐπι-
βλέψαι

ἐπὶ τὸν υἱόν μου,
ὅτι μονογενὴς μοί ἐστιν,
39 καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει
αὐτόν,
καὶ ἐξέφνης κράζει, καὶ

σπαράσσει αὐτόν
μετὰ ἀφροῦ

καὶ μόλις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ
συντριβὸν αὐτόν·

40 καὶ ἐδεήθη
τῶν μαθητῶν σου
ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό,
καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

41 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν

Ἦ γενεὰ ἄπιστος
καὶ διεστραμμένη,

WH mg: Mt 17:15 πάσχει

17 [τότε] ἀποκριθεὶς

ΜΑΤΤ 17
 ἕως πότε μεθ' ὑμῶν ἔσομαι ;
 ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν ;
 φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

[Cf v 15b above]

18 καὶ ἐπετίμησεν
 αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,

καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ
 δαιμόνιον·

ΜΑΡΚ 9
 ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι ;
 ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν ;
 φέρετε αὐτὸν πρὸς με.
 20 καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς
 αὐτόν.
 καὶ ἰδὼν αὐτόν
 τὸ πνεῦμα
 εἰθὺς συνεσπάραξεν αὐτόν,
 καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο
 ἀφρίζων. 21 καὶ ἐπηρώτη-
 σεν τὸν πατέρα αὐτοῦ Πόσος
 χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν
 αὐτῷ ;
 22 ὁ δὲ εἶπεν Ἐκ παιδιόθεν·
 καὶ πολλάκις
 καὶ εἰς πῦρ αὐτὸν ἔβαλεν
 καὶ εἰς ὕδατα
 ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν·
 ἀλλ' εἴ τι δύνη, βοήθησον ἡμῖν
 σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.
 23 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
 ἼΤό¹ Εἰ δύνη, πάντα δυνατὰ
 τῷ πιστεύοντι. 24 εἰθὺς
 κράξας ὁ πατήρ τοῦ παιδίου
 ἔλεγεν Πιστεύω· βοήθει
 μου τῇ ἀπιστίᾳ.
 25 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι
 ἐπισυντρέχει ὄχλος
 ἐπετίμησεν
 τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ
 λέγων αὐτῷ Τὸ ἄλαλον καὶ
 κωφὸν πνεῦμα, ἐγὼ ἐπιτάσσω
 σοι, ἐξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι
 εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.
 26 καὶ κράξας καὶ πολλὰ
 σπαράξας ἐξῆλθεν·
 καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς ὥστε
 τοὺς πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέ-
 θανεν.
 27 ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς
 χειρὸς αὐτοῦ

ΛΟΥΚ 9
 ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς
 καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν ;
 προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

42 ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ
 ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον
 καὶ συνεσπάραξεν·

ἐπετίμησεν δὲ ὁ Ἰησοῦς
 τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ.

MATT 17	MARK 9	LUKE 9
<p>καὶ ἔθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.</p>	<p>ἤγειρεν αὐτόν, καὶ ἀνέστη.</p>	<p>καὶ ἴασατο τὸν παῖδα</p>
<p>19 Τότε προσελθόντες</p>	<p>28 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς οἶκον</p>	<p>καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. 43 ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ.</p>
<p>οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπαν Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;</p>	<p>οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐπρώτων αὐτόν "Ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;</p>	<p>[LUKE 17:6]</p>
<p>20 ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν· ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ Μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.</p>	<p>29 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ.</p>	<p>^aεἶπεν δὲ ὁ κύριος Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ] Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσῳ· καὶ ἀπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131)</p>

Mt 21:21

Mk 11:22, 23

^a ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,
γενήσεται. (§147)

^a καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς
Ἔχετε πίστιν θεοῦ·
23 ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι ὅς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ. (§147)

Mt 17:21 ^z*BΘ 33. 2 it syr sin cur sah cop al pauc om; ^Nb (ἐκβάλλεται) CDLWX al pler add τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ ἰσχύει (cf Mk 9:29)

90. JESUS AGAIN FORETELLS HIS DEATH

MATT 17:22, 23	MARK 9:30-32	LUKE 9:43b-45
Συστρεφόμενων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ	Κακέιθεν ἐξεληθόντες ἔπορεύοντο ¹ διὰ τῆς Γαλι- λαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνοῖ·	Πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίει
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	31 ἐδίδασκεν γὰρ τοὺς μα- θητὰς αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν [αὐτοῖς] ὅτι	εἶπεν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ 44 Θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὄψα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους, ^α ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.
^α Μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, 23 καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἔγερθήσεται ¹ .	^α Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται. 32 οἱ δὲ ἡγνούν το ῥῆμα,	45 οἱ δὲ ἡγνούν το ῥῆμα τούτου, καὶ ἦν παρακακαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.
καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.	καὶ ἐφοβοῦντο αὐτόν ἐπερω- τῆσαι.	

91. THE TEMPLE TAX

MATT 17:24-27

^βἘλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καφαρναοὺμ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπαν Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα; 25 λέγει Ναί. καὶ ἔλθοντα¹ εἰς τὴν οἰκίαν προέφθασεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς λέγων Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων¹ λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἰῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ

^a Cf Mt 16:21 (§87); 20:18 (§139)

^a Cf Mk 8:31 (§87); 10:33, 34 (§139)

^a Cf Lk 9:22 (§87); 17:25 (§133); 18:31-33 (§139)

^b Cf Mk 9:33a (§92)

WH mg: Mt 17:23 ἀναστήσεται 25 εἰσελθόντα | τίνος Mk 9:30 παρεπορεύοντο

Mt 17:23 ἐγερθήσεται with Σ CD Θ al pler; B min etc ἀναστήσεται Mk 9:31 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with Σ BCDI Δ it cop etc; ANX Θ it pauc vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

MATT 17

τῶν ἀλλοτρίων; 26 εἰπόντος δὲ Ἐκ τῶν ἀλλοτρίων, ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί; 27 Ἴνα δὲ μὴ Ἰσκανδαλισωμεν¹ αὐτοὺς, πορευθεὶς εἰς θάλασσαν βάλῃ ἄγκιστρον καὶ τὸν ἀναβάντα πρῶτον ἰχθὺν ἄρον, καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατήρα· ἐκείνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

CHAPTER XV. DISCOURSE ON HUMILITY, §§92-98

92. WHO IS GREATEST?

MATT 18:1-5

[Cf Matt 17:24a (§91)]

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ

λέγοντες

Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

[MATT 23:11]

^aὁ δὲ μείζων ὑμῶν

ἔσται

ὑμῶν διάκονος. (§156)

2 καὶ προσκαλεσάμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

3 καὶ

εἶπεν

MARK 9:33-37

Καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοῦμ.
Καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος

ἐπηρώτα αὐτοὺς Τί ἐν τῇ ὁδῷ διελογίζεσθε; 34 οἱ δὲ ἐσιώπων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ

τίς μείζων.

35 καὶ καθίσας ἐφώνησεν τοὺς

δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς

^aΕἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι

ἔσται πάντων ἔσχατος

καὶ πάντων διάκονος.

36 καὶ λαβὼν

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν

καὶ ἐγκατακλισάμενος αὐτὸ

εἶπεν αὐτοῖς

LUKE 9:46-48

Εἰσηλθεν δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς,
τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

47 ὁ δὲ Ἰησοῦς [εἰδὼς¹] τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν

[Cf v 48c below]

ἐπιλαβόμενος

παιδίον

ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἐαυτῷ,

48 καὶ

εἶπεν αὐτοῖς

Mt 20:26, 27

^a οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν μέγας¹

γενέσθαι

ἔσται ὑμῶν διάκονος,

27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν εἶναι¹

πρῶτος

ἔσται ὑμῶν δούλος. (§140)

Mk 10:43, 44

^a οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν·

ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν

ὑμῖν,

ἔσται ὑμῶν διάκονος,

44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι

πρῶτος,

ἔσται πάντων δούλος. (§140)

Lk 22:26

^a ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,

ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν

γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος,

καὶ ὁ ἡγούμενος

ὡς ὁ διακονῶν. (§173)

WH mg: Mt 17:27 σκανδαλίζωμεν 18:1 δὲ Lk 9:47 ἰδῶν

<p>MATT 18</p> <p>Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. 4 ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· 5 ^ακαὶ ὃς ἐὰν δέξηται ἐν παιδίῳ τοιοῦτο ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται·</p>	<p>[MARK 10:15]</p> <p>ἀμην λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. (§136)</p> <p>MARK 9</p> <p>37 ^αὉς ἂν [ἐν] τῶν τοιούτων παιδιῶν δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέχεται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. [Cf v 35 above]</p>	<p>[LUKE 18:17]</p> <p>ἀμην λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. (§136)</p> <p>LUKE 9</p> <p>^αὉς ἂν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ἐμὲ δέχεται, καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με· ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας.</p>
--	--	---

93. THE MAN CASTING OUT DEMONS

<p>MARK 9:38-41</p> <p>Ἐφη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης Διδάσκαλε, εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἠκολούθει ἡμῖν. 39 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Μὴ κωλύετε αὐτόν, οὐδεὶς γὰρ ἔστιν ὃς ποιήσει</p>	<p>LUKE 9:49, 50</p> <p>Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰωάννης εἶπεν Ἐπιστάτα, εἶδαμέν τινα ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύομεν αὐτόν ὅτι οὐκ ἠκολουθεῖ μετ' ἡμῶν. 50 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν Ἰησοῦς Μὴ κωλύετε,</p>
<p>Mt 10:40</p> <p>^α Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)</p>	<p>Lk 10:16</p> <p>^α Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με. (§101)</p>

Mk 9:37 δέχεται with **NBL** 5 it etc; δέξηται **ACDWXΘ** 5 it vg al pler 38 ἠκολούθει with **NBWDΘ**;
ἀκολουθεῖ **ACL** syr sin etc

<p>[MATT 10:42]</p> <p>καὶ ὃς ἂν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. (§75)</p>	<p>MARK 9</p> <p>δύναμις ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολο- γῆσαι με· 40 ἄδς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστίν. 41 Ὅς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματι ὅτι Χριστοῦ ἐστέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.</p>	<p>LUKE 9</p> <p>ἄδς γὰρ οὐκ ἔστιν καθ' ὑμῶν ὑπὲρ ὑμῶν ἐστίν.</p>
---	--	---

94. ON OFFENSES

<p>MATT 18:6-10</p> <p>[Cf v 7b below]</p> <p>ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρι αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὄνικος περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.</p> <p>7 Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γὰρ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.</p>	<p>MARK 9:42-50</p> <p>Καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων, καλὸν ἐστίν αὐτῷ μᾶλλον· εἰ περικείται μύλος ὄνικος περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.</p>	<p>[LUKE 17:1b, 2]</p> <p>Ἄνευθετόν ἐστιν τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν, πλὴν οὐαὶ δι' οὗ ἔρχεται·</p> <p>2 λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ λίθος μυλικὸς περικείται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ τῶν μικρῶν τούτων ἕνα. (§131)</p> <p>[Cf Luke 17:1b above]</p>
---	---	--

Mt 12:30a

^a ὃ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§50)

Lk 11:23a

^a ὃ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν, (§106)

Mk 9:42 πιστευόντων with ⲛⲗ 4 it cop etc; ABLWΘ it vg syr sin pesh sah etc add εἰς ἐμέ: CD 1 it πιστιν ἐχόντων

MATT 18

8 ^αΕἰ δὲ
 ἡ χεῖρ σου
 ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ
 σοῦ·
 καλὸν σοὶ ἔστιν
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν κυλλὸν
 ἢ χωλόν,
 ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας
 ἔχοντα
 βληθῆναι
 εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.
 [Cf v 8 above]

9 ^βκαὶ εἰ ὁ ὀφθαλμὸς σου
 σκανδαλίζει σε,
 ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ·
 καλὸν σοὶ ἔστιν μονόφθαλμον
 εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν,
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν

MARK 9

43 ^αΚαὶ ἐὰν ἴσκανδαλίῃ¹ σε
 ἡ χεῖρ σου,
 [Cf v 45 below]
 ἀπόκοψον αὐτήν·
 καλὸν ἔστιν σε
 κυλλὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν
 ἢ τὰς δύο χεῖρας
 ἔχοντα
 ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν,
 εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον.
 45 καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδα-
 λίζῃ σε,
 ἀπόκοψον αὐτόν·
 καλὸν ἔστιν σε
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν
 ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν.
 47 ^βκαὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμὸς σου
 σκανδαλίῃ σε,
 ἔκβαλε αὐτόν·
 καλὸν σέ ἔστιν μονόφθαλμον
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ
 ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα
 βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν,

Mt 5:30

^α καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεῖρ σκανδα-
 λίζει σε,
 ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι
 ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου
 καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου
 εἰς γέενναν ἀπέλθῃ. (§37)

Mt 5:29

^β εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς
 σκανδαλίζει σε,
 ἔξελε αὐτόν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ,
 συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται
 ἐν τῶν μελῶν σου
 καὶ μὴ ὄλον τὸ σῶμά σου
 βληθῆῃ εἰς γέενναν· (§37)

WH mg: Mk 9:43 σκανδαλίῃ 47 τὴν

Mk 9:43 σκανδαλίῃ with **NBLΔ** etc; σκανδαλίξῃ ACD al pler; -λίξῃ E^x etc 44, 46 ἔπου ὁ σκόλη ἑαυτῶν
 οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννεται om with **NBCLWΔ** syr sin oop etc 47 γέενναν with BL 28.; τὴν γέ. **NA**C^ΔW^xΔ^θ
 al pler

ΜΑΤΤ 18

τοῦ πυρός.

[ΜΑΤΤ 5:13b]

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῆ,
ἐν τίνι ἀλσθήσεται; (§35)

10 Ὅρατε μὴ καταφρονή-
σητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων,
λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι
αὐτῶν ἔνυ οὐρανοῖς¹ διὰ παν-
τός βλέπουσι τὸ πρόσωπον
τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρα-
νοῖς.

ΜΑΡΚ 9

48 ὅπου ἰ“ὁ σκώληξ αὐτῶν
οὐ τελευτᾷ

καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται”

49 πᾶς γὰρ πυρὶ ἀλσθήσεται.

50 Καλὸν τὸ ἅλας·

ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἀναλον γένηται,
ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε;

ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλα, καὶ
εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

[LUKE 14:34]

Καλὸν οὖν τὸ ἅλας·

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῆ,
ἐν τίνι ἀρτυθήσεται; (§124)

95. THE NINETY AND NINE

ΜΑΤΤ 18:12-14

τί ὑμῖν δοκεῖ;
ἐὰν γένηται τιμὴ ἀνθρώπῳ
ἑκατὸν πρόβατα
καὶ πλανηθῆ ἓν ἐξ αὐτῶν,
οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνεήκοντα
ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
καὶ πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώ-
μενον;

13 καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν
αὐτό,
ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ’ αὐτῷ μᾶλλον
ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνεήκοντα ἐννέα
τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

[LUKE 15:4-7]

Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων
ἑκατὸν πρόβατα
καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
οὐ καταλείπει τὰ ἐνεήκοντα
ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
καὶ πορευεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς

ὥς εὑρῆ αὐτό;
5 καὶ εὐρών

ἐπιτίθουσιν ἐπὶ τοὺς ὄμους αὐτοῦ
χαίρων,

[Cf v 7 below]

¹ Isa 66:24

WH mg: Mt 18:10 [ἐν τῷ οὐρανῷ]

Mt 18:11 NBL*Θ*1.*13.33.2 it syr sin sah cop al pauc om; DEWXΘ^b it vg syr cur pesh al pler
add ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σώσαι τὸ ἀπολωλὸς (cf Lk 19:10)

ΜΑΤΤ 18

14 οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου¹
τοῦ ἐν οὐρανοῖς

[Cf v 13 above]

ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μικρῶν
τούτων.

[LUKE 15]

6 καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συνακαλεῖ
τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας,
λέγων αὐτοῖς· Συνχάρητέ μοι
ὅτι εὑρον τὸ πρόβατόν μου τὸ
ἀπολωλός.

7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως χαρὰ

ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται
ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι
ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἐννέα δικαίους
οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν μετα-
νοίας. (§125)

96. CONCERNING RECONCILIATION

ΜΑΤΤ 18:15-17

Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελ-
φός σου,
ὑπάγε ἐλεγξον αὐτὸν
μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐὰν σου ἀκούσῃ,
ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου·
16 ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παρά-
λαβε ἄλλους ἕως ἑξήκοντα ἢ
δύο¹, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο
μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν
ῥήμα.² 17 ἐὰν δὲ παρα-
κούσῃ αὐτῶν, εἰπὸν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας
παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ
ἔθνικός καὶ ὁ τελώνης.

[LUKE 17:3]

προσέχετε ἑαυτοῖς.
ἐὰν ἀμάρτη ὁ ἀδελφός σου

ἐπιτίμησον αὐτῷ,

καὶ ἐὰν μετανοήσῃ
ἄφες αὐτῷ· (§131)

¹ Deut 19:15

WH mg: Mt 18:14 τοῦ πατρὸς ὑμῶν 16 ἔτι ἕνα ἢ δύο μετὰ σοῦ

97. BINDING AND LOOSING

ΜΑΤΤ 18:18-20

Ἄμην λέγω ὑμῖν,
 ὅσα ἐὰν δῆσητε ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται δεδεμένα ἐν οὐρανῷ
 καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς
 γῆς
 ἔσται λελυμένα ἐν οὐρανῷ.
 19 Πάλιν [ἀμην] λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐξ
 ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς
 πράγματος οὐδ' ἐὰν αἰτήσωνται,
 γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ
 πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.
 20 οὐ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς
 συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα,
 ἐκεῖ εἰμὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

98. ON FORGIVENESS

ΜΑΤΤ 18:21-35

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος
 εἶπεν [αὐτῷ]
 Κύριε, ποσάκις
 ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου
 καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἐπ-
 τάκις;
 22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
 Οὐ λέγω σοι ἕως ἐπτάκις
 ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

[LUKE 17:4]

καὶ ἐὰν ἐπτάκις τῆς ἡμέρας
 ἁμαρτήσῃ εἰς σέ
 καὶ ἐπτάκις ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ
 λέγων Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ. (§131)

Mt 16:19b

^a καὶ ὃ ἐὰν δῆσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
 καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
 (§86)

ΜΑΤΤ 18

23 Διὰ τοῦτο ὠμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὃς ἠθέλησεν συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ· 24 ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν προσήχθη εἰς αὐτῷ ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. 25 μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος πραθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει, καὶ ἀποδοθῆναι. 26 πεσῶν οὖν ὁ δούλος προσεκύνη αὐτῷ λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι. 27 σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου [ἐκείνου] ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνιον ἀφήκεν αὐτῷ. 28 ἐξελθὼν δὲ ὁ δούλος ἐκείνος εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτόν ἔπνιγεν λέγων Ἐπίδοδος εἴ τι ὀφείλεις. 29 πεσῶν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ παρεκάλει αὐτόν λέγων Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ ἀποδώσω σοι. 30 ὁ δὲ οὐκ ἠθέλην, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτόν εἰς φυλακὴν ἕως ἀποδοῦναι τὸ ὀφειλόμενον. 31 ἰδόντες οὖν οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γινόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσέφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν πάντα τὰ γινόμενα. 32 τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκᾰ σοι, ἐπεὶ παρέκάλεσάς με· 33 οὐκ ἔδει καὶ

ΜΑΤΤ 18

σέ ἐλέησαι τὸν σύνδουλόν σου,
ὡς καγὼ σέ ἠλέησα ; 34 καὶ
ὀργισθεῖς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέ-
δωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς
ἕως [οὔ] ἀποδώ πᾶν τὸ ὀφειλό-
μενον.

35 ἌΟὕτως καὶ ὁ πατήρ μου
ὁ οὐράνιος
ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφήτε
ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν.

[MARK 11:25]

καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,

ἀφίετε εἴ τι ἔχετε
κατὰ τινος,

ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
ἀφή ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§147)

Mt 6:15

^a ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε
τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν
ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.
(§38)

PART IV
FROM GALILEE TO JERUSALEM

CHAPTER I. SENDING MESSENGERS BEFORE HIS FACE, §§99-103

99. THE DEPARTURE FROM GALILEE

ΜΑΤΤ 19:1, 2

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν
ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους,
μετῆρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια
τῆς Ἰουδαίας
πέραν τοῦ Ἰορδάνου.
2 καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ
ὄχλοι πολλοί,
καὶ ἐθεράπευσεν
αὐτοὺς ἐκεῖ.

ΜΑΡΚ 10:1

Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς
ἔρχεται εἰς τὰ ὄρια
τῆς Ἰουδαίας
καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
καὶ συνπορεύονται πάλιν
ὄχλοι πρὸς αὐτόν,
καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν
αὐτούς.

ΛΟΥΚ 9:51-56

Ἐγένετο δὲ

ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον ἐστήρισεν τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλήμ, 52 καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρειτῶν, ὡς ἐτοιμάσαι αὐτῷ· 53 καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ. 54 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης εἶπαν Κύριε, θέλεις εἰπῶμεν ¹“ πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι” αὐτούς; 55 στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς. 56 καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην.

¹ II Kings 1:10

100. ANSWERS TO THREE DISCIPLES

[MATT 8:19-22]

Καί

προσελθὼν εἰς γραμματεὺς

εἶπεν αὐτῷ

Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι

ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

20 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλιῖν.

21 Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν

εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον

ἀπελθεῖν

καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτῷ

Ἄκολούθει μοι,

καὶ ἄψες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς. (§66)

LUKE 9:57-62

Καί

πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ

εἶπεν τις πρὸς αὐτόν

Ἄκολουθήσω σοι

ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

58 καὶ εἶπεν αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς

Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν

καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ

κατασκηνώσεις,

ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει

ποῦ τὴν κεφαλὴν κλιῖν.

59 Εἶπεν δὲ πρὸς ἕτερον

Ἄκολούθει μοι.

ὁ δὲ εἶπεν

[Ἐπίτρεψόν] μοι πρῶτον

ἀπελθόντι

θάψαι τὸν πατέρα μου.

60 εἶπεν δὲ αὐτῷ

Ἄψες τοὺς νεκροὺς

θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς,

σύ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν

βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

61 εἶπεν δὲ καὶ ἕτερος

Ἄκολουθήσω σοι, κύριε·

πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι

ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν

οἶκόν μου. 62 εἶπεν δὲ

[πρὸς αὐτόν] ὁ Ἰησοῦς Οὐ-

δεῖς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ'

ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς τὰ

ὀπίσω εὐθετὸς ἐστὶν τῇ βασι-

λείᾳ τοῦ θεοῦ.

WH mg: Lk 9:59 Κύριε, ἐπίτρεψόν

Lk 9:59 Ἐπίτρεψόν with BDV etc; κύριε, ἐπίτρεψόν NA²⁷CLW³⁹Δ⁶⁹ al pler

101. MISSION OF THE SEVENTY

[Cf Matt 10:1 (§70)]

[MATT 9:37, 38]

τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
 Ὅ μὲν θερισμὸς πολὺς,
 οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·
 38 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἐκβάλῃ ἔργατας
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. (§70)

[MATT 10:7-16a]

πορευόμενοι δὲ

κηρύσσετε
 λέγοντες ὅτι
 Ἡγγικεν ἡ βασιλεία
 τῶν οὐρανῶν.
 8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε,
 νεκροὺς ἐγείρετε,
 λεπροὺς καθαρίζετε,
 δαιμόνια ἐκβάλλετε·
 δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

[Cf v 16 below]

9 Μὴ κτήσθηθε

[Cf Mark 6:7 and parallels (§70)]

[MARK 6:8-11]

καὶ παρήγγειλεν
 αὐτοῖς ἵνα
 μηδὲν αἴρωσιν

εἰς ὁδὸν
 εἰ μὴ ράβδον μόνον,
 μὴ ἄρτον,

LUKE 10:1-16

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ
 κύριος ἑτέρους ἑβδομήκοντα
 [δύο] καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνά
 δύο [δύο] πρὸ προσώπου
 αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ
 τόπον οὗ ἤμελλον αὐτὸς ἔρχεσθαι.

2 ἔλεγεν δὲ πρὸς αὐτοὺς
 Ὅ μὲν θερισμὸς πολὺς,
 οἱ δὲ ἔργαται ὀλίγοι·
 δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου
 τοῦ θερισμοῦ
 ὅπως ἔργατας ἐκβάλῃ
 εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

[LUKE 9:2-4]

3 ὑπάγετε· καὶ ἀπέστειλεν
 αὐτοὺς
 κηρύσσειν

[Cf v 11 below]

τὴν βασιλείαν
 τοῦ θεοῦ
 καὶ ἰᾶσθαι,

ἰδοὺ ἀποστέλλω
 ὑμᾶς ὡς ἄρνας
 ἐν μέσῳ λύκων.

3 καὶ εἶπεν
 πρὸς αὐτοὺς

4 μὴ βαστάζετε
 βαλλάντιον,

εἰς τὴν ὁδόν,
 μήτε ράβδον

[MATT 10]	[MARK 6]	LUKE 10	[LUKE 9]
<p>χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, 10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν μηδὲ δύο χιτῶνας μηδὲ ὑποδήματα</p> <p>μηδὲ βᾶβδον· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ.</p>	<p>μὴ πήραν, μη εἰς τὴν ζώνην χαλκόν, 9 ἀλλὰ ὑποδεεμένους σανδάλια, καὶ ἰμὴ ἐνδύσασθαι ἄλλο χιτῶνας.</p>	<p>μὴ πήραν, μητε πήραν μητε ἄρτον μητε ἀργύριον, μητε δύο χιτῶνας ἔχειν.</p> <p>[Cf v 7 below]</p>	<p>καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσασθε.</p> <p>5 εἰς ἣν δ' ἂν 4 καὶ εἰς ἣν ἂν</p> <p>εἰσέλθητε οἰ- οἰκίαν εἰσέλθητε, κίαν πρῶτον λέγετε</p> <p>ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. (§71)</p>
<p>11 εἰς ἣν δ' ἂν πόδιον ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστιν· ἐκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.</p>	<p>10 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς "Ὅπου ἂν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.</p>	<p>εἰσέλθητε οἰ- οἰκίαν εἰσέλθητε, κίαν πρῶτον λέγετε</p> <p>Εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. 6 καὶ ἂν ἐκεῖ ἦ ἰδὸς εἰρήνης, ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. 7 ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἔσθοντες καὶ πίνοντες τὰ παρ' αὐτῶν, ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.</p>	
[Cf v 10 above]			

[MATT 10]	[MARK 6]	LUKE 10
[Cf v 11 and parallels above]		<p>μη μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. 8 καὶ εἰς ἣν ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν, 9 καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς Ἡγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. [Cf v 11]</p>
[Cf v 8 above]		[LUKE 9:5]
[Cf v 7 above]		
14 καὶ ὁς ἂν	11 καὶ ὁς ἂν τόπος	10 εἰς ἣν δ' ἂν καὶ ὅσοι ἂν πόλιν εἰσέλθητε
μη δέξεται	μη δέξεται	καὶ μη δέχωνται ὑμᾶς, μη δέχωνται ὑμᾶς,
ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰκίας	ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν	ἐξελθόντες ἐξερχόμενοι εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς ἀπὸ τῆς πόλεως εἴπατε ἐκείνης
ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης		
ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν	ἐκτινάξατε τὸν χοῦν	11 Καὶ τὸν τὸν κονιορτὸν τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέν- ἀπὸ τα
	τὸν ὑποκάτω	ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν εἰς τοὺς πόδας τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ἀποτινάσσετε
† τῶν ποδῶν ὑμῶν.	τῶν ποδῶν ὑμῶν	εἰς μαρτύριον εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς. (§71)
[Cf Matt 10:18 and parallels (§72)]	εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. (§71)	ὑμῖν· πλὴν τοῦτο γινώσκετε ὅτι ἡγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

[MATT 10]

15 ἄμῃν λέγω ὑμῖν,
ἀνεκτότερον ἔσται
γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρων
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως

ἢ τῆ πόλει ἐκείνῃ.

16 Ἴδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς
ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων (§71)

[MATT 11:21-24]

Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδάν·
ὅτι εἰ ἐν Τύρω καὶ Σιδῶνι
ἐγένοντο αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ μετενόησαν.

22 πλὴν λέγω ὑμῖν,
Τύρω καὶ Σιδῶνι
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ ὑμῖν.

23 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως ᾄδου καταβήσῃ.”

ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν σοί,
ἔμεινεν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 πλὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι γῆ Σοδόμων
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως
ἢ σοί. (§47)

LUKE 10

12 ἄλέγω ὑμῖν

ὅτι Σοδόμοις
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
ἀνεκτότερον ἔσται
ἢ τῆ πόλει ἐκείνῃ.
[Cf v 3 above]

13 Οὐαὶ σοι, Χοραζεῖν·
οὐαὶ σοι, Βηθσαιδὰ·
ὅτι εἰ ἐν Τύρω καὶ Σιδῶνι
ἐγενήθησαν αἱ δυνάμεις
αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν,
πάσαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ
σποδῷ καθήμενοι μετενόησαν.

14 πλὴν
Τύρω καὶ Σιδῶνι
ἀνεκτότερον ἔσται
ἐν τῇ κρίσει
ἢ ὑμῖν.

15 Καὶ σύ, Καφαρναούμ,
μὴ ¹“ἕως οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ;
ἕως τοῦ ᾄδου [καταβήσῃ].”
[Cf v 13 and parallel above]

[Cf v 12 and parallel above]

^a Cf Mt 11:24 (§47), at foot of column

¹ Isa 14:13, 15

WH mg: Lk 10:15 καταβασθήσῃ

Lk 10:15 τοῦ ᾄδου with BL min pauc; \aleph ACDRWXΘ al pler om τοῦ

[MATT 10:40]

^aὉ δεχόμενος ὑμᾶς
ἐμὲ δέχεται,
καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται
τὸν ἀποστείλαντά με. (§75)

LUKE 10

16 ^aὉ ἀκούων ὑμῶν
ἐμοῦ ἀκούει,
καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ·
ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ
τὸν ἀποστείλαντά με.

102. THE RETURN OF THE SEVENTY

[MARK 16:18]

[[καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὄφεις
ἀροῦσιν

κἂν θανάσιμόν τι πῖωσιν
οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ,
ἐπὶ ἄρρώστους
χεῖρας ἐπιθήσουσιν καὶ καλῶς
ἔξουσιν.]] (§185)

LUKE 10:17-24

Ἐπέστρεψαν δὲ οἱ ἐβδομή-
κοντα [δύο] μετὰ χαρᾶς λέ-
γοντες Κύριε, καὶ τὰ δαι-
μόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν
τῷ ὀνόματί σου. 18 εἶπεν
δὲ αὐτοῖς Ἐθεώρουσιν τὸν
Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ
τοῦ οὐρανοῦ¹ πεσόντα.
19 ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν
ἐξουσίαν

τοῦ ¹⁴πατεῖν ἐπάνω ὄφρων¹
καὶ σκορπιῶν,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ
ἔχθρου,
καὶ οὐδὲν ὑμᾶς
οὐ μὴ ἁδικήσει¹.

20 πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίrete
ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσ-
σεται, χαίrete δὲ ὅτι τὰ ὀνό-
ματα ὑμῶν ἐν γέγραπται ἐν
τοῖς οὐρανοῖς.

Mt 18:5

^a καὶ ὃς ἐὰν δέξηται ἐν παιδίῳ
τοιοῦτο
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται. (§92)

Mk 9:37

^a Ὃς ἂν [ἐν] τῶν τοιοῦτων παιδίων
δέξηται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,
ἐμὲ δέχεται·
καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται,
οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ
τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)

Lk 9:48b

^a Ὃς ἂν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται,
καὶ ὃς ἂν ἐμὲ δέξηται
δέχεται
τὸν ἀποστείλαντά με. (§92)

¹ Ps 91(90):13

WH mg: Lk 10:18 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς ἀστραπὴν

19 ἀδικήση

[MATT 11:25-27]

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς

εἶπεν Ἐξομολογοῦμαι σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,
ὅτι ἔκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·

26 ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἔμπροσθέν σου.

27 Ἄπαντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει
τὸν υἱὸν εἰ μὴ ὁ πατήρ,
οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει
εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι. (§47)

[MATT 13:16, 17]

ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
ὅτι βλέπουσιν,
καὶ τὰ ὧτα [ὑμῶν] ὅτι ἀκούουσιν.
17 ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφήται καὶ δίκαιοι
ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν. (§53)

LUKE 10

21 Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἡγαλλιάσατο τῷ πνεύματι τῷ
ἀγίῳ

καὶ εἶπεν Ἐξομολογοῦμαι σοι,
πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ
καὶ τῆς γῆς,

ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα
ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν,
καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις·
ναί, ὁ πατήρ,
ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο
ἔμπροσθέν σου.

22 Ἄπαντα μοι παρεδόθη
ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου,
καὶ οὐδεὶς γινώσκει
τίς ἐστὶν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ,
καὶ τίς ἐστὶν ὁ πατήρ
εἰ μὴ ὁ υἱὸς
καὶ ᾧ ἂν βούληται ὁ υἱὸς ἀπο-
καλύψαι.

23 Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς
μαθητὰς κατ' ἰδίαν εἶπεν
Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ
οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
πολλοὶ προφήται καὶ βασιλεῖς
ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε
καὶ οὐκ εἶδαν,
καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε
καὶ οὐκ ἤκουσαν.

103. THE GOOD SAMARITAN

LUKE 10:25-37

Καὶ ἰδοὺ ἂνομικός τις ἀνέσ-
τη ἐκπειράζων αὐτὸν λέγων
Διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωῆν

Mt 28:18b

^a Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία
ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς· (§185)

^b Cf Mt 22:35a (§154)

ΛΥΚΕ 10

αἰώνιον κληρονομήσω; 26 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτόν Ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

27 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

[ΜΑΤΤ 22:37-40]

ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ

1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου

ἐν ὄλῃ καρδιά σου
καὶ ἐν ὄλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὄλῃ τῇ διανοίᾳ σου”

38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ πρώτη ἐντολή.

39 δευτέρα ὁμοία αὕτη¹

2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

40 ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέματα καὶ οἱ προφῆται. (§154)

[ΜΑΡΚ 12:29-31]

ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς δι-

Πρώτη ἐστὶν

3“Ἄκουε, Ἰσραήλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος¹ εἰς ἐστίν,

30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου

ἐξ ὄλης τῆς καρδίας σου
καὶ ἐξ ὄλης τῆς ψυχῆς σου

καὶ ἐξ ὄλης τῆς διανοίας σου
καὶ ἐξ ὄλης τῆς ἰσχύος σου.”

31 δευτέρα αὕτη

2“Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

μείζων τούτων ἄλλη ἐντολή οὐκ ἔστιν. (§154)

1“Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν θεόν σου¹

ἐξ ὄλης τῆς καρδίας σου
καὶ ἐν ὄλῃ τῇ ψυχῇ σου
καὶ ἐν ὄλῃ τῇ ἰσχύϊ σου
καὶ ἐν ὄλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”

καὶ 2“τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

28 εἶπεν δὲ αὐτῷ Ὁρθῶς ἀπεκρίθης· 4“τοῦτο ποιεῖ καὶ ζήση.” 29 Ὁ δὲ θέλων δι-
καιῶσαι ἑαυτὸν εἶπεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Καὶ τίς ἐστὶν μου πλησίον; 30 ὑπολαβὼν ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Ἀνθρωπὸς τις κατέβαινε ἀπὸ Ἱερουσαλῆμ εἰς Ἱερειχῶ καὶ λησταῖς περιέπεσε, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτόν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπήλθον ἀφέντες ἡμιθανή. 31 κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεῖς τις κατέβαινε [ἐν] τῇ ὁδῷ ἐκέλη, καὶ ἰδὼν αὐτόν ἀντιπαρήλθεν· 32 ὁμοίως δὲ καὶ Λευεῖτης κατὰ τὸν τόπον ἔλθων

¹ Deut 6:5

² Lev 19:18

³ Deut 6:4 f

⁴ Lev 18:5

LUKE 10

καὶ ἰδὼν ἀντιπαρήλθεν. 33 Σαμαρείτης δὲ τις ὁδεύων ἦλθεν κατ' αὐτὸν καὶ ἰδὼν ἐσπλαγχνίσθη, 34 καὶ προσελθὼν κατέδησεν τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον, ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτήνος ἤγαγεν αὐτὸν εἰς πανδοχεῖον καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. 35 καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐκβαλὼν ἴδυο δηνάρια ἔδωκεν¹ τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν Ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσης ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. 36 τίς τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγενῆσθαι τοῦ ἐμπροσθέντος εἰς τοὺς ληστὰς; 37 ὁ δὲ εἶπεν Ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς Πορεύου καὶ σὺ ποιεῖ ὁμοίως.

CHAPTER II. SINGLENESSE OF PURPOSE AND BELIEVING PRAYER,
§§ 104, 105

164. VISIT TO MARTHA AND MARY

LUKE 10:38-42

Ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά· γυνή δὲ τις ὀνόματι Μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν¹. 39 καὶ τῆδε ἦν ἀδελφή καλουμένη Μαρίαμ, [ἡ] καὶ παρακαθηθεῖσα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ κυρίου ἤκουεν τὸν λόγον αὐτοῦ. 40 ἡ δὲ Μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν ἐπιστᾶσα δὲ εἶπεν Κύριε, οὐ μέλει σοι ἔτι ἡ ἀδελφή μου μόνη με κατέλειπεν διακονεῖν; εἰδὼν οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. 41 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ κύριος Μάρθα Μάρθα, ἡμεριμῶς καὶ θορυβᾶξῃ περὶ πολλά, ὀλίγων δὲ ἔστιν χρεία ἢ ἐνός· 42 Μαρίαμ γὰρ² τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξέλεξατο ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται αὐτῆς.

WH mg: Lk 10:35 ἔδωκεν δύο δηνάρια

38 [εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς]

41 θορυβᾶξ· Μαρίαμ

105. CONCERNING PRAYER

[MATT 6:9-13]

Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς

Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

'Αγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,

10 ἔλθάτω ἡ βασιλεία σου,

γενηθήτω τὸ θέλημά σου,

ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς·

11 Τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον

δός ἡμῖν σήμερον·

12 καὶ ἄφες ἡμῖν

τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,

ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν

τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·

13 καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς

εἰς πειρασμόν,

ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ

πονηροῦ. (§38)

[Cf Mark 14:36 and parallels
(§174)][Cf Mark 14:38 and parallels
(§174)]

LUKE 11:1-13

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τιμὴ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέν τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν Κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ Ἰωάννης ἐδίδαξεν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

2 εἶπεν δὲ αὐτοῖς
"Ὅταν προσεύχησθε, λέγετε Πάτερ, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἔλθάτω ἡ βασιλεία σου·

3 τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν·
4 καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίομεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

5 Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Τίς ἐξ ὑμῶν ἔξει φίλον καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου καὶ εἴπη αὐτῷ Φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους, 6 ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρὸς με καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ· 7 κάκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς

Lk 11:2 Πάτερ with NB vg syr sin etc; L add ἡμῶν; ACDWXΘ 9 it syr cur pesh al pler add ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς — ἡ βασιλεία σου with BL vg syr cur etc; NACDWXΘ it pesh al pler add γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς 3 δίδου: δός ND etc — τὸ καθ' ἡμέραν: σήμερον D min it etc 4 τὰς ἀμαρτίας: τὰ ὀφειλήματα D 131, 3 it etc — καὶ γὰρ: ὡς καὶ ND 6 it syr cur — αὐτοὶ: ἡμεῖς D 4 it syr cur — πειρασμόν (without add) with NBL min vg syr sin etc; ACDRWXΘ it cop syr cur pesh al pler add ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ

[MATTHEW 7:7-11]

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

8 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν
λαμβάνει
καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει
καὶ τῷ κρούοντι 'ἀνοιγήσεται'.

9 ἢ τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος,
ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον—
μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;

10 ἢ καὶ ἰχθὺν αἰτήσῃ—
μὴ ὄψιν
ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες

οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
δώσει ἀγαθὰ
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. (§41).

LUKE 11

εἶπη Μὴ μοι κόπους πάρ-
εχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται,
καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ
εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι
ἀναστὰς δοῦναί σοι. 8 λέγω
ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ
ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι φίλον
αὐτοῦ, διὰ γε τὴν ἀναιδίαν
αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ
ὅσων χρήζει.

9 Καὶ γὰρ ὑμῖν λέγω,
αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν·
ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε·
κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

10 πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν
λαμβάνει,
καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει,
καὶ τῷ κρούοντι 'ἀνοιγήσεται'.
11 τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν 'τὸν πατέρα

αἰτήσῃ¹ ὁ υἱὸς τ ἰχθύν,
μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄψιν
αὐτῷ ἐπιδώσει;

12 ἢ καὶ αἰτήσῃ ὄψιν,
ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον·

13 εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχ-
οντες

οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι
τοῖς τέκνοις ὑμῶν,
πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ
[ὁ] ἐξ οὐρανοῦ
δώσει πνεῦμα ἅγιον
τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν.

WH mg: Lk 11:10 ἀνοίγεται 11 αἰτήσῃ τὸν πατέρα | ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ [καὶ]

Lk 11:11 υἱὸς (without add) with B 3 it syr sin sah etc; al pler add ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; ἢ καὶ
12 ἐπιδώσει with B L sah; μὴ ἐπιδώσει NAORW (-ση) XΘ al pler 13 πνεῦμα ἅγιον: L vg etc πνεῦμα ἀγαθόν:
ἀγαθὸν δόμα D 5 it Or; δόματα ἀγαθὰ Θ; ἀγαθὰ syr sin

CHAPTER III. REPROOF OF THE PHARISEES AND LAWYERS, §§106-110

106. ON CASTING OUT DEMONS BY BEELZEBUB (LUKE)

[MATT 12:22-24]	[MATT 9:32-34]		LUKE 11:14-28
Τότε	Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων ἰδοὺ		Καί
ἵ προσήνεγκαν αὐτῷ	προσήνεγκαν αὐτῷ		ἣν ἐκβάλλων δαιμόνιον κωφόν·
δαιμονιζόμενον τυφλόν καί κωφόν ¹ καί	κωφόν δαιμονιζόμενον· 33 καί		ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐξεθρόντος
ἐθεράπευσεν αὐτόν,	ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν		ἐλάλησεν ὁ κωφός.
ὥστε τὸν κωφόν λαλεῖν καὶ βλέπειν.	ὁ κωφός.		
23 Καὶ ἐξίσταν- το πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον	καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι λέγοντες		Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι·
Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς Δαυεὶδ; 24 οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον	Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ. 34 [οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον		
Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν τῷ Βεεζεβούλ		[MARK 3:22-27, 30] καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον ὅτι Βεεζεβούλ ἔχει,	15 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπαν
		καὶ ὅτι ἐν	Ἐν Βεεζεβούλ

[MATT 12]	[MATT 9]	[MARK 3]	LUKE 11
ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. (§50)	τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.] (§68)	τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.	τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια·
[MATT 12:38]			LUKE 11
Τότε ἀπεκρίθησαν αὐτῷ τινὲς τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων λέγοντες Διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖ- ον ἰδεῖν. (§50)			16 ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐξήτουν παρ' αὐτοῦ.
[MATT 12:25-30]		23 καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς	17 αὐτὸς δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὰ διανοήματα εἶπεν αὐτοῖς
Εἰδὼς δὲ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς		ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς Πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν; 24 καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἢ βασιλεία ἐκείνη· 25 καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δυνήσεται ἢ οἰκία ἐκείνη στήναι·	Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ¹ ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. 18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς
Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. 26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἑμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἢ βασιλεία αὐτοῦ;		26 καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ ἑμερίσθη, οὐ δύναται στήναι ἀλλὰ τέλος ἔχει. [Cf v 30 below]	καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. 18 εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἢ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε ἐν Βεεζεβοῦλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια. 19 εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοῦλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλ- λουσιν; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ἵμῶν κριταὶ ¹ ἔσονται. 20 εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ
27 καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεεζεβοῦλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;			
διὰ τοῦτο αὐτοὶ κριταὶ ἔσονται ὑμῶν. 28 εἰ δὲ ἐν πνεύματι θεοῦ			

[MATTHEW 12]

ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

29 ἢ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ

καὶ τὰ σκεῖη αὐτοῦ ἀρπάσαι,
ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρὸν;

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

30 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει. (§50)

[MATTHEW 12:43-45]

“Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ οὐχ εὐρίσκει.

44 τότε λέγει

Εἰς τὸν οἶκόν μου ἐπιστρέψω
ὅθεν ἐξῆλθον·

καὶ ἔλθὼν εὐρίσκει

σχολάζοντα

[καὶ] σεσαρωμένον

καὶ κεκοσμημένον.

45 τότε πορεύεται

καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ
ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ,

καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ·

καὶ γίνεται τὰ ἕσχατα

[MARK 3]

27 ἀλλ' οὐ δύναται οὐδεὶς εἰς
τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθῶν

τὰ σκεῖη αὐτοῦ διαρπάσαι
ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δῆσῃ,

καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
διαρπάσει.

[Cf Mark 9:40 and parallel
(§93)]

30 ὅτι ἔλεγον

Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. (§50)

LUKE 11

[ἐγὼ] ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια,
ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

21 ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισ-
μένος φυλάσῃ

τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν,
ἐν εἰρήνῃ ἐστίν
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ·

22 ἐπὰν δὲ ἰσχυρότερος αὐτοῦ
ἐπελθῶν νικήσῃ αὐτόν,
τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἶρει
ἐφ' ἧ ἔπεποιθει,
καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ
διαδίδωσιν.

23 ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ
κατ' ἐμοῦ ἐστίν,
καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ
σκορπίζει.

[Cf v 18 above]

24 Ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα
ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου,
διέρχεται δι' ἀνδρῶν τόπων
ζητοῦν ἀνάπαυσιν,
καὶ μὴ εὐρίσκει

[τότε]¹ λέγει

Ἔπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου
ὅθεν ἐξῆλθον·

25 καὶ ἔλθὼν εὐρίσκει

[σχολάζοντα,]

σεσαρωμένον

καὶ κεκοσμημένον.

26 τότε πορεύεται

καὶ παραλαμβάνει

ἕτερα πνεύματα πονηρότερα
ἑαυτοῦ ἑπτὰ,

καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ,
καὶ γίνεται τὰ ἕσχατα

WH mg: Lk 11:24 ἀνάπαυσιν καὶ μὴ εὐρίσκειν. τότε

[MATT 12]

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.
Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ πονηρᾷ. (§50)

[Cf Matt 12:50 (§51)]

LUKE 11

τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου
χείρονα τῶν πρώτων.

27 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν
αὐτὸν ταῦτα ἐπάρασά τις
φωνῆν γυνή ἐκ τοῦ ὄχλου
εἶπεν αὐτῷ Μακαρία ἡ
κοιλία ἡ βαστάσασά σε καὶ
μαστοὶ οὓς ἐθήλασας· 28 αὐ-
τὸς δὲ εἶπεν
Μενοῦν μακάριοι οἱ ἀκούοντες
τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυ-
λάσσοντες.

[Cf Mark 3:35 (§51)]

107. THE SIGN OF JONAH

[MATT 12:39-42]

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Ἄγεα πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς

σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ
τοῦ προφήτου.
40 ὥσπερ γὰρ
1“ ἦν Ἰωνᾶς

ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας,¹
οὕτως ἔσται
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου

ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς
τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

Mt 16:4a

^a Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς
σημεῖον ἐπιζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ. (§84)

LUKE 11:29-32

Τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροισμέ-
νων
ἤρξατο λέγειν
^a Ἡ γενεὰ αὕτη γενεὰ πονηρὰ
ἐστίν·
σημεῖον ζητεῖ,
καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ
εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ.

30 καθὼς γὰρ ἐγένετο [ὁ]
Ἰωνᾶς
τοῖς Νινευίταις σημεῖον,

οὕτως ἔσται
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

Mk 8:12b

^a Τί ἡ γενεὰ αὕτη
ζητεῖ σημεῖον; ἀμὴν λέγω ἰ,
εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.
(§84)

¹ Jonah 1:17(2:1)

[MATT 12]

Cf v 42 below]

41 ἄνδρες Νινευεῖται
ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν
εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωῆ,ᾶ,
καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωῆ ᾶδε.
42 βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ
τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτήν·
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,
καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ᾶδε.
(§50)

LUKE 11

31 βασίλισσα νότου
ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῶν ἀνδρῶν
τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινεῖ αὐτούς·
ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων
τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶ-
νος,
καὶ ἰδοὺ πλείον Σολομῶνος ᾶδε.
32 ἄνδρες Νινευεῖται
ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει
μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης
καὶ κατακρινούσιν αὐτήν·
ὅτι μετενόησαν
εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωῆ,ᾶ,
καὶ ἰδοὺ πλείον Ἰωῆ ᾶδε.
[Cf v 31 above]

108. THE INNER LIGHT

[MATT 5:15]

^aοὐδὲ καίουσιν λύχον
καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μῶδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.
(§35)

LUKE 11:33-36

^aΟὐδεὶς λύχον ἄψας
εἰς κρύπτην τίθησιν
οὐδὲ ὑπὸ τὸν μῶδιον
ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι
τὸ φῶς βλέπωσιν.

Mk 4:21b

^a Μῆτι ἔρχεται ὁ λύχνος
ἵνα ὑπὸ τὸν μῶδιον τεθῆ
ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην,
οὐχ ἵνα ἔπιτῆ τὴν λυχνίαν τεθῆ;
(§55)

Lk 8:16

^a Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἄψας
καλύπτει αὐτὸν σκέει
ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν,
ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας τίθησιν,
ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσιν τὸ
φῶς. (§55)

[MATT 6:22, 23]

Ο λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός.
ἐὰν οὖν ᾗ ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς,
ὄλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν ἔσται·

23 ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονη-
ρὸς ᾗ,
ὄλον τὸ σῶμά σου σκοτινὸν ἔσται.
εἰ οὖν τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν,
τὸ σκότος πόσον. (§39)

LUKE 11

34 Ὁ λύχνος τοῦ σώματός
ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός σου.
ὅταν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾗ,
καὶ ὄλον τὸ σῶμά σου φωτινὸν
ἐστίν·
ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾗ,

καὶ τὸ σῶμά σου σκοτινὸν.
35 Ἰσκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς
τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν.

36 εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὄλον
φωτινὸν, μὴ ἔχον ἴμερος τι¹
σκοτινὸν, ἔσται φωτινὸν ὄλον
ὡς ὅταν ὁ λύχνος ἰ τῇ ἀστρα-
πῇ φωτίξῃ σε.¹

109. THE REBUKE OF THE PHARISEES

LUKE 11:37-44

Ἐν δὲ τῷ λαλήσαι ἐρωτᾷ
αὐτὸν Φαρισαῖος ὅπως ἀρι-
στήσῃ παρ' αὐτῷ· εἰσελθὼν
δὲ ἀνέπεσεν. 38 ὁ δὲ Φαρι-
σαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ
πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ
ἀρίστου.

39 εἶπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς
αὐτόν

Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι
τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ
τοῦ πίνακος καθαρίζετε,
τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40 ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ
ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;

41 πλὴν τὰ ἐνόντα
δοτε ἐλεημοσύνην,

καὶ ἰδοὺ πάντα
καθαρὰ ὑμῖν ἐστίν.

42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν
τοῖς Φαρισαίοις,

[Cf Matt 23:25 f below]

[MATT 23:23-27]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,

[ΜΑΤΤ 23]

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμνον,

καὶ ἀφήκατε

τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου,

τὴν κρίσιν

καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·

ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι.

κἀκεῖνα μὴ ἀφείναι.

24 ὁδηγοὶ τυφλοὶ, διυλίζοντες τὸν
κῶνωπα τὴν δὲ κάμηλον κατα-
πίνοντες.

25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς

καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,

ὅτι καθαρίζετε τὸ ξέωθεν τοῦ

ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,

ἔσωθεν δὲ γέμουσιν

ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.

26 Φαρισαῖε τυφλέ,

καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ

ποτηρίου [καὶ τῆς παροψίδος],

ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ

καθαρόν.

LUKE 11

ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχα-
νον,

καὶ παρέρχεσθε

τὴν κρίσιν

καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·

ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι

κἀκεῖνα μὴ παρῆναι.

[Cf v 39 f above]

43 ^αοὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρι-
σαίοις

ὅτι ἀγαπᾶτε

τὴν πρωτοκαθεδρίαν

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

Mt 23:6, 7a

^α φιλοῦσι δὲ

τὴν πρωτοκλισίαν

ἐν τοῖς δέιπνοις

καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς (§ 156)

Mk 12:38b, 39

^α Βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελότων

ἐν στολαῖς περιπατεῖν

καὶ ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς

39 καὶ πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ πρωτοκλισίας

ἐν τοῖς δέιπνοις, (§ 156)

Lk 20:46

^α Προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων
τῶν θελότων

περιπατεῖν ἐν στολαῖς

καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς

ἐν ταῖς ἀγοραῖς

καὶ πρωτοκαθεδρίας

ἐν ταῖς συναγωγαῖς

καὶ πρωτοκλισίας

ἐν τοῖς δέιπνοις, (§ 156)

[MATT 23]

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι ἴπαρομοιάζετε
τάφος κεκοιμημένοι,
οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται
ῥαβδοὶ
ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας· (§157)

LUKE 11

44 οὐαὶ ὑμῖν,
ὅτι ἐστὲ ὡς
τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπα-
τοῦντες ἐπάνω οὐκ οἶδασιν.

110. THE REBUKE OF THE SCRIBES

[MATT 23:4]

δεσμέουσιν δὲ
φορτία βαρέα ὧν
καὶ ἐπιτιθέασιν
ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων,
αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν
οὐ θέλουσιν κινήσαι αὐτά. (§156)

[MATT 23:29-31]

Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφος
τῶν προφητῶν
καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,
30 καὶ λέγετε· Εἰ ἡμεῖς ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἡμεῖς αὐτῶν κοινῶν
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·
31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

LUKE 11:45-54

Ἄποκριθεὶς δὲ τις τῶν νομικῶν
λέγει αὐτῷ Διδάσκαλε,
ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρί-
ζεις.

46 ὁ δὲ εἶπεν
Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί,

ὅτι φορτίζετε
τοὺς ἀνθρώπους
φορτία δυσβάστακτα,
καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων
ὑμῶν
οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

47 οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτούς.

48 ἄρα μάρτυρές ἐστε

[MATT 23]

ὅτι υἱοὶ ἐστέ
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφῆτας. (§157)

[MATT 23:34-36]

διὰ τοῦτο

ἴδου! ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς προφῆτας
καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς·
ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε
καὶ σταυρώσετε,
καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε
ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·
35 ὅπως ἔλθῃ
ἐφ' ὑμᾶς
πᾶν αἷμα δίκαιον
ἐκχυννόμενον ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
υἱοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε
μεταξὺ τοῦ ναοῦ
καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ἦξει ἅπαντα
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. (§157)

[MATT 23:14]

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ
Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν. (§157)

ΛΥΚΕ 11

καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν
αὐτοὺς
ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε.

49 διὰ τοῦτο
καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν
Ἄποστελῶ
εἰς αὐτοὺς προφήτας
καὶ ἀποστόλους,
καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ διώξουσιν,
50 ἵνα ἐκζητηθῇ

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυμένον¹
ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος Ἄβελ
ἕως αἵματος Ζαχαρίου

τοῦ ἀπολομένου
μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου
καὶ τοῦ οἴκου·
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

52 οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,

ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
τῆς γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκωλύσατε.

WH mg: Lk 11:50 ἐκχυννόμενον

Lk 11:50 ἐκκεχυμένον with B 33. syr sin; ἐκχυννόμενον \aleph ACDLW^Θ (-uno-) etc

LUKE 11

53 Κάκειθεν ἐξελθόντος αὐτοῦ ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς ἐνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων, 54 ἐνεδρεύοντες αὐτὸν θηρεύσαι τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

CHAPTER IV. CONCERNING TRUSTFULNESS, FIDELITY, AND WATCHFULNESS, §§ 111-116

111. CONCERNING FEARING AND TRUSTING GOD

[MATT 16:6]

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

^a Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. (§84)

[MATT 10:26b-33]

^b οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον

ὁ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν

ὁ οὐ γνωσθήσεται.

Mt 16:11b

^a προσέχετε δὲ ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. (§84)

[MARK 8:15]

καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς λέγων

^a Ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης

τῶν Φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης Ἡρώδου. (§84)

Mk 4:22

^b οὐ γὰρ ἔστιν¹ κρυπτὸν ἕαν μὴ ἴνα φανερωθῇ, οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον ἀλλ' ἵνα ἔλθῃ εἰς φανερόν. (§55)

183

LUKE 12:1-12

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον ^a Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης, ἣτις ἐστὶν ὑπόκρισις, τῶν Φαρισαίων.

2 ^b Οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν

ὁ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν

ὁ οὐ γνωσθήσεται.

Lk 8:17

^b οὐ γὰρ ἔστιν κρυπτὸν ὁ οὐ φανερόν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον ὁ οὐ μὴ γνωσθῆ καὶ εἰς φανερόν ἔλθῃ. (§55)

[ΜΑΤΘ 10]

27 ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ,
εἶπατε
ἐν τῷ φωτί·
καὶ ὃ εἰς τὸ οὐδὲ ἀκούετε,

κηρύξατε
ἐπὶ τῶν δωματίων.

28 καὶ
μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα

τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων
ἀποκτείνει·

φοβεῖσθε δὲ μᾶλλον τὸν
δυναμένον
καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα
ἀπολέσαι ἐν γέννη.

29 οὐχὶ δύο στρουθία
ἀσσαρίου πωλεῖται;

καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν
ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν.

30 ἅ ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς
πᾶσαι ἠριθμημένοι εἰσίν.

31 μὴ οὖν φοβεῖσθε·
πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε ὑμεῖς.

32 Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

LUKE 12

3 ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ
εἶπατε
ἐν τῷ φωτί ἀκουσθήσεται,
καὶ ὃ πρὸς τὸ οὐδὲ ἐλαλήσατε
ἐν τοῖς ταμείοις
κηρυχθήσεται
ἐπὶ τῶν δωματίων.
4 Λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου,

μὴ φοβηθῆτε
ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ
σῶμα
καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων
περισσότερόν τι ποιῆσαι.
5 ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φο-
βηθῆτε·
φοβήθητε τὸν
μετὰ τὸ ἀποκτείνειαι
ἔχοντα ἐξουσίαν

ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν·
ναί, λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβή-
θητε.

6 οὐχὶ πέντε στρουθία
πωλοῦνται ἀσσαρίων δύο;
καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν
οὐκ ἔστιν ἐπιλεησμένον
ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 ἅ ἄλλα καὶ αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
πᾶσαι ἠριθμῶνται·
μὴ φοβεῖσθε·

πολλῶν στρουθίων
διαφέρετε.

8 Λέγω δὲ ὑμῖν,
πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσει
ἐν ἐμοὶ
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,

Lk 21:18

^a καὶ θριξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν
οὐ μὴ ἀπόληται. (§161)

[MATTH 10]

ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·
33 ἄσπις [δὲ] ἀρνήσεται με
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν
ἐμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου
τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. (§73)

[MATTH 12:31, 32]

Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν,
πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία
ἀφεθήσεται
† τοῖς ἀνθρώποις,

ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία
οὐκ ἀφεθήσεται.

32 καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον
κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
ὃς δ' ἂν εἴπῃ
κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου,
'οὐκ ἀφεθήσεται' αὐτῷ
οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι
οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. (§50)

[MATTH 10:19, 20]

ὅταν δὲ παραδώσιν ὑμᾶς,

[MARK 3:28, 29]

Ἄμην λέγω ὑμῖν
ὅτι πάντα
ἀφεθήσεται
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων,
τὰ ἁμαρτήματα καὶ αἱ βλασ-
φημίαι ὅσα ἐὰν βλασφημήσωσιν

[Cf v 28 above]

29 ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ
εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
οὐκ ἔχει ἄφεσιν
εἰς τὸν αἰῶνα,

ἀλλὰ ἔνοχος ἐστὶν αἰωνίου ἁμαρ-
τήματος. (§50)

[MARK 13:11]

καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς
παραδιδόντες,

LUKE 12

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ
ἐμπροσθεν τῶν ἀγγέλων
τοῦ θεοῦ·
9 ἄδ δὲ ἀρνησάμενός με
ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων
ἀπαρνηθήσεται
ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

[Cf v 10 below]

10 Καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον
εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου,
ἀφεθήσεται αὐτῷ·
τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα
βλασφημήσαντι
οὐκ ἀφεθήσεται.

11 Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς
ἐπὶ τὰς συναγωγὰς
καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας,

Mk 8:38

ἃ ὃς γὰρ ἐὰν ἐπαισχυνηθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ
τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ,
καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται αὐτὸν
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.
(§87)

Lk 9:26

ἃ ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνηθῇ με
καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους,

τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
ἐπαισχυνηθήσεται,
ὅταν ἔλθῃ
ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς
καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. (§87)

[MATT 10]	[MARK 13]	LUKE 12
^a μὴ μεριμνήσητε πῶς	^a μὴ προμεριμνᾶτε	^a μὴ μεριμνήσητε πῶς
ἢ τί λαλήσητε·	τί λαλήσητε,	[ἢ τί] ἀπολογήσθητε ἢ τί εἶπητε·
δοθήσεται γὰρ ὑμῖν	ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν	12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσητε·	ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τοῦτο λαλεῖτε,	διδάξει ὑμᾶς
20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες	οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες	ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν	ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. (§161)	
τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. (§72)		

112. THE RICH FOOL

LUKE 12:13-21

Εἶπεν δέ τις ἐκ τοῦ ὄχλου αὐτῷ Διδάσκαλε, εἰπέ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. 14 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ "Ἄνθρωπε, τίς με κατέστησεν κριτὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; 15 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς "Ὅρατε καὶ φυλάσσετε ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστίν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ. 16 Εἶπεν δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων "Ἀνθρώπου τινὸς πλουτοῦ εὐφόρησεν ἡ χώρα. 17 καὶ διελογίζετο ἐν αὐτῷ λέγων Τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου; 18 καὶ εἶπεν Τούτο ποιήσω· καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὸν σίτον καὶ τὰ ἀγαθὰ μου, 19 καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου Ψυχῆ, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ [κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀναπαύου, φάγε, πίε], εὐφραίνου. 20 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ θεός "Ἄφρων, ταύτη τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου αἰτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἠτοίμασας, τίμη ἔσται; 21 [Οὕτως ὁ θησαυρίζων αὐτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.]

113. CONCERNING GOD'S CARE

[MATT 6:25-33]	LUKE 12:22-34
Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν	Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς [αὐτοῦ] Διὰ τοῦτο ἴλέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ

Lk 21:14, 15

^a θέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν
μὴ προμελετᾶν
ἀπολογηθῆναι,
15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα
καὶ σοφίαν ἧ οὐ δυνήσονται ἀντι-
στῆναι ἢ ἀντειπεῖν ἅπαντες¹ οἱ
ἀντικείμενοι ὑμῖν. (§161)

WH mg: Lk 12:22 ὑμῖν λέγω

Lk 12:11 πῶς ἢ τί with \aleph ABL¹RW²XΘ al pler; πῶς D 157. it syr cur pesh etc; τί syr sin

[MATT 6]

τί φάγητε [ἢ τί πίητε],
 μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν
 τί ἐνδύσησθε·
 οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείον ἔστι
 τῆς τροφῆς
 καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;
 26 ἐμβλέψατε
 εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ
 ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν

οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας,
 καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
 τρέφει αὐτά·
 οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε
 αὐτῶν;
 27 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
 δύναται προσθεῖναι
 ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
 πῆχυν ἓνα;

28 καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμ-
 νάτε;
 καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ
 πῶς αὐξάνουσιν·
 οὐ κοπιῶσιν οὐδὲ νήθουσιν·
 29 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
 οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
 αὐτοῦ
 περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
 30 εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ
 σήμερον ὄντα καὶ αὔριον
 εἰς κλίβανον βαλλόμενον
 ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιένυσσιν,
 οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς,
 ὀλιγόπιστοι;
 31 μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες
 τί φάγωμεν; ἢ τί πίωμεν;
 ἢ τί περιβαλώμεθα;

LUKE 12

τί φάγητε,
 μηδὲ τῷ σώματι [ὑμῶν]
 τί ἐνδύσησθε.
 23 ἡ γὰρ ψυχὴ πλείον ἔστι
 τῆς τροφῆς
 καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.
 24 κατανοήσατε
 τοὺς κόρακας
 ὅτι 'οὐ σπείρουσιν οὐδὲ¹ θερί-
 ζουσιν,
 οἷς οὐκ ἔστιν ταμεῖον
 οὐδὲ ἀποθήκη,
 καὶ ὁ θεὸς
 τρέφει αὐτούς·
 πόσω μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε
 τῶν πετεινῶν.
 25 τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν
 δύναται
 'ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ
 προσθεῖναι¹ πῆχυν;
 26 εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον
 δύνασθε,
 τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνάτε;

27 κατανοήσατε τὰ κρίνα
 πῶς αὐξάνει·
 οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει·
 λέγω δὲ ὑμῖν,
 οὐδὲ Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ
 αὐτοῦ
 περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων.
 28 εἰ δὲ ἐν ἀγρῷ τὸν χόρτον
 ὄντα σήμερον καὶ αὔριον
 εἰς κλίβανον βαλλόμενον
 ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιάζει,
 πόσω μᾶλλον ὑμᾶς,
 ὀλιγόπιστοι.
 29 καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε
 τί φάγητε καὶ τί πίητε,
 καὶ μὴ μετεωρίζεσθε,

WH mg: Lk 12:24 οὐτε σπείρουσιν οὐτε 25 προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ

Lk 12:23 γὰρ with **NBDLXΘ** 3 it etc; **AQW** 7 it vg al pler om 28 ἀμφιάζει with **B**; -εξε **DL**;
 ἀμφιένυσσι **AQWXΘ** al pler

[ΜΑΤΤ 6]

32 ^α πάντα γὰρ ταῦτα
τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν·

οἶδεν γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος
ὅτι χρῆζετε τούτων ἀπάντων.

33 ζητείτε δὲ πρῶτον
τὴν βασιλείαν
καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ,
καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται
ὑμῖν. (§39)

[ΜΑΤΤ 6:19-21]

Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς
ἐπὶ τῆς γῆς,
ὅπου σῆς καὶ βρώσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν
καὶ κλέπτουσιν·

20 θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν
θησαυροὺς
ἐν οὐρανῷ, ὅπου
οὔτε σῆς οὔτε βρώσις ἀφανίζει,
καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν
οὐδὲ κλέπτουσιν·

21 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς
σου,
ἐκεῖ ἔσται [καὶ] ἡ καρδιά σου.
(§39)

LUKE 12

30 ^α ταῦτα γὰρ πάντα
τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπι-
ζητοῦσιν,
ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν
ὅτι χρῆζετε τούτων·
31 πλὴν ζητείτε
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

καὶ ταῦτα προστεθήσεται
ὑμῖν.

32 μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποιή-
μιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ
ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασι-
λείαν.

33 Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα
ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην·

ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια
μὴ παλαιούμενα,

θησαυρὸν ἀνέκλειπτον
ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει

οὐδὲ σῆς διαφθείρει·

34 ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς
ὑμῶν,
ἐκεῖ καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν ἔσται.

114. CONCERNING WATCHFULNESS

[Cf Matt 25:3 ff (§166)]

LUKE 12:35-40

Ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες
περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι

Mt 6:8

^α μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς,
οἶδεν γὰρ [ὁ θεός] ὁ πατὴρ ὑμῶν
ὅν χρεῖαν ἔχετε
πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. (§38)

LUKE 12

καίόμενοι, 36 καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοι τὸν κύριον ἑαυτῶν πότε ἀναλύσῃ ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. 37 μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. 38 κὰν ἐν τῇ δευτέρᾳ κὰν ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὐρῆ οὕτως, μακάριοί εἰσιν ἐκεῖνοι.

39 τοῦτο δὲ γινώσκετε ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία ὥρα ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἔγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ¹ ἀφῆκεν διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

40 καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἦ ὥρα οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

[MATTH 24:43, 44]

ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποία φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ οὐκ ἂν εἴασεν διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. 44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἦ οὐ δοκεῖτε ὥρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. (§164)

115. THE FAITHFUL STEWARD

LUKE 12:41-48

Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας; 42 καὶ εἶπεν ὁ κύριος Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος, ὁ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ δίδουαι

[MATTH 24:45-51]

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δούλος καὶ φρόνιμος ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι αὐτοῖς

WH mg: Lk 12:39 οὐκ ἂν

Lk 12:39 ἐγρηγόρησεν ἂν καὶ with ABLWXΔΘ it vg pesh al pler; N*^D 2 it syr cur etc om — οὐκ with BLW etc; NAD^XΔΘ al pler οὐκ ἂν

[MATT 24]

τὴν τροφήν ἐν καιρῷ;
 46 μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖνος
 ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὕρῃσει οὕτως ποιούντα·
 47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πάνσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 48 ἔάν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δούλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει μου ὁ κύριος,
 49 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
 τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,
 ἐσθίη δὲ καὶ πόνη
 μετὰ τῶν μεθύοντων,
 50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
 51 καὶ διχοτομήσει αὐτόν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει·
 ὁ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ
 βρυγμὸς τῶν δόδοντων. (§165)

LUKE 12

ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον;
 43 μακάριος ὁ δούλος ἐκεῖνος,
 ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
 εὕρῃσει ποιούντα οὕτως·
 44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
 ἐπὶ πάνσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
 αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.
 45 ἔάν δὲ εἴπῃ ὁ δούλος
 ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
 Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι,
 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
 τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,
 ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
 καὶ μεθύσκεσθαι,
 46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
 ἐκείνου
 ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
 καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
 καὶ διχοτομήσει αὐτόν
 καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
 μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

47 ἐκεῖνος δὲ ὁ δούλος ὁ γνοὺς
 τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ
 καὶ μὴ ἐτοιμάσας ἢ ποιήσας
 πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ δαρήσε-
 ται πολλὰς· 48 ὁ δὲ μὴ
 γνοὺς ποιήσας δὲ ἄξια πλη-
 γῶν δαρήσεται ὀλίγας. παν-
 τὶ δὲ ὧ ἐδόθη πολὺ, πολὺ ζήτη-
 θήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ὧ
 παρέθεντο πολὺ, περισσότερον
 αἰτήσουσιν αὐτόν.

116. CONCERNING FIRE AND DIVISION

LUKE 12:49-53

Πῦρ ἤλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν
 γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη
 ἀνῆφθη;

^a Cf §45, p. 71

<p>[MATT 10:34-36]</p> <p>Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν.</p> <p>35 ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον¹ κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς,² 36 καὶ “ἔχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.” (§74)</p>	<p>[MARK 10:38b]</p> <p>^aδύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; (§140)</p>	<p>LUKE 12</p> <p>50 ἡ βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως ὅτου τελεσθῆ. 51 δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρε- γενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ’ ἢ διαμερισμόν. 52 ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαμεμερισ- μένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσὶν καὶ δύο ἐπὶ τρισίν, 53 διαμερισθήσονται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ καὶ ¹“ υἱὸς ἐπὶ πατρί,” μήτηρ ἐπὶ θυγατέρα καὶ “θυγάτηρ ἐπὶ τὴν μητέρα,” πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς καὶ “νύμφη ἐπὶ τὴν πενθεράν.”</p>
---	--	---

CHAPTER V. WARNINGS TO THE JEWISH NATION, §§117, 118

117. INTERPRETING THE TIMES

<p>[MATT 16:2, 3]</p> <p>ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς [Ὁψίας γενομένης</p>		<p>LUKE 12:54-59</p> <p>“Ἐλεγεν δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις “Ὅταν ἴδητε νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἐπὶ δυσμῶν,</p>
--	--	---

Mk 10:39b

^a Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πιεσθε
καὶ τὸ βάπτισμα
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι
βαπτισθήσεσθε, (§140)

¹ Mic 7:6

[MATT 16]

λέγετε
 Εὐδία,
 πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός·

3 καὶ πρῶτῃ
 Σήμερον χειμών,
 πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός.

τὸ μὲν πρόσωπον
 τοῦ οὐρανοῦ
 γινώσκετε διακρίνειν,
 τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν
 οὐ δύνασθε.]] (§84)

[MATT 5:25, 26]

ἴσθι ἐννοῶν
 τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ
 ἕως ὅτου εἶ μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ,

μή ποτέ σε παραδῶ
 ὁ ἀντίδικός σου τῷ κριτῇ,
 καὶ ὁ κριτὴς
 τῷ ὑπηρέτῃ,

καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ·
 26 ἀμὴν λέγω σοι,
 οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
 ἕως ἂν ἀποδώσῃ τὸν ἔσχατον κοδράν-
 την. (§37)

LUKE 12

εὐθέως λέγετε ὅτι
 "Ὁμβρός ἔρχεται,

καὶ γίνεται οὕτως·
 55 καὶ ὅταν νότον πνέοντα,
 λέγετε ὅτι Καύσων ἔσται,

καὶ γίνεται.
 56 ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον
 τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ
 οἴδατε δοκιμάζειν,
 τὸν ἱκαιρὸν δὲ¹ τοῦτον
 πῶς οὐκ οἴδατε δοκιμάζειν;
 57 Τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ
 κρίνετε τὸ δίκαιον;

58 ὡς γὰρ ὑπάγει μετὰ
 τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα,
 ἐν τῇ ὁδῷ
 δὸς ἔργασίαν ἀπηλλάχθαι
 [ἀπ'] αὐτοῦ,
 μή ποτε κατασύρῃ σε
 πρὸς τὸν κριτὴν,
 καὶ ὁ κριτὴς σε παραδώσει
 τῷ πράκτορι,
 καὶ ὁ πράκτωρ σε
 βαλεῖ εἰς φυλακὴν.
 59 λέγω σοι,
 οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν
 ἕως καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν
 ἀποδώσῃ.

118. THE GALILEANS SLAIN BY PILATE

LUKE 13:1-9

Παρήσαν δὲ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων ὧν
 τὸ αἷμα Πειλάτος ἔμιξεν μετὰ τῶν θυσῶν αὐτῶν. 2 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς Δοκεῖτε
 ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα
 πεπόνθασιν; 3 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοήτε πάντες ὁμοίως ἀπολεισθε. 4 ἢ
 ἐκέλευο οἱ δέκα ὀκτώ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε

WH mg: Lk 12:56 δὲ καιρὸν

LUKE 13

ὅτι αὐτοὶ ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας Ἱερουσαλήμ ; 5 οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ ἴμενοι μετανοήσῃτε¹ πάντες ὡσαύτως ἀπολείσθε.

6 Ἐλεγεν δὲ ταύτην τὴν παραβολὴν. Συκὴν εἶχεν τις πεφυτευμένη ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ καὶ οὐχ εἶρεν. 7 εἶπεν δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργὸν Ἰδοὺ τρία ἔτη ἀφ' οὗ ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ καὶ οὐχ εὕρισκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ; 8 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ Κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια· 9 κὰν μὲν ποιήσῃ καρπὸν εἰς τὸ μέλλον— εἰ δὲ μήγε, ἐκκόψεις αὐτήν.

CHAPTER VI. TEACHINGS BY THE WAY, §§119-124

119. THE WOMAN HEALED ON A SABBATH

LUKE 13:10-17

*Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι. 11 καὶ ἰδοὺ γυνὴ πνεύμα ἐσχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα ὀκτώ, καὶ ἦν συνκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακίψαι εἰς τὸ παντελές. 12 ἰδὼν δὲ αὐτήν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησεν καὶ εἶπεν αὐτῇ Γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου, 13 καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας· καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζεν τὸν θεόν. 14 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυναγωγὸς, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἑθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγεν τῷ ὄχλῳ ὅτι Ἐξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν αὐταῖς οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. 15 ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν Ἵποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης καὶ ἰπάγων¹ ποτίζει; 16 ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραάμ οὔσαν, ἣν ἔδωκεν ὁ Σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; 17 Καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατησχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

120. THE PARABLES OF THE MUSTARD SEED AND THE LEAVEN

[MATT 13:31-33]

*Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων Ὅμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· 32 ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων,

[MARK 4:30-32]

Καὶ ἔλεγεν Πῶς ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν τίνι αὐτὴν παραβολῇ θῶμεν; 31 ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερον ὢν πάντων τῶν σπερμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς—

LUKE 13:18-21

*Ἐλεγεν οὖν Τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν; 19 ὁμοία ἐστὶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ,

^a Cf Lk 14:5 (§123)

[MATTH 13]	[MARK 4]	LUKE 13
<p>ὅταν δὲ αὐξηθῆ</p> <p>μείζον τῶν λαχάνων ἔστί· καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖν</p> <p>1“ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ” καὶ “ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” (§58)</p> <p>33 “ Ἀλλην παραβολὴν [ἐλάλησεν αὐτοῖς]· Ὁμοία ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐκρύψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμῶθη ὄλον. (§59)</p>	<p>32 καὶ ὅταν σπαρῆ, ἀναβαίνει καὶ γίνεται μείζον πάντων τῶν λαχάνων καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι 2“ ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.” (§58)</p>	<p>καὶ ἠῤῥησεν</p> <p>καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον, καὶ 1“ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.” 20 Καὶ πάλιν εἶπεν Τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; 21 ὁμοία ἔστιν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐξυμῶθη ὄλον.</p>

121. THE QUESTION WHETHER FEW ARE SAVED

[MATTH 7:13, 14]

Εἰσελθατε
διὰ τῆς στενῆς πύλης·
ὅτι πλατεία ἔστι καὶ εὐρύχωρος ἡ
ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν,
καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι
δι’ αὐτῆς·
14 ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμ-
μένη ἡ ὁδὸς
ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν,
καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες
αὐτήν. (§43)

LUKE 13:22-30

Καὶ διεπορεύετο κατὰ πό-
λεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ
πορείαν ποιούμενος εἰς Ἱερο-
σόλυμα. 23 Εἶπεν δὲ τις
αὐτῷ Κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ
σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπεν πρὸς
αὐτούς
24 Ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν
διὰ τῆς στενῆς θύρας,
ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητή-
σουσιν εἰσελθεῖν
καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν,

¹ Dan 4:12, 21 Chald ² Dan 4:12, 21 Chald; Ezek 17:23

Lk 13:21 ἐκρύψεν with BL min etc; ἐνέκρυψεν \aleph ADWX min etc

[MATTH 25:11b, 12]

Κυριε κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν
 12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
 Ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.
 (§166)

[MATTH 7:22, 23]

πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ
 ἡμέρᾳ Κύριε κύριε, οὐ¹ τῷ σῶ
 ὀνόματι ἐπροφητεύσαμεν," καὶ τῷ
 σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν,
 καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς
 ἐποιήσαμεν ;
 23 καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι
 Οὐδέποτε ἔγνω ὑμᾶς·
 24 ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ
 οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν."
 (§43)

[MATTH 8:11, 12]

λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι
 πολλοὶ³ ἀπὸ ἀνατολῶν
 καὶ δυσμῶν" ἤξουσιν
 καὶ ἀνακλιθῆσονται μετὰ
 Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
 Ἰακώβ

ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν·
 12^a οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας
 ἐκβληθήσονται
 εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
 ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§45)

LUKE 13

25 ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῆ ὁ οἰκο-
 δεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν
 θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἐστά-
 ναι καὶ κρούειν τὴν θύραν
 λέγοντες

Κύριε, ἀνοιξον ἡμῖν
 καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν
 Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

26 τότε ἰᾶξεσθε¹ λέγειν
 Ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ
 ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις
 ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 καὶ ἐρεῖ λέγων ὑμῖν
 Οὐκ οἶδα πόθεν ἐστέ·
 24 ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ,
 πάντες ἐργάται ἀδικίας."

28^a Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
 καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,

[Cf v 29 below]

ὅταν ἰδῶσθε¹
 Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ
 Ἰακώβ
 καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
 ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
 ὑμᾶς δὲ
 ἐκβαλλομένους
 ἐξω.

[Cf v 28 above]

^a Cf §45, pp. 70, 71¹ Jer 27:15(34:12); 14:14 ² Ps 6:8 ³ Mal 1:11; Isa 59:19

WH mg; Lk 13:26 ἄρξησθε 28 ἴψασθε

Lk 13:27 λέγων with B 070; λέγω al pler; ἀμην λέγω syr sin cur; om N it vg sah cop pesh etc — οἶδα with BLR etc; ὑμᾶς add NAWXΔΘ 7 it vg syr sin etc

<p>[Cf Matt 8:11 above]</p> <p>[MATT 19:30]</p> <p>^a Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)</p>	<p>[MARK 10:31]</p> <p>^a πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι. (§137)</p>	<p>LUKE 13</p> <p>29 καὶ ἤξουσιν ¹⁴ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν” καὶ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.</p> <p>30 ^a καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι.</p>
---	--	---

122. REPLY TO THE WARNING AGAINST HEROD

<p>[MATT 23:37-39]</p> <p>Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ</p>		<p>LUKE 13:31-35</p> <p>Ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ προσῆλθάν τινες Φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ Ἐξέλθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι Ἡρώδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. 32 καὶ εἶπει αὐτοῖς Πορευθέντες εἴπατι τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ Ἴδοὶ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἀποτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. 33 πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἔχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ.</p> <p>34 Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφῆτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,— ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξειν τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις τὴν ἑαυτῆς</p>
---	--	---

Mt 20: 16

^a Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. (§138)

¹ Mal 1:11; Isa 59:19

[MATT 23]

νοσσία [αὐτῆς] ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

38 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος
ὑμῶν”[†].

39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ’ ἄρτι

ἕως ἂν εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.” (§158)

LUKE 13

νοσσίαν ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε.

35 ἰδοὺ ¹“ἀφίεται ὑμῖν ὁ
οἶκος ὑμῶν.”

λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδητέ με

ἕως εἴπητε

²“Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου.”

123. DISCOURSE AT THE TABLE OF A CHIEF PHARISEE

LUKE 14:1-24

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν
αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν
ἀρχόντων [τῶν] Φαρισαίων
σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον καὶ
αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι
αὐτόν. 2 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος
τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν
αὐτοῦ.

3 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ
Φαρισαίους

^aλέγων

“Ἐξεστὶν τῷ σαββάτῳ
θεραπεύσαι ἢ οὐ;

οἱ δὲ ἠσύχασαν.

4 καὶ ἐπιλαβόμενος ἴασατο
αὐτόν καὶ ἀπέλυσεν.

[MATT 12:10b, 11]

^aκαὶ ἐπρώτησαν αὐτὸν λέγοντες
Ἐἴξεστι τοῖς σάββασιν
θεραπεύειν;

ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

[MARK 3:4]

^aκαὶ λέγει αὐτοῖς
“Ἐξεστὶν τοῖς σάββασιν
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σώσαι ἢ ἀποκτείνειν;

οἱ δὲ ἐσιώπων. (§32)

Lk 6:9

^aεἶπεν δὲ [ὁ] Ἰησοῦς πρὸς αὐτοῦς
Ἐπερωτῶ ὑμᾶς,
εἴ ξεστὶν τῷ σαββάτῳ
ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι,
ψυχὴν σώσαι ἢ ἀπολέσαι; (§32)

¹ Jer 22:5; 12:7 ² Ps 118(117):26

[MATT 12]

11 ^αὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
 Τίς [ἐστὶν] ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος δε-
 ξεῖ πρόβατον ἓν,
 καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σαβ-
 βασιν εἰς βόθυνον,
 οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;
 (§32)

[MATT 23:12]

^βὍστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,
 καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἐγὼν ὑψω-
 θήσεται. (§156)

LUKE 14

5 ^ακαὶ πρὸς αὐτοὺς εἶπεν
 Τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς

εἰς φρέαρ πεσεῖται,

καὶ οὐκ εὐθὺς ἀνασπάσει
 αὐτὸν

ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου;
 6 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκρι-
 θῆναι πρὸς ταῦτα.

7 Ἐλεγεν δὲ πρὸς τοὺς κε-
 κλημένους παραβολὴν, ἐπέχων
 πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξε-
 λέγοντο, λέγων πρὸς αὐτοὺς

8 Ὅταν κληθῆς ὑπὸ τινος εἰς
 γάμους, μὴ κατακλιθῆς εἰς τὴν
 πρωτοκλισίαν, μὴ ποτε ἐντι-
 μότερός σου ἢ κεκλημένος ὑπ'
 αὐτοῦ, 9 καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ
 αὐτὸν καλέσας ἐρεῖ σοι Δὸς
 τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ
 μετὰ αἰσχύνῃς τὸν ἔσχατον τό-
 πον κατέχειν. 10 ἀλλ' ὅταν
 κληθῆς πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς
 τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν
 ἔλθῃ ὁ κεκληκὼς σε ἐρεῖ σοι
 Φίλε, προσανάβηθι ἀνώτερον·
 τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον
 πάντων τῶν συνανακειμένων
 σοι.

11 ^βὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται
 καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψω-
 θήσεται.

^α Cf Lk 13:15 (§119)

Lk 18:14b

^β ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
 ταπεινωθήσεται,
 ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.
 (§134)

Lk 14:5 υἱὸς with ABWΔΘ min 3 it sah pesh etc; ὄνος NLX 5 it vg cop etc; πρόβατον D — υἱὸς ἢ βοῦς;
 syr sin βοῦς ἢ ὄνος; syr cur υἱὸς ἢ βοῦς ἢ ὄνος

LUKE 14

12 Ἐλεγεν δὲ καὶ τῷ κληκῶτι αὐτόν· Ὅταν ποιῆς ἄριστον ἢ δείπνον, μὴ φάωαι τοὺς φίλους σου μηδὲ τοὺς ἀδελφοὺς σου μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου μηδὲ γείτονας πλουσίους, μὴ ποτε καὶ αὐτοὶ ἀντικαλέσωσίν σε καὶ γένηται ἀνταπόδομά σοι. 13 Ἄλλ' ὅταν δοχὴν ποιῆς, κάλει πτωχοὺς, ἀναπίρους, χωλοὺς, τυφλοὺς· 14 καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι, ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

15 Ἀκούσας δὲ τις τῶν συνακακιμένων ταῦτα εἶπεν αὐτῷ· Μακάριος ὅστις φάγεται ἄρτον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 16 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Ἀνθρωπὸς τις ἐποίησε δείπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσεν πολλοὺς, 17 καὶ ἀπέστειλεν τὸν δούλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις· Ἔρχεσθε! ὅτι ἤδη ἔτοιμά ἔστιν¹. 18 καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ· Ἄγρὸν ἠγόρασα καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθῶν ἰδεῖν αὐτόν· ἔρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 19 καὶ ἕτερος εἶπεν· Ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἔρωτῶ σε, ἔχε με παρητημένον. 20 καὶ ἕτερος εἶπεν· Γυναῖκα ἔγνημα καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν. 21 καὶ παραγενόμενος ὁ δούλος ἀπήγγ-

[Cf Mt 22:1-10 (§151)]

LUKE 14

γειλεν τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπεν τῷ δούλῳ αὐτοῦ "Ἐξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς καὶ ἀναπίρους καὶ τυφλοὺς καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε. 22 καὶ εἶπεν ὁ δούλος Κύριε, γέγονεν ὁ ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστίν. 23 καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δούλον "Ἐξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασσον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ μου ὁ οἶκος· 24 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεται μου τοῦ δείπνου.

124. DISCOURSE ON COUNTING THE COST

LUKE 14:25-35

Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ στραφεὶς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς 26 Εἴ τις ἔρχεται πρὸς με καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα ἑαυτοῦ καὶ τὴν μητέρα

καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς, ἔτι τε καὶ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής. 27 ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν ἑαυτοῦ καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναται εἶναί μου μαθητής.

[MATTH 10:37, 38]

Ὁ φιλῶν πατέρα
ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
καὶ ὁ φιλῶν
υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ

οὐκ ἔστιν μου ἄξιος·
38 ^ακαὶ ὁ οὐ λαμβάνει
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου,
οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. (§74)

Mt 16:24b

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἕλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθήτω μοι. (§87)

Mk 8:34b

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἕλθειν,
ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ
καὶ ἀκολουθήτω μοι. (§87)

Lk 9:23b

^α Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔρχεσθαι,
ἁρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἁράτω
τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν,
καὶ ἀκολουθήτω μοι. (§87)

LUKE 14

28 τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν θέλων
 πύργον οἰκοδομήσαι οὐχὶ πρῶ-
 τον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπά-
 νην, εἰ ἔχει εἰς ἀπαρτισμόν;
 29 ἵνα μὴ ποτε θέντος αὐτοῦ
 θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος
 ἐκτελέσαι πάντες οἱ θεωροῦν-
 τες ἄρξωνται αὐτῷ ἐμπαίξειν
 30 λέγοντες ὅτι Οὗτος ὁ
 ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν
 καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι.
 31 ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος
 ἐτέρῳ βασιλεῖ συμβαλεῖν εἰς
 πόλεμον οὐχὶ καθίσας πρῶτον
 βουλευσεται εἰ δυνατός ἐστιν
 ἐν δέκα χιλιάσιν ὑπαντῆσαι
 τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων
 ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; 32 εἰ
 δὲ μήγε, ἔτι αὐτοῦ πόρρω
 ὄντος πρεσβείαν ἀποστείλας
 ἐρωτᾷ ἰπρός¹ εἰρήνην. 33
 οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν ὃς οὐκ
 ἀποτάσσεται πᾶσιν τοῖς ἐαν-
 τοῦ ὑπάρχουσιν οὐ δύναται
 εἶναί μου μαθητής.

[MARK 9:50a]

Καλὸν τὸ ἄλας·

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας ἄναλον γένηται,
 ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; (§94)

34 Καλὸν οὖν τὸ ἄλας·

ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
 ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;
 35 οὔτε εἰς γῆν οὔτε εἰς
 κοπρίαν
 εὐθετόν ἐστιν·
 ἔξω βάλλουσιν αὐτό.

^aΟ ἔχων ὄτα ἀκούει. ν ἀκούετω.

[MATTHEW 5:13b]

ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ,
 ἐν τίνι ἀλισθήσεται;
 εἰς οὐδὲν

ἰσχύει ἔτι
 εἰ μὴ βληθὲν ἔξω
 καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
 (§35)

^a Cf §47, p. 74

CHAPTER VII. PARABLES OF GRACE, §§125-127

125. THE LOST SHEEP

[MATTHEW 18:12-14]

τί ὑμῖν δοκεῖ;
 ἂν γένηται τιμὴ ἀνθρώπῳ
 ἑκατὸν πρόβατα
 καὶ πλανηθῆ ἓν ἐξ αὐτῶν,
 οὐχὶ ἀφήσει τὰ ἐνενήκοντα
 ἑννέα ἐπὶ τὰ ὄρη
 καὶ πορευθεὶς ζητεῖ
 τὸ πλανώμενον;
 13 καὶ ἂν γένηται εὑρεῖν αὐτό,
 ἀμὴν λέγω ὑμῖν

ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ
 μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα
 ἑννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 οὕτως
 οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν ἰσοῦ
 πατρὸς μου¹
 τοῦ ἐν οὐρανοῖς

[Cf v 13 above]

ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μικρῶν
 τούτων. (§95)

LUKE 15:1-7

Ἦσαν δὲ αὐτῷ ἐγγιζόντες
 πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρ-
 τωλοὶ ἀκούειν αὐτοῦ. 2 καὶ
 διεγόγγυζον οἱ τε Φαρισαῖοι
 καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες
 ὅτι Οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσ-
 δέχεται καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.
 3 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν
 παραβολὴν ταύτην λέγων

4 Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν
 ἔχων ἑκατὸν πρόβατα
 καὶ ἀπολέσας ἐξ αὐτῶν ἓν
 οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα
 ἑννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
 καὶ πορεύεται ἐπὶ
 τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὑρῆ αὐτό;
 5 καὶ εὐρῶν

ἐπιτίθῃσιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
 αὐτοῦ χαίρων,
 [Cf v 7 below]

6 καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον
 συνακαλεῖ τοὺς φίλους καὶ
 τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς
 Συνχάρητέ μοι ὅτι εὗρον τὸ
 πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.
 7 λέγω ὑμῖν ὅτι οὕτως
 χαρὰ

ἐν τῷ οὐρανῷ ἔσται
 ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι
 ἢ ἐπὶ ἐνενήκοντα ἑννέα δίκαιοις
 οἵτινες οὐ χρεῖαν ἔχουσιν
 μετανοίας.

126. THE LOST COIN

LUKE 15:8-10

Ἡ τίς γυνή δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἄπτι λύχνον καὶ σαροῦ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς ἕως οὐ εὔρη; 9 καὶ εὐρούσα συγκαλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας λέγουσα· Συνχάρητέ μοι ὅτι εὔρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα. 10 οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῶ μετανοοῦντι.

127. THE LOST SON

LUKE 15:11-32

Εἶπεν δὲ Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς. 12 καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρὶ Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας· ὁ δὲ διείλεν αὐτοῖς τὸν βίον. 13 καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν. καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισεν τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως. 14 δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι. 15 καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους· 16 καὶ ἐπεθύμει χορτασθῆναι ἐκ τῶν κερατιῶν ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. 17 εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν ἔφη· Πόσοι μισθιοὶ τοῦ πατρὸς μου περισσεύονται ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ὤδε ἀπόλλυμαι· 18 ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, 19 οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου· ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. 20 Καὶ ἀναστὰς ἦλθεν πρὸς τὸν πατέρα ἑαυτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη καὶ ὁραμῶν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 21 εἶπεν δὲ ὁ υἱὸς αὐτῷ· Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱὸς σου [ποίησόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου]. 22 εἶπεν δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ταχὺ ἐξενέγκατε στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, 23 καὶ φέρετε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, θύσατε καὶ φαγόντες εὐφρανώμεν, 24 ὅτι οὗτος ὁ υἱὸς μου νεκρὸς ἦν καὶ ἄνέζησεν, ἦν ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη. Καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. 25 ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισεν τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσεν συμφωνίας καὶ χορῶν, 26 καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παιδῶν ἐπυνθάνετο τί ἂν εἴη ταῦτα· 27 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι· Ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. 28 ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεῖ εἰσελθεῖν. ὁ δὲ πατήρ αὐτοῦ ἐξεληθὼν παρεκάλεε αὐτόν. 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ· Ἴδού τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ· 30 ὅτε δὲ ὁ υἱὸς σου οὗτος ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ τῶν πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν σιτευτόν μόσχον. 31 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἔστιν· 32 εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆσαι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἐζήσεν, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη.

CHAPTER VIII. WARNINGS AGAINST UNFAITHFULNESS, UNMERCIFULNESS,
AND AVARICE, §§128-131

128. THE UNJUST STEWARD

LUKE 16:1-13

Ἐλεγεν δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. 2 καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ Τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου, οὐ γὰρ δύνη ἐτι οἰκονομεῖν. 3 εἶπεν δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος Τί ποιήσω ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. 4 ἐγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ ἐκ τῆς οἰκονομίας δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους ἑαυτῶν. 5 καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεοφιλῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ ἔλεγεν τῷ πρώτῳ Πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου; 6 ὁ δὲ εἶπεν Ἐκατὸν βάτους ἐλαίου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ καθίσας ἰταχέως γράψον πενήκοντα. 7 ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπεν Σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν Ἐκατὸν κόρους σίτου. λέγει αὐτῷ Δέξαι σου τὰ γράμματα καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. 8 καὶ ἐπήνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας ὅτι φρονίμως ἐποίησεν ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι

[MATT 6:24]

Οὐδείς δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλέειν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀθιξέεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει·
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλέειν
 καὶ μαμωνᾷ. (§39)

LUKE 16

ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς
 εἰς τὴν γενεάν τὴν ἑαυτῶν
 εἰσίν. 9 Καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω,
 ἑαυτοῖς ποιήσατε φίλους ἐκ
 τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα
 ὅταν ἐκλίπη δέξωνται ὑμᾶς
 εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. 10
 ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ καὶ ἐν
 πολλῷ πιστὸς ἐστίν, καὶ ὁ ἐν
 ἐλαχίστῳ ἄδικος καὶ ἐν πολ-
 λῷ ἄδικός ἐστιν. 11 εἰ οὖν
 ἐν τῷ ἀδικῷ μαμωνᾷ πιστοὶ
 οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς
 ὑμῖν πιστεύσει; 12 καὶ εἰ ἐν
 τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένε-
 σεσθε, τὸ ἡμέτερον¹ τίς δώσει
 ὑμῖν¹;

13 Οὐδείς οἰκέτης δύναται
 δυσὶ κυρίοις δουλέειν·
 ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει
 καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει,
 ἢ ἐνὸς ἀθιξέεται
 καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει.
 οὐ δύνασθε θεῷ δουλέειν
 καὶ μαμωνᾷ.

129. CONCERNING THE LAW AND THE KINGDOM

[MATT 11:13]

πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ
 νόμος
 ἕως Ἰωάνου ἐπροφήτευσαν· (§47)

LUKE 16:14-18

Ἦκον δὲ ταῦτα πάντα οἱ
 Φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρ-
 χοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐ-
 τόν. 15 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
 Ἵμεῖς ἐστέ οἱ δικαιοῦντες
 ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώ-
 πων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς
 καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν
 ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα
 ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

16 Ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται
 μέχρι Ἰωάνου·

[MATT 11:12]

ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν
Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν
βιάζεται,
καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν.
(§47)

[MATT 5:18]

ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ,
ἰῶτα ἓν ἢ μία κερέα
οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου
ἕως [ἂν] πάντα γένηται. (§36)

[MATT 5:32]

^a Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι
πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
παρεκτός λόγου πορνείας

ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι
[, καὶ ὁς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ
μοιχᾶται]. (§37)

LUCKE 16

ἀπὸ τότε
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
εὐαγγελίζεται
καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

17 Εὐκολώτερον δὲ ἔστιν
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν
παρελθεῖν
ἢ τοῦ νόμου ἑμίαν κερεάν¹
πεσεῖν.

18 ^a Πᾶς ὁ ἀπολύων
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ

καὶ γαμῶν ἑτέραν
μοιχεύει,
καὶ ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς
γαμῶν
μοιχεύει.

130. THE RICH MAN AND LAZARUS

LUKE 16:19-31

"Ἄνθρωπος δὲ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος
καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. 20 πτωχὸς δὲ τις ὀνόματι Λάζαρος ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα
αὐτοῦ εἰλκωμένος 21 καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης

Mt 19:9

^a Ἐγὼ δὲ ὑμῖν ὅτι
ὁς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
μὴ ἐπὶ πορνείᾳ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται.¹ (§135)

Mk 10:11, 12

^a καὶ λέγει αὐτοῖς
Ὅς ἂν ἀπολύσῃ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
καὶ γαμήσῃ ἄλλην
μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν,
12 καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα
τὸν ἄνδρα αὐτῆς
γαμήσῃ ἄλλον
μοιχᾶται. (§135)

WH mg: Lk 16:17 κερεαν μιαν

LUKE 16

τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἐπέλειχον τὰ ἔλκη αὐτοῦ. 22 ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν καὶ ἀπερεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ· ἀπέθανεν δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. 23 καὶ ἐν τῷ ᾧδῃ ἐπάρas τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ Ἀβραάμ ἀπὸ μακρόθεν καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ. 24 καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπεν Πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με καὶ πέμψον Λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. 25 εἶπεν δὲ Ἀβραάμ Τέκνον, μὴ ῥησθῆτι ὅτι ἀπέλαβες τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ᾧδε παρακαλεῖται σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. 26 καὶ ἐν πᾶσι τούτοις μεταξύ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ ἐκείθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. 27 εἶπεν δὲ Ἐρωτῶ σε οὖν, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, 28 ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφοὺς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. 29 λέγει δὲ Ἀβραάμ Ἐχουσι Μωυσῆα καὶ τοὺς προφῆτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. 30 ὁ δὲ εἶπεν Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῆ πρὸς αὐτοὺς μετανοήσουσιν. 31 εἶπεν δὲ αὐτῷ Εἰ Μωυσῆας καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ πεισθήσονται.

131. CONCERNING FORGIVENESS AND FAITH

[MATT 18:7]

Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν
σκανδάλων·
ἀνάγκη γὰρ
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα,
πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ
δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. (§94)

[MATT 18:6]

ὁς δ' ἂν σκανδαλίῃ
ἕνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρει αὐτῷ
ἵνα κρεμασθῆ μύλος ὄνικος
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ καταποντισθῆ
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.
(§94)

[MATT 18:15]

Ἐάν δὲ ἁμαρτήσῃ ὁ ἀδελφός
σου,

LUKE 17:1-10

Εἶπεν δὲ πρὸς τοὺς μα-
θητὰς αὐτοῦ

Ἀνένδεκτόν ἐστιν
τοῦ τὰ σκάνδαλα μὴ ἐλθεῖν,
πλὴν οὐαὶ
δι' οὗ ἔρχεται·

[MARK 9:42]

Καὶ ὁς ἂν σκανδαλίῃ
ἕνα τῶν μικρῶν τούτων
τῶν πιστευόντων,
καλὸν ἐστὶν αὐτῷ μᾶλλον
εἰ περικεῖται μύλος ὄνικος
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ βέβληται
εἰς τὴν θάλασσαν. (§94)

2 λυσιτελεῖ αὐτῷ
εἰ λίθος μυλῆος περικεῖται
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
καὶ ἔρριπται
εἰς τὴν θάλασσαν
ἢ ἵνα σκανδαλίῃ
τῶν μικρῶν τούτων ἕνα.
3 προσέχετε ἑαυτοῖς.
ἐάν ἁμάρτη ὁ ἀδελφός σου

[MATTHEW 18]

ὑπαγε ἔλεγξον αὐτὸν
μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου.
ἐὰν σου ἀκούσῃ,
ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. (§96)

[MATTHEW 18:21, 22]

Τότε προσελθὼν ὁ Πέτρος εἶπεν
[αὐτῷ]
Κύριε, ποσάκις
ἁμαρτήσῃ εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου
καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;
22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
Οὐ λέγω σοι ἕως ἑπτάκις

ἀλλὰ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.
(§98)

[MATTHEW 21:21]

ἰποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
αὐτοῖς
Ἄμην λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν

καὶ μὴ διακριθῆτε,

οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε,
ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τοῦτῳ εἰπητε

Ἄρθητι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,

γενήσεται. (§147)

[MARK 11:22, 23]

καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει
αὐτοῖς

Ἔχετε πίστιν θεοῦ.

23 Ἄμην λέγω ὑμῖν

ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τοῦτῳ

Ἄρθητι καὶ βλήθητι
εἰς τὴν θάλασσαν,
καὶ μὴ διακριθῆ ἔν τῃ καρδίᾳ αὐτοῦ
ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται,
ἔσται αὐτῷ. (§147)

LUKE 17

ἐπιτίμησον αὐτῷ,
καὶ ἐὰν μετανόσῃ
ἄφες αὐτῷ.

4 καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας
ἁμαρτήσῃ εἰς σέ

καὶ ἑπτάκις
ἐπιστρέψῃ πρὸς σέ λέγων
Μετανοῶ,

ἀφήσεις αὐτῷ.

5 Καὶ εἶπαν οἱ ἀπόστολοι
τῷ κυρίῳ Πρόσθε ἡμῖν πίστιν.
6 εἶπεν δὲ ὁ κύριος

ἌΕἰ ἔχετε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,

ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ
[ταύτῃ]
Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι
ἐν τῇ θαλάσσῃ.

καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

Mt 17:20b

^a ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν,
ἐὰν ἔχητε πίστιν
ὡς κόκκον σινάπεως,
ἐρεῖτε τῷ ὄρει τοῦτῳ
Μετάβα ἔσθην
ἐκεῖ,
καὶ μεταβήσεται,
καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. (§89)

LUKE 17

7 Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ αὐτῷ Ἐυθέως παρελθὼν ἀνάπεσε, 8 ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ Ἐτοίμασον τὶ δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πῖω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ; 9 μὴ ἔχει χάριν τῷ δούλῳ ὅτι ἐποίησεν τὰ διαταχθέντα; 10 οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι Δούλοι ἀχρεῖοὶ ἐσμεν, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν.

CHAPTER IX. CONCERNING THANKFULNESS, WATCHFULNESS, AND HUMILITY, §§ 132-134

132. THE TEN LEPERS

LUKE 17:11-19

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσον Σαμαρίας καὶ Γαλιλαίας. 12 Καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τινα κώμην ἠπήνησαν¹ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ἠνέστησαν¹ πόρρωθεν, 13 καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν λέγοντες Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. 14 καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες ¹ἐπιδείξατε¹ ἑαυτοὺς “ τοῖς ἱερεῦσιν.” καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἑκαθαρίσθησαν. 15 εἰς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, 16 καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ¹ καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρεῖτης. 17 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Οὐχὶ οἱ δέκα ἑκαθαρίσθησαν; οἱ [δὲ] ἐννέα ποῦ; 18 οὐχ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος; 19 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἄναστὰς πορεύου¹ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.

133. THE COMING OF THE KINGDOM

LUKE 17:20-18:8

Ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν Φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀπεκρίθη

¹ Lev 13:49

[MATT 16]

^a ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. (§87)

[MATT 24:37-39]

ὡσπερ γὰρ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· 38 ὡς γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις [ἐκείναις] ταῖς πρὸ τοῦ κατακλισμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ γαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,” 39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἦλθεν ὁ κατακλισμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας,

οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. (§164)

[MARK 8]

^a ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι· (§87)

LUKE 17

^a ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

26 καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἦσθιον, ἔπινον, ἐγάμου, ἐγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας ¹“εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,”

καὶ ἦλθεν ὁ κατακλισμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας¹. 28 ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λῶτ· ἦσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ἐκοδόμουν· 29 ἡ δὲ ἡμέρα ἐξῆλθεν Λῶτ ἀπὸ Σοδόμων, ²“ἔβρεξεν πῦρ καὶ θεῖον ἀπ’ οὐρανοῦ” καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας¹. 30 κατὰ τὰ αὐτὰ ἔσται ἡ ἡμέρα ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτειται.

Lk 9:22b

^a ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων καὶ ἀποκτανθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι¹. (§87)
Cf Lk 9:44 (§90); 18:31-33 (§139)

¹ Gen 7:7 ² Gen 19:24

[ΜΑΤΤ 24:17, 18]	[ΜΑΡΚ 13:15, 16]	ΛΥΚΕ 17
α ^ο ἐπὶ τοῦ δώματος	α ^ο τ ^ο ἐπὶ τοῦ δώματος	31 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ α ^ο δς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά,
μὴ καταβάτω ἄραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 18 καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω	μὴ καταβάτω μηδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, 16 καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω	καὶ ὁ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως μὴ ¹ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.”
ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)	ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. (§162)	32 μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λῶτ.
[ΜΑΤΤ 10:39]		33 ὅς ἐάν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιποιήσασθαι ἀπολέσει αὐτήν, ὅς δ' ἂν ἀπολέσει
β ^ο ἑρῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἑμοῦ εὐρήσει αὐτήν. (§74)		ζωογονήσει αὐτήν. 34 λέγω ὑμῖν, ταῦτα τῇ νυκτὶ
[ΜΑΤΤ 24:40, 41]		ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης [μιᾶς] ὁ εἰς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· 35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἢ μία παραλημφθήσεται ἢ δὲ ἕτερα ἀφεθήσεται. 37 καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν
τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἰς παραλαμβάνεται καὶ εἰς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. (§164)		

α Cf Lk 21:21 (§162)

Mt 16:25

β^ο ὅς γὰρ ἐάν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἑμοῦ
εὐρήσει αὐτήν. (§87)

Mk 8:35

β^ο ὅς γὰρ ἐάν θέλῃ
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν¹ σῶσαι
ἀπολέσει αὐτήν·
ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν [ἑμοῦ καὶ] τοῦ εὐαγγελίου
σώσει αὐτήν. (§87)

Lk 9:24

β^ο ὅς γὰρ ἂν θέλῃ
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι,
ἀπολέσει αὐτήν·
ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἔνεκεν ἑμοῦ,
οὗτος σώσει αὐτήν. (§87)¹ Gen 19:26Lk 17:33 ἀπολέσει² with **NA**LR etc; ἀπολέσῃ **BDEWΘ** etc; **ALWΔ** al pler add αὐτήν 34 ὁ εἰς **NBΘ** min cop; al pler om ὁ 35 ἢ μία with **BDRΘ** min; **ALWX** al pler om ἢ

[ΜΑΤΤ 24:28]

ὅπου ἐάν ᾦ τὸ πτώμα, ἐκεῖ
 συναχθήσονται οἱ ἄετοι. (§162)

ΛΥΚΕ 17-18

αὐτῷ Ποῦ, κύριε; ὁ δὲ εἶπεν
 αὐτοῖς

Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ
 καὶ οἱ ἄετοι ἐπισυναχθήσονται.

1 Ἐλεγεν δὲ παραβολὴν
 αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε
 προσεύχεσθαι αὐτοὺς καὶ μὴ
 ἐγκακεῖν, 2 λέγων Κριτῆς
 τις ἦν ἐν τινι πόλει τὸν θεὸν
 μὴ φοβούμενος καὶ ἄνθρωπον
 μὴ ἐντρέπόμενος. 3 χήρα δὲ
 ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκέλη καὶ ἤρ-
 χετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα
 Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδι-
 κου μου. 4 καὶ οὐκ ἤθελεν
 ἐπὶ χρόνον, μετὰ ταῦτα δὲ
 εἶπεν ἐν ἑαυτῷ Εἰ καὶ τὸν
 θεὸν οὐ φοβοῦμαι οὐδὲ ἄν-
 θρωπον ἐντρέπομαι, 5 διὰ γε
 τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν
 χήραν ταύτην ἐκδικήσω αὐτήν,
 ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη
 ὑπωπιάξῃ με. 6 Εἶπεν δὲ
 ὁ κύριος Ἀκούσατε τί ὁ
 κριτῆς τῆς ἀδικίας λέγει·
 7 ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν
 ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ
 τῶν βοώντων αὐτῷ ἡμέρας
 καὶ νυκτός, καὶ μακροθυμεῖ
 ἐπ' αὐτοῖς; 8 λέγω ὑμῖν ὅτι
 ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν
 ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ
 ἀνθρώπου ἐλθὼν ἄρα εὐρήσει
 τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

134. THE PHARISEE AND THE PUBLICAN

LUKE 18:9-14

Ἐἶπεν δὲ καὶ πρὸς τινὰς τοὺς
 πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς ὅτι εἰ-
 σὶν δίκαιοι καὶ ἐξουθενούντας

LUKE 18

τοὺς λοιποὺς τὴν παραβολὴν ταύτην. 10 Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ἑὶς Φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. 11 ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν¹ προσήχετο Ὁ θεός, εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὡσπερ¹ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· 12 νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατεύω πάντα ὅσα κτῶμαι. 13 ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπάραι εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στήθος ἑαυτοῦ λέγων Ὁ θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. 14 λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ παρ' ἐκείνων·^a ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

CHAPTER X. TEACHINGS BEYOND JORDAN, §§ 135-141

135. CONCERNING DIVORCE

MATT 19:3-12

Καὶ προσῆλθαν αὐτῷ Φαρισαῖοι
πειράζοντες αὐτὸν
καὶ λέγοντες

MARK 10:2-12

Καὶ [προσελθόντες Φαρισαῖοι]
ἐπηρώτων αὐτὸν

Mt 23:12

^a Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§156)

Lk 14:11

^a ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν
ὑψωθήσεται (§123)

WH mg: Lk 18:10 δ 11 πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα | ὡς

ΜΑΤΤ 19

Εἰ ἔξεστιν
ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

4 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν
[Cf vv 7, 8 below]

Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι
ὁ κτίσας ἀπ' ἀρχῆς
1¹ ἄρσεν καὶ θῆλυ
ἐποίησεν αὐτοὺς²

5 καὶ εἶπεν

2² "Ἐνεκα τούτου καταλείψει
ἄνθρωπος
τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα

καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ
αὐτοῦ,
καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν³;

6 ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο
ἀλλὰ σὰρξ μία·

ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν
ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

7 λέγουσιν αὐτῷ

Τί οὖν Μωυσῆς ἐνετείλατο

3³ "δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου
καὶ ἀπολῦσαι τ⁴;"

8 λέγει αὐτοῖς ὅτι Μωυσῆς
πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν

MARK 10

εἰ ἔξεστιν
ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι,

πειράζοντες αὐτόν.

3³ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς

Τί ὑμῖν ἐνετείλατο Μωυσῆς;

4 οἱ δὲ εἶπαν

Ἐπέτρεψεν Μωυσῆς

3³ "βιβλίον ἀποστασίου γράψαι
καὶ ἀπολῦσαι."

5 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν
ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολήν
ταύτην·

6 ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως

1¹ ἄρσεν καὶ θῆλυ

ἐποίησεν [αὐτούς].

7 2² ἐνεκεν τούτου καταλείψει
ἄνθρωπος

τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν
μητέρα,

8 καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα
μίαν³;

ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο

ἀλλὰ μία σὰρξ·

9 ὁ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν

ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

[Cf vv 3-5 above]

¹ Gen 1:27

² Gen 2:24

³ Deut 24:1(3)

- WH mg. Mt 19:7 αὐτῇ

Mk 10:7 ACCLNWXΔΘ (ACLND etc τῇ γυναικὶ) it vg cod sah al pler add καὶ προσκολληθήσεται πρὸς
γυναῖκα αὐτοῦ: **XB** l min go om

ΜΑΤΤ 19	MARK 10	
<p>ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολύσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως.</p>	<p>10 Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν πάλιν οἱ μαθηταὶ περὶ τούτου ἐπηρώτων αὐτόν.</p>	
<p>9 ^αλέγω δὲ ὑμῖν ὅτι</p>	<p>11 ^ακαὶ λέγει αὐτοῖς</p>	<p>[LUKE 16: 18]</p>
<p>ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μὴ ἐπὶ πορνείᾳ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται.¹</p>	<p>Ἵὸς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν,</p>	<p>^αΠᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἐτέραν μοιχεύει,</p>
<p>10 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμήσαι. 11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον, ἀλλ' οἷς δέδοται. 12 εἰσὶν γὰρ εἰνού- χοι οἷτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτως, καὶ εἰσὶν εἰνούχοι οἷτινες εἰνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εἰνούχοι οἷτινες εἰνούχισαν</p>	<p>12 καὶ ἐὰν αὐτὴ ἀπολύσασα τὸν ἄνδρα αὐτῆς γαμήσῃ ἄλλον μοιχᾶται.</p>	<p>καὶ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει. (§129)</p>

Mt 5:32

^α Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι
πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα
αὐτοῦ
παρακτὸς λόγου πορνείας
ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι,
καὶ ὅς ἐὰν ἀπολελυμένην
γαμήσῃ μοιχᾶται]. (§37)

WH mg; Mt 19:9 λέγω δὲ ὑμῖν, ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρακτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι, καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσῃς μοιχᾶται.

Mt 19:9 ὅτι with \aleph CLWΔΘ al pler; BDZ 7 it om — μὴ ἐπὶ πορνείᾳ with \aleph CNWXΘ al pler; BD 1. 33. it syr sin cur sah cop etc παρακτὸς λόγου πορνείας — καὶ γαμήσῃ ἄλλην with \aleph CDW (om kai) ZΘ al pler; BN²* cop etc om — μοιχᾶται with \aleph DWΘ al pler; ποιεῖ αὐτὴν μοιχευθῆναι BC*N²* cop etc — μοιχᾶται (without addition) with \aleph DL min 9 it syr sin cur sah etc; BCINWΘ al pler add καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσῃς (γαμῶν C*INWΔΘ etc) μοιχᾶται

MATT 19

ἐαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν
τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος
χωρεῖν χωρεῖτω.

136. BLESSING LITTLE CHILDREN

MATT 19:13-15

Τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ
παιδιά,
ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῆ αὐτοῖς
καὶ προσεύξηται·
οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν ὅτι
"Ἄφετε τὰ παιδιά
καὶ μὴ κωλύετε αὐτά
ἐλθεῖν πρὸς με,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

[MATT 18:3]

καὶ εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν,
ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε

ὡς τὰ παιδιά,
οὐ μὴ εἰσέλθητε
εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.
(§92)

15 καὶ

ἐπιθεῖς τὰς χεῖρας αὐτοῖς
ἐπορεύθη ἐκείθεν.

MARK 10:13-16

Καὶ προσέφερον αὐτῷ
παιδιά
ἵνα αὐτῶν ἄψηται·
οἱ δὲ μαθηταὶ
ἐπετίμησαν αὐτοῖς.
14 ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς
ἠγανάκτησεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς
"Ἄφετε τὰ παιδιά
ἔρχεσθαι πρὸς με,
μὴ κωλύετε αὐτά,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

16 καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ
κατευλόγει
τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά.

LUKE 18:15-17

Προσέφερον δὲ αὐτῷ
καὶ τὰ βρέφη
ἵνα αὐτῶν ἄπηται·
ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐπετίμων αὐτοῖς.
16 ὁ δὲ Ἰησοῦς
προσεκαλέσατο [αὐτὰ] λέγων
"Ἄφετε τὰ παιδιά
ἔρχεσθαι πρὸς με
καὶ μὴ κωλύετε αὐτά,
τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

17 ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅς ἂν μὴ δέξηται
τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
ὡς παιδίον,
οὐ μὴ εἰσέλθῃ
εἰς αὐτήν.

137. THE RICH YOUNG MAN

MATT 19:16-30

Καὶ
ἰδοὺ εἰς προσελθὼν αὐτῷ

MARK 10:17-31

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ
εἰς ὁδὸν
προσδραμὼν εἰς

LUKE 18:18-30

Καὶ

WH mg: Mt 19:14 αὐτοῖς

Mt 19:14 εἶπεν (without addition) with BΘ al pler; NCDLMW vg syr cur pesh etc add αὐτοῖς
Mk 10:13 ἐπετίμησαν with NBCLD cop etc; ADNWXΘ al pler ἐπετίμων

ΜΑΤΤ 19	ΜΑΡΚ 10	ΛΟΥΚ 18
<p>εἶπεν Διδάσκαλε, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα σχῶ ζωὴν αἰώνιον;</p>	<p>καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν</p>	<p>ἐπηρώτησέν τις αὐτόν ἄρχων λέγων</p>
<p>17 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ; εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός·</p>	<p>Διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω; 18 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός.</p>	<p>19 εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς [ὁ] θεός.</p>
<p>εἰ δὲ θέλεις εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ῥήρει τὰς ἐντολάς.</p>	<p>19 τὰς ἐντολάς οἶδας</p>	<p>20 τὰς ἐντολάς οἶδας</p>
<p>18 ῥέγει αὐτῷ Ποίας;¹ ὁ δὲ Ἰησοῦς ῥέφη¹ Τό¹ “Οὐ φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις,</p>	<p>1¹ “Μὴ φονεύσης, Μὴ μοιχεύσης,</p>	<p>2² “Μὴ μοιχεύσης, Μὴ φονεύσης,</p>
<p>Οὐ κλέψεις, Οὐ ψευδομαρτυρήσεις,</p>	<p>Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης,”</p>	<p>Μὴ κλέψης, Μὴ ψευδομαρτυρήσης,”</p>
<p>19³ Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα,” καὶ⁴ “Ἀγαπήσεις τὸν πλη- σίον σου ὡς σεαυτόν.”</p>	<p>3³ “Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.”</p>	<p>3³ “Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα.”</p>
<p>20 λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος</p>	<p>20 ὁ δὲ ῥέφη αὐτῷ Διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφύλαξά μιν ἐκ νεότητός μου.</p>	<p>21 ὁ δὲ εἶπεν</p>
<p>ῥαῦτα πάντα ἐφύλαξα·</p>	<p>21 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτόν καὶ εἶπεν αὐτῷ</p>	<p>Ταῦτα πάντα ἐφύλαξα ἐκ νεότητος.</p>
<p>τί ἔτι ὑστερῶ;</p>	<p>22 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ</p>	<p>22 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ</p>
<p>21 ῥέφη¹ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς</p>		

^a Cf Mt 22: 39 (§154)^a Cf Mk 12: 31 (§154)^a Cf Lk 10: 27 (§103)¹ Ex 20: 13–16; Deut 5: 17–20
Lev 19: 18² Ex 20: 12–16; Deut 5: 16–20³ Ex 20: 12; Deut 5: 16

WH mg: Mt 19: 17 τήρουν 18 Ποίας; φησίν. | εἶπεν 20 Πάντα ταῦτα 21 λέγει

Mt 19: 16 Διδάσκαλε with **NBDL** 3 it etc; CDWΘ al pler add ἀγαθέ — σχῶ with BΘ Or; C(?)WΔ al pler ἔχω; **NL** min cop syr sin cur etc κληρονομήσω 17 Τί με ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀγαθοῦ with **NBD** (τοῦ om) LΘ it vg syr sin cur etc; Τί με λέγεις ἀγαθόν CWΔ (λέγεις om) 2 it pesh sah al pler — εἷς ἐστὶν ὁ ἀγαθός with **NBD** (ὁ om) LΘ it syr sin cur (ὁ θεός add); οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς ὁ θεός CWΔ 5 it pesh al pler 20 ἐφύλαξα with **NBDLΘ** etc; ἐφύλαξά μιν CW al pler; CD (μου om) W it sah cop al pler add ἐκ νεότητός μου .Mk 10: 19 μὴ ἀποστερήσης with **NACDLXΘ** etc; BKWΔ min syr sin arm etc om

ΜΑΤΤ 19

Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι,
ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπά-
ρχοντα καὶ δός [τοῖς] πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.
22 ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος
τὸν λόγον [τουτοῦ]
ἀπήλθεν λυπούμενος,
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι πλοῦσιος
δυσκόλως

εἰσελεύσεται

εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν

24 πάλιν δὲ λέγω ἵμῖν,¹
εὐκοπώτερον ἐστὶν
κάμηλον διὰ τῆρηματος¹
ράφιδος εἰσελθεῖν
ἢ πλοῦσιον¹ εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ.

25 ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ
ἐξεπλήσσοντο σφόδρα
λέγοντες

Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;
26 ἐμβλέψας δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

MARK 10

Ἐν σε ὑστερεῖ·
ὑπάγε ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ δός [τοῖς] πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν οὐρανῷ,
καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.
22 ὁ δὲ στυγνάσας
ἐπὶ τῷ λόγῳ
ἀπήλθεν λυπούμενος,
ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.
23 Καὶ περιβλεψάμενος
ὁ Ἰησοῦς λέγει
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

Πῶς δυσκόλως
οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
εἰσελεύσονται.

24 οἱ δὲ μαθηταὶ ἔθαμβοῦντο
ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ
Ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέ-
γει αὐτοῖς Ἔκνα, πῶς δυσ-
κόλῳν ἐστὶν εἰς τὴν βασι-
λείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν·

25 εὐκοπώτερον ἐστὶν
κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς¹
ράφιδος διελθεῖν
ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 οἱ δὲ
περισσῶς ἐξεπλήσσοντο
λέγοντες πρὸς αὐτόν
Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;
27 ἐμβλέψας αὐτοῖς
ὁ Ἰησοῦς λέγει

LUKE 18

Ἐτι ἐν σοὶ λείπει·
πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον
καὶ διάδος πτωχοῖς,
καὶ ἔξεις θησαυρὸν
ἐν [τοῖς] οὐρανοῖς,
καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.
23 ὁ δὲ ἀκούσας
ταῦτα
περίλυπος ἐγενήθη,
ἦν γὰρ πλοῦσιος σφόδρα.
24 Ἰδὼν δὲ αὐτὸν
[ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν

Πῶς δυσκόλως
οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες

εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ
εἰσπορεύονται·

25 εὐκοπώτερον γὰρ ἐστὶν
κάμηλον διὰ τρήματος
βελόνης εἰσελθεῖν
ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 εἶπαν δὲ οἱ ἀκούσαντες
Καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 ὁ δὲ εἶπεν

WH mg: Mt 19:24 ὑμῖν ὅτι | τρυπήματος | διελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰσελθεῖν

Mk 10:25 τῆς τρυμαλιᾶς τῆς

Mt 19:24 τρήματος with \aleph^*B Or; DLWZX al pler τρυπήματος; OKΘS etc τρυμαλιᾶς — εἰσελθεῖν with \aleph CLWΔ sah cop syr sin pesh al pler; BDXΘ it vg syr cur διελθεῖν etc — πλοῦσιον (without addition) with \aleph LZ syr cur etc; BDΘ it vg sah cop pesh etc add εἰσελθεῖν; CWXS al pler add εἰσελθ. after θεοῦ Mk 10:25 διελθεῖν with BC it vg etc; \aleph AWXΔΘ syr sin etc εἰσελθεῖν Lk 18:25 τρήματος with \aleph BD 49.; LRΘ 157. etc τρυπήματος; τρυμαλιᾶς \aleph W Δ al pler — εἰσελθεῖν with \aleph BLRWX cop pesh al pler; ADΘ it vg syr sin cur etc διελθεῖν

ΜΑΤΤ 19	MARK 10	LUKE 18
<p>Παρά ἀνθρώποις τούτο ἀδύνατον ἔστιν,</p>	<p>Παρά ἀνθρώποις ἀδύνατον</p>	<p>Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις</p>
<p>¹“παρά” δὲ “θεῶ πάντα δυνατά.”</p>	<p>ἀλλ’ οὐ παρὰ θεῶ, ¹“πάντα” γὰρ “δυνατά παρὰ [τῶ] θεῶ.”</p>	<p>δυνατά παρὰ τῶ θεῶ ἔστιν.</p>
<p>27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ Ἴδού ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν; 28 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,</p>	<p>28 Ἦρξάτο λέγειν ὁ Πέτρος αὐτῷ Ἴδού ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήκαμεν σοι.</p>	<p>28 Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος Ἴδού ἡμεῖς ἀφέντες τὰ ἴδια ἠκολουθήσαμεν σοι.</p>
<p>καθήσεσθε καὶ ἱμεῖς¹ ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ.</p>	<p>29 ἔφη ὁ Ἰησοῦς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ μητέρα ἢ πατέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς ἢ ἄγεκρον ἐμοῦ καὶ [ἔνεκεν] τοῦ εὐαγγελίου, 30 ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ ἱμητέρας¹ καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν,</p>	<p>[LUKE 22:30b] καὶ ἱκαθῆσθε¹ ἐπὶ θρόνων τὰς δώδεκα φυλάς κρίνοντες τοῦ Ἰσραήλ. (§173) 29 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἔστιν ὃς ἀφήκεν οἰκίαν ἢ γυναῖκα ἢ ἀδελφούς ἢ γονεῖς ἢ τέκνα εἶνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, 30 ὃς οὐχὶ μὴ ἱλάβῃ¹ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ</p>
<p>29 καὶ πᾶς ὅστις ἀφήκεν οἰκίας ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ τέκνα ἢ ἀγροὺς¹ ἔνεκεν τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος,</p>	<p>καὶ [ἔνεκεν] τοῦ εὐαγγελίου, 30 ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ οἰκίας καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ ἱμητέρας¹ καὶ τέκνα καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν,</p>	<p>εἶνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, 30 ὃς οὐχὶ μὴ ἱλάβῃ¹ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ</p>
<p>πολλαπλασίονα λήμψεται</p>	<p>καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν,</p>	<p>ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ</p>

¹ Gen 18:14; Job 42:2; Zech 8:6 LXX

WH mg; Mt 19:28 αὐτοὶ 29 ἀδελφούς ἢ . . . ἀγροὺς ἢ οἰκίας Mk 10:30 μητέρα Lk 18:30 ἀπολάβῃ

Mt 19:29 μητέρα without addition with BD 7 it syr sin Or; NCWXΘ 7 it syr cur sah al pler add ἢ γυναῖκα — πολλαπλασίονα with BL sah Or etc; ἑκατονταπλασίονα NCOWΘ it vg syr sin cur pesh al pler Mk 10:27 τῶ; BΘ 124. om 28 ἠκολουθήκαμεν with BCDW; NAΘ ἡγάμαεν 29 ἔνεκεν ἐμοῦ καὶ; N om

MATTHEW 19	MARK 10	LUKE 18
<p>καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.</p> <p>30 ^aΠολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.</p>	<p>καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.</p> <p>31 ^aπολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι καὶ [οἱ] ἔσχατοι πρῶτοι.</p>	<p>καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.</p> <p>[LUKE 13:30]</p> <p>^aκαὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶν πρῶτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι. (§121)</p>

138. THE VINEYARD AND THE HUSBANDMEN

MATTHEW 20:1-16

Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη ὅστις ἐξῆλθεν ἄμα πρῶτῳ μισθώσασθαι ἔργατας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ· 2 συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἔργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 καὶ ἐξεληθῶν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς· 4 καὶ ἐκείνοις εἶπεν Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν· οἱ δὲ ἀπήλθον. 5 πάλιν [δὲ] ἐξεληθῶν περὶ ἑκτὴν καὶ ἑνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. 6 περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ἐξεληθῶν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας, καὶ λέγει αὐτοῖς Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί; 7 λέγουσιν αὐτῷ Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο· λέγει αὐτοῖς Ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα. 8 ὁψίς δὲ γενομένης

Mt 20:16

^a Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. (§138)

MATT 20

λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος ἰ τὸν μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. 9 ἔλθόντες δὲ οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνά δηνάριον. 10 καὶ ἔλθόντες οἱ πρώτοι ἐνόμισαν ὅτι πλεῖον λήμψονται· καὶ ἔλαβον [τὸ] ἀνά δηνάριον καὶ αὐτοί. 11 λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότη 12 λέγοντες Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἑαυτοὺς ἡμῖν¹ ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύωνα. 13 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς ἔνι αὐτῶν εἶπεν¹ Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε· οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; 14 ἄρον τὸ σὸν καὶ ὑπαγε· θέλω ἰδεῖ¹ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί· 15 οὐκ ἔξεστίν μοι ὁ θέλω ποιῆσαι ἐν τοῖς ἐμοῖς; ἢ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστίν ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμι;

16 Ὅπως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρώτοι καὶ οἱ πρώτοι ἔσχατοι.

[LUKE 13:30]

^a καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἱ ἔσονται πρώτοι, καὶ εἰσὶν πρώτοι οἱ ἔσονται ἔσχατοι. (§121)

139. PREDICTION OF THE CRUCIFIXION

MATT 20:17-19

Ἰμέλων δὲ ἀναβαίνειν Ἱησοῦς¹ εἰς Ἱεροσόλυμα

MARK 10:32-34

Ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς Ἱεροσόλυμα,

LUKE 18:31-34

Mt 19:30

^a Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρώτοι ἔσχατοι καὶ ἔσχατοι πρώτοι. (§137)

Mk 10:31

^a πολλοὶ δὲ ἔσονται πρώτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρώτοι (§137)

WH mg: Μτ 20·8 αὐτοῖς

12 ἡμῖν αὐτοῖς

13 εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν

14 [ἐγὼ]

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς

ΜΑΤΤ 20	ΜΑΡΚ 10	ΛΥΚΕ 18
<p>παρέλαβεν τοὺς δώδεκα [μαθητὰς] κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ εἶπεν αὐτοῖς</p> <p>18 Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,</p>	<p>καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔθαμβοῦντο, οἱ δὲ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα</p> <p>ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν 33 ὅτι Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα,</p>	<p>Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα</p> <p>εἶπεν πρὸς αὐτοὺς</p> <p>Ἴδου ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προ- φητῶν αὐτῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου·</p>
<p>^aκαὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ- σιν καὶ γραμματέουσιν, καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν [θανάτῳ], 19 καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι</p>	<p>^aκαὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦ- σιν καὶ τοῖς γραμματέουσιν, καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν 34 καὶ ἐμπαῖξουσιν αὐτῷ</p> <p>καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν καὶ ἀποκτενοῦσιν, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστήσεται.</p>	<p>32 παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσιν καὶ ἐμπαυχθήσεται καὶ ὑβρισθήσεται καὶ ἐμπτυσθήσεται, 33 καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτὸν, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἀναστήσεται. 34 Καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα</p>
<p>καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται¹.</p>		

140. THE AMBITION OF JAMES AND JOHN

ΜΑΤΤ 20:20-28	ΜΑΡΚ 10:35-45
<p>Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ</p>	<p>Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ</p>
<p>^a Cf Mt 16:21 (§87); 17:22, 23 (§90)</p>	<p>^a Cf Mk 8:31 (§87); 9:31 (§90)</p>

WH mg: Mt 20:19 ἀναστήσεται

Mt 20:17 μαθητὰς with BCNWX al pler; \aleph DLZ θ syr sin cur cop etc om 18 θανάτῳ with CDNWZ θ al pler; \aleph εἰς θάνατον; B eth om 19 ἐγερθήσεται with \aleph C*LNZ etc; BDWX Δ θ al pler ἀναστήσεται Mk 10:34 μετὰ τρεῖς ἡμέρας with \aleph BCDL Δ it cop etc; ANWX θ vg syr sin pesh al pler τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ

ΜΑΤΤ 20

τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου
μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς
προσκυνούσα
καὶ αἰτούσά τι ἅπ' αὐτοῦ.

21 ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ
Τί θέλεις;
Ἰλέγει αὐτῷ¹
Εἰπέ ἵνα
καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοὶ μου
εἰς ἐκ δεξιῶν
καὶ εἰς ἐξ εὐωνύμων σου

ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.
22 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν
Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε·
δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον
ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν;

λέγουσιν αὐτῷ
Δυνάμεθα.
23 λέγει αὐτοῖς
Τὸ μὲν ποτήριόν μοι
πίεσθε,

τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου
ἰκαί¹ ἐξ εὐωνύμων
οὐκ ἔστιν ἐμὸν τ δοῦναι,
ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται
ὑπὸ τοῦ πατρός μου.
24 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα
ἠγανάκτησαν
περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.
25 ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλε-
σάμενος αὐτοὺς

MARK 10

Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης
οἱ [δύο] υἱοὶ Ζεβεδαίου

λέγοντες αὐτῷ
Διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν
αἰτήσωμέν σε ποιήσης ἡμῖν.
36 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Τί θέλετέ¹ ποιῆσω ὑμῖν;
37 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ
Δός ἡμῖν ἵνα

εἰς σου ἐκ δεξιῶν
καὶ εἰς ἐξ ἀριστερῶν
καθίσωμεν

ἐν τῇ δόξῃ σου.
38 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε·
δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον
ὃ ἐγὼ πίνω,

ἢ τὸ βάπτισμα
ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισ-
θῆναι;

39 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ
Δυνάμεθα.
ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
Τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω
πίεσθε

καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ
βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε,
40 τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου
ἢ ἐξ εὐωνύμων
οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι,
ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται.

41 καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα
ἠρξάντο ἀγανακτεῖν
περὶ Ἰακώβου καὶ Ἰωάνου.
42 καὶ προσκαλεσάμενος αὐ-
τοὺς ὁ Ἰησοῦς

[LUKE 12:50a]

βάπτισμα δὲ
ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)

[LUKE 12:50a]

βάπτισμα δὲ
ἔχω βαπτισθῆναι, (§116)

ΜΑΤΤ 20

εἶπεν Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. 26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ἄλλ' ὃς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν μέγας¹ γενέσθαι ἔσται ὑμῶν διάκονος, 27 καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἔν ὑμῖν εἶναι¹ πρῶτος ἔσται ὑμῶν δοῦλος·

28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

MARK 10

λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. 43 οὐχ οὕτως δὲ ἐστὶν ἐν ὑμῖν· ἄλλ' ὃς ἂν θέλῃ μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν, ἔσται¹ ὑμῶν διάκονος, 44 καὶ ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος·

45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

[LUKE 22: 25-27]

25 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν 26 καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν ἐβεργάται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἄλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακωνῶν·

27 τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακωνῶν ; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος ; ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμι

ὡς ὁ διακωνῶν. (§173)

141. BARTIMAEUS HEALED

ΜΑΤΤ 20:29-34 [ΜΑΤΤ 9:27-31]

Καὶ ἔκπο- Καὶ παράγοντι
ρευομένων ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ
αὐτῶν αὐτοῦ
ἀπὸ Ἱερειχῶ
ἠκολούθησεν ἡκολούθησαν ὧ
αὐτῷ
ὄχλος πολὺς.

MARK 10:46-52

Καὶ ἔρχονται
εἰς Ἱερειχῶ.
Καὶ ἔκπο-
ρευομένου
αὐτοῦ
ἀπὸ Ἱερειχῶ
καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ
καὶ ὄχλου ἱκανοῦ

LUKE 18:35-43

Ἐγένετο δὲ
ἐν τῷ ἐγγίσει αὐτὸν
εἰς Ἱερειχῶ

Mt 23:11

ἃ ὁ δὲ μείζων ὑμῶν

ἔσται ὑμῶν διάκονος. (§156)

Mk 9:35b

ἃ Εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι

ἔσται πάντων ἔσχατος
καὶ πάντων διάκονος. (§92)

Lk 9:48b

ἃ ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων

οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)

WH mg: Mt 20:26 μέγας ἐν ὑμῖν 27 εἶναι ὑμῶν Mk 10:43 ἔστω

MATT 20	[MATT 9]	MARK 10	LUKE 18
30 καὶ ἰδοὺ			
δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρά τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες	δύο τυφλοὶ	ὁ υἱὸς Τιμαίου Βαρτίμιος τυφλὸς προσαίτης ἐκάθητο παρά τὴν ὁδόν.	τυφλὸς τις ἐκάθητο παρά τὴν ὁδόν ἐπαίτων.
		47 καὶ ἀκούσας	36 ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου ἐπυνθάνετο τί ἔειπεν τοῦτο·
ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες Κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς, Ἰυἱὸς Δαυεῖδ.	κράζοντες καὶ λέγοντες	ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζαρηνὸς ἐστίν ¹ ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν	37 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται.
	Ἐλέησον ἡμᾶς, Ἰυἱὸς Δαυεῖδ.	Τιὲ Δαυεῖδ Ἰησοῦ, ἐλέησόν με.	38 καὶ ἐβόησεν λέγων
31 ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν· οἱ δὲ μείζον ἔκραξαν λέγοντες Κύριε,	[Cf v 27 and parallels above, and Matt 15:22 (§81)]	48 καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ·	Ἰησοῦ υἱὲ Δαυεῖδ, ἐλέησόν με.
ἐλέησον ἡμᾶς, Ἰυἱὸς Δαυεῖδ.		ὁ δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραξεν	39 καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ
32 καὶ στὰς [ὁ] Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτούς	28 ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν	Τιὲ Δαυεῖδ, ἐλέησόν με.	ἵνα σιγήσῃ·
		49 καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Φωνήσατε αὐτόν.	αὐτὸς δὲ πολλῶ μᾶλλον ἔκραξεν
		καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ Θάρσει, ἔγειρε, φωνεῖ σε. 50 ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ	Τιὲ Δαυεῖδ, ἐλέησόν με.
			40 σταθεὶς δὲ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν.

WH mg: Mt 20:30 υἱὲ 31 υἱὲ Mk 10:47 ἐστίν ὁ Ναζαρηνὸς Lk 18:36 ἄν

Mt 20:30 Κύριε with BLZ 3 it vg sah cop etc; after ἡμᾶς CWXΣ 3 it pesh al pler; NDΘ min 6 it syr cur etc om 30, 31 υἱὸς with BWZΔΘ (in 31) al pler; υἱὲ NCDLΘ (in 30) Σ etc Lk 18:40 Ἰησοῦς with BD; om A 63.; ὁ Ἰησ. NLRWXΔΘ al pler

ΜΑΤΤ 20	[ΜΑΤΤ 9]	MARK 10	LUKE 18
καὶ εἶπεν	προσηλθαν αὐτῷ οἱ τυφλοί, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς	ἀναπηδήσας ἦλθεν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.	ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ
Τί θέλετε	Πιστεύετε ὅτι ἰδύναμαι	51 καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν Τί σοι θέλεις	ἐπηρώτησεν αὐτόν
ποιήσω ὑμῖν; 33 λέγουσιν αὐτῷ Κύριε, ἵνα ἀνοιγῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν.	τοῦτο ἰ ποιήσαι; λέγουσιν αὐτῷ Ναί, κύριε.	ποιήσω; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ Ῥαββουνεὶ, ἵνα ἀναβλέψω.	ποιήσω; ὁ δὲ εἶπεν
34 σπλαγχνι- σθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀμμάτων αὐτῶν,	29 τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων	52 καὶ ὁ Ἰησοῦς	42 καὶ ὁ Ἰησοῦς
καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν	Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. 30 καὶ ἠνεψύχθησαν αὐ- τῶν οἱ ὀφθαλμοί.	εἶπεν αὐτῷ Ῥαββουνεὶ, ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. καὶ εὐθὺς ἀνέβλεψεν,	εἶπεν αὐτῷ Ῥαββουνεὶ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε. 43 καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψεν,
καὶ ἠκολούθη- σαν αὐτῷ.		καὶ ἠκολούθει	καὶ ἠκολούθει
		αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ.	αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.
	Καὶ ἐνεβριμήθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων Ὁρατε μη- δεὶς γινωσκέτω· 31 οἱ δὲ ἐξεληθόν- τες διεφήμεσαν αὐτόν ἐν ὄλῃ τῇ γῆ ἐκείνῃ. (§68)		

CHAPTER XI. THE APPROACH TO JERUSALEM, §§142, 143

142. ZACCHAEUS THE PUBLICAN

ΛΥΚΕ 19:1-10

Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἱερουσόλῃμ. 2 Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης [καὶ αὐτὸς¹ πλούσιος· 3 καὶ ἐξήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστίν, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου ὅτι τῆ ἡλικία μικρὸς ἦν. 4 καὶ προδοαμῶν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀνέβη ἐπὶ συκομορέαν ἵνα ἴδῃ αὐτόν, ὅτι ἐκείνης ἡμελλεν διέρχεσθαι. 5 καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν Ζακχαῖε, σπεύσας κατὰβηθι, σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μέναι. 6 καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων. 7 καὶ ἰδόντες πάντες διεγόγγυζον λέγοντες ὅτι Παρὰ ἀμαρτωλῶ ἀνδρὶ εἰσῆλθεν καταλῦσαι. 8 σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπεν πρὸς τὸν κύριον Ἰδοὺ τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, [τοῖς] πτωχοῖς δίδωμι, καὶ εἰ τινὸς τι ἐσυκοφάντησα ἀποδίδωμι τετραπλοῦν. 9 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτόν [ὁ] Ἰησοῦς ὅτι Σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ [ἐστίν]. 10 ἦλθεν γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἵνα “ζητήσῃ” καὶ σῶσαι “ τὸ ἀπολωλὸς.”

143. PARABLE OF THE MINAE

ΛΥΚΕ 19:11-28

Ἀκούοντων δὲ αὐτῶν ταῦτα προσθεὶς εἶπεν παραβολὴν διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι Ἱερουσαλὴμ αὐτόν καὶ δοκεῖν αὐτοῖς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι· 12 εἶπεν οὖν

Ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑποστρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ

ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς

[MATTHEW 25:14]

Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους

καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, (§167)

[MARK 13:34]

ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφελὲς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δούους τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστω τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορή. (§164)

¹ Ezek 34:16

[ΜΑΤΤ 25:19-29]

μετά δὲ πολλὸν χρόνον ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων

καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν
ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν
προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα
λέγων

Κύριε,
πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας·
ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα.
21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Ἐὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·
εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου.

22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα
εἶπεν

Κύριε, δύο τάλαντά
μοι παρέδωκας·
ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα.

23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Ἐὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου
σου.

ΛΥΚΕ 19

Ἰαυτοὺς πραγματεύεσθαι ἔν
ῶ ἔρχομαι.

14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμί-
σουν αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν
πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ λέ-
γοντες Οὐ θέλομεν τοῦτον
βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελ-
θεῖν αὐτόν
λαβόντα τὴν βασιλείαν
καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τοὺτους οἷς δεδώκει τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διε-
πραγματεύσαντο.

16 παρεγένετο δὲ
ὁ πρῶτος

λέγων
Κύριε,
ἡ μνᾶ σου
δέκα προσηργάσατο μνᾶς.

17 καὶ εἶπεν αὐτῷ
Ἰἔυγε, ἀγαθὲ δοῦλε,
ὅτι ἐν ἔλαχιστῷ πιστὸς ἐγένου,

ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα
πόλεων.

18 καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος

λέγων
Ἡ μνᾶ σου, κύριε,

ἐποίησεν πέντε μνᾶς.

19 εἶπεν δὲ καὶ τούτῳ

Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε
πόλεων.

[MATT 25]

24 προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν
τάλαντον εἰληφώς

εἶπεν

Κύριε,

[Cf v 25 below]

ἔγνων σε

ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας
καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα
τὸ τάλαντόν σου

ἐν τῇ γῆ·

ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ
εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,

ἦδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα
καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα;

27 ἔδει σε οὖν βαλεῖν

τὰ ἀργύριά μου

τοῖς τραπεζεῖταις,

καὶ ἔλθων ἐγὼ ἐκομισάμην ἅν

τὸ ἐμόν σὺν τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ

τὸ τάλαντον

καὶ δότε

τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

LUKE 19

20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν

λέγων

Κύριε,

ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου ἣν εἶχον
ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 ἐφοβούμην γάρ σε
ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ,

αἴρεις ὁ οὐκ ἔθηκας

καὶ θερίζεις ὁ οὐκ ἔσπειρας

[Cf v 20 above]

22 λέγει αὐτῷ

Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε,
πονηρὲ δοῦλε·

ἦδεις ὅτι

ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,
αἴρων ὁ οὐκ ἔθηκα

καὶ θερίζων ὁ οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς μου

τὸ ἀργύριον

ἐπὶ τράπεζαν;

κάγῳ ἔλθων

σὺν τόκῳ ἅν αὐτὸ ἔπραξα.

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν

Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ

τὴν μνᾶν

καὶ δότε

τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι·

25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε,

ἔχει δέκα μνᾶς·

26 λέγω ὑμῖν ὅτι

<p>[MATT 25]</p> <p>29 ^α τῶ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§167)</p>	<p>[Cf Mark 10:32 (§139)]</p>	<p>LUKE 19</p> <p>^α παντὶ τῶ ἔχοντι δοθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται. 27 Πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου τούτους τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεύσαι ἐπ' αὐτοὺς ἀγά- γετε ὧδε καὶ κατασφάξατε αὐτοὺς ἐμπροσθέν μου. 28 Καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἐμπροσθεν ἀναβαίνων εἰς Ἱεροσόλυμα.</p>
---	-------------------------------	---

Mt 13:12

^α ὅστις γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῶ
καὶ περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ. (§53)

Mk 4:25

^α ὅς γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῶ·

καὶ ὅς οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται
ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

Lk 8:18b

^α ὅς ἂν γὰρ ἔχη,
δοθήσεται αὐτῶ,

καὶ ὅς ἂν μὴ ἔχη,
καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ'
αὐτοῦ. (§55)

PART V

LAST DAYS IN JERUSALEM

CHAPTER I. THE AUTHORITY OF JESUS ASSERTED AND DENIED
IN JERUSALEM, §§ 144-148

144. THE TRIUMPHAL ENTRY

MATT 21:1-11

Καὶ ὅτε ἤγγισαν
εἰς Ἱεροσόλυμα
καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ
εἰς τὸ Ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν,
τότε Ἰησοῦς ἀπέστειλεν
δύο μαθητὰς
2 λέγων αὐτοῖς
Πορεύεσθε
εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
ὑμῶν,
καὶ εὐθὺς

εὐρήσετε ὄνον
δεδεμένην καὶ πῶλον μετ'
αὐτῆς·

λύσαντες ἁγάγετέ¹ μοι.
3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη
τι, ἐρεῖτε ὅτι
Ὁ κύριος αὐτῶν χρεῖαν ἔχει·
εὐθὺς δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

4 Τοῦτο δὲ γέγονεν ἵνα πλη-
ρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προ-
φήτου λέγοντος

MARK 11:1-11

Κρι ὅτε ἐγγίζουσιν
εἰς Ἱεροσόλυμα
Ἐἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν
πρὸς τὸ Ὄρος τῶν
Ἐλαιῶν,
ἀποστέλλει
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῖ
2 καὶ λέγει αὐτοῖς
Ἵπάγετε
εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι
ὑμῶν,
καὶ εὐθὺς
εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν
εὐρήσετε
πῶλον δεδεμένον

ἐφ' ὃν οὐδεὶς οὐπω ἀνθρώπων
ἐκάθισεν·

λύσατε αὐτὸν καὶ φέρετε.
3 καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη
τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε
Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει·
καὶ εὐθὺς αὐτὸν ἀποστέλλει
πάλιν ὧδε.

LUKE 19:29-44

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν
εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν
πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον
Ἐλαιῶν,
ἀπέστειλεν
δύο τῶν μαθητῶν
30 λέγων
Ἵπάγετε
εἰς τὴν κατέναντι κώμην,
ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι
εὐρήσετε
πῶλον δεδεμένον,

ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων
ἐκάθισεν,
καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.
31 καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ
Διὰ τί λύετε; οὕτως ἐρεῖτε ὅτι
Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει.

WH mg: Mt 21:2 ἀγατέ Mk 11:1 καὶ εἰς | τὸ 3 ἀποστέλλει πάλιν αὐτὸν

Mk 11:1 εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν with BLWXΔ al pler; A praef καὶ: NCΘ arm eth εἰς Βηθφ. κ εἰς Βηθαν.; D it vg Or καὶ εἰς Βηθανίαν

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
<p>5 ¹“Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών ²Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι πραῦς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον καὶ ἐπὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.” 6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς</p>	<p>4 καὶ ἀπήλθον καὶ εὗρον πῶλον δεδεμένον πρὸς θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν. 5 καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστηκότων ἔλεγον αὐτοῖς Τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον; 6 οἱ δὲ εἶπαν αὐτοῖς καθὼς εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἀφήκαν αὐτούς. 7 καὶ φέρουσιν τὸν πῶλον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν¹, καὶ ἐκάθισεν ἐπ’ αὐτόν.</p>	<p>32 ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς. 33 λύντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον εἶπαν οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς Τί λύετε τὸν πῶλον; 34 οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ὁ κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει. 35 καὶ ἤγαγον αὐτόν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐπιρίψαντες αὐτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν 36 πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώνουν τὰ ἱμάτια ἐαυ- τῶν ἐν τῇ ὁδῷ. 37 ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τὴν καταβάσει τοῦ Ὄρους τῶν Ἑλαιῶν</p>
<p>ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, 7 καὶ ἐπέθηκαν ἐπ’ αὐτῶν τὰ ἱμάτια, καὶ ἐπέκθισεν ἐπάνω αὐτῶν.</p>	<p>8 καὶ πολλοὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν, ἄλλοι δὲ στιβάδας κόψαντες ἐκ τῶν ἀγρῶν.</p>	
<p>8 ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἔστρώνουν ἐν τῇ ὁδῷ.</p>		

¹ Isa 62:11 ² Zech 9:9

WH mg: Mk 11:7 *ἐαυτῶν*

Mk 11:8 *κόψαντες* (C sah *ἔκοπτον*) ἐκ τ. ἀγρῶν with NBCLWA sah; ADN^x it vg θ al pler *ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώνουν εἰς (om D) τὴν ὁδὸν (ἐν τῇ ὁδῷ θ)*

MATT 21	MARK 11	LUKE 19
9 οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες αὐτὸν καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες	9 καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες	ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, 38 λέγοντες
ἔκραζον λέγοντες ¹ “Ὡσαννὰ” τῷ υἱῷ Δαυεὶδ· “Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου·	ἔκραζον ¹ “Ὡσαννὰ” Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου” 10 Εὐλόγημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία τοῦ πατρὸς ἡμῶν Δαυεὶδ·	² “Εὐλόγημένος ὁ ἐρχόμενος,” ὁ ¹ βασιλεὺς, “ἐν ὀνόματι Κυρίου”
‘Ὡσαννὰ’ ἐν τοῖς ὑψίστοις.	“Ὡσαννὰ” ἐν τοῖς ὑψίστοις.	ἐν οὐρανῷ εἰρήνῃ καὶ δόξῃ ἐν ὑψίστοις. 39 Καὶ τινες τῶν Φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπαν πρὸς αὐτὸν Διδάσκαλε, ἐπιτί- μησον τοῖς μαθηταῖς σου. 40 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν Λέγω ἡμῖν, ¹ ἐάν οὗτοι σωπῆ- σουσιν, οἱ λίθοι κράξουσιν. 41 Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ’ αὐ- τήν, 42 λέγων ὅτι Εἰ ἔγνωσ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ τὰ πρὸς εἰρήνην— νῦν δὲ ἐκρύ- βη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. 43 ὅτι ἤξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ καὶ ἴπαρεμβαλοῦσιν ¹ οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι καὶ περι- κυκλώσουσίν σε καὶ συνέξουσίν σε πάντοθεν, 44 καὶ ³ “ἔδα- φιοῦσίν” σε καὶ “τὰ τέκνα σου” ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον ἐν σοί, ἀνθ’ ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς ἐπι- σκοπῆς σου.
	[Cf Mark 13:2 and parallels (§160)]	

¹ Ps 118(117):25 f² Ps 118(117):26³ Ps 137(136):9

WH mg: Lk 19:38 ὁ υ. ὁ ἐρχόμενος

40 ἡμῖν ὅτι

43 περιβαλοῦσιν

MATT 21

10 καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ
εἰς Ἱεροσόλυμα
ἐεῖσθη πᾶσα ἡ πόλις λέ-
γουσα Τίς ἐστὶν οὗτος;
11 οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον Οὗ-
τός ἐστιν ὁ προφήτης Ἰησοῦς
ὁ ἀπὸ Ναζαρέθ τῆς Γαλι-
λαιας. (+§146)

[Of Matt 21:17 (§146)]

MARK 11

11 Καὶ εἰσῆλθεν
εἰς Ἱεροσόλυμα εἰς τὸ ἱερόν·

[Of Luke 21:37 (§169)]

καὶ περιβλεψάμενος πάντα
ἴδεν ἤδη οὔσης τῆς ὥρας¹
ἔξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ
τῶν δώδεκα.

145. THE CURSING OF THE FIG TREE

[MATT 21:18, 19]

Πρωὶ δὲ ἔπαναγαγὼν¹

εἰς τὴν πόλιν ἐπέειπασεν.

19 καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν
ἐπὶ τῆς ὁδοῦ

ἦλθεν ἐπ' αὐτήν,

καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ

εἰ μὴ φύλλα μόνον,

καὶ λέγει αὐτῇ

Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ

καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα·

καὶ ἐξῆράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.
(§147)

MARK 11:12-14

Καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξεληθόντων
αὐτῶν

ἀπὸ Βηθανίας ἐπέειπασεν.

13 καὶ ἰδὼν συκῆν

ἀπὸ μακρόθεν

ἔχουσαν φύλλα

ἦλθεν εἰ ἄρα τι εὐρήσει ἐν αὐτῇ,

καὶ ἔλθὼν ἐπ' αὐτήν

οὐδὲν εὔρεν

εἰ μὴ φύλλα,

ὁ γὰρ καιρὸς οὐκ ἦν σύκων.

14 καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῇ

Μηκέτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐκ σοῦ

μηδεὶς καρπὸν φάγοι.

καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

[Of Mark 11:20 (§147)]

146. THE CLEANSING OF THE TEMPLE

MATT 21:12-17

Καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς
εἰς τὸ ἱερόν,

MARK 11:15-19

Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσό-
λυμα.

Καὶ εἰσελθὼν

εἰς τὸ ἱερόν

LUKE 19:45-48

Καὶ εἰσελθὼν
εἰς τὸ ἱερόν

ΜΑΤΤ 21	MARK 11	LUKE 19
καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυ- βιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς,	ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυ- βιστῶν	ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας,
καὶ λέγει αὐτοῖς Γέγραπται ¹ “Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευ- χῆς κληθήσεται,”	καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς κατέστρεψεν 16 καὶ οὐκ ἦφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ, 17 καὶ ἐδίδασκεν καὶ ἔλεγεν [†] Ὁὐ γέγραπται ὅτι ¹ “Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευ- χῆς κληθήσεται πάσιν τοῖς ἔθνεσιν;” ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν ² “σπήλαιον ληστῶν.”	46 λέγων αὐτοῖς Γέγραπται ¹ “Καὶ ἔσται ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς,”
ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ποιεῖτε ² “σπήλαιον ληστῶν.” 14 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυ- φλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς. 15 Ἰδόντες δὲ	18 καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς,	ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε ² “σπήλαιον ληστῶν.”
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς τὰ θανατώσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας ³ “Ὡσαννά” τῷ υἱῷ Δαυεὶδ ἠγαράκτησαν	καὶ ἐζήτησαν πῶς αὐτὸν ἀπο- λέσωσιν	47 Καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ’ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμ- ματεῖς
16 καὶ εἶπαν αὐτῷ Ἀκού- εις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Ναί· οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι ⁴ “Ἐκ	καὶ ἐζήτησαν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ,	ἐζήτησαν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ,

¹ Isa 56:7² Jer 7:11³ Ps 118(117):25⁴ Ps 8:2

WH mg: Mk 11:17 αὐτοῖς

Mk 11:17 ελεγε with B 28. 2 it arm syr sin; al add αὐτοῖς

ΜΑΤΤ 21	MARK 11	LUKE 19
<p>στόματος νηπίων και θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;”</p> <p>[ΜΑΤΤ 22:33]</p> <p>Και ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. (§153)</p> <p>17 Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἐξῆλθεν ἐξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ. (+§145)</p>	<p>ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν,</p> <p>πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.</p> <p>19 Καὶ ὅταν ὀψέ ἐγένετο, ἔξεπορεύοντο¹ ἐξω τῆς πόλεως. [Cf Mark 11:11b (§144)]</p>	<p>48 καὶ οὐχ ἠῦρισκον τὸ τί ποιήσωσιν, ὁ λαὸς γὰρ ἄπας ἐξεκρέμετο αὐτοῦ ἀκούων.</p> <p>[LUKE 21:37]</p> <p>*Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἔν τῳ ἱερῳ διδάσκων¹, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος</p> <p>ἠύλιζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Ἐλαιῶν· (§169)</p>

147. THE LESSON OF THE WITHERED FIG TREE

ΜΑΤΤ 21:18-22	MARK 11:20-25
<p>Πρωὶ δὲ ἔπαναγαγὼν¹ εἰς τὴν πόλιν ἐπέινασεν. 19 καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἦλθεν ἐπ’ αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον, καὶ λέγει αὐτῇ Οὐ μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα·</p> <p>καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκὴ. 20 καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν λέγοντες Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκὴ;</p>	<p>[Cf Mark 11:12-14 (§145)]</p> <p>Καὶ παραπορευόμενοι πρωὶ εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ριζῶν. 21 καὶ ἀναμνηθεὶς ὁ Πέτρος λέγει αὐτῳ Ἐπιβέβη, ἴδε ἡ συκὴ ἣν κατηράσω ἐξήρανται.</p>

WH mg: Mk 11:19 ἐξεπορεύετο

ΜΑΤΤ 21	MARK 11	[LUKE 17:6]
<p>21 ^αἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε,</p>	<p>22 ^ακαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς</p>	<p>^αεἶπεν δὲ ὁ κύριος</p>
<p>οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ καὶ τῷ ὄρει τούτῳ εἶπητε Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,</p>	<p>23 Ἐχετε πίστιν θεοῦ· ἄμην λέγω ὑμῖν</p>	<p>Εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως,</p>
<p>γενήσεται·</p>	<p>ὅτι ὃς ἂν εἶπῃ τῷ ὄρει τούτῳ Ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῆ ἔν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀλλὰ πιστεύῃ ὅτι ὁ λαλεῖ γίνεται, ἔσται αὐτῷ.</p>	<p>ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ [ταύτῃ] Ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ·</p>
<p>22 ^βκαὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήψεσθε.</p>	<p>24 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, ^βπάντα ὅσα προσεύχεσθε καὶ αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι ἐλάβετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.</p>	<p>καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. (§131)</p>
<p>[ΜΑΤΤ 6:14, 15]</p>	<p>25 καὶ ὅταν στήκετε προσευχόμενοι,</p>	
<p>Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος·</p>	<p>ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος,</p>	
	<p>ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς</p>	

Mt 17:20

^α ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς
 Διὰ τὴν ὀλιγοπιστίαν ὑμῶν·
 ἄμην γὰρ λέγω ὑμῖν,
 ἐὰν ἔχητε πίστιν
 ὡς κόκκον σινάπεως,
 ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ
 Μετάβα ἔνθεν ἐκεῖ,
 καὶ μεταβήσεται,
 καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. (§89)

^β Cf Mt 7:7 (§41); 18:19 (§97)

^β Cf Lk 11:9 (§105)

[MATT 6]

15 ^aἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε
τοῖς ἀνθρώποις
[τὰ παραπτώματα αὐτῶν],
οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει
τὰ παραπτώματα ὑμῶν. (§38)

^aἀφή ὑμῖν
τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

148. JESUS' AUTHORITY CHALLENGED

MATT 21:23-27

Καὶ ἐλθόντος αὐτοῦ

εἰς τὸ ἱερὸν

προσηύθησαν ^bαὐτῷ διδάσκοντι
οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ
λέγοντες

Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς ;
καὶ τίς σοι ἔδωκεν
τὴν ἐξουσίαν ταύτην ;

24 ἀποκριθεὶς [δὲ] ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Ἐρωτήσω ὑμᾶς κάγω
λόγον ἕνα,
ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι
κάγω ὑμῖν ἔρω

ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ·
25 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάνου
πόθεν ἦν ; ἐξ οὐρανοῦ

MARK 11:27-33

Καὶ ἔρχονται πάλιν
εἰς Ἱεροσόλυμα.

Καὶ ἐν τῷ ἱερῷ
περιπατούντος αὐτοῦ
ἔρχονται πρὸς αὐτὸν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι
28 καὶ ἔλεγον
αὐτῷ

Ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς ;
ἢ τίς σοι ἔδωκεν
τὴν ἐξουσίαν ταύτην
ἵνα ταῦτα ποιῆς ;

29 ὁ δὲ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Ἐπερωτήσω ὑμᾶς
ἕνα λόγον,
καὶ ἀποκρίθητέ μοι,
καὶ ἔρω ὑμῖν

ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ·
30 τὸ βάπτισμα τὸ Ἰωάνου
ἐξ οὐρανοῦ ἦν

LUKE 20:1-8

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν
ἡμερῶν

^bδιδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν
ἐν τῷ ἱερῷ
καὶ εὐαγγελιζομένου
ἐπέστησαν

οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
σὺν τοῖς πρεσβυτέροις,
2 καὶ εἶπαν λέγοντες
πρὸς αὐτόν· εἰπὸν ἡμῖν
ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς,
ἢ τίς ἐστὶν ὁ δοῦς σοι
τὴν ἐξουσίαν ταύτην.

3 ἀποκριθεὶς δὲ
εἶπεν πρὸς αὐτούς
Ἐρωτήσω ὑμᾶς κάγω
λόγον,
καὶ εἴπατέ μοι

4 Τὸ βάπτισμα Ἰωάνου
ἐξ οὐρανοῦ ἦν

Mt 18:35

^a Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ μου
ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν
ἐὰν μὴ ἀφήτε
ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ
ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν. (§98)

^b Cf Mk 12:35 (§155); 14:49 ^b Cf Lk 21:37 (§169)
(§175)

Mk 11:26 NBLSWA 3 it syr sin cop om; εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς (om CD etc) οὐρανοῖς ἀφήσει (ὑμῖν add D it vg 3tc) τὰ παραπτώματα ὑμῶν add ACDXΘ it vg pesh arm al pler (from Mt 6:15)

MATT 21	MARK 11	LUKE 20
ἢ ἐξ ἀνθρώπων;	ἢ ἐξ ἀνθρώπων;	ἢ ἐξ ἀνθρώπων;
οἱ δὲ διελογίζοντο ἔν ¹ ἑαυτοῖς λέγοντες Ἐὰν εἴπωμεν Ἐξ οὐρανοῦ, ἔρει ἡμῖν Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;	ἀποκρίθητέ μοι. 31 καὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες Ἐὰν εἴπωμεν Ἐξ οὐρανοῦ, ἔρει Διὰ τί [οὖν] οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;	5 οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες ὅτι Ἐὰν εἴπωμεν Ἐξ οὐρανοῦ, ἔρει Διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;
26 ἐὰν δὲ εἴπωμεν Ἐξ ἀνθρώπων, φοβοῦμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ὡς προφήτην ἔχουσιν τὸν Ἰωάνην	32 ἀλλὰ εἴπωμεν Ἐξ ἀνθρώπων;— ἐφοβοῦντο τὸν ὄχλον, ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάνην ὄντως ὅτι προφήτης ἦν.	6 ἐὰν δὲ εἴπωμεν Ἐξ ἀνθρώπων, ὁ λαὸς ἅπας καταλιθάσει ἡμᾶς, πεπεισμένοι γὰρ ἐστὶν Ἰωάνην προφήτην εἶναι·
27 καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπαν Οὐκ οἶδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποία ἐξουσία ταῦτα ποιῶ.	33 καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ λέγουσιν Οὐκ οἶδαμεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποία ἐξουσία ταῦτα ποιῶ.	7 καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναί ποθεν. 8 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποία ἐξουσία ταῦτα ποιῶ.

CHAPTER II. PARABLES OF WARNING TO THE JEWISH LEADERS, §§149-151

149. THE TWO SONS

MATT 21:28-32

Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος εἶχεν τέκνα δύο.¹ τ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν Τέκνον, ὑπάγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνι.¹ 29 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἐγώ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπήλθεν. 30 προσελθὼν δὲ τῷ δευτέρῳ εἶπεν ὡσαύτως· ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Οὐ θέλω ὕστερον μεταμεληθεὶς ἀπήλθεν. 31 τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς; Ἰλέγουσιν Ὁ ὕστερος.¹ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. 32 ἦλθεν γὰρ Ἰωάνης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὀφῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐδὲ μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

150. THE UNFAITHFUL HUSBANDMEN

MATT 21:33-46

MARK 12:1-12

LUKE 20:9-19

Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε.

Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λαλεῖν

Ἐρξάτο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην

WH mg: Mt 21:25 παρ' 28 δύο τέκνα | καὶ | ἀμπελῶνι μου 31 †... †

Mk 11:31 οὖν with \aleph BD^g Θ v sah etc; AC*LWX Δ it cop syr sin etc om 32 ὄχλον with \aleph BCON Σ 33. etc; ADLWX Δ Θ al pler λαόν

MATTHEW 21	MARK 12	LUKE 20
<p>Ἄνθρωπος ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ¹ἔφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκεν καὶ ὠρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.</p>	<p>¹“Ἀμπελῶνα” ἄνθρωπος ἔφύτευσεν, καὶ περιέθηκεν φραγμὸν καὶ ὠρυξεν ὑπολήμιον καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.</p>	<p>Ἄνθρωπος ²ἔφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν χρόνους ἰκανοῦς.</p>
<p>34 ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς</p>	<p>2 καὶ ἀπέστειλεν</p>	<p>ἀπέστειλεν</p>
<p>λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.</p>	<p>πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τῶν καρπῶν τοῦ ἀμπελῶνος· 3 καὶ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν</p>	<p>πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δώσουσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν δείραντες κενόν.</p>
<p>35 καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν. 36 πάλιν ἀπέστειλεν</p>	<p>καὶ ἀπέστειλαν κενόν. 4 καὶ πάλιν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον ἐκεφαλίωσαν καὶ ἠτίμασαν.</p>	<p>11 καὶ προσέθετο ἕτερον πέμψαι δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες ἐξαπέστειλαν κενόν.</p>
<p>ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.</p>	<p>5 καὶ ἄλλον ἀπέστειλεν·</p>	<p>12 καὶ προσέθετο τρίτον πέμψαι· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.</p>
<p>37 ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ</p>	<p>κἀκεῖνον ἀπέκτειναν,</p>	<p>13 εἶπεν δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος</p>
<p>37 ὕστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ</p>	<p>καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὓς μὲν δέροντες οὓς δὲ ἀποκτενύντες. 6 ἔτι ἓνα εἶχεν, υἱὸν ἀγαπητὸν· ἀπέστειλεν αὐτὸν ἔσχατον πρὸς αὐτοὺς</p>	<p>Τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητὸν·</p>

¹ Isa 5:1 f ² Isa 5:1

MATT 21	MARK 12	LUKE 20
λέγων 'Ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. 38 οἱ δὲ γεωργοὶ ιδόντες τὸν υἱὸν	λέγων ὅτι 'Ἐντραπήσονται τὸν υἱὸν μου. 7 ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ	'Ἰσὺς τοῦτον ἐντραπήσονται.
εἶπον ἐν ἑαυτοῖς	πρὸς ἑαυτοὺς εἶπαν ὅτι	14 ιδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους λέγοντες
Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ σχῶμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ· 39 καὶ λαβόντες αὐτὸν	Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.	Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρο- νομία·
ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. 40 ὅταν οὖν ἔλθῃ	8 καὶ λαβόντες ἀπέκτειναν αὐτόν, καὶ ἐξέβαλον αὐτόν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.	15 καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν.
ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις; 41 λέγουσιν αὐτῷ	9 τί ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;	τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;
Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.	ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.	16 ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.
42 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς 1 ¹ "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οικοδομοῦντες οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,	10 Οὐδέ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε 1 ¹ "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οικοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· 11 παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη,	ἀκούσαντες δὲ εἶπαν Μὴ γένοιτο. 17 ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπεν Τί οὖν ἔστιν τὸ γεγραμμένον τοῦτο 2 ² "Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οικοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;"

¹ Ps 118(117):22 f ² Ps 118(117):22

Mk 12:9 *τι* (without addition) BL 1 it syr sin cop; **NA**CNDNW^xΔΘ it vg pesh al pler add οὖν

MATTHEW 21

καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;”

43 διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι¹ ἄρθήσεται ἀφ’ ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνοι ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

44 [Καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ’ ὃν δ’ ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν.]

45 [Καὶ ἀκούσαντες¹ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει·

46 καὶ ζητοῦντες αὐτόν

κρατῆσαι

ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

MARK 12

καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;”

12 Καὶ ἐξήτουν αὐτόν

κρατῆσαι,

καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀφέροντες αὐτόν ἀπέηλθαν.

LUKE 20

18 πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ’ ἐκείνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται· ἐφ’ ὃν δ’ ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

19 Καὶ ἐξήτησαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ’ αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν,

ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς εἶπεν τὴν παραβολὴν ταύτην.

151. THE MARRIAGE FEAST

MATTHEW 22:1-14

^aΚαὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λέγων 2 Ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. 3 καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ

^a Cf Lk 14:16 ff (§14).

WH mg: Mt 21:43 ὑμῖν, 45 Ἀκούσαντες δὲ

Mt 21:44 Καὶ . . . αὐτόν with \aleph BCWXΘ (om καὶ) Σ 6 it vg syr cur pesh cop arm eth al pler (cf Lk 20:18); D 33. 5 it syr sin Or om Lk 20:19 οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς (Φαρισαῖοι C) with Δ BC $\overline{\text{LW}}$ Θ cop arm eth etc; οἱ ἀρχιερ. καὶ οἱ γραμ. \aleph DR it vg syr sin cur pesh etc

ΜΑΤΤ 22

καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. 4 πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους λέγων Ἐῖπατε τοῖς κεκλημένοις Ἴδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμακα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους. 5 οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὃς μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὃς δὲ ἐπὶ τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ· 6 οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. 7 ὁ δὲ βασιλεὺς ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπώλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν. 8 τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ Ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι· 9 πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἐὰν εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους. 10 καὶ ἐξελθόντες οἱ δούλοι ἐκείνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας οὓς εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ νυμφῶν ἀνακειμένων. 11 εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου· 12 καὶ λέγει αὐτῷ Ἐταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφίμωθη. 13 τότε ὁ βασιλεὺς εἶπεν τοῖς διακόνοις Δῆσαντες αὐτοῦ πόδας καὶ χεῖρας

ΜΑΤΤ 22

^aἐκβάλετε αὐτὸν
εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον·
ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
14 πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοὶ
ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

CHAPTER III. DEBATE WITH THE JEWISH RULERS, §§152-155

152. PAYING TRIBUTE TO CAESAR

ΜΑΤΤ 22:15-22

Τότε πορευθέντες
[Cf v 16 below]
οἱ Φαρισαῖοι
[Cf v 16 below]
συμβούλιον ἔλαβον
ὅπως αὐτὸν παγιεύσωσιν
ἐν λόγῳ.

16 καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ
τοὺς μαθητὰς αὐτῶν
μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν

λέγοντας
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ
καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ
ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις,
καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἑνθρώπων·
[Cf v 16 above]

ΜΑΡΚ 12:13-17

Καὶ
ἀποστέλλουσιν πρὸς αὐτὸν
τινας τῶν Φαρισαίων
καὶ τῶν Ἡρωδιανῶν

ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσιν
λόγῳ.

[Cf v 13 above]

14 καὶ ἐλθόντες
λέγουσιν αὐτῷ
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ἀληθὴς εἶ

καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός,
οὐ γὰρ βλέπεις
εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

ΛΟΥΚ 20:20-26

Καὶ παρατηρήσαντες
ἀπέστειλαν
ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους
ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι,

ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ
λόγου,
ὥστε παραδοῦναι αὐτὸν τῇ
ἀρχῇ
καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνου.

21 καὶ ἐπρώτησαν αὐτὸν
λέγοντες
Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι
ὀρθῶς λέγεις
καὶ
διδάσκεις

καὶ οὐ λαμβάνεις
πρόσωπον,
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας
τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·

^a Cf Mt 8:12 (§45, pp 70, 71)

Lk 13:28

^a Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ἴδῃσθε Ἰακώβ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς
προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ
ὡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

ΜΑΤΤ 22	MARK 12	LUKE 20
17 εἰπὸν οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ;	ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι ἢ οὐ; 15 δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν;	22 ἔξεστιν ἡμᾶς Καίσαρι φόρον δοῦναι ἢ οὐ;
18 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν	ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν εἶπεν αὐτοῖς	23 κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν εἶπεν πρὸς αὐτοὺς
Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; 19 ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κῆνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.	Τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. 16 οἱ δὲ ἤνεγκαν.	24 Δείξατέ μοι δηνάριον·
20 καὶ λέγει αὐτοῖς [†] Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῆ καὶ ἡ ἐπιγραφή; λέγουσιν Καίσαρος.	καὶ λέγει αὐτοῖς Τίνος ἡ εἰκὼν αὐτῆ καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Καίσαρος.	τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; οἱ δὲ εἶπαν Καίσαρος.
21 τότε λέγει αὐτοῖς Ἐπίδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.	17 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.	25 ὁ δὲ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Τοῖνυν ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.
22 καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθαν.	καὶ ἐξεθαύμαζον ἐπ' αὐτῷ.	26 καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλα- βέσθαι τοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ, καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἔσιγησαν.

153. THE QUESTION ABOUT THE RESURRECTION

ΜΑΤΤ 22:23-33	MARK 12:18-27	LUKE 20:27-38
'Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν	Καὶ ἔρχονται Σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτων αὐτόν	Προσελθόντες δὲ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ λέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, 28 ἐπηρώτησαν αὐτόν

WH mg: Mt 22:20 δ Ἰησοῦς

Lk 20:27 ἐπηρώτων

Mt 22:20 αὐτοῖς with \aleph BW χ Δ Σ al pler; δ Ἰησοῦς add DLZ Θ it vg syr cur pesh cop etc
Mk 12:14, 15 syr sin om ἢ οὐ; δῶμεν — D 6 it om δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν; 17 εἶπεν with BD; \aleph ACLW χ Δ Θ al pler
add αὐτοῖς Lk 20:23 αὐτοῖς with \aleph NBL etc; ACDW Θ al pler add τί με πειράζετε (ὑποκριταί C)

ΜΑΤΤ 22

24 λέγοντες
Διδάσκαλε,
Μωυσῆς εἶπεν
1“Ἐάν τις ἀποθάνῃ

μὴ ἔχων τέκνα,
ἐπιγαμβρεύσει
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
καὶ ἀναστήσει σπέρμα
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”
ἦσαν δὲ παρ’ ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελ-
φοί·

25 καὶ ὁ πρῶτος γήμας
ἐτελεύτησεν,
καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφήκεν
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ
αὐτοῦ·

26 ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος

καὶ ὁ τρίτος,
ἕως τῶν ἑπτὰ·

27 ὕστερον δὲ πάντων
ἀπέθανεν ἡ γυνή.

28 ἐν τῇ ἀναστάσει οὖν
τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή;
πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.

29 ἀποκριθεὶς δὲ
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Πλανᾶσθε
μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς
μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ·

MARK 12

λέγοντες
19 Διδάσκαλε,
Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι
1“Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο-
θάνῃ”

καὶ καταλίπη γυναῖκα
“καὶ μὴ ἀφῆ τέκνον,”
ἵνα “λάβῃ
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
τὴν γυναῖκα
καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”
20 ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν·

καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβεν γυναῖκα,
καὶ ἀποθνήσκων
οὐκ ἀφήκεν σπέρμα·

21 καὶ ὁ δεύτερος
ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπέθανεν
μὴ καταλιπὼν σπέρμα,
καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως·
καὶ οἱ ἑπτὰ
οὐκ ἀφήκαν σπέρμα·

22 ἔσχατον πάντων
καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.

23 ἐν τῇ ἀναστάσει
τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή;
οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν
γυναῖκα.

24 ἔφη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς

Οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε
μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς
μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;

LUKE 20

λέγοντες
Διδάσκαλε,
Μωυσῆς ἔγραψεν ἡμῖν,
1“Ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀπο-
θάνῃ”

ἔχων γυναῖκα,
“καὶ οὗτος ἄτεκνος ἦ,”
ἵνα “λάβῃ
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
τὴν γυναῖκα
καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.”
29 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν·

καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα
ἀπέθανεν
ἄτεκνος·

30 καὶ ὁ δεύτερος

καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν,
31 ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ
οὐ κατέλιπον τέκνα
καὶ ἀπέθανον·

32 ὕστερον
καὶ ἡ γυνὴ ἀπέθανεν.
33 ἡ γυνὴ οὖν ἐν τῇ ἀναστάσει
τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή;
οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτήν
γυναῖκα.

34 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου
γαμοῦσιν καὶ γαμίσκονται,

35 οἱ δὲ καταξιοθέντε
τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχε.

¹ Deut 25:5; Gen 38:8

ΜΑΤΤ 22	MARK 12	LUKE 20
30 ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ εἰσίν·	25 ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀνα- στῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ¹ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·	καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἑγαμίζονται· 36 οὐδὲ γὰρ ἀποθανεῖν ἐπι- δύνναιται, ἰσάγγελοι γὰρ εἰσιν, καὶ υἱοὶ εἰσὶν θεοῦ τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες. 37 ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροὶ καὶ Μωυσῆς ἐμήνησεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει ¹⁴ Κύριον τὸν θεὸν Ἀβραὰμ καὶ θεὸν Ἰσαὰκ καὶ θεὸν Ἰακώβ·” 38 θεὸς δὲ οὐκ ἔστιν νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.
31 περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ λέγοντος 32 ¹⁴ ”Εγὼ εἰμι ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς Ἰακώβ;” οὐκ ἔστιν [ὁ] θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.	26 περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ Μωυσέως ἐπὶ τοῦ βάτου πῶς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων ¹⁴ ”Εγὼ ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ θεὸς Ἰσαὰκ καὶ θεὸς Ἰακώβ;” 27 οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων· πολὺ πλανᾶσθε. [MARK 11:18b]	
33 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσαντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.	πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. (§146)	

154. THE QUESTION ABOUT THE GREAT COMMANDMENT

ΜΑΤΤ 22:34-40	MARK 12:28-34	LUKE 20:39, 40
Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.	Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων,	ἀποκριθέντες δὲ τινες τῶν γραμματέων

¹ Ex 3:6

WH mg: Mk 12:25 οἱ ἄγγελοι οἱ 27 ὁ Lk 20:35 γαμίζονται

Mt 22:32 ὁ θεός⁴ with BLA sah cop syr sin etc; ¹⁴NW min pauc etc θεός; ΕΓΘΣ arm al pler ὁ θεός θεός Mk 12:26 θεός Ἰσαὰκ καὶ θεός with BDW Or; ¹⁴ACLXΔΘ al pler ὁ θεός Ἰσ. καὶ ὁ θεός 27 θεός with BDLWA etc; ¹⁴ACE etc ὁ θεός: Θ ὁ θεός θεός

ΜΑΤΤ 22

35 καὶ ἐπρωτότησεν
εἰς ἐξ αὐτῶν νομικοὺς
πειράζων αὐτόν
36 Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ
μεγάλῃ ἐν τῷ νόμῳ;

37 ὁ δὲ ἔφη αὐτῷ

1“ Ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν θεόν σου
ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου”

38 αὕτη ἐστὶν ἡ μεγάλη καὶ
πρώτη ἐντολή.

39 δευτέρα ἴμοια ἰαυτῇ¹
^{a2}“ Ἀγαπήσεις

τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

40 ^bἐν ταύταις ταῖς δυσὶν
ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος κρέμα-
ται καὶ οἱ προφῆται.

MARK 12

εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη
αὐτοῖς,
ἐπρωτότησεν αὐτόν

Ποία ἐστὶν ἐντολὴ
πρώτη πάντων;

29 ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς ὅτι
Πρώτη ἐστὶν ³“ Ἄκουε, Ἰ-
σαράηλ, Κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν
κύριος¹ εἰς ἐστίν,

30 καὶ ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν θεόν σου

ἐξ ὅλης ^τ καρδίας σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου

καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου.”

31 δευτέρα αὕτη

^{a2}“ Ἀγαπήσεις

τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”

μείζων τούτων
ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν.

32 Ἐἔπεν¹ αὐτῷ ὁ γραμ-
ματεὺς

Καλῶς, διδάσκαλε,
ἐπ’ ἀληθείας εἶπες
ὅτι ⁴“ εἰς ἐστὶν ⁵καὶ οὐκ ἔστιν
ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.”

33 καὶ τὸ ¹“ ἀγαπᾶν αὐτόν

[LUKE 10:27]

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

1“ Ἀγαπήσεις Κύριον
τὸν θεόν σου¹

ἐξ ὅλης ^τ καρδίας σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου

καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύι σου
καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου,”

καὶ

^{a2}“ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.”
(§103)

LUKE 20

εἶπαν

Διδάσκαλε, καλῶς
εἶπας²

^a Cf Mt 5:43 (§37); 19:19b
(§137)

Mt 7:12b

^b οὗτος γάρ ἐστιν

ὁ νόμος

καὶ οἱ προφῆται. (§42)

¹ Deut 6:5

² Lev 19:18

³ Deut 6:4 f (two texts of LXX)

⁴ Deut 6:4

⁵ Deut 4:35

WH mg: Mt 22:39 ἁμολως | αὐτῇ

Mk 12:29 ἡμῶν, Κύριος 30 τῆς

32 καὶ εἶπεν

Lk 10:27 θεόν | τῆς

	MARK 12	LUKE 20
	<p>ἐξ ὄλης τῆς καρδίας καὶ ἐξ ὄλης τῆς συνέσεως καὶ ἐξ ὄλης τῆς ἰσχύος” καὶ τὸ 24 “ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν” περισσότερόν ἐστι πάντων 34 “τῶν ὀλοκαυτωμάτων καὶ θη- σιῶν.” 34 καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουεχῶς ἀπε- κρίθη εἶπεν αὐτῷ Οὐ μακρὰν [εἶ] ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.</p>	
[MATT 22:46]		
καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκριθῆναι αὐτῷ λόγῳ, οὐδὲ ἐτόλμησεν τις ἀπ’ ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτήσασθαι αὐτὸν οὐκέτι. (§155)	Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτήσασθαι.	40 οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

155. JESUS' QUESTION ABOUT THE SON OF DAVID

MATT 22:41-46	MARK 12:35-37	LUKE 20:41-44
<p>Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρι- σαίων ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς 42 λέγων Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱὸς ἐστίν; λέγουσιν αὐτῷ Τοῦ Δαυεὶδ. 43 λέγει αὐτοῖς Πῶς οὖν Δαυεὶδ ἐν πνεύματι καλεῖ αὐτὸν κύριον¹ λέγων 44 14 “Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου;” 45 εἰ οὖν Δαυεὶδ</p>	<p>Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ Πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ χριστὸς υἱὸς Δαυεὶδ ἐστίν; 36 αὐτὸς Δαυεὶδ εἶπεν ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ 14 “Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου 14 Κάθου¹ ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου.” 37 αὐτὸς Δαυεὶδ</p>	<p>Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτούς Πῶς λέγουσιν τὸν χριστὸν εἶναι Δαυεὶδ υἱόν; 42 αὐτὸς γὰρ Δαυεὶδ λέγει ἐν Βίβλῳ Ψαλμῶν 14 “Εἶπεν Κύριος τῷ κυρίῳ μου Κάθου ἐκ δεξιῶν μου 43 ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου” 44 Δαυεὶδ οὖν</p>

¹ Ps 110(109):1 ² Lev 19:18 ³ I Sam 15:22

WH mg: Mt 22:43 *κύριον αὐτὸν* Mk 12:33 *τῆς* 36 *Κάθισον*

Mk 12:36 *ὑποκάτω* with BD^g W 28. sah cop; *ὑποπόδιον* Δ^gLXΔΘ al pler

MATT 22

καλεῖ αὐτὸν κύριον,
πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;
46 καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἀποκρι-
θῆναι αὐτῷ λόγον,

οὐδὲ ἐτόλμησέν τις
ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας
ἐπερωτῆσαι αὐτὸν οὐκέτι.

MARK 12

λέγει αὐτὸν κύριον,
καὶ πόθεν αὐτοῦ ἐστὶν υἱὸς;

[MARK 12:34b]

Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα

αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. (§154)
Καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν
αὐτοῦ ἡδέως.

LUKE 20

αὐτὸν κύριον καλεῖ,
καὶ πῶς αὐτοῦ υἱὸς ἐστίν;

[LUKE 20:40]

οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων

ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐλέν. (§154)

CHAPTER IV. DENUNCIATION OF THE SCRIBES AND PHARISEES, §§ 156-159

156. OSTENTATION

MATT 23:1-12

Τότε [ὁ] Ἰησοῦς
ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων
2 Ἐπὶ τῆς Μωυσέως καθέδ-
ρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι. 3 πάντα
οὖν ὅσα ἐὰν εἴπωσιν ὑμῖν
ποιήσατε καὶ τηρεῖτε, κατὰ
δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε,
λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν.

4 δεσμεύουσιν δὲ
φορτία βαρέα ^τ
καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
τῶν ἀνθρώπων,
αὐτοὶ δὲ τῷ δακτύλῳ αὐτῶν
οὐ θέλουσιν κινήσαι αὐτά.
5 πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν
ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς
ἀνθρώποις· πλατύνουσι γὰρ
τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ
μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα,

MARK 12:38-40

Καὶ ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ
ἔλεγεν

LUKE 20:45-47

Ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ
λαοῦ
εἶπεν τοῖς μαθηταῖς

[LUKE 11:46]

ὁ δὲ εἶπεν

Καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί,
ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπου
φορτία δυσβάστακτα,

καὶ αὐτοὶ ἐν τῶν δακτύλων ὑμῶν
οὐ προσψάυετε τοῖς φορτίοις. (§110)

·WH mg: Mt 23:4 καὶ δυσβάστακτα

Mt 23:4 βαρέα (without addition) with \aleph (μεγάλα βαρέα) L 2 min 5 it syr sin cur pesh cop; BDWΔΘΣ
it vg sah al pler add καὶ δυσβάστακτα (D* ἀνοσβ.)

MATT 23	MARK 12	LUKE 20
ὁ ἠφιλοῦσι δὲ	ἄΒλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελότων ἐν στολαῖς περιπατεῖν	46 ἠΠροσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελότων περιπατεῖν ἐν στολαῖς καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, [Cf v 46c above]
τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς 7 καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώ- πων Ῥαββεῖ.	καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς 39 καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς ῥδείπνοις, [Cf v 39 above]	ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, [Cf v 46c above]
8 ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ῥαβ- βεῖ, εἰς γὰρ ἔστιν ὑμῶν ὁ διδάσκαλος, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοὶ ἔστε· 9 καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς γὰρ ἔστιν ὑμῶν ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος· 10 μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί, ὅτι καθηγητῆς ὑμῶν ἔστιν εἷς ὁ χριστός·	[Cf v 38 above]	[Cf v 46b above]
11 ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔσται ὑμῶν διάκονος.	[MARK 9:35b] ἂΕἰ τις θέλει πρῶτος εἶναι ἔσται πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. (§92)	[LUKE 9:48b] ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)

Mt 20:26, 27
ὁ οὐχ οὕτως ἔστιν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
ἔν ὑμῖν μέγας γενέσθαι
ἔσται
ὑμῶν διάκονος,
27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
ἔν ὑμῖν εἶναι πρῶτος
ἔσται ὑμῶν δοῦλος. (§140)

Mk 10:43, 44
ὁ οὐχ οὕτως δὲ ἔστιν ἐν ὑμῖν·
ἀλλ' ὅς ἂν θέλῃ
μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
ἔσται
ὑμῶν διάκονος,
44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
ἔσται πάντων δοῦλος. (§140)

Lk 11:43
ἂοὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε
τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς. (§109)

Lk 22:26
ὁ ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
ἀλλ'
ὁ μείζων ἐν ὑμῖν
γενέσθω
ὡς ὁ νεώτερος,
καὶ ὁ ἡγούμενος
ὡς ὁ διακωνῶν. (§173)

MATT 23

12 ἄ^a Ὅστις δὲ
ὑψώσῃ ἐαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἐαυτὸν
ὑψωθήσεται.

MARK 12

40 οἱ κατέσθοντες τὰς οἰκίας
τῶν χηρῶν
καὶ προφάσει
μακρὰ προσευχόμενοι.¹
οὗτοι λήμψονται
περισσότερον κρίμα.

[LUKE 14:11]

^a ὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἐαυτὸν
ταπεινωθήσεται
καὶ ὁ ταπεινῶν ἐαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§123)
LUKE 20
47 οἱ κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας
τῶν χηρῶν
καὶ προφάσει
μακρὰ προσεύχονται.
οὗτοι λήμψονται
περισσότερον κρίμα.

157. VARIOUS SINS

MATT 23:14-36

Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι κλείετε
τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν
ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων·
ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε,
οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους
ἀφίετε εἰσελθεῖν.

15 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι
περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ
τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προση-
λυτον, καὶ ὅταν γένηται ποι-
εῖτε αὐτὸν υἱὸν γέεννης διπλό-
τερον ὑμῶν. 16 Οὐαὶ ὑμῖν,
ὄδηγοὶ τυφλοὶ οἱ λέγοντες
Ἄς ἂν ὁμῶση ἐν τῷ ναῶ,

[LUKE 11:52]

οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς,

ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα
τῆς γνώσεως·

αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθατε
καὶ τοὺς εἰσερχομένους
ἐκαλύσατε. (§110)

Lk 18:14b

^a ὅτι πᾶς
ὁ ὑψῶν ἐαυτὸν
ταπεινωθήσεται,
ὁ δὲ ταπεινῶν ἐαυτὸν
ὑψωθήσεται. (§134)

WH mg: Mk 12:39, 40 *δελνοῖς· οἱ . . . προσευχόμενοι,*

Mt 23:13 *ἄ^aBDLZḶ syr sin etc om; min 4 it syr cur etc add after v 14 οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίουσιν τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψασθε περισσότερο κρίμα (cf Mk 12:40; Lk 20:47); al pler add οὐαὶ δὲ ὑμῖν etc before v 14*

MATT 23

οὐδὲν ἔστιν, ὃς δ' ἂν ὁμόση ἐν
 τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ ὀφείλει·
 17 μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς γὰρ
 μείζων ἔστιν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ
 ναὸς ὁ ἀγιάσας τὸν χρυσόν;
 18 καὶ "Ὅς ἂν ὁμόση ἐν
 τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδὲν ἔστιν,
 ὃς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ δῶρῳ
 τῷ ἐπάνω αὐτοῦ ὀφείλει·
 19 τ τυφλοί, τί γὰρ μείζων,
 τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον
 τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; 20 ὁ
 οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ
 ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσι
 τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ· 21 καὶ
 ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ ὁμνύει ἐν
 αὐτῷ καὶ ἐν τῷ ¹κατοικοῦντι
 αὐτόν· 22 ^aκαὶ ὁ ὁμόσας ἐν
 τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ
 θρόνῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἐν τῷ
 καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.
 23 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
 ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον
 καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον,
 καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα
 τοῦ νόμου,
 τὴν κρίσιν
 καὶ τὸ ἔλεος καὶ τὴν πίστιν·
 ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
 κάκεῖνα μὴ ἀφείναι
 24 ὁδηγοὶ τυφλοί, διυλίζοντες
 τὸν κώνωπα τὴν δὲ κάμηλον
 καταπίνοντες.

25 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
 καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
 ὅτι καθαρίζετε τὸ ἐξωθεν
 τοῦ ποτηρίου
 καὶ τῆς παροψίδος,

[Cf Luke 11:42 below]

[LUKE 11:39-44]

ειπεν δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν
 Νῦν ὑμεῖς
 οἱ Φαρισαῖοι
 τὸ ἐξωθεν
 τοῦ ποτηρίου
 καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε,

^a Cf Mt 5:34 (§37)

ΜΑΤΤ 23

ἔσωθεν δὲ γέμουσιν
ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀκρασίας.
26 Φαρισαῖε τυφλέ,

καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς
τοῦ ποτηρίου [καὶ τῆς παροψί-
δος],

ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτοῦ
καθαρόν.

[Cf v 23 above]

27 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι ἴπαρομοιάσετε¹ τάφοις
κεκοιναμένοις, οἵτινες ἔξωθεν
μὲν φαίνονται ὡραῖοι ἔσωθεν
δὲ γέμουσιν ὀστέων
νεκρῶν
καὶ πάσης ἀκαθαρσίας·

28 οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν
μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις
δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ ἐστε μεστοὶ
ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

[LUKE 11]

τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει
ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας.
40 ἄφρονες,
οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν
καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησεν;
41 πλὴν τὰ ἐνὸντα

δοτε ἐλεημοσύνην,
καὶ ἰδοὺ πάντα
καθαρὰ ὑμῖν ἐστί·
42 ἀλλὰ οὐαὶ ὑμῖν
τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἥδύσμον
καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον,
καὶ παρέρχεσθε

τὴν κρίσιν
καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ·
ταῦτα δὲ ἔδει ποιῆσαι
κάκεῖνα μὴ παρῆναι.

43 Ὁὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις,
ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν
ἐν ταῖς συναγωγαῖς
καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς
ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

44 οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα

τὰ ἄδηλα,
καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες
ἐπάνω οὐκ οἴδασιν. (§109)

^a Cf Mt 23:6 (§156)

^a Cf Mk 12:38 (§156)

^a Cf Lk 20:46 (§156)

ΜΑΤΤ 23

29 Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς
καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί,
ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους
τῶν προφητῶν
καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν δικαίων,
30 καὶ λέγετε Ἐὶ ἡμεθα ἐν
ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων
ἡμῶν,
οὐκ ἂν ἡμεθα αὐτῶν κοινωνοί
ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν·
31 ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς

ὅτι υἱοὶ ἐστε
τῶν φονευσάντων
τοὺς προφήτας.

32 καὶ ὑμεῖς ἰπληρώσατε¹ τὸ
μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.
33 ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν,
πῶς φύγητε
ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης;

34 διὰ τοῦτο

Ἴδου¹ ἐγὼ ἀποστέλλω
πρὸς ὑμᾶς
προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ
γραμματεῖς·
ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε
καὶ σταυρώσατε,
καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσατε
ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν
καὶ διώξατε ἀπὸ πόλεως εἰς
πόλιν·
35 ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς

[LUKE 11:47,48]

οὐαὶ ὑμῖν,

ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα
τῶν προφητῶν

οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν

ἀπέκτειναν αὐτοὺς.

48 ἄρα μάρτυρές ἐστε
καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις
τῶν πατέρων ὑμῶν,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν
αὐτοὺς
ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε. (§110)

[LUKE 11:49-51]

διὰ τοῦτο

καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν
'Ἀποστέλω
εἰς αὐτοὺς
προφήτας καὶ ἀποστόλους,

50 καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν

καὶ διώξουσιν,

ἵνα ἐκζητηθῇ

Mt 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; (§17)
Of Mt 12:34 (§50)

Lk 3:7b

^a Γεννήματα ἐχιδνῶν,
τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν
ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; (§17)

ΜΑΤΤ 23

πᾶν αἷμα δίκαιον
ἐκχυννόμενον
ἐπὶ τῆς γῆς

ἀπὸ τοῦ αἵματος "Αβελ
τοῦ δικαίου
ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου
Ἰσοῦ Βαραχίου,
ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ
τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.
36 ἄμην λέγω ὑμῖν,
ἥξει ἡ ταῦτα πάντα¹
ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

[LUKE 11]

τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν
τὸ ἑκκεχυμένον¹

ἀπὸ καταβολῆς κόσμου
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,
51 ἀπὸ αἵματος "Αβελ

ἕως αἵματος Ζαχαρίου

τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ
τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου
ναί, λέγω ὑμῖν,
ἐκζητηθήσεται
ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. (§110)

158. LAMENT OVER JERUSALEM

ΜΑΤΤ 23:37-39

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυναγαγεῖν
τὰ τέκνα σου,
ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει
τὰ νοσσία [αὐτῆς]
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε;
38 ἰδοὺ ¹ἄφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν² τ.
39 λέγω γὰρ ὑμῖν,
οὐ μὴ με ἴδητε ἀπ' ἄρτι
ἕως ἂν εἴπητε
³Ἐὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου."

[LUKE 13:34, 35]

Ἱερουσαλήμ Ἱερουσαλήμ,
ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας
καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς
ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν,—
ποσάκις ἠθέλησα
ἐπισυνάξαι
τὰ τέκνα σου
ὃν τρόπον ὄρνις
τὴν ἐαυτῆς νοσσιὰν
ὑπὸ τὰς πτέρυγας,
καὶ οὐκ ἠθελήσατε.
35 ἰδοὺ ¹ἄφίεται ὑμῖν
ὁ οἶκος ὑμῶν."
λέγω [δὲ] ὑμῖν,
οὐ μὴ ἴδητέ με
ἕως εἴπητε
²Ἐὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος
ἐν ὀνόματι Κυρίου." (§122)

¹ Jer 22:5; 12:7 ² Ps 118(117):26

WH mg: Mt 23:36 πάντα ταῦτα 38 ἔρημος Lk 11:50 ἐκχυννόμενον

Mt 23:35 υἱοῦ Βαρ.: om N* 2 min Eus

159. THE WIDOW'S MITE

MARK 12:41-44

Καὶ καθίσας
 Ἰκατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου
 ἐθεώρει
 πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν
 εἰς τὸ γαζοφυλάκιον·
 καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον
 πολλὰ·
 42 καὶ ἔλθοῦσα μία χήρα
 πτωχὴ
 ἔβαλεν λεπτὰ δύο,
 ὅ ἐστιν κοδράντης.
 43 καὶ προσκαλεσάμενος
 τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ
 εἶπεν αὐτοῖς
 Ἄμην λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωχὴ
 πλείον πάντων ἔβαλεν
 τῶν βαλλόντων εἰς τὸ γαζο-
 φυλάκιον·
 44 πάντες γὰρ
 ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς
 ἔβαλον, αὕτη δὲ
 ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς
 πάντα
 ὅσα εἶχεν ἔβαλεν,
 ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

LUKE 21:1-4

Ἀναβλέψας δὲ
 εἶδεν
 τοὺς βάλλοντας
 εἰς τὸ γαζοφυλάκιον
 τὰ δῶρα αὐτῶν πλουσίων.
 2 εἶδεν δὲ τινα χήραν
 πενιχρὰν
 βάλλουσαν ἐκεῖ λεπτὰ δύο.
 3 καὶ εἶπεν
 Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν
 ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἢ πτωχὴ
 πλείον πάντων ἔβαλεν·
 4 πάντες γὰρ οὔτοι
 ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς
 ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα, αὕτη δὲ
 ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς
 πάντα τὸν βίον
 ὃν εἶχεν ἔβαλεν.

CHAPTER V. DISCOURSE ON THE LAST THINGS, §§160-169

160. PREDICTION OF THE DESTRUCTION OF THE TEMPLE

MATT 24:1, 2

Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς
 ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἐπορεύετο,
 καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ
 αὐτοῦ

ἐπιδείξει αὐτῷ
 τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ·

MARK 13:1, 2

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ
 ἐκ τοῦ ἱεροῦ
 λέγει αὐτῷ εἰς τῶν μαθητῶν
 αὐτοῦ

Διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι
 καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

LUKE 21:5, 6

Καὶ τινων λεγόντων

περὶ τοῦ ἱεροῦ,
 ὅτι λίθοις καλοῖς
 καὶ ἀναθήμασιν κεκόσμηται,

MATT 24

2 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς
Οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα;

ἀμὴν λέγω ὑμῖν,

οὐ μὴ ἀφεθῆ
ᾧδε λίθος ἐπὶ λίθον
ὃς οὐ καταλυθήσεται.

MARK 13

2 καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
Βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας
οικοδομὰς;

οὐ μὴ ἀφεθῆ
ᾧδε λίθος ἐπὶ λίθον
ὃς οὐ μὴ καταλυθῆ.

LUKE 21

6 εἶπεν
Ταῦτα ἃ θεωρεῖτε,

ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς
οὐκ ἀφεθήσεται
λίθος ἐπὶ λίθῳ ᾧδε
ὃς οὐ καταλυθήσεται.

161. THE GREAT TRIBULATION

MATT 24:3-14

Καθημένου δὲ αὐτοῦ
ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν

προσηλθον αὐτῷ
οἱ μαθηταί

κατ' ἰδίαν λέγοντες
Εἰπὸν ἡμῖν
πότε ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον
τῆς σῆς παρουσίας

καὶ συντελείας τοῦ αἰῶνος.
4 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς
εἶπεν αὐτοῖς
Βλέπετε

μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ·
5 πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες Ἐγὼ εἰμι ὁ χριστός,

καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

6 μελλήσετε δὲ ἀκούειν
πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων·
ὁρᾶτε, μὴ θροεῖσθε·

MARK 13:3-13

Καὶ καθημένου αὐτοῦ
εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν
κατέναντι τοῦ ἱεροῦ
ἐπηρώτα αὐτὸν κατ' ἰδίαν
Πέτρος καὶ Ἰάκωβος
καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας

4 Εἰπὸν ἡμῖν
πότε ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον

ὅταν μέλλῃ
ταῦτα συντελεῖσθαι πάντα.
5 ὁ δὲ Ἰησοῦς
ἤρξατο λέγειν αὐτοῖς
Βλέπετε

μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ·
6 πολλοὶ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι,

καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.

7 ὅταν δὲ ἰακούσητε¹
πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων,
μὴ θροεῖσθε·

LUKE 21:7-19

ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν

λέγοντες Διδάσκαλε,
πότε οὖν ταῦτα ἔσται,
καὶ τί τὸ σημεῖον

ὅταν μέλλῃ
ταῦτα γίνεσθαι;
8 ὁ δὲ
εἶπεν
Βλέπετε

μὴ πλανηθῆτε·
πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται
ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
λέγοντες Ἐγὼ εἰμι
καὶ Ὁ καιρὸς ἤγγικεν·

μὴ πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.
9 ὅταν δὲ ἀκούσητε
πολέμους καὶ ἀκαταστασίας,
μὴ πτοηθῆτε·

^a Cf Lk 19:44 (§144)

WH mg: Mk 13:7 ἀκούετε

Mk 13:2 οὐ μὴ καταλυθῆ with ABDXΔ al pler; ⚭*LΘ etc οὐ καταλυθήσεται: οὐ μὴ ἀφεθῆ οὐδὲ διαλυθήσεται W

ΜΑΤΤ 24	ΜΑΡΚ 13	ΛΟΥΚ 21
1“δεῖ” γὰρ “γενέσθαι,”	1“δεῖ γενέσθαι,”	1“δεῖ” γὰρ ταῦτα “γενέσθαι”
ἀλλ’ οὐπω ἐστὶν τὸ τέλος.	ἀλλ’ οὐπω τὸ τέλος.	πρῶτον, ἀλλ’ οὐκ εὐθὺς τὸ τέλος.
7 2“ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους·	8 2“ἐγερθήσεται” γὰρ “ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, ἔσονται λιμοί·	10 Τότε ἔλεγεν αὐτοῖς 2“Ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπ’ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν,” 11 σεισμοὶ τε μεγάλοι καὶ κατὰ τόπους 1“λοιμοὶ καὶ λιμοί” ἔσονται, φόβηθρά τε καὶ ἰάπ’ οὐρανοῦ σημεῖα μεγάλα ¹ ἔσται. 12 πρὸ δὲ τούτων πάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ’ ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ διώξουσιν,
8 πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων. [ΜΑΤΤ 10:17-21] προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων·	ἀρχὴ ὠδίνων ταῦτα. 9 βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς·	
9 τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ	παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς συνέδρια καὶ εἰς συναγωγὰς	παραδίδόντες εἰς τὰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς,
ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, 18 καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε	δαρήσεσθε καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε	ἀπαγομένους ἐπὶ βασιλεῖς
[Cf v 14 below] εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν.	ἐνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. 10 καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη	καὶ ἡγεμόνας ἐνεκεν τοῦ ὀνόματός μου· 13 ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

¹ Dan 2:28² Isa 19:2

MATT 24

[MATT 10]

19 ὅταν δὲ παραδώσω ὑμᾶς,

μὴ μεριμνήσητε
πῶς ἢ τί λαλήσητε·
δοθήσεται γὰρ ὑμῖν

ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
τί λαλήσητε·

20 οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστέ οἱ λαλοῦντες
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν
τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

21 παραδώσει δὲ ἀδελφὸς
ἀδελφὸν εἰς θάνατον
καὶ πατὴρ τέκνον,

καὶ ἑπαναστήσονται¹ τέκνα
ἐπὶ γονεῖς
καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. (§72)
^bκαὶ ἔσεσθε μισοῦμενοι
ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν
διὰ τὸ ὄνομά μου.

Mt 10:22a

^bκαὶ ἔσεσθε μισοῦμενοι
ὑπὸ πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου· (§72)

MARK 13

πρῶτον δεῖ κηρυχθῆναι
τὸ εὐαγγέλιον.

11 ἅ καὶ ὅταν ἄγωσιν ὑμᾶς
παραδιδόντες,

μὴ προμεριμνᾶτε
τί λαλήσητε,
ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν

ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ
τοῦτο λαλεῖτε,

οὐ γὰρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες
ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

12 καὶ παραδώσει ἀδελφὸς
ἀδελφὸν εἰς θάνατον
καὶ πατὴρ τέκνον,

καὶ ἑπαναστήσονται τέκνα
ἐπὶ γονεῖς¹
καὶ θανατώσουσιν αὐτούς·
13 ^bκαὶ ἔσεσθε μισοῦμενοι
ὑπὸ πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου.

LUKE 21

14 ἠθέτε οὖν ἐν ταῖς καρδίαις
ὑμῶν

μὴ προμελετᾶν
ἀπολογηθῆναι,
15 ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα
καὶ σοφίαν

ἣ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι ἢ
ἀντιπεῖν ἅπαντες¹ οἱ ἀντικείμενοι
ὑμῖν.

16 παραδοθήσεσθε δὲ
καὶ ὑπὸ γονέων καὶ ἀδελφῶν
καὶ συγγενῶν καὶ φίλων,

καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν,
17 ^bκαὶ ἔσεσθε μισοῦμενοι
ὑπὸ πάντων
διὰ τὸ ὄνομά μου.

Lk 12:11, 12

^a Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ
τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ
τὰς ἑξουσίας,
μὴ μεριμνήσητε
πῶς [ἢ τί] ἀπολογήσησθε
ἢ τί εἴπητε·
12 τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα
διδάξει ὑμᾶς
ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ
ἃ δεῖ εἰπεῖν. (§111)

¹ Mic 7:6

WH mg: Lk 21:15 πάντες

MATT 24

16 ἄ τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
 φευγέτωσαν εἰς¹ τὰ ὄρη,
 17 ὃ ἐπὶ τοῦ δώματος
 μὴ καταβάτω
 ἄραι
 τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
 18 καὶ ὃ ἐν τῷ ἀγρῷ
 μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω
 ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

19 οὐαὶ δὲ
 ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
 καὶ ταῖς θηλαζούσαις
 ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
 20 προσεύχεσθε δὲ
 ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν
 χειμῶνος μηδὲ σαββάτω.
 21 ἔσται γὰρ
 τότε ²“θλίψις” μεγάλη

“οἶα οὐ γέγονεν
 ἀπ’ ἀρχῆς κόσμου

ἕως τοῦ νῦν”
 οὐδ’ οὐ μὴ γένηται.
 22 καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν
 αἱ ἡμέραι ἐκείναι,
 οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ·
 διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς

MARK 13

ἄ τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
 φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
 15 ὃ ἔπὶ τοῦ δώματος
 μὴ καταβάτω
 μηδὲ εἰσελθάτω τι ἄραι
 ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ,
 16 καὶ ὃ εἰς τὸν ἀγρὸν
 μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω
 ἄραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

17 οὐαὶ δὲ
 ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
 καὶ ταῖς θηλαζούσαις
 ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
 18 προσεύχεσθε δὲ
 ἵνα μὴ γένηται
 χειμῶνος·
 19 ἔσονται γὰρ
 αἱ ἡμέραι ἐκείναι ²“θλίψις

οἶα οὐ γέγονεν τοιαύτη
 ἀπ’ ἀρχῆς κτίσεως”
 ἣν ἔκτισεν ὁ θεὸς
 “ἕως τοῦ νῦν”
 καὶ οὐ μὴ γένηται.
 20 καὶ εἰ μὴ ἐκολόβωσεν
 Κύριος τὰς ἡμέρας,
 οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ.
 ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς
 οὓς ἐξελέξατο

LUKE 21

21 ἄ τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ
 φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη,
 καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς
 ἐκχωρεῖτωσαν,

καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις
 μὴ ἐισερχέσθωσαν εἰς αὐτήν,

22 ὅτι ¹“ἡμέραι ἐκδικήσεως”
 αὐταὶ εἰσιν τοῦ πλησθῆναι
 πάντα τὰ γεγραμμένα.

23 οὐαὶ
 ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις
 καὶ ταῖς θηλαζούσαις
 ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις·

ἔσται γὰρ
 ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς
 καὶ ὄργῃ τῷ λαῷ τούτῳ,

Lk 17:31

^a ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
 ὅς ἐσται ἐπὶ τοῦ δώματος
 καὶ τὰ σκεῆα αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ,
 μὴ καταβάτω ἄραι αὐτά,
 καὶ ὃ ἐν ἀγρῷ ὁμοίως
 μὴ “ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.”
 (§133)

¹ Hos 9:7² Dan 12:1

MATTH 24	MARK 13	LUKE 21
κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκείναι.	ἐκολόβωσεν τὰς ἡμέρας.	24 καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρης καὶ αἰχμαλωτισ- θήσονται εἰς τὰ ἔθνη πάντα, καὶ ¹ “Ἱερουσαλήμ” ἔσται “πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν,” ἄχρι οὗ πληρωθῶσιν [καὶ ἔσονται] καιροὶ ἐθνῶν.
23 Τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ Ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός ἢ Ὡδε, μὴ πιστεύσητε· 24 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδο- χριστοὶ καὶ ² “ψευδοπροφήται,” καὶ “δώσουσιν σημεῖα” με- γάλα “καὶ τέρατα” ὥστε ἵπλανᾶσθαι ¹ εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς ἐκλεκτούς·	21 Καὶ τότε ἐὰν τις ὑμῖν εἴπῃ Ἰδε ὧδε ὁ χριστός ἢ Ἰδε ἐκεῖ, μὴ πιστεύετε· 22 ἐγερθήσονται γὰρ ψευδο- χριστοὶ καὶ ² “ψευδοπροφήται” καὶ “δώσουσιν σημεῖα καὶ τέρατα” πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν εἰ δυνατὸν τοὺς ἐκλεκτούς· 23 ὑμεῖς δὲ βλέπετε· προεῖρηκα ὑμῖν πάντα.	[LUKE 17:23] καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν Ἰδοὺ ἑκεῖ ἢ Ἰδοὺ ὧδε· μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε. (§133)
25 ἰδοὺ προεῖρηκα ὑμῖν.		[LUKE 17:23, 24] καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν Ἰδοὺ ἑκεῖ ἢ Ἰδοὺ ὧδε· μὴ [ἀπέλθῃτε μὴδὲ] διώξητε.
26 ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν Ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν, μὴ ἐξέλθῃτε· Ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε· 27 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·		24 ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρα- νὸν εἰς τὴν ὑπ’ οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου [†] . (§133)
28 ὅπου ἐὰν ᾗ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἀετοί.		[LUKE 17:37b] Ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ καὶ οἱ ἀετοὶ ἐπισυναχθήσονται (§133)

¹ Zech 12:3 LXX; Isa 63:18; Ps 79(78):1; Dan 8:13 ² Deut 13:1

WH mg: Mt 24:24 πλανῆσαι

Mt 24:23 πιστεύσητε with **NDLWZ** al pler; B* 1 min πιστέετε
with **NLUW** vg syr sin etc; B sah add καί: ADXAΘ it etc add ἢ

Mk 13:21 χριστός (without addition)

163. CONCERNING THE COMING OF THE SON OF MAN

MATT 24:29-31

Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν
τῶν ἡμερῶν ἐκείνων

¹“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”

²“καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται
ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ,

καὶ αἱ δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

30 καὶ τότε φανήσεται τὸ
σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου
ἐν οὐρανῷ, καὶ τότε ³“κόψου-
νται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς”
καὶ ὄψονται

⁴“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν
τοῦ οὐρανοῦ”

μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς·

31 καὶ ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ

⁵“μετὰ σάλπιγγος ἡμεγάλης,”
καὶ ⁶“ἐπισυνάξουσιν”

τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ
“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρων οὐρανῶν
ἕως [τῶν] ἄκρων αὐτῶν.”

MARK 13:24-27

Ἄλλὰ ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
ραις μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην

¹“ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται,
καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει
τὸ φέγγος αὐτῆς,”

25 ²“καὶ οἱ ἀστέρες ἔσονται
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πίπτοντες,

καὶ αἱ δυνάμεις
αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς
σαλευθήσονται.”

26 καὶ τότε ὄψονται

⁴“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις”

μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ
δόξης·

27 καὶ τότε ἀποστελεῖ
τοὺς ἀγγέλους

καὶ ⁶“ἐπισυνάξει”

τοὺς ἐκλεκτοὺς [αὐτοῦ]
“ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων
ἀπ’ ἄκρου” γῆς
“ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.”

LUKE 21:25-28

καὶ ἔσονται σημεῖα
ἐν ἡλίῳ
καὶ σελήνῃ

καὶ ἄστροις,

καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ

⁷“ἐθνῶν” ἐν ἀπορίᾳ “ἠχοῦς
θαλάσσης” καὶ “σάλου,”

26 ἀποψυχόντων ἀνθρώπων
ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν
ἐπερχομένων τῆ οἰκουμένη,

²“αἱ” γὰρ “δυνάμεις
τῶν οὐρανῶν
σαλευθήσονται.”

27 καὶ τότε ὄψονται

⁴“τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ”

μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολ-
λῆς·

28 Ἀρχομένων δὲ τούτων
γίνεσθαι ἀνακύψατε καὶ ἐπά-
ρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι
ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

¹Isa 13:10 ²Isa 34:4 ³Zech 12:12 ⁴Dan 7:13 ⁵Isa 27:13 ⁶Zech 2:6; Deut 30:4 ⁷Ps 65(64):7

164. THE HOUR THAT NO ONE KNOWETH

ΜΑΤΤ 24:32-44

'Από δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς
γένηται ἀπαλός
καὶ τὰ φύλλα ἐκφύη,

γινώσκετε

ὅτι ἐγγύς τὸ θέρος·
33 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδητε πάντα ταῦτα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν

ἐπὶ θύραις.

34 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἀν]

πάντα ταῦτα γένηται.

35 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσεται,
οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ μὴ παρέλθωσιν.

36 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν
οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατὴρ μόνος.

37 ὥσπερ γὰρ
αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε,
οὕτως ἔσται ἡ παρουσία
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

38 ὡς γὰρ ἦσαν
ἐν ταῖς ἡμέραις [ἐκείναις]
ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ
τρώγοντες καὶ πίνοντες,
γαμοῦντες καὶ γαμιζόντες,

MARK 13:28-37

'Από δὲ τῆς συκῆς

μάθετε τὴν παραβολὴν·
ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς
ἀπαλός γένηται
καὶ ἐκφύη τὰ φύλλα,

γινώσκετε

ὅτι ἐγγύς τὸ θέρος ἐστίν·
29 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν

ἐπὶ θύραις.

30 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
μέχρις οὗ

ταῦτα πάντα γένηται.

31 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσονται,
οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ ἴ παρελεύσονται.

32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης
ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν,
οὐδὲ [οἱ ἄγγελοι] ἐν οὐρανῶ
οὐδὲ ὁ υἱός,
εἰ μὴ ὁ πατὴρ.

LUKE 21:29-33

Καὶ εἶπεν παραβολὴν αὐτοῖς
Ἴδτε τὴν συκῆν
καὶ πάντα τὰ δένδρα·

30 ὅταν προβάλωσιν ἤδη,

βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν

γινώσκετε
ὅτι ἤδη ἐγγύς τὸ θέρος ἐστίν·
31 οὕτως καὶ ὑμεῖς,
ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα,
γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν
ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

32 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη
ἕως [ἀν]

πάντα γένηται.

33 ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ
παρελεύσονται,
οἱ δὲ λόγοι μου
οὐ μὴ παρελεύσονται.

[LUKE 17:26, 27]

καὶ καθὼς ἐγένετο
ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε,
οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου·

27 ἦσθιον, ἔπινον,
ἐγάμου, ἐγαμίζοντο,

WH mg: Mk 13:31 μὴ 32 ἄγγελος

Mk 13:31 οὐ with BD*; NA²CLW⁸ al pler οὐ μὴ — παρελεύσονται.² with NBL etc; ACDWX⁸ al pler
παρέλθωσιν Lk 21:30 βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν: om D it syr sin cur eth

MATT 24	MARK 13	[LUKE 17]
<p>ἄχρι ἣς ἡμέρας 1^α "εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν," 39 καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἥλθεν ὁ κατακλυσμός καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.</p> <p>40 τότε ἔσονται δύο ἐν τῷ ἀγρῷ, εἷς παραλαμβάνεται καὶ εἷς ἀφίεται· 41 δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλῳ, μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται.</p>	<p>33 ^αβλέπετε ἐγρυπνεῖτε, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρὸς [ἔστιν].</p> <p>34 ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφείλ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ</p> <p>καὶ δούς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ,</p> <p>καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. 35 ^αγρηγορεῖτε οὖν, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται,</p>	<p>ἄχρι ἣς ἡμέρας 1^α "εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν,"</p> <p>καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμός καὶ ἀπόλεσεν ἅπαντας. (§133)</p> <p>[LUKE 17:34, 35] λέγω ὑμῖν, ταύτη τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλινῆς [μιάς], ὁ εἷς παραλημφθήσεται καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται· 35 ἔσονται δύο ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἡ μία παραλημφθήσεται ἡ δὲ ἕτερα ἀφεθήσεται. (§133)</p>
<p>[MATT 25:14] "Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, (§167)</p> <p>42 ^αγρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ἡμέρα ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.</p>	<p>[LUKE 19:12, 13] εἶπεν οὖν "Ἄνθρωπός τις εὐγενῆς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν λαβεῖν ἐαυτῷ βασιλείαν καὶ πο- στρέψαι. 13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἐαυτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς πραγ- ματεῦσθαι¹ ἐν ᾧ ἔρχομαι. (§143)</p>	

Mt 25:13

^α Γρηγορεῖτε οὖν,
ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν
οὐδὲ τὴν ὥραν. (§166)

¹ Gen 7:7

ΜΑΤΤ 24

43 ἐκέينو δὲ γινώσκετε
ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποία φυλακῆ ὁ κλέπτῃς ἔρχε-
ται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἂν εἴασεν
διορυχθῆναι τὴν οἰκίαν αὐτοῦ.
44 διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς
γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ἡ οὐ δοκεῖτε ὥρα
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

MARK 13

ἡ ὄψ' ἢ μεσονύκτιον ἢ ἀλεκτο-
ροφωνίας ἢ πρωί, 36 μὴ
ἐλθὼν ἐξέφνης εὖρη ὑμᾶς κα-
θεύδοντας· 37 ὁ δὲ ὑμῖν λέγω
πᾶσιν λέγω, γρηγορεῖτε.

[LUKE 12:39, 40]

τοῦτο δὲ γινώσκετε
ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης
ποία ὥρα ὁ κλέπτῃς ἔρχεται,
ἐγρηγόρησεν ἂν
καὶ οὐκ ἄφηκεν
διορυχθῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.
40 καὶ ὑμεῖς
γίνεσθε ἔτοιμοι,
ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται
(§114)

165. CONCERNING FAITHFULNESS

ΜΑΤΤ 24:45-51

Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος
καὶ φρόνιμος
ὃν κατέστησεν ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς οἰκετείας αὐτοῦ
τοῦ δοῦναι αὐτοῖς
τὴν τροφήν ἐν καιρῷ ;
46 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
εὕρησει οὕτως ποιοῦντα·
47 ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν
αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν.
48 ἐὰν δὲ εἴπῃ
ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
Χρονίζει μου ὁ κύριος,
49 καὶ ἄρξῃται τύπτειν
τοὺς συνδούλους αὐτοῦ,

LUKE 21:34-36

[LUKE 12:42-46]

καὶ εἶπεν ὁ κύριος
Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος,
ὁ φρόνιμος,
ὃν καταστήσει ὁ κύριος
ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ
τοῦ δίδόναι
ἐν καιρῷ [τὸ] σιτομέτριον ;
43 μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ
εὕρησει ποιοῦντα οὕτως·
44 ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι
ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ
καταστήσει αὐτόν.
45 ἐὰν δὲ εἴπῃ
ὁ δοῦλος ἐκεῖνος
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ
Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι.
καὶ ἄρξῃται τύπτειν
τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας,

MATT 24

ἐσθίη δὲ καὶ πίνη
μετὰ τῶν μεθύοντων,
50 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου
ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
51 ^ακαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει·

^βἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[LUKE 12]

ἐσθίειν τε καὶ πίνειν
καὶ μεθύσκεσθαι,
46 ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου
ἐκείνου
ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ
καὶ ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει,
^ακαὶ διχοτομήσει αὐτὸν
καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ
μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. (§115)

[LUKE 13:28a]

^βἘκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. (§121)

LUKE 21

Προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς μή
ποτε βαρηθῶσιν αἱ καρδίαι
ὑμῶν ἐν κρεπάλῃ καὶ μέθῃ
καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ
ἐπιστῇ ἐφ' ὑμᾶς ἐφνίδιος ἡ
ἡμέρα ἐκείνη ὡς "παγίς".
35 ἐπεισελεύσεται γὰρ ¹ἐπὶ"
πάντας "τοὺς καθημένους ἐπὶ"
πρόσωπον πάσης "τῆς γῆς".
36 ἀγρυπνεῖτε δὲ ἐν παντὶ
καιρῷ δέομενοι ἵνα κατισ-
χύσητε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα
τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ
σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ
τοῦ ἀνθρώπου.

166. PARABLE OF THE TEN VIRGINS

MATT 25:1-13

Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασι-
λεῖα τῶν οὐρανῶν δέκα παρ-
θένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς
λαμπάδας ἑαυτῶν ἐξῆλθον εἰς
ὑπάντησιν τοῦ νυμφίου. 2
πέντε δὲ ἐξ αὐτῶν ἦσαν
μωραὶ καὶ πέντε φρόνιμοι·

^a Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

^b Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Isa 24:17

ΜΑΤΤ 25

3 αἱ γὰρ μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας [αὐτῶν] οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον·
 4 αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις μετὰ τῶν λαμπάδων ἑαυτῶν. 5 χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου ἐνύσταξαν πᾶσαι καὶ ἐκάθευδον. 6 μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν Ἴδοὺ ὁ νυμφίος, ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν. 7 τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν. 8 αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπαν Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται. 9 ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι λέγουσαι Μήποτε [οὐ μὴ] ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν πορεύεσθε μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς. 10 ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. 11 ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι λέγουσαι Κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· 12 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν Ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς. 13 Ἐγγηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν.

[Cf Luke 12:35, 36 (§114)]

[LUKE 13:25b]

λέγοντες
 Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν
 καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν

[MARK 13:33]

^aβλέπετε ἀγρυπνεῖτε,
 οὐκ οἶδατε γὰρ πότε
 ὁ καιρὸς [ἔστιν]. (§164)

Οὐκ οἶδα ὑμᾶς πότεν ἐστέ. (§121)

Mt 24:42

^a γρηγορεῖτε οὖν,
 ὅτι οὐκ οἶδατε ποῖα ἡμέρα
 ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται. (§164)

Mk 13:35a

^a γρηγορεῖτε οὖν,
 οὐκ οἶδατε γὰρ πότε
 ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, (§164)

167. PARABLE OF THE TALENTS

ΜΑΤΤ 25:14-30

“Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος
ἀποδημῶν

ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους
καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς
τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ,

15 καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε
τάλαντα ᾧ δὲ δύο ᾧ δὲ ἓν,
ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύνα-
μιν, καὶ ἀπεδήμησεν. 16 εὐ-
θέως πορευθεὶς ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν ἠργάσατο
ἐν αὐτοῖς καὶ ἐκέρδησεν ἄλλα
πέντε. 17 ὡσαύτως ὁ τὰ
δύο ἐκέρδησεν ἄλλα δύο. 18 ὁ
δὲ τὸ ἓν λαβὼν ἀπελθὼν
ᾠρυξεν γῆν καὶ ἔκρυψεν τὸ
ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

19 μετὰ δὲ πολὺν χρόνον
ἔρχεται
ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων
καὶ συναίρει λόγον μετ’ αὐτῶν.

20 καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε
τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν

[MARK 13:34]

ὡς ἄνθρωπος
ἀπόδημος ἀφείς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

καὶ δούς τοῖς δούλοις αὐτοῦ
τὴν ἐξουσίαν, ἐκάστῳ τὸ ἔργον
αὐτοῦ,

καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο
ἵνα γρηγορῇ. (§164)

[LUKE 19:12-27]

εἶπεν οὖν “Ἄνθρωπός τις εὐγενῆς
ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν
λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν καὶ ὑπο-
στρέψαι.

13 καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ
ἔδωκεν αὐτοῖς
δέκα μνᾶς

καὶ εἶπεν πρὸς ἑαυτοὺς πραγματεῖ-
σασθαι¹ ἐν ᾧ ἔρχομαι.

[Cf v 20 below]

14 Οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν
αὐτόν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν
ὀπίσω αὐτοῦ λέγοντες Οὐ θέλο-
μεν τοῦτον βασιλεύσαι ἐφ’ ἡμᾶς.

15 Καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ ἐπανελθεῖν
αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν
καὶ εἶπεν φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς
δούλους τούτους οἷς δεδώκει τὸ
ἀργύριον, ἵνα γνοῖ τί διεπραγ-
ματεύσαντο.

16 παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος

ΜΑΤΤ 25

ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων
Κύριε, πέντε τάλαντά μοι
παρέδωκας·

Ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα
ἐκέρδησα.

21 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
κυρίου σου.

22 προσελθὼν καὶ ὁ τὰ δύο
τάλαντα

εἶπεν

Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέ-
δωκας·

Ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρ-
δησα.

23 ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ
Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ,
ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός,¹
ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω·

εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ
κυρίου σου.

24 προσελθὼν δὲ

καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφώς
εἶπεν Κύριε,

ἔγνω σε

ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος,

θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας
καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισας·

25 καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν
ἔκρυσσε τὸ τάλαντόν σου ἐν
τῇ γῆ· Ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

[LUKE 19]

λέγων

Κύριε, ἡ μὲν σου

δέκα προσηργάσατο μνᾶς.

17 καὶ εἶπεν αὐτῷ

Ἐὖγε¹, ἀγαθὲ δοῦλε,

ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου,
ἴσθι ἔξουσιαν ἔχων ἐπάνω δέκα
πόλεων.

18 καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος

λέγων

Ἡ μὲν σου, κύριε,

ἐποίησεν πέντε μνᾶς.

19 εἶπεν δὲ καὶ τοῦτῳ

[Cf v 17 above]

Καὶ σὺ ἐπάνω γίνου πέντε πόλεων.

20 καὶ ὁ ἕτερος ἦλθεν

λέγων Κύριε,

ἰδοὺ ἡ μὲν σου ἦν εἶχον
ἀποκειμένη ἐν σουδαρίῳ·

21 ἐφοβούμην γὰρ σε
ὅτι ἄνθρωπος ἀστηγρὸς εἶ,
αἵρεις δὲ οὐκ ἔθηκας
καὶ θερίζεις δὲ οὐκ ἔσπειρας.

[Cf v 20 above]

ΜΑΤΤ 25

26 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος
αὐτοῦ
εἶπεν αὐτῷ

Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ,
ἤδεις ὅτι

θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα
καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρ-
πισα;

27 ἔδει σε οὖν βαλεῖν
τὰ ἀργύριά μου τοῖς τραπε-
ζείταις,
καὶ ἔλθῶν ἐγὼ
ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν
τόκῳ.

28 ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ
τὸ τάλαντον καὶ δότε
τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

29 ἂν τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ
δοθήσεται
καὶ περισσευθήσεται·
τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.
30 ^bκαὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον

Mt 13:12

^a ὅστις γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ
καὶ περισσευθήσεται·
ὅστις δὲ οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§53)

^b Cf Mt 8:12a (§45), p. 70

[LUKE 19]

22 λέγει αὐτῷ
Ἐκ τοῦ στόματός σου κρίνω σε.
πονηρὲ δοῦλε·
ἤδεις ὅτι
ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἰμι,
αἴρων δ' οὐκ ἔθηκα
καὶ θερίζων δ' οὐκ ἔσπειρα;

23 καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκάς
μου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τράπεζαν;

κἀγὼ ἐλθὼν
σὺν τόκῳ ἂν αὐτὸ ἔπραξα.

24 καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν
Ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ
τὴν μνᾶν καὶ δότε
τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι· —
25 καὶ εἶπαν αὐτῷ Κύριε, ἔχει
δέκα μνᾶς· —

26 λέγω ὑμῖν
ὅτι ἂν παντὶ τῷ ἔχοντι
δοθήσεται,

ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται.

27 Πλὴν τοὺς ἐχθροὺς μου τοῦτους
τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι
ἐπ' αὐτούς

[MARK 4:25]

^a ὅς γὰρ ἔχει,
δοθήσεται αὐτῷ·

καὶ ὅς οὐκ ἔχει,
καὶ ὃ ἔχει
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

Lk 8:18b

^a ὅς ἂν γὰρ ἔχη,
δοθήσεται αὐτῷ,

καὶ ὅς ἂν μὴ ἔχη,
καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν
ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. (§55)

ΜΑΤΤ 25

ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ
ἐξώτερον·

ἄκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

[Cf v 30a above]

[LUKE 19]

ἀγάγετε ὧδε καὶ κατασφάξατε
αὐτοὺς ἔμπροσθέν μου. (§143)

[LUKE 13:28]

Ἄκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς
καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,
ὅταν ἴψῃσθε¹ Ἄβραάμ καὶ Ἰσαὰκ
καὶ Ἰακώβ
καὶ πάντας τοὺς προφῆτας
ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ,
ἡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. (§121)

168. CONCERNING THE JUDGMENT OF THE SON OF MAN

ΜΑΤΤ 25:31-46

“Ὅταν δὲ ἴῃ ἡ ἔλθῃ” ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ “πάντες οἱ ἄγγελοι μετ’ αὐτοῦ,” τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, 32 καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ’ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. 34 τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· 35 ἐπέειπασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με, 36 γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἤλθατε πρὸς με. 37 τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες Κύριε, πότε σε εἶδαμεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; 38 πότε δὲ σε εἶδαμεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; 39 πότε δὲ σε εἶδομεν ἀσθενοῦντα ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε; 40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. 41 τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων Πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἄγγελοις αὐτοῦ· 42 ἐπέειπασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, [καὶ] ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, 43 ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. 44 τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ δικηνοήσαμεν σοι; 45 τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. 46 καὶ ἀπελεύσονται² οὗτοι εἰς² κόλασιν “αἰώνιον, οἱ δὲ” δίκαιοι “εἰς ζωὴν αἰώνιον.”

^a Cf Mt 8:12b (§45), p. 71

¹ Zech 14:5 ² Dan 12:2

169. JESUS LODGES ON THE MOUNT OF OLIVES

[MATT 21:17]
[Of Matt 21:23 and parallels
(§148)]

^aΚαὶ καταλιπὼν αὐτοὺς
ἔξῃλθεν
ἔξω τῆς πόλεως
εἰς Βηθανίαν, καὶ ἠύλισθη ἐκεῖ.
(§146)

[MARK 11:19]

^aΚαὶ ὅταν ὀψέ ἐγένετο,
ἔξεπορεύοντο¹
ἔξω τῆς πόλεως. (§146)

LUKE 21:37, 38

^aἮν δὲ τὰς ἡμέρας
ἔν τῷ ἱερῷ διδάσκων¹,
τὰς δὲ νύκτας
ἔξερχόμενος

ἠύλιζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλού-
μενον Ἐλαιῶν.
38 καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὠρθριζεν
πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν
αὐτοῦ.

CHAPTER VI. JESUS' LAST INTERVIEWS WITH HIS DISCIPLES, §§170-173

170. CONSPIRACY OF THE CHIEF PRIESTS

MATT 26:1-5

^bΚΑΙ ΕΓΕΝΕΤΟ ὅτε ἐτέ-
λεσαν ὁ Ἰησοῦς πάντας τοὺς
λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς
μαθηταῖς αὐτοῦ
2 Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας
τὸ πάσχα γίνεται,

καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παρα-
δίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

3 Τότε συνήχθησαν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσ-
βύτεροι τοῦ λαοῦ
εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως
τοῦ λεγομένου Καϊάφα,

MARK 14:1, 2

ἮΝ ΔΕ ΤΟ ΠΑΣΧΑ
καὶ τὰ ἄζυμα
μετὰ δύο ἡμέρας.

Καὶ ἐξήτουν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

LUKE 22:1, 2

ΗΓΓΙΖΕΝ δὲ

ἡ ἑορτὴ τῶν ἁζύμων
ἡ λεγομένη Πάσχα.

2 Καὶ ἐξήτουν
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς

Mk 11:11

^aΚαὶ εἰσῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα
εἰς τὸ ἱερόν
καὶ περιβλεψάμενος πάντα
ἴδὲ ἥδη οὐσης τῆς ὥρας¹
ἔξῃλθεν
εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. (§144)

^b Cf Mt 7:28 (§44); 11:1 (§76); 13:53 (§65); 19:1 (§99)

WH mg: Lk 21:37 διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
<p>4 καὶ συνεβουλευσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατή- σωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν· 5 ἔλεγον δὲ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.</p>	<p>πῶς αὐτὸν ἐν δόλω κρατήσαν- τες ἀποκτείνωσιν, 2 ἔλεγον γάρ Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μὴ ποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.</p>	<p>τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν, ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.</p>
171. THE ANOINTING OF JESUS (MATT-MARK)		
MATT 26:6-13	MARK 14:3-9	[LUKE 7:36-38]
<p>Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ</p>	<p>Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ</p>	<p>Ἦρώτα δὲ τις αὐτὸν τῶν Φαρι- σαίων ἵνα φάγη μετ' αὐτοῦ·</p>
<p>ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ,</p>	<p>ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ κατακειμένου αὐτοῦ</p>	<p>κατεκλήθη. 37 Καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἥτις ἦν ἐν τῇ πόλει ἀμαρτωλὸς, καὶ ἐπιγνοῦσα ὅτι κατὰκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Φαρισαίου,</p>
<p>7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνή</p>	<p>ἦλθεν γυνή</p>	<p>κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου</p>
<p>ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου</p>	<p>ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου</p>	<p>κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου</p>
<p>βαρυτίμου</p>	<p>νάρδου</p>	<p>38 καὶ στᾶσα ὀπίσω παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα, τοῖς δάκ- ρυσιν ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ταῖς θριξίν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασεν,</p>
<p>καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.</p>	<p>κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.</p>	<p>καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. (§48)</p>
<p>8 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἠγανάκτησαν λέγοντες Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῆ;</p>	<p>4 ἦσαν δὲ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοῦς Εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὐτῆ τοῦ μύρου γέγονεν;</p>	<p>καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἤλειφεν τῷ μύρῳ. (§48)</p>
<p>9 ἐδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι</p>	<p>5 ἡδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι</p>	

WH mg: Mk 14:3 πολυτελοῦς,—

Mt 26:7 βαρυτίμου with B7d al pler; πολυτίμου NADLØ 33. pesh etc Mk 14:4 τοῦ μύρου: om W
4 min 3 it syr sin (cf Mt 26:8)

ΜΑΤΤ 26	ΜΑΡΚ 14
πολλοὺ καὶ δοθῆναι πτωχοῖς.	ἐπάνω Ἰδναριῶν τριακοσίων ¹ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.
10 γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς	6 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν
Τί κόπους παρέχετε τῇ γυ- ναικί;	"Ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε;
ἔργον γὰρ καλὸν ἤργάσατο εἰς ἐμέ·	καλὸν ἔργον ἤργάσατο ἐν ἐμοί·
11 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοῦς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν,	7 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοῦς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοῖς [πάντοτε] εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·
ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε·	8 ὁ ἔσχεν ἐποίησεν, προέλαβεν μυρίσαι
12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο	τὸ σῶμά μου εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.
ἐπὶ τοῦ σώματός μου πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.	9 ἀμὴν δὲ λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη λαλη- θήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.
13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἂν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.	

172. PLOT OF JUDAS AND THE RULERS

ΜΑΤΤ 26:14-16	ΜΑΡΚ 14:10, 11	ΛΟΥΚ 22:3-6
Τότε πορευθεῖς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης,	Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ ὁ εἰς τῶν δώδεκα	Εἰσηλθεν δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν καλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα·
πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς εἶπεν	ἀπηλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς	4 καὶ ἀπελθὼν συνελάλησεν τοῖς ἀρχιερεῦσιν

WH mg: Mk 14:5 τριακοσίων δναριῶν

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
15 Τί θέλετέ μοι δοῦναι κάγώ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;	ἵνα αὐτόν παραδοῖ αὐτοῖς. 11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.	καὶ στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτοῖς παραδῶ αὐτόν. 5 καὶ ἐχάρησαν καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. 6 καὶ ἐξωμολόγησεν, καὶ ἐξήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτόν ἄτερ ὄχλου αὐτοῖς.
16 καὶ ἀπὸ τότε ἐξήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτόν παραδῶ.	καὶ ἐξήτει πῶς αὐτόν εὐκαιρῶς παραδοῖ.	

173. THE LAST SUPPER

MATT 26:17-35	MARK 14:12-31	LUKE 22:7-38
Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἁζύμων προσηλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;	Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἁζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυσον, [Cf v 13 below] λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ Ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἐτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα; 13 καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. καὶ λέγει αὐτοῖς Ἔπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· 14 ἀκολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἂν εἰσέλθῃ	Ἦλθεν δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἁζύμων, ἣ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα· 8 καὶ ἀπέστειλεν Πέτρον καὶ Ἰωάννην εἰπὼν Πορευθέντες ἐτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα ἵνα φάγωμεν. 9 οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσωμεν; [Cf v 8 above] 10 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν εἰς ἣν εἰσπορεύ- εται. 11 καὶ ἔρεῖτε τῷ οἰκοδεσ- πότη τῆς οἰκίας [†] Λέγει σοι ὁ διδάσκαλος Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα
18 ὁ δὲ εἶπεν Ἔπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ Ὁ διδάσκαλος λέγει Ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστίν·	εἶπατε τῷ οἰκοδεσπότη ὅτι Ὁ διδάσκαλος λέγει Ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμά μου	

[†] Zech 11:12

WH mg: Lk 22:11 λέγοντες

ΜΑΤΤ 26

πρὸς σέ ποιῶ τὸ πάσχα
μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

19 καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ

ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,
καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα.

20 Ὁψίας δὲ γενομένης
ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα
[μαθητῶν].

[Cf v 27 below]

21 καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν
εἶπεν
Ἄμην λέγω ὑμῖν
ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

22 καὶ λυπούμενοι σφόδρα
ἤρξαντο
λέγειν αὐτῷ εἰς ἕκαστος
Μήτι ἐγὼ εἰμι, κύριε;
23 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν

Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ τῆν
χεῖρα

ΜΑΡΚ 14

ὅπου τὸ πάσχα
μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
15 καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει
ἀνάγαιον

μέγα ἐστρωμένον ἔτοιμον
καὶ ἐκεῖ ἐτοιμάσατε ἡμῖν.
16 καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ
καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν
καὶ εἶδρον

καθὼς εἶπεν αὐτοῖς,
καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα.

17 Καὶ ὀψίας γενομένης
ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

[Cf v 23 below]

18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν
καὶ ἐσθιόντων
ὁ Ἰησοῦς εἶπεν
Ἄμην λέγω ὑμῖν
ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με
1¹ ὁ ἐσθίων¹ μετ' ἐμοῦ."

19 ἤρξαντο λυπεῖσθαι
καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς κατὰ εἷς
Μήτι ἐγὼ;
20 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς
Εἷς τῶν δώδεκα,
ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ

ΛΟΥΚ 22

ὅπου τὸ πάσχα
μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
12 κάκεινος ὑμῖν δείξει
ἀνάγαιον

μέγα ἐστρωμένον
ἐκεῖ ἐτοιμάσατε.

13 ἀπελθόντες δὲ
εἶδρον
καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς,
καὶ ἠτοίμασαν τὸ πάσχα.

14 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα,
ἀνέπεσεν καὶ οἱ ἀπόστολοι
σὺν αὐτῷ.

15 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοῦς
Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο
τὸ πάσχα φαγεῖν μετ' ὑμῶν
πρὸ τοῦ με παθεῖν· 16 λέγω
γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ φάγω
αὐτὸ ἕως ὅτου πληρωθῆ ἔν τῇ
βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. 17 καὶ
δεξάμενος ποτήριον εὐχαρισ-
τήσας εἶπεν Δάβετε τοῦτο
καὶ διαμερίσατε εἰς ἑαυτοῦς·

[Cf v 21 below]

[Cf v 23 below]

¹ Ps 41(40):9

WH mg: Mk 14:18 τῶν ἐσθιόντων

Mt 26:20 μαθητῶν with ALMWΘ it vg cop etc; om BD syr sin sah al pler

<p>MATT 26</p>	<p>MARK 14</p>	<p>LUKE 22</p>
<p>[Cf v 26 above]</p>	<p>[Cf v 22 above]</p>	<p>19 καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας ἔκλασεν καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων Τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου [[τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.</p>
<p>[Cf vv 27, 28 above]</p>	<p>[Cf vv 23, 24 above]</p>	<p>20 ^aκαὶ τὸ ποτήριον ὡσαύτως μετὰ τὸ δειπνήσαι, λέγων Τοῦτο τὸ ποτήριον ἢ καινῆ ¹“διαθήκη” ἐν “τῷ αἵματι” μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυννόμενον]].</p>
<p>[Cf v 21 above]</p>	<p>[Cf v 18 above]</p>	<p>21 πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ’ ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης·</p>
<p>[Cf v 24 above]</p>	<p>[Cf v 21 above]</p>	<p>22 ὅτι ὁ υἱὸς μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ ὄρισμένον πορεύεται, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνω δι’ οὗ παραδίδοται.</p>
<p>[Cf v 22 above]</p>	<p>[Cf v 19 above]</p>	<p>23 καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συνζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἶη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.</p>
<p>[MATT 20:25–28] ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν Οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἔθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.</p>	<p>[MARK 10:42–45] καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς Οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἔθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.</p>	<p>24 ^bἘγένετο δὲ καὶ φιλο- νεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. 25 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς Οἱ βασιλεῖς τῶν ἔθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται.</p>

^b Cf Mt 18:1 (§92)

^b Cf Mk 9:34 (§92)

^a Cf v 17 above

^b Cf Lk 9:46 (§92)

¹ Ex 24:8; Zech 9:11

Lk 22:19, 20 τὸ ὑπὲρ ὑμῶν . . . ἐκχυννόμενον (διδόμενον Θ): D 6 it om

[MATT 20]
 26 οὐχ οὕτως ἐστὶν ἐν ὑμῖν·
 ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ
 ἔν ὑμῖν μέγας¹ γενέσθαι
 ἔσται ὑμῶν διάκονος,
 27 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
 ἔν ὑμῖν εἶναι¹ πρῶτος
 ἔσται ὑμῶν δοῦλος·

28 ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι
 ἀλλὰ διακονῆσαι
 καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)

[MATT 19:28]

ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς
 Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι
 ὑμεῖς
 οἱ ἀκολουθήσαντές μοι

ἐν τῇ παλιγγεσίᾳ,
 ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ,
 καθήσεσθε καὶ ἑμεῖς¹
 ἐπὶ δώδεκα θρόνους
 κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς
 τοῦ Ἰσραήλ. (§137)

MATT 26

30 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον
 εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

[MARK 10]
 43 οὐχ οὕτως δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν·
 ἄλλ' ὅς ἂν θέλῃ
 μέγας γενέσθαι ἐν ὑμῖν,
 ἔσται¹ ὑμῶν διάκονος,
 44 καὶ ὅς ἂν θέλῃ
 ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος,
 ἔσται πάντων δοῦλος·

45 καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου
 οὐκ ἦλθεν διακονηθῆναι
 ἀλλὰ διακονῆσαι
 καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 λύτρον ἀντὶ πολλῶν. (§140)

MARK 14

26 Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον
 εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

LUKE 22
 26 ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως,
 ἄλλ'
 ὁ μείζων ἐν ὑμῖν
 γινέσθω ὡς ὁ νεώτερος,
 καὶ
 ὁ ἡγούμενος
 ὡς ὁ διακονῶν·
 27 τίς γὰρ μείζων,
 ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν;
 οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος;
 ἐγὼ δὲ ἐν μέσῳ ὑμῶν εἰμι
 ὡς ὁ διακονῶν.

28 Ὑμεῖς δὲ ἐστε
 οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ
 ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου·
 29 κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, κα-
 θὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ ἑμου¹
 βασιλείαν, 30 ἵνα ἔσθητε καὶ
 πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου
 ἐν τῇ βασιλείᾳ μου,

καὶ καθήσε¹
 ἐπὶ θρόνων
 τὰς δώδεκα φυλάς κρίνοντες
 τοῦ Ἰσραήλ.

Mt 23:11

ἂ ὁ δὲ μείζων ὑμῶν

ἔσται
 ὑμῶν διάκονος. (§156)

Mk 9:35b

ἂ εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι

ἔσται πάντων ἔσχατος,
 καὶ πάντων διάκονος. (§92)

Lk 9:48c

ἂ ὁ γὰρ μικρότερος
 ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων
 οὗτός ἐστιν μέγας. (§92)

WH mg: Lk 22:29 μου, 30 καθήσεσθε

Lk 22:30 καθήσθε with B*ΤΔ; καθήσεσθε ~~Σ~~ALQWΘ etc; καθήσησθε D

MATT 26

31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς
 Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθή-
 σεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ
 ταύτῃ,
 γέγραπται γάρ
¹“Πατάξω τὸν ποιμένα,

καὶ διασκορπισθήσονται
 τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς.”
 32 μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με
 προῶξ ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
 λαίαν.

33 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος
 εἶπεν αὐτῷ
 Εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται
 ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε
 σκανδαλισθήσομαι.

[Cf v 35 below]

34 ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
 Ἄμην λέγω σοι ὅτι
 ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ
 πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι
 τρίς ἀπαρνήσῃ με.
 35 λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος
 Κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν,
 οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
 ὁμοίως καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ
 εἶπαν.

MARK 14

27 Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ὅτι
 Πάντες σκανδαλισθήσεσθε,
 ὅτι γέγραπται
¹“Πατάξω τὸν ποιμένα,
 καὶ τὰ πρόβατα
 διασκορπισθήσονται.”

28 ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με
 προῶξ ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλι-
 λαίαν.

29 ὁ δὲ Πέτρος
 ἔφη αὐτῷ
 Εἰ καὶ πάντες σκανδαλι-
 σθήσονται, ἀλλ’ οὐκ ἐγὼ.

[Cf v 31 below]

30 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς
 Ἄμην λέγω σοι ὅτι
 σὺ σήμερον ταύτῃ τῇ νυκτὶ
 πρὶν ἢ δις ἀλέκτορα φωνῆσαι
 τρίς με ἀπαρνήσῃ.
 31 ὁ δὲ ἐκπερισσῶς ἐλάλει
 Ἐὰν δέῃ με συναποθανεῖν σοι,
 οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι.
 ὡσαύτως [δὲ] καὶ πάντες
 ἔλεγον.

LUKE 22

31 Σίμων Σίμων, ἰδοὺ ὁ
 Σατανᾶς ἐξητήσατο ὑμᾶς τοῦ
 σινιάσαι ὡς τὸν σίτον·
 32 ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ
 ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου·
 καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήρι-
 στον τοὺς ἀδελφούς σου.

33 ὁ δὲ
 εἶπεν αὐτῷ

Κύριε, μετὰ σοῦ
 ἔτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν
 καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34 ὁ δὲ εἶπεν
 Λέγω σοι, Πέτρε,

οὐ φωνήσῃς σήμερον ἀλέκτωρ
 ἕως τρίς με ἀπαρνήσῃ εἰδέναί.

[Cf v 33 above]

35 Καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ὅτε
 ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαν-
 τίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημά-

¹ Zech 13:7

LUKE 22

των, μή τινος ὑστερήσατε ;
οἱ δὲ εἶπαν Οὐθενός.
36 εἶπεν δὲ αὐτοῖς Ἄλλα
νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω,
ὁμοίως καὶ πήραν, καὶ ὁ μὴ
ἔχων πωλησάτω τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ καὶ ἀγορασάτω μάχαι-
ραν. 37 λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι
τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ
τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό¹ Καὶ
μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη” καὶ
γὰρ τὸ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.
38 οἱ δὲ εἶπαν Κύριε, ἰδοὺ
μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν
αὐτοῖς Ἴκανόν ἐστιν.

CHAPTER VII. THE SUFFERING AND DEATH OF JESUS, §§174-180

174. THE AGONY IN GETHSEMANE

MATT 26:36-46

Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ
Ἰησοῦς
εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθση-
μανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς
Καθίσατε αὐτοῦ
ἕως [οῦ] ἀπελθῶν ἐκεῖ
προσεύξωμαι.

[Cf v 41 below]

37 καὶ παραλαβὼν
τὸν Πέτρον
καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου
ἤρξατο λυπεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν.

MARK 14:32-42

Καὶ ἔρχονται

εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα Γεθ-
σημανεῖ,

καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
Καθίσατε ὧδε
ἕως
προσεύξωμαι.

[Cf v 38 below]

33 καὶ παραλαμβάνει
τὸν Πέτρον
καὶ Ἰὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν¹
Ἰωάννην μετ' αὐτοῦ,
καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι
καὶ ἀδημονεῖν,

LUKE 22:39-46

Καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη

κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος
τῶν Ἐλαιῶν
ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ [καὶ] οἱ
μαθηταί.

40 γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου
εἶπεν αὐτοῖς

Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν
εἰς πειρασμόν. [Cf v 46 below]

¹ Isa 53:12

WH mg: Mk 14:33 Ἰάκωβον καὶ

ΜΑΤΤ 26

38 τότε λέγει αὐτοῖς
 1“Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ
 μου” ἕως θανάτου·
 μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε
 μετ’ ἐμοῦ.

39 καὶ ἵπροελθῶν¹
 μικρὸν
 ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ
 προσευχόμενος

καὶ λέγων Πάτερ μου,

εἰ δυνατόν ἐστιν,
 παρελθάτω
 ἀπ’ ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο·
 πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω
 ἀλλ’ ὡς σύ.

40 καὶ ἔρχεται
 πρὸς τοὺς μαθητὰς
 καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδον-
 τας,

καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ

Οὕτως οὐκ ἰσχύσατε
 μίαν ὥραν γρηγορῆσαι
 μετ’ ἐμοῦ;

MARK 14

34 καὶ λέγει αὐτοῖς
 1“Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ
 μου” ἕως θανάτου·
 μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε.

35 καὶ ἵπροελθῶν¹
 μικρὸν
 ἔπιπτεν ἐπὶ τῆς γῆς,
 καὶ προσηύχετο ἵνα
 εἰ δυνατόν ἐστιν
 παρέλθῃ ἀπ’ αὐτοῦ ἡ ὥρα,
 36 καὶ ἔλεγεν Ἀββὰ ὁ πατήρ,
 πάντα δυνατά σοι·

παρένεγκε
 τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ’ ἐμοῦ·
 ἀλλ’ οὐ τί ἐγὼ θέλω
 ἀλλὰ τί σύ.

37 καὶ ἔρχεται

καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδον-
 τας,

καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ
 Σίμων, καθεύδεις;
 οὐκ ἰσχύσας
 μίαν ὥραν γρηγορῆσαι;

LUKE 22

41 καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη
 ἀπ’ αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολῆν,
 καὶ θεῖς τὰ γόνατα
 προσηύχετο

42 λέγων Πάτερ,

εἰ βούλει
 παρένεγκε
 τοῦτο τὸ ποτήριον ἀπ’ ἐμοῦ·
 πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου
 ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω.

43 [Ἔφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος
 ἵἀπο τοῦ¹ οὐρανοῦ ἐνισχύων
 αὐτόν. 44 καὶ γενόμενος ἐν
 ἀγωνίᾳ ἔκτενέστερον προσηύ-
 χετο· ἵκαὶ ἐγένετο¹ ὁ ἰδρῶς
 αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος
 καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.]
 45 καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς
 προσευχῆς
 ἔλθων

πρὸς τοὺς μαθητὰς
 εὗρεν κοιμωμένους αὐτοὺς

ἀπὸ τῆς λύπης,
 46 καὶ εἶπεν αὐτοῖς
 Τί καθεύδετε;

¹ Ps 42(41):5

WH mg: Mt 26:39 προσελθῶν Mk 14:35 προσελθῶν Lk 22:43 ἀπ’ 44 ἐγένετο δὲ

Mt 26:39 Πάτερ μου with \aleph ABCDW δ al pler; Δ Λ Σ etc om μου Mk 14:35 ἔπιπτεν with \aleph BL; ἔπεσεν \aleph CDNW χ δ al pler Lk 22:43, 44 ὠφθη . . . γῆν substantially with \aleph *DLQ χ δ it syr cur pesh al pler; \aleph *ABRTW 4 Fer syr sin etc om

ΜΑΤΤ 26	MARK 14	LUKE 22
<p>41 ἄγρηγορεῖτε καὶ προσέχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.</p> <p>42 πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο [λέγων] Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο παρελθεῖν ἐὰν μὴ αὐτὸ πῖω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.</p> <p>43 καὶ ἔλθων πάλιν εὔρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.</p> <p>44 καὶ ἀφείς αὐτοὺς πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο ἐκ τρίτου τὸν αὐτὸν λόγον ἰεῖπὼν πάλιν.</p> <p>45 τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ ἡ γυγικὴν ἡ ὥρα</p> <p>καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδεται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.</p> <p>46 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ἡ γυγικὴν ὁ παραδιδούς με.</p>	<p>38 ἄγρηγορεῖτε καὶ προσέχεσθε, ἵνα μὴ ἔλθητε εἰς πειρασμόν· τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.</p> <p>39 καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο [τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν].</p> <p>40 καὶ πάλιν ἔλθων εὔρεν αὐτοὺς καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καταβαρυνόμενοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί ἀποκριθῶσιν αὐτῷ.</p> <p>41 καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέγει αὐτοῖς Καθεύδετε [τὸ] λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν.</p> <p>42 ἐγείρεσθε ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἡ γυγικὴν.</p>	<p>^a ἀναστάντες προσέχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.</p> <p>Lk 11:4b</p> <p>^a καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. (§105) Cf Lk 22:40b above</p>

Mt 6:13a

^a καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, (§38)

Lk 11:4b

^a καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. (§105)
Cf Lk 22:40b above

WH mg: Mt 26:44, 45 εἰπὼν. πάλιν τότε 45 γὰρ

Mt 26:45 λοιπὸν with BCLW etc; **NA**ΔΔΘ al pler τὸ λοιπ. Mk 14:38 ελθητε with **N***B 346. it syr sin; εἰσέλθητε ACDLNWXΔΘ 3 it vg al pler 41 τὸ λοιπὸν with **N**BNΔΘ al pler; λοιπὸν ACDLWX it etc; om syr sin cop

175. THE BETRAYAL AND ARREST

MATTHEW 26:47-56

MARK 14:43-52

LUKE 22:47-53

Καὶ
 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
 ἰδοὺ
 Ἰούδας
 εἰς τῶν δώδεκα ἦλθεν
 καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς
 μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων
 ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων

καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.
 48 ὁ δὲ παραδίδους αὐτὸν
 ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων
 "Ὁν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
 κρατήσατε αὐτόν.

49 καὶ εὐθέως προσελθὼν
 τῷ Ἰησοῦ
 εἶπεν Χαῖρε, ῥαββεί·
 καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
 50 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ
 Ἐταῖρε, ἐφ' ὃ πάρει.

τότε προσελθόντες ἐπέβαλον
 τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν
 καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

51 καὶ ἰδοὺ εἰς τῶν μετὰ Ἰησοῦ
 ἐκτείνας τὴν χεῖρα
 ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐ-
 τοῦ καὶ πατάξας
 τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως
 ἀφείλεν
 αὐτοῦ τὸ ὠτίον.
 52 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς

Καὶ εὐθὺς
 ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος
 παραγίνεται [ὁ] Ἰούδας
 εἰς τῶν δώδεκα
 καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος
 μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων
 παρὰ τῶν ἀρχιερέων
 καὶ τῶν γραμματέων
 καὶ τῶν πρεσβυτέρων.
 44 δεδώκει δὲ ὁ παραδίδους
 αὐτόν σύσσημον αὐτοῖς λέγων
 "Ὁν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν"
 κρατήσατε αὐτόν
 καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς.

45 καὶ ἐλθὼν εὐθὺς προσελθὼν
 αὐτῷ
 λέγει Ῥαββεί,
 καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

46 οἱ δὲ ἐπέβαλον
 τὰς χεῖρας αὐτῷ
 καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

47 εἰς δὲ [τις] τῶν παρεστη-
 κόντων
 σπασάμενος τὴν μάχαιραν
 ἔπαισεν
 τὸν δούλον τοῦ ἀρχιερέως
 καὶ ἀφείλεν
 αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

"Ἐτι αὐτοῦ λαλοῦντος
 ἰδοὺ ὄχλος,
 καὶ ὁ λεγόμενος Ἰούδας
 εἰς τῶν δώδεκα
 προήρχετο αὐτοῦς,

καὶ ἤγγισεν
 τῷ Ἰησοῦ
 φιλήσαι αὐτόν.
 48 Ἰησοῦς δὲ εἶπεν αὐτῷ
 Ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ
 ἀνθρώπου παραδίδως;

49 ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτόν
 τὸ ἐσόμενον εἶπαν Κύριε,
 εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρῃ;
 50 καὶ ἐπάταξεν εἰς τις ἐξ
 αὐτῶν
 τοῦ ἀρχιερέως τὸν δούλον
 καὶ ἀφείλεν
 τὸ οὖς αὐτοῦ τὸ δεξιόν.
 51 ἀποκριθεὶς δὲ [ὁ] Ἰησοῦς
 εἶπεν

Mk 14:43 ὁ Ἰούδας with AB; NCDLWXΔΘ al pler om ὁ — τῶν πρεσβυτέρων with BCDLXΘ al pler;
 *A UW min om τῶν 47 εἰς δὲ τις with BCXΔΘ al pler; NALM etc om τις: D καὶ τις: W καὶ εἰς τις

ΜΑΤΤ 26

Ἐπίστροφον τὴν μάχαιραν σου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μάχαιρῇ ἀπολοῦνται· 53 ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι ἄρτι πλείω δώδεκα λεγιῶνας ἀγγέλων; 54 πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;

55 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; καθ' ἡμέραν

ἐν τῷ ἱερῷ ἔκαθεξόμην διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

56 Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

MARK 14

48 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με;

49 καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ¹ με·

ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

50 καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον πάντες. 51 Καὶ νεανίσκος τις συνηκολούθει αὐτῷ περιβεβλημένος συνδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν αὐτόν, 52 ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν συνδόνα γυμνὸς ἔφυγεν.

LUKE 22

Ἐἴτε ἔως τούτου· καὶ ἀψάμενος τοῦ ὠτίου ἰάσατο αὐτόν.

52 εἶπεν δὲ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους ἐπ' αὐτόν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγούς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους

Ὡς ἐπὶ ληστὴν ἐξήλθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;

53 καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ

οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ· ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ὑμῶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

¹ Cf Mt 8:17 (§24)

176. TRIAL BEFORE THE JEWISH AUTHORITIES

ΜΑΤΤ 26:57-75

Οἱ δὲ κρατήσαντες
τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον
πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα,

ὅπου οἱ γραμματεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι

συνήχθησαν.

58 ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει αὐτῷ [ἀπὸ] μακρόθεν

ἕως τῆς αὐλῆς
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ εἰσελθὼν ἕσω ἐκάθητο
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
ιδεῖν τὸ τέλος.

59 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐξήτουν
ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ
Ἰησοῦ

ὅπως αὐτὸν θανατώσωσιν,
60 καὶ οὐχ εὔρον
πολλῶν προσελθόντων
ψευδομαρτύρων.

ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο

εἶπαν

61 Οὗτος ἔφη
Δύναμι καταλύσαι τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ

ΜΑΡΚ 14:53-72

Καὶ
ἀπήγαγον τὸν Ἰησοῦν
πρὸς τὸν ἀρχιερέα,
καὶ συνέρχονται ἅπαντες
οἱ ἀρχιερεῖς

καὶ οἱ πρεσβύτεροι
καὶ οἱ γραμματεῖς.

54 καὶ ὁ Πέτρος
ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν
αὐτῷ

ἕως ἕσω εἰς τὴν αὐλὴν
τοῦ ἀρχιερέως,

καὶ ἦν συνκαθήμενος
μετὰ τῶν ὑπηρετῶν
καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ
φῶς.

55 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς
καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐξήτουν
κατὰ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν

εἰς τὸ θανατώσαι αὐτόν,
καὶ οὐχ ἠῤῥισκον·

56 πολλοὶ γὰρ
ἔψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ,
καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ
ἦσαν. [Cf v 59 below]

57 καὶ τινες ἀναστάντες
ἔψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ
λέγοντες ὅτι

58 Ἡμεῖς ἠκούσαμεν
αὐτοῦ λέγοντος ὅτι
Ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν
τοῦτον

LUCHE 22:54-71

Συλλαβόντες δὲ
αὐτὸν ἤγαγον καὶ εἰσήγαγον
εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιερέως·
[Cf v 66 below]

ὁ δὲ Πέτρος
ἠκολούθει μακρόθεν.

55 περιεψάντων δὲ πῦρ
ἔν μέσῳ τῆς αὐλῆς

καὶ συνκαθίσαντων
ἐκάθητο ὁ Πέτρος
μέσος αὐτῶν.
[Cf v 56 below]

WH mg: Mk 14:53 αὐτῷ

Lk 22:54 καὶ εἰσήγαγον with **N**ABLX al pler; καὶ συνήγαγον W; DFG min it vg syr sin cur pesh et com

ΜΑΤΤ 26	MARK 14	
καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομήσαι.	τὸν χειροποιήτων καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποιήτων οἰκοδομήσω·	
62 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Οὐδὲν ἀποκρίνη; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;	59 καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἢ μαρτυρία αὐτῶν. [Cf v 56b] 60 καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον ἐπηρώτησεν τὸν Ἰησοῦν λέγων Οὐκ ἀποκρίνη οὐδέν; ἴτί οὗτοί σου καταμαρτυροῦ- σιν;	
63 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 64 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς Σὺ εἶπας· ¹ πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε ¹ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μεως καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.” 65 τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασ- φημίαν· 66 τί ὑμῖν δοκεῖ; οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπαν Ἔνοχος θανάτου ἐστίν.	61 ὁ δὲ ἐσιώπα καὶ οὐκ ἀπεκρίνατο οὐδέν. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ Σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ; 62 ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν Ἐγὼ εἰμι, καὶ ¹ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνά- μεως καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.” 63 ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρῆξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύ- ρων; 64 ἠκούσατε τῆς βλασ- φημίας; τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἐνοχον εἶναι θανάτου.	
		[Cf vv 67, 70 below]
		[Cf v 69 below]
		[Cf v 71 below]

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

MATT 26

67 Τότε
ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον
αὐτοῦ

καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν,
68 οἱ δὲ ἐράπισαν λέγοντες
Προφήτευσον ἡμῖν, χριστέ.
τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε;

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἐκάθητο
ἔξω ἐν τῇ αὐλῇ·
καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία
παιδίσκη

λέγουσα
Καὶ σὺ
ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ
τοῦ Γαλιλαίου·
70 ὁ δὲ ἠρνήσατο
ἔμπροσθεν πάντων λέγων
Οὐκ οἶδα
τί λέγεις.
71 ἐξελθόντα δὲ εἰς τὸν πυλῶνα
εἶδεν αὐτὸν ἄλλη

καὶ λέγει
τοῖς ἐκεῖ
Οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ
Ναζωραίου·
72 καὶ πάλιν ἠρνήσατο
μετὰ ὄρκου
ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.
73 μετὰ μικρὸν δὲ προσελ-
θόντες
οἱ ἐστῶτες
εἶπον τῷ Πέτρῳ

MARK 14

65 Καὶ ἤρξαντό τινες
ἐμπτύειν αὐτῷ

καὶ περικαλύπτειν αὐτοῦ τὸ
πρόσωπον
καὶ κολαφίζειν αὐτόν
καὶ λέγειν αὐτῷ
Προφήτευσον,

καὶ οἱ ὑπηρέται ραπίσματος
αὐτὸν ἔλαβον.

66 Καὶ ὄντος τοῦ Πέτρου
κάτω ἐν τῇ αὐλῇ
ἔρχεται μία
τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως
67 καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον

θερμαινόμενον
ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει
Καὶ σὺ
μετὰ τοῦ Ναζαρηνοῦ ἦσθα
τοῦ Ἰησοῦ·

68 ὁ δὲ ἠρνήσατο
λέγων
Οὐτε οἶδα οὔτε ἔπίσταμαι
σὺ τί λέγεις,¹
καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαί-
λιον.

69 καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα
αὐτὸν
ἤρξατο πάλιν λέγειν¹
τοῖς παρεστῶσιν ὅτι
Οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν.

70 ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο.

καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν
οἱ παρεστῶτες
ἔλεγον τῷ Πέτρῳ

LUKE 22

[Cf vv 63, 64 below]

56 ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν
παιδίσκη τις
καθήμενον πρὸς τὸ φῶς
καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ εἶπει
57 Καὶ οὗτος
σὺν αὐτῷ ἦν·

ὁ δὲ ἠρνήσατο
λέγων
Οὐκ οἶδα αὐτόν, γύναι.

58 καὶ μετὰ βραχὺ
ἕτερος ἰδὼν αὐτόν

ἔφη

Καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ·

ὁ δὲ Πέτρος ἔφη

Ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.
59 καὶ διαστάσης ὥσεὶ ὥρας
μῆας
ἄλλος τις διουχυρίζετο λέγων

WH mg: Mk 14:68 ἐπίσταμαι· σὺ τί λέγεις; 69 εἶπεν

ΜΑΤΤ 26	MARK 14	LUKE 22
'Αληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ·	'Αληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ·	'Επ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν·
74 τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.	71 ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὄν λέγετε.	60 εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος "Ἀνθρώπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις.
καὶ εὐθὺς	72 καὶ εὐθὺς ἐκ δευτέρου	καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ ἐφώνησεν ἀλέκτωρ.
ἀλέκτωρ ἐφώνησεν·	ἀλέκτωρ ἐφώνησεν·	61 καὶ στραφεῖς ὁ κύριος ἐνέβλεψεν τῷ Πέτρῳ,
75 καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος Ἰησοῦ εἰρηκότος ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι	καὶ ἀμνησθήσθῃ ὁ Πέτρος τὸ ῥῆμα ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα δις φωνῆσαι	καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὅτι Πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι σή- μερον
τρὶς ἀπαρνήσῃ με, καὶ ἐξελθὼν ἕξω ἔκλαυσεν πικρῶς.	τρὶς με ἀπαρνήσῃ, καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιεν.	ἀπαρνήσῃ με τρίς. 62 [καὶ ἐξελθὼν ἕξω ἔκλαυσεν πικρῶς.]
(Cf v 67 above)	(Cf v 65 above)	63 Καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες αὐτὸν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες, 64 καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἐπηρώτων λέγοντες Προφήτευσον, τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε; 65 καὶ ἕτερα πολλὰ βλασ- φημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.
(Cf v 68 above)		66 Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ,
(Cf v 57 above)	(Cf v 53 above)	ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν, λέγοντες
(Cf v 63 above)	(Cf v 61 above)	67 Εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, εἰπὸν ἡμῖν. εἶπεν δὲ αὐτοῖς 'Ἐὰν ὑμῖν εἶπω οὐ μὴ πιστεύ- σητε· 68 ἔὰν δὲ ἐρωτήσω

Mk 14:72 ἐκ δευτέρου: ἄL etc om

MATT 26	MARK 14	LUKE 22
[Cf v 64 above]	[Cf v 62b above]	οὐ μὴ ἀποκριθῆτε. 69 ἀπὸ τοῦ νῦν δὲ ἔσται 1“ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνά- μειος τοῦ θεοῦ.”
[Cf vv 63, 64a above]	[Cf vv 61, 62a above]	70 εἶπαν δὲ πάντες Σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη “Ἐμεῖς λέγετε ὅτι ἐγὼ εἶμι.”
[Cf v 65 above]	[Cf v 63 above]	71 οἱ δὲ εἶπαν Τί ἔτι ἔχομεν μαρτυρίας χρεῖαν; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.
	[Cf v 64 above]	

177. THE TRIAL BEFORE PILATE

MATT 27:1-31

Πρωίας δὲ γενομένης
συμβούλιον ἔλαβον
πάντες οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ

κατὰ τοῦ Ἰησοῦ
ὥστε θανατῶσαι αὐτόν
2 καὶ δήσαντες αὐτόν ἀπή-
γαγον
καὶ παρέδωκαν
Πειλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

3 Τότε ἰδὼν Ἰούδας ὁ
ἴστανος¹ αὐτόν ὅτι κατε-
κρίθη μεταμεληθεὶς ἔστρεψεν
τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς
ἀρχιερεῦσιν καὶ πρεσβυτέροις
4 λέγων “Ἡμαρτον παρα-
δοῦς αἷμα δίκαιον¹. οἱ δὲ
εἶπαν Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ

MARK 15:1-20

Καὶ εὐθὺς πρωί
συμβούλιον ποιήσαντες¹
οἱ ἀρχιερεῖς
μετὰ τῶν πρεσβυτέρων
καὶ γραμματέων
καὶ ὄλον τὸ συνέδριον

δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπή-
νεγκαν
καὶ παρέδωκαν
Πειλάτῳ.

LUKE 23:1-25

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆ-
θος αὐτῶν

ἤγαγον αὐτόν
ἐπὶ τὸν Πειλάτον.

¹ Dan 7:13; Ps 110(109):1 ff

WH mg: Mt 27:3 παραδοῖς | ἀθῶνον

Mk 15:1 ἐτοιμάσαντες

Lk 22:70 εἶμι;

MATTHEW 27

ὄψη. 5 καὶ ρίψας τὰ ἀργύρια εἰς τὸν ναὸν ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγατο. 6 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπαν Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἱματός ἐστιν· 7 συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν Ἄγρον τοῦ Κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. 8 διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἄγρος Αἵματος ἕως τῆς σήμερον. 9 Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος ¹“Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τειτιμημένου ὄν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, 10 καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι Κύριος.” 11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐστάθη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος·

καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν

λέγων

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη [†]

Σὺ λέγεις.¹

12 καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν

MARK 15

2 καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πειλᾶτος

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ λέγει

Σὺ λέγεις.¹

3 καὶ κατηγοροῦν αὐτοῦ

LUKE 23

2 ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες Τοῦτον εὗραμεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος ἡμῶν καὶ κωλύοντα φόρους Καίσαρι διδόναι καὶ λέγοντα αὐτὸν χριστὸν βασιλεῖα εἶναι.

3 ὁ δὲ Πειλᾶτος

ἠρώτησεν αὐτὸν

λέγων

Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;

ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη

Σὺ λέγεις.¹

¹ Zech 11:13

WH mg: Mt 27:10 ἔδωκα

11 αὐτῷ | λέγεις;

Mk 15:2 λέγεις;

Lk 23:3 λέγεις;

ΜΑΤΤ 27

ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ πρεσβυτέρων
οὐδὲν ἀπεκρίνατο.
13 τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πει-
λάτος
Οὐκ ἀκούεις
πόσα σου καταμαρτυροῦσιν;
14 καὶ
οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ
πρὸς οὐδὲ ἐν ῥήμα,
ὥστε θαυμάζειν
τὸν ἡγεμόνα λίαν.

MARK 15

οἱ ἀρχιερεῖς πολλὰ.
4 ὁ δὲ Πειλάτος πάλιν ἐπη-
ρώτα αὐτὸν [λέγων]
Οὐκ ἀποκρίνη οὐδὲν;
Ἴδε πόσα σου κατηγοροῦσιν.
5 ὁ δὲ Ἰησοῦς
οὐκ ἐτι οὐδὲν ἀπεκρίθη,
ὥστε θαυμάζειν
τὸν Πειλάτου.

LUKE 23

4 ὁ δὲ Πειλάτος εἶπεν πρὸς
τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄχ-
λους Οὐδὲν εὐρίσκω αἴτιον
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. 5 οἱ
δὲ ἐπίσχυον λέγοντες ὅτι
Ἄνασείει τὸν λαὸν διδάσκων
καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, καὶ
ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας
ἕως ᾧδε. 6 Πειλάτος δὲ
ἀκούσας ἐπηρώτησεν εἰ [ὁ]
ἄνθρωπος Γαλιλαῖός ἐστιν,
7 καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς
ἐξουσίας Ἡρώδου ἐστὶν ἀνέ-
πεμψεν αὐτὸν πρὸς Ἡρώδη,
ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν Ἱεροσολύ-
μοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.
8 Ὁ δὲ Ἡρόδης ἰδὼν τὸν
Ἰησοῦν ἐχάρη λίαν, ἦν γὰρ
ἐξ ἱκανῶν χρόνων θέλων ἰδεῖν
αὐτὸν διὰ τὸ ἀκοῦειν περὶ
αὐτοῦ, καὶ ἠλπίζεν τι σημεῖον
ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.
9 ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις
ικανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρί-
νατο αὐτῷ. 10 ἰστήκεισαν δὲ
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
εὐτόμως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.
11 ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ
Ἡρόδης σὺν τοῖς στρατεύ-
μασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας

MATT 27

MARK 15

LUKE 23

15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν
εἰώθει ὁ ἡγεμῶν ἀπολύειν
ἓνα τῷ ὄχλῳ δέσμιον ὃν ἤθε-
λον.
16 εἶχον δὲ τότε δέσμιον
ἐπίσημον
λεγόμενον Βαραββᾶν.

17 συνηγμένων οὖν αὐτῶν
εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος

Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,

6 Κατὰ δὲ ἑορτὴν
ἀπέλευεν
αὐτοῖς ἓνα δέσμιον ὃν παρη-
τοῦντο.

7 ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς
μετὰ τῶν στασιαστῶν δεδε-
μένος οἷτινες ἐν τῇ στάσει
φόνον πεποιήκεισαν. 8 καὶ
ἀναβὰς ὁ ὄχλος ἤρξατο
αἰτεῖσθαι καθὼς ἐποίει αὐ-
τοῖς.

9 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἀπεκρίθη
αὐτοῖς λέγων
Θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν

περιβαλῶν ἐσθῆτα λαμπρὰν
ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ Πειλάτῳ.
12 Ἐγένοντο δὲ φίλοι ὁ τε
Ἡρώδης καὶ ὁ Πειλᾶτος ἐν
αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων·
προϋπήρχον γὰρ ἐν ἐχθρα
ὄντες πρὸς αὐτούς.

13 Πειλᾶτος δὲ συνκαλε-
σάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ
τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαόν
14 εἶπεν πρὸς αὐτούς Προ-
ηγέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον
τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν
λαόν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον
ὑμῶν ἀνακρίνας οὐθέν εὑρον
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον
ὄν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ.
15 ἀλλ' οὐδὲ Ἡρώδης, ἀνέ-
πεμψεν γὰρ αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς·
καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου
ἐστὶν πεπραγμένον αὐτῷ·
16 παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπο-
λύσω.

[Cf vv 18, 19, 25 below]

Lk 23:17 ABKLT^h 1 it sah etc om; \aleph D (after v 19 with syr sin cur eth) WX Θ (tr to κατὰ ἑορτὴν ἀπολύειν αὐτοῖς ἓνα) 9 it vg etc add ἀνάγκη δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἓνα; cf Mt 27:15; Mk 15:6

ΜΑΤΤ 27	MARK 15	LUKE 23
<p>[τὸν] Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστὸν; 18 ἤδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνου παρέδωκεν αὐτόν.</p>	<p>τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 10 ἐγίνωσκεν γὰρ ἔτι διὰ φθόνου παραδεδέκισαν αὐτὸν [οἱ ἀρχιερεῖς].</p>	
<p>19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα Μηδέν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.</p>		
<p>20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους</p>	<p>11 οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον</p>	
<p>ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. [Cf v 16 above]</p>	<p>ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς. [Cf v 7 above]</p>	<p>18 ἀνέκραγον δὲ πανπληθεὶ λέγοντες Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν·</p>
<p>21 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμῶν εἶπεν αὐτοῖς; Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπαν Τὸν Βαραββᾶν.</p>	<p>12 ὁ δὲ Πειλᾶτος πάλιν ἀποκριθεὶς ἔλεγεν αὐτοῖς</p>	<p>19 ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον βληθεὶς ἐν τῇ φυλακῇ. 20 πάλιν δὲ ὁ Πειλᾶτος προσεφώνησεν αὐτοῖς, θέλων ἀπολύσαι τὸν Ἰησοῦν.</p>
<p>22 λέγει αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστὸν; λέγουσιν πάντες Σταυρωθήτω. 23 ὁ δὲ ἔφη</p>	<p>Τί οὖν ποιήσω [δν] λέγετε τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 13 οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν Σταύρωσον αὐτόν. 14 ὁ δὲ Πειλᾶτος ἔλεγεν αὐτοῖς</p>	<p>21 οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέγοντες Σταύρου σταύρου αὐτόν. 22 ὁ δὲ τρίτον εἶπεν πρὸς αὐτοῦς</p>
<p>Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;</p>	<p>Τί γὰρ ἐποίησεν κακόν;</p>	<p>23 οἱ δὲ ἐπέφωνον λέγοντες Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εἶρον ἐν αὐτῷ·</p>
<p>οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες Σταυρωθήτω. 24 ἰδὼν δὲ ὁ Πειλᾶτος ὅτι</p>	<p>οἱ δὲ περισσῶς ἔκραξαν Σταύρωσον αὐτόν.</p>	<p>παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. 23 οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλας αἰτούμενοι αὐτὸν Ἰσταυρωθῆναι!</p>

ΜΑΤΤ 27	MARK 15	LUKE 23
<p>οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται λαβῶν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἑκατέναντι¹ τοῦ ὄχλου λέγων Ἐγὼ εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τούτου· ὑμεῖς ὀψέσθε. 25 καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν Τὸ αἶμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.</p>		
26 τότε	15 ὁ δὲ Πειλᾶτος	καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν. 24 καὶ Πειλᾶτος ἐπέκρινεν γενέσθαι τὸ αἷμα αὐτῶν ¹
ἀπέλυσε αὐτοὺς τὸν Βαραββᾶν,	βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι ἀπέλυσε αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, [Cf v 7 above]	25 ἀπέλυσε δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς φυλακὴν ὃν ἤτοῦντο, τὸν δὲ Ἰησοῦν παρέδωκεν
τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν	καὶ παρέδωκεν τὸν Ἰησοῦν φραγελλώσας ἵνα σταυρωθῇ.	τῷ θελήματι αὐτῶν.
ἵνα σταυρωθῇ.	16 Οἱ δὲ στρατιῶται	
27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὄλην τὴν σπεῖραν.	ἀπήγαγον αὐτὸν ἕσω τῆς αὐλῆς, ὃ ἔστιν πραιτώριον, καὶ συνακαλοῦσιν ὄλην τὴν σπεῖραν.	
28 καὶ ἑκδύσαντες ¹ αὐτὸν χλαμύδα κοκκίνην περιέθηκαν αὐτῷ, 29 καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κάλαμον ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ	17 καὶ ἐνδιδύσκουσιν αὐτὸν πορφύραν καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον ¹	18 καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν

WH mg: Mt 27:24 ἀπέναντι | τοῦ δικαίου 28 ἐκδύσαντες

Mt 27:28 ἐκδύσαντες with \aleph^* ALNW ϵ it sah cop al pler; ἐκδύσαντες BD 157. 5 it Mk 15:15 καὶ . . . φραγελλώσας: D I it sah τὸν δὲ Ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν

MATT 27	MARK 15
<p>ἐνέπαιξαν αὐτῷ λέγοντες Χαῖρε, [βασιλεῦ] τῶν Ἰου- δαίων, 30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.</p> <p>31 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμίδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρώσαι.</p>	<p>Χαῖρε, βασιλεῦ τῶν Ἰου- δαίων·</p> <p>19 καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ καὶ ἐνέπτυσαν αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.</p> <p>20 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. Καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν·</p>

178. THE CRUCIFIXION OF JESUS

MATT 27:32-56	MARK 15:21-41	LUKE 23:26-49
<p>Ἐξερχόμενοι δὲ εὔρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.</p>	<p>καὶ ἀγγαρεύουσιν παράγοντά τινα Σίμωνα Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα Ἀλεξάνδρου καὶ Ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.</p>	<p>Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι Σίμωνα τὸν Κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ. 27 Ἦκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν αἱ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνον αὐτόν. 28 στραφεῖς δὲ πρὸς αὐτάς Ἰησοῦς εἶπεν θυ- γατέρες Ἱερουσαλήμ, μὴ κλαί- ετε ἐπ' ἐμέ· πλὴν ἐφ' ἑαυτάς κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, 29 ὅτι ἰδοὺ ἐρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσιν Μακά- ριαι αἱ στείραι καὶ αἱ κοιλῖαι αἱ οὐκ ἐγέννησαν καὶ μαστοὶ</p>

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
<p>[Cf v 38 below]</p>	<p>[Cf v 27 below]</p>	<p>οὐ οὐκ ἔθρεψαν. 30 τότε ἄρξονται ³“λέγειν τοῖς ὄρεσιν Πέσατε ἐφ’ ἡμᾶς, καὶ τοῖς βουνοῖς Καλύψατε ἡμᾶς.” 31 ὅτι εἰ ἐν τ ὑγρῷ ξύλω ταῦτα ποιούσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται; 32 “Ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι κακοῦργοι δύο σὺν αὐτῷ ἀναίρηθῆναι.</p>
<p>33 Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον Γολγοθᾶ, ὃ ἐστὶν Κρανίου Τόπος λεγόμενος, 34 ¹“ἔδωκαν” αὐτῷ “πιεῖν οἶνον” μετὰ “χολῆς” μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλησεν πιεῖν. 35 σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν [Cf v 38 below]</p>	<p>22 καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Γολγοθᾶν τόπον, ὃ ἐστὶν Ἰμεθερμηνοῦμενος¹ Κρανίου Τόπος. 23 καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ἐσμυρνισμένον οἶνον, ὃς δὲ οὐκ ἔλαβεν. 24 καὶ σταυροῦσιν αὐτὸν [Cf v 27 below]</p>	<p>33 Καὶ ὅτε ἦλθαν ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον Κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτὸν καὶ τοὺς κακοῦργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν. 34 [ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλεγεν Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιούσιν.] ²“διαμεριζόμενοι” δὲ “τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον κλῆρον.”</p>
<p>²“διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ “ἔβαλλοντες¹ κλῆρον,”</p>	<p>καὶ ²“διαμερίζονται τὰ ἱμάτια” αὐτοῦ, “ἔβαλλοντες κλῆρον ἐπ’ αὐτὰ” τίς τί ἄρη. 25 ἦν δὲ ὥρα τρίτη καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.</p>	<p>35 καὶ ἰσθήκει ὁ λαὸς ⁴“θεοῶν. ἐξεμυκτῆριζον” δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες λέγοντες “Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὃ ἐκλεκτός.</p>
<p>36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. [Cf v 41 below]</p>	<p>[Cf v 31 below]</p>	<p>35 καὶ ἰσθήκει ὁ λαὸς ⁴“θεοῶν. ἐξεμυκτῆριζον” δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες λέγοντες “Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὃ ἐκλεκτός.</p>
<p>[Cf v 42 below]</p>	<p>[Cf v 32 below]</p>	<p>35 καὶ ἰσθήκει ὁ λαὸς ⁴“θεοῶν. ἐξεμυκτῆριζον” δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες λέγοντες “Ἄλλους ἔσωσεν, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ, ὃ ἐκλεκτός.</p>

¹ Ps 69(68):21² Ps 22(21):18³ Hos 10:8⁴ Ps 22(21):7

WH mg: Mt 27:35 βαλόντες

Mk 15:22 μεθερμηνοῦμενος

Lk 23:31 τῷ

Lk 23:34 ὁ δὲ Ἰησ. . . . ποιούσιν with \aleph^*A (om Πάτερ) CLX 5 it vg syr cur pesh al pler; BD*WE 2 min 3 it syr sin sah cop etc om

MATT 27	MARK 15	LUKE 23
[Cf v 48 below]	[Cf v 36 below]	
[Cf v 40 below]	[Cf v 30 below]	36 ἐνέπειξαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, 2 ⁴ ὄξος" προσφέροντες αὐτῷ
37 καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην	26 καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη	37 καὶ λέγοντες Εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, σῶσον σεαυτὸν. 38 ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ ἐπ' αὐτῷ
ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.	Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.	Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΟΥΤΟΣ.
38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἰς ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐξ εὐνύμων.	27 Καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσιν δύο ληστές, ἓνα ἐκ δεξιῶν καὶ ἓνα ἐξ εὐνύμων αὐτοῦ.	[Cf vv 32, 33b above]
39 Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν ¹ "κινῶντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν"	29 Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν ¹ "κινῶντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν	
40 καὶ λέγοντες Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν,	καὶ λέγοντες Οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ οἰκοδομῶν [ἐν] τρισὶν ἡμέραις,	
σῶσον σεαυτὸν· εἰ υἱὸς ἔἵ τοῦ θεοῦ ¹ , κατὰβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.	30 σῶσον σεαυτὸν καταβάς ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.	[Cf v 37 above]
41 ὁμοίως [καὶ] οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων ἔλεγον	31 ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων	[Cf v 35 above]
42 Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·	ἔλεγον Ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι·	
βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστιν,	32 ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ	[Cf v 35 above] [Cf v 37 above and parallels]

¹ Ps 22(21):7; 109(108):25² Ps 69(68):21

WH mg; Mt 27:40 θεοῦ εἰ

Mk 15:28 ¹ ABC*DX 1 it syr sin sah etc om; ELΔΘ 5 it vg cop pesh etc add καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἢ λέγουσα· Καὶ μετὰ ἀνθῶν ἐλογίσθη (Isa 53:12, Lk 22:37) 29 καὶ οἰκοδ. with BDL 3 it sah cop pesh etc; οἰκοδ. after ἡμέραις ² ACXΔΘ al pler — ἐν τρισὶν with ³ BCLXΔ 3 it vg cop syr sin al pler; τρισὶν ADΘ 2 it sah

MATT 27
καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ
καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτόν.
43 ¹“πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν,
ῥυσάσθω” νῦν “εἰ θέλει αὐτόν.” εἶπεν γὰρ ὅτι Θεοῦ εἰμὶ υἱός.
44 τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ συναυρωθέντες σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης

46 περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλη λέγων
²“Ἐλωὶ λεμὰ σαβαχθανεὶ;”
τοῦτ' ἔστιν
“Θεέ μου θεέ μου,
ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;”

MARK 15
καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ,
ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσομεν.

καὶ οἱ συναυρωμένοι σὺν αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

33 Καὶ γενομένης ὥρας ἕκτης σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.

34 καὶ τῇ ἐνάτῃ ὥρᾳ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλη
²“Ἐλωὶ λεμὰ σαβαχθανεὶ;”
ὃ ἔστιν μεθερμηνεύμενον
“Ὁ θεός μου [ὁ θεός μου],
εἰς τί ἐγκατέλιπες με;”

LUKE 23
39 Εἰς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτόν Οὐχὶ σὺ εἶ ὁ χριστός; σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.
40 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπιτιμῶν αὐτῷ ἔφη Οὐδὲ φοβῆ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ; 41 καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν· οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἐπραξεν.
42 καὶ ἔλεγεν Ἰησοῦς, μνήσθητί μου ὅταν ἔλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν σου. 43 καὶ εἶπεν αὐτῷ Ἀμήν σοι λέγω, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.
44 Καὶ ἦν ἡδὴ ὥσει ὥρα ἕκτη καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης
45 τοῦ ἡλίου ἐκλείποντος,

¹ Ps 22(21):8 ² Ps 22(21):1

WH mg: Mt 27:43 τῷ θεῷ Lk 23:42 ἐν τῇ βασιλείᾳ

Mt 27:45 ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν: οἱη N* 248. 1 it Mk 15:34 ὁ θεός μου² om B

ΜΑΤΤ 27	ΜΑΡΚ 15	ΛΟΥΚ 23
<p>54 Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γινόμενα ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες Ἐληθῶς ἰθεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.</p>	<p>39 Ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως ἐξέπνευσεν εἶπεν Ἐληθῶς οὗτος ὁ ἄνθρωπος υἱὸς θεοῦ ἦν.</p>	<p>47 Ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατοντάρχη· τὸ γενόμενον ἐδόξαζεν τὸν θεὸν λέγων Ὅντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.</p>
<p>55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας διακονοῦσαι αὐτῷ·</p>	<p>40 Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, [Cf v 41 below]</p>	<p>48 καὶ πάντες οἱ συναγαγόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωρήσαντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες τὰ στήθη ὑπέστρεφον. 49 ¹Ἰστήκεισαν² δὲ πάντες ὡς ἔγνωστοι³ αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν,⁴ καὶ τὰ γυναῖκες αἵ συνακολουθοῦσαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας,</p>
<p>56 ἐν αἷς ἦν Ἡ Μαρία¹ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσήφ² μήτηρ καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου. [Cf v 55 above]</p>	<p>ἐν αἷς καὶ Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ Ἰωσήτος μήτηρ καὶ Σαλώμη, 41 αἱ ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱερουσόλυμα.</p>	<p>ὁρῶσαι ταῦτα. [Cf v 49 above]</p>

179. THE BURIAL OF JESUS

ΜΑΤΤ 27:57-61	ΜΑΡΚ 15:42-47	ΛΟΥΚ 23:50-56
<p>Ἄφιας δὲ γενομένης [Cf v 62 below] ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος</p>	<p>Καὶ ἦδη ὄψιας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευῆ, ὃ ἐστὶν προσάββατον, 43 ἔλθων Ἰωσήφ¹ ἀπὸ Ἀριμαθαίας</p>	<p>[Cf v 54 below] Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι Ἰωσήφ</p>

¹ Ps 88(87):8; 38(37):11

WH mg: Mt 27:54 υἱὸς θεοῦ

56 Μαριάμ | Ἰωσή

Mk 15:43 ὁ

Lk 23:49 αἱ

MATTHEW 27	MARK 15	LUKE 23
ἀπὸ Ἀριμαθαίας,	εὐσχήμων βουλευτής,	βουλευτής ὑπάρχων, ἀνὴρ ἄγαθός καὶ δίκαιος,— 51 οὗτος οὐκ ἦν συνκαταθει- μένος ¹ τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν,—
τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς	[Cf v 43a above]	ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, [Cf v 50 above]
'ἐμαθητεύθη ¹ τῷ Ἰησοῦ· 58 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ἤτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. τότε ὁ Πειλάτος	ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, τολμήσας εἰσῆλθεν πρὸς τὸν Πειλάτον καὶ ἤτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. 44 ὁ δὲ Πειλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν, καὶ προσ- καλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ ἤδη ¹ ἀπέθανεν· 45 καὶ γινούσ ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος ἐδωρήσατο τὸ πτώμα τῷ Ἰωσήφ.	ὃς προσεδέχετο τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, 52 οὗτος προσελθὼν τῷ Πειλάτῳ ἤτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ,
ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι.	46 καὶ ἀγοράσας σινδὸνα καθελὼν αὐτὸν ἐνείλησεν τῇ σινδόνι καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας	53 καὶ καθελὼν ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ οὗ οὐκ ἦν οὐδεὶς οὐπω κείμενος.
59 καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ [ἐν] σινδόνι καθαρῶ, 60 καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ,	καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. [Cf v 42 above]	54 Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν. 55 Κατακοιμήσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς Γαλι- λαίας αὐτῷ,
καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν [Cf v 62 below]	καὶ προσεκύλισεν λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. [Cf v 42 above]	54 Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν. 55 Κατακοιμήσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς Γαλι- λαίας αὐτῷ,
61 Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαριὰμ ἡ Μαγδαληνῆ	47 Ἦ δὲ Μαρία ἡ Μαγδα- ληνῆ	54 Καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευῆς, καὶ σάββατον ἐπέφωσκεν. 55 Κατακοιμήσασαι δὲ αἱ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι ἐκ τῆς Γαλι- λαίας αὐτῷ,

ΜΑΤΤ 27	ΜΑΡΚ 15	ΛΟΥΚ 23
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.	καὶ Μαρία ἡ Ἰωσφτος ἐθεώρουν ποῦ τέθεται. [ΜΑΡΚ 16:1] Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου [ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου καὶ Σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν. (§181)	ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ, 56 ὑποστρέψασαι δὲ ἠτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. Καὶ τὸ μὲν σάββατον ἡσύ- χασαν κατὰ τὴν ἐντολήν,

180. THE WATCH AT THE SEPULCHRE

ΜΑΤΤ 27:62-66

Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶν μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πειλᾶτον 63 λέγοντες Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκείνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι· 64 κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μή ποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ τ κλέψωσιν αὐτόν καὶ εἴπωσιν τῷ λαῷ Ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. 65 ἔφη τ αὐτοῖς ὁ Πειλᾶτος Ἔχετε κουστωδίαν ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. 66 οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

WH mg: Mt 27:64 αὐτοῦ 65 δὲ

PART VI

APPEARANCES IN JERUSALEM AND GALILEE

181. THE RESURRECTION MORNING

MATT 28:1-10

Ὁψέ δὲ σαββάτων,

τῇ ἐπιφωσκούσῃ
εἰς μίαν σαββάτων,ἦλθεν
Ἰαριὰ¹ ἡ Μαγδαληνὴ
καὶ ἡ ἄλλη Μαρία

θεωρῆσαι τὸν τάφον.

2 καὶ ἰδοὺ σεισμός ἐγένετο
μέγας· ἄγγελος γὰρ Κυρίου
καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσ-
ελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον
καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.
3 ἦν δὲ ἡ εἰδέα αὐτοῦ ὡς
ἀστραπή καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ
λευκὸν ὡς χιών. 4 ἀπὸ δὲ
τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσεισθησαν
οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν
ὡς νεκροί.

MARK 16:1-8 [9-11]]

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαβ-
βάτου[ἡ] Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ
καὶ Μαρία ἡ [τοῦ] Ἰακώβου
καὶ Σαλώμη
ἠγόρασαν ἀρώματα
ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν αὐτόν.2 καὶ λίαν πρωὶ
[τῇ] μιᾷ τῶν σαββάτωνἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον
[Cf v 1 above]Ἰανατείλαντος¹ τοῦ ἡλίου.

[Cf v 1b above]

[Cf vv 4, 5 below]

3 καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς
Τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον
ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημεῖου;

LUKE 24:1-12

[LUKE 23:56a]

ὑποστρέψασαι δὲ
[Cf v 10 below]ἠτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα.
(§179)τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων
ὄρθρου βαθέως
ἐπὶ τὸ μνήμα ἦλθανφέρουσαι ἃ ἠτοίμασαν ἀρώ-
ματα.

MATT 28	MARK 16	LUKE 24
<p>[Cf v 2b above]</p>	<p>4 καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀνακεκύλισται ὁ λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. 5 καὶ ἑισελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον</p>	<p>2 εὐρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, 3 εἰσελθοῦσαι δὲ οὐχ εὐρον τὸ σῶμα [[τοῦ κυρίου Ἰησοῦ]]. 4 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἔσθῃτι ἀστραπτούσῃ.</p>
<p>[Cf vv 2, 3 above]</p> <p>5 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖξιν Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς, οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἑσταυρωμένον ζητεῖτε·</p>	<p>εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιαῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἔξεθαμβήθησαν. 6 ὁ δὲ λέγει αὐταῖς Μὴ ἐκθαμβεῖσθε Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν τὸν ἑσταυρωμένον·</p>	<p>5 ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν εἶπαν πρὸς αὐτάς Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα</p>
<p>6 οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν·</p> <p>δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο 7 καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,</p>	<p>ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε·</p> <p>ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν· 7 ἀλλὰ ὑπάγετε εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ Πέτρῳ ὅτι</p>	<p>μετὰ τῶν νεκρῶν ; 6 [[οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἠγέρθη.]] μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, 7 λέγων τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι δεῖ παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν καὶ σταυρωθῆναι καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήναι.</p>

WH mg: Mk 16:5 ἐλθοῦσαι

Lk 24:6 οὐκ . . . ἠγέρθη: om D 5 it

MATT 28	MARK 16	LUKE 24
<p>καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε· ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. 8 καὶ ἀπελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς με- γάλης ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.</p>	<p>Προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. 8 καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου, εἶχεν γὰρ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις· καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν, ἐφοβοῦντο γάρ· * * * * * 9 [¶] Ἀναστὰς δὲ πρῶτῳ πρῶτῳ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ, παρ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαι- μόνια.</p>	<p>8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 9 καὶ ὑποστρέψασαι [ἀπὸ τοῦ μνημείου] ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς. 10 ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνῇ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου· καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα.</p>
<p>9 καὶ ἰδοὺ Ἰησοῦς ὑπήντησεν αὐταῖς</p>	<p>καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπαν, ἐφοβοῦντο γάρ· * * * * * 9 [¶] Ἀναστὰς δὲ πρῶτῳ πρῶτῳ σαββάτου ἐφάνη πρῶτον Μαρία τῇ Μαγδαληνῇ, παρ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαι- μόνια.</p>	<p>8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 9 καὶ ὑποστρέψασαι [ἀπὸ τοῦ μνημείου] ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.</p>
<p>λέγων Χαίρετε· αἱ δὲ προσ- ελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10 τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ φοβεῖσθε·</p>	<p>λέγων Χαίρετε· αἱ δὲ προσ- ελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. 10 τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς Μὴ φοβεῖσθε·</p>	<p>8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 9 καὶ ὑποστρέψασαι [ἀπὸ τοῦ μνημείου] ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.</p>
<p>ὑπάγετε</p>	<p>10 ἐκείνη πορευθεῖσα</p>	<p>8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 9 καὶ ὑποστρέψασαι [ἀπὸ τοῦ μνημείου] ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.</p>
<p>ἀπαγγεῖλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου</p>	<p>ἀπήγγειλεν τοῖς μετ' αὐτοῦ γενομένοις</p>	<p>8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 9 καὶ ὑποστρέψασαι [ἀπὸ τοῦ μνημείου] ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.</p>
<p>ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλι- λαίαν, κακεῖ με ὄψονται. [Cf v 1 above]</p>	<p>πενθοῦσι καὶ κλαίουσιν· [Cf v 7 above]</p> <p>[Cf vv 1, 9 above]</p>	<p>8 καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ, 9 καὶ ὑποστρέψασαι [ἀπὸ τοῦ μνημείου] ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἑνδεκα καὶ πᾶσιν τοῖς λοιποῖς.</p>

· WH mg: Mt 28:7 † . . . †

Mk 16:9-20 with ACDW9 it vg syr cur pesh al pler; NB 1 it syr sin etc om; LΨ 099. 0112 have both the Long and Short Conclusions, cf p. 316 Lk 24:9 ἀπο τοῦ μνημείου: om D 6 it arm.

MARK 16
11 *κακῆνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῆ
καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς*

ἠπίστησαν.]]

LUKE 24
11 *καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐ-
τῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα
ταῦτα,
καὶ ἠπίστων αὐταῖς.
12 [[Ὁ δὲ Πέτρος ἀνασ-
τὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον·
καὶ παρακίψας βλέπει τὰ
ὄθνια μόνα· καὶ ἀπήλθεν
πρὸς αὐτὸν θαυμάζων τὸ γε-
γονός.]]*

182. THE REPORT OF THE WATCH

MATT 28:11-15

Πορευόμενων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγει-
λαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. 12 καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέ-
ρων συμβούλιόν τε λαβόντες ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις 13 λέγοντες
Εἶπατε ὅτι Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων·
14 καὶ ἐὰν ἀκουσθῆ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμους
ποιήσομεν. 15 οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ ἰδιε-
φήμισθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίους μέχρι τῆς σήμερον [ἡμέρας].

183. THE WALK TO EMMAS

[[MARK 16:12, 13]]
[[Μετὰ δὲ ταῦτα
δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν

ἐφανέρωθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ
πορευομένοις εἰς ἀγρόν·

LUKE 24:13-35
Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ

ᾗσαν πορευόμενοι εἰς κώμην
ἀπέχουσαν σταδίου ἐξήκοντα
ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἣ ὄνομα
Ἐμμαοῦς, 14 καὶ αὐτοὶ ὁμί-
λουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάν-
των τῶν συμβεβηκότων τού-
των. 15 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν
[καὶ] αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας
συνεπορεύετο αὐτοῖς, 16 οἱ

WH mg: Mt 28:14 ὑπὸ 15 τὰ | ἐφήμισθη

Lk 24:12 ὁ δὲ . . . γεγονός (Jo 20:6, 7, 10) with **NABLWXΘ** al pler; om D 4 it 1 vg

LUKE 24

δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. 17 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Τίνας οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες; καὶ ἐστάθησαν σκυθρωποί. 18 ἀποκριθεὶς δὲ εἰς ὄνοματι Κλεόπας εἶπεν πρὸς αὐτόν Σὺ μόνος παροικεῖς Ἱερουσαλήμ καὶ οὐκ ἔγνωσ τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις; 19 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ποῖα; οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ Τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζαρηνοῦ, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, 20 ὅπως τε παρέδωκαν αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. 21 ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραὴλ· ἀλλὰ γε καὶ σὺν πᾶσιν τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. 22 ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὀρθρῖναι ἐπὶ τὸ μνημεῖον 23 καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθαν λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτόν ζῆν. 24 καὶ ἀπήλθαν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὔρον οὕτως καθὼς αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτόν δὲ οὐκ εἶδον. 25 καὶ αὐτὸς εἶπεν πρὸς αὐτοὺς Ὡ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ

[[MARK 16]]

LUKE 24

τοῦ πιστεῦν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται· 26 οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; 27 καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωυσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. 28 Καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο πορρώτερον πορεύεσθαι. 29 καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες Μείνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἐσπέραν ἐστὶν καὶ κέκλικεν ἡδὴ ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθεν τοῦ μείναι σὺν αὐτοῖς.

30 Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν λαβῶν τὸν ἄρτον εὐλόγησεν καὶ κλάσας ἐπέδιδου αὐτοῖς·

31 αὐτῶν δὲ διηνοιχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. 32 καὶ εἶπαν πρὸς ἀλλήλους Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;

33 Καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ εὐρον ἠθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς, 34 λέγοντας ὅτι ὄντως ἠγέρθη ὁ κύριος καὶ ὤφθη Σίμωνι.

35 καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

13 κάκεινοι ἀπελθόντες

ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς·

οὐδὲ ἐκείνους ἐπίστευσαν.]]

184. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN JERUSALEM, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (LUKE)

[[MARK 16:14]]

[[Ἐπιπλεονάζοντες [δὲ] ἀνακειμένοι αὐτοῖς τοῖς ἑνδεκά ἐφανερώθη,

καὶ ὠνείδισεν τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγγηγεμένον [ἐκ νεκρῶν] οὐκ ἐπίστευσαν.]]

LUKE 24:36-49

Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλοῦντων αὐτὸς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν [[καὶ λέγει αὐτοῖς Εἰρήνη ὑμῖν]]. 37 Ἰπτοηθέντες' δὲ καὶ ἔμβοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

38 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν;

39 Ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου ὅτι ἐγὼ εἰμι αὐτός· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. 40 [[καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.]] 41 Ἐτι δὲ ἀπιστοῦντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων εἶπεν αὐτοῖς Ἐχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε; 42 οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος· 43 καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

44 Εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Οὗτοι οἱ λόγοι μου οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὦν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωυσέως καὶ τοῖς προφήταις καὶ Ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. 45 τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς. 46 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὅτι οὕτως γέγραπται

LUKE 24

παθεῖν τὸν χριστὸν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, 47 καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν¹ εἰς¹ ἅφεςιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, — ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ· 48 ὑμεῖς¹ μάρτυρες τούτων. 49 καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποπέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἕως οὗ ἐνδύσηθε ἐξ ὕψους δύναμιν.

185. THE APPEARANCE TO THE ELEVEN IN GALILEE, AND THE COMMISSION OF THE DISCIPLES (MATT)

MATT 28:16-20

Οἱ δὲ ἑνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, 17 καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν, οἱ δὲ ἐδίστασαν. 18 καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων

^a Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ [τῆς] γῆς·

19 πορευθέντες οὖν

μαθητεύσατε

πάντα τὰ ἔθνη,

¹ βαπτίζοντες¹ αὐτοὺς εἰς τὸ

[[MARK 16:15-18]]

[[καὶ εἶπεν αὐτοῖς

Πορευθέντες

εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα

κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον

πάσῃ τῇ κτίσει.

[LUKE 10:22a]

^a Πάντα μοι παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§102)

Mt 11:27a

^a Πάντα μοι παρεδόθη

ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, (§47)

WH mg: Mt 28:19 βαπτίσαντες

Lk 24:47 καὶ | ἔθνη ἀρξάμενοι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ ὑμεῖς

Mt 28:19 πορευθέντες οὖν with BWAΘΠΣ 1. 33, it vg pesh etc; NA al pler om οὖν Mk 16:15 κάκεινοι ἀπελογούντε λέγοντες ὅτι ὁ αἰὼν οὗτος τῆς ἀνομίας καὶ τῆς ἀπιστίας ὑπὸ τὸν σατανᾶν ἔστιν ὁ μὴ εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀκάθαρτα τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ καταλαβέσθαι δύναμιν διὰ τοῦτο ἀποκάλυψον σου τὴν δικαιοσύνην ἣν ἐκεῖνοι ἔλεγον τῷ χριστῷ καὶ ὁ χριστὸς ἐκείνους προσέλεγε ὅτι πεπλήρωται ὁ ὄρος τῶν ἐθνῶν τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἀλλὰ ἐγγίξει ἄλλα διὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἐν τῷ ἀμαρτηρῶν παρεδόθη εἰς θάνατον ἵνα ἀνάσῃ ἐν τῇ ἀλήθειᾳ καὶ μηκέτι ἁμαρτήσωσιν ἵνα τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ πνευματικὴν καὶ ἀθάρατον τῆς δικαιοσύνης δόξαν κληρονομήσωσιν ἀλλὰ W FOR καὶ εἶπεν αὐτοῖς: κάκεινοι . . . ἦθη Hier

ΜΑΤΤ 28

ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ
καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,
20 διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν
πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν
καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμὶ
πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς
συντελείας τοῦ αἰῶνος.

[[MARK 16]]

16 ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισ-
θῆις σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπισ-
τήσας κατακριθήσεται. 17
σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασιν
ἴακουθήσεται ταῦτα¹, ἐν τῷ
ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦ-
σιν, γλώσσαις λαλήσουσιν τ,

18 [καὶ ἐν ταῖς χερσίν] ὄφει-
ἀροῦσιν

κἂν θανάσιμόν τι πῖωσιν
οὐ μὴ αὐτοὺς βλάβῃ,
ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπι-
θήσουσιν καὶ καλῶς ἔξουσιν.]]

[LUKE 10:19]

ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν
τοῦ ³“πατεῖν ἐπάνω ὄφρων” καὶ
σκορπίων,
καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ
ἐχθροῦ,
καὶ οὐδὲν
ὑμᾶς οὐ μὴ ἴαδικήσεται. (§102)

186. THE ASCENSION

[[MARK 16:19, 20]]

[[Ὁ μὲν οὖν κύριος [Ἰησοῦς]
μετὰ τὸ λαλήσαι αὐτοῖς

¹“ἀνελήμφθη εἰς τὸν οὐρανὸν”

καὶ ²“ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ
θεοῦ.”

LUKE 24:50-53

Ἐξήγαγεν δὲ αὐτοὺς ἕως
πρὸς Βηθανίαν, καὶ ἐπάρας
τὰς χεῖρας αὐτοῦ εὐλόγησεν
αὐτούς.

51 καὶ ἐγένετο
ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς
διέστη ἀπ' αὐτῶν
[[καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρα-
νόν]].

¹ II K 2:11 ² Ps 110 (109):1 ³ Ps 91(90):13

WH mg: Mk 16:17 ταῦτα παρακολουθήσει | καιναῖς

Lk 24:51 καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν with ABCLWXΘ it vg pesh al pler; ⲬD 5 it syr sin om

	<p style="text-align: center;">[[MARK 16]]</p> <p>20 ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργούντος καὶ τὸν λόγον βεβαιούντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. [†]]]</p> <p style="text-align: center;">ΑΛΛΩΣ</p> <p>[[Πάντα δὲ τὰ παρηγγελμένα τοῖς περὶ τὸν Πέτρον συντόμως ἐξήγγειλαν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ ἀνατολῆς καὶ ἄχρι δύσεως ἐξαπέστειλεν δι' αὐτῶν τὸ ἱερόν καὶ ἄφθαρτον κήρυγμα τῆς αἰωνίου σωτηρίας.]]</p>	<p style="text-align: center;">LUKE 24</p> <p>52 καὶ αὐτοὶ [[προσκυνήσαντες αὐτὸν]] ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης, 53 καὶ ἦσαν διὰ παντὸς ἐν τῷ ἱερῷ εὐλογοῦντες τὸν θεόν.</p>
--	---	---

WH mg: Mk 16:20 Ἄμην

Short Conclusion of Mk (Πάντα δὲ etc) read by LΨ 099.0112 (which contain the Long Conclusion, 16:9-20, also) 274. mg 1 it syr har mg eth codd.